

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS

Vinga Balevičiūtė

**LIETUVOS KURČIŪJŲ BENDRUOMENĖS SOCIALINIO TINKLO
MOBILIZAVIMAS**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė Prof. dr. Rimgailė Vaitkienė

KAUNAS 2016

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS**

**LIETUVOS KURČIŲJŲ BENDRUOMENĖS SOCIALINIO TINKLO
MOBILIZAVIMAS**

Žinių ir inovacijų vadyba, 621N20011

MAGISTRO DARBAS

Darbą atliko

VMIV – 4 gr., Vinga Balevičiūtė

2016 m. gegužės 12

Vadovas

Prof. dr. Rimgailė Vaitkienė

2016 m. gegužės 12

Recenzentas

Prof. habil. dr. Robertas Jucevičius

2016 m. gegužės 12

KAUNAS, 2016

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Ekonomikos ir verslo fakultetas

Vinga Balevičiūtė

Žinių ir inovacijų vadyba, 621N20011

„Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo mobilizavimas“

AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

20 16 m. gegužės 12 d.

Kaunas

Patvirtinu, kad mano **Vingos Balevičiūtės** baigiamasis magistro darbas tema „Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo mobilizavimas“ yra parašytas visiškai savarankiškai, o visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

Balevičiūtė, Vinga. The Mobilization of Lithuanian Deaf Community's Social Network. Master's Final Thesis in Knowledge and Innovation Management / supervisor prof. dr. Rimgailė Vaitkienė. Department of Strategic Management Department, the School of Economics and Business, Kaunas University of Technology.

Social Sciences: Management and Administration

Key words: deaf , hard of hearing , hearing impaired , community, social network , networking , network mobilization
Kaunas, 2016. 79 p.

SAMMARY

Relevance of the theme. Network is a social world compiled of participants, interactions, connections and events (Skeberdyte, 2015). The experience of foreign countries shows that the stronger connecting social networks are created, the greater attention is given to deaf community. Regarding the experience of foreign countries, the conclusion is that in Lithuania prevail only weak social networks between deaf and hearing communities. In order to integrate the isolated group of deaf community into the society it is necessary to link into social network where institutions and organizations of deaf community would be able to share their experience, knowledge and other resources with medical, educational, business institutions, media and etc. Network with strong connections and overall aim would eliminate or at least reduce factors of social and institutional isolation and would provide more fulfilling life for Lithuanian deaf community. *Issue of the research* – what are the possibilities of the development of Lithuanian deaf community's social network? *Object of the research* – the development of social network. *Aim of the research* – to formulate the model of the mobilization of Lithuanian deaf community's social network. *Objectives of the research:* 1. To make the problematic analysis of the establishment of Lithuanian deaf community's social network; 2. To reveal theoretical aspects of the creation of the network; 3. To identify possibilities of the development of Lithuanian deaf community's social network; 4. To justify the model of the mobilization of Lithuanian deaf community's social network. *Main results of the research.* In the social network's intervention scheme the narrow primary network consists of the organizations and institutions of hearing-impaired people. The main body of the network is Lithuanian Deaf Association. Formal secondary network consists of business representatives, national institutions, educational institutions, non-profit organizations, media and television, private and public medical institutions. The strongest connections exist in the primary network. Volunteers are the strongest connection between primary and secondary network. The weakest it is between Lithuanian Deaf Association and business members, television, national institutions. Effective coordination and mobilization of social network requires partners for cooperation, resources and activity. It is important to mention that the participants of the network who are sharing knowledge, information, experience and other resources, and also performing formal/informal activity create not only social but also intellectual capital which has a potential to create value.

TURINYS

SAMMARY.....	4
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	6
LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	7
ĮVADAS.....	8
1. LIETUVOS KURČIŲJŲ BENDRUOMENĖS SOCIALINIO TINKLO KŪRIMO AKTUALUMAS IR PROBLEMATIKA	12
1.1. Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinės atskirties problemos	12
1.2. Lietuvos kurčiuosius atstovaujanti organizacija ir jos funkcijos	17
1.3. Užsienio šalių geroji patirtis kurčiųjų socialinės atskirties mažinimo kontekste	21
2. TEORINIAI SOCIALINIO TINKLO KŪRIMO IR VYSTYMO ASPEKTAI.....	24
2.1. Tinklo ir tinklaveikos samprata	24
2.2. Tinklo dalyvių, bruožų, požymių ir tipų įvairovė.....	28
2.3. Socialinių tinklų konstravimo metodologiniai principai	32
3. LIETUVOS KURČIŲJŲ BENDRUOMENĖS SOCIALINIO TINKLO VYSTYMO GALIMYBIŲ IDENTIFIKAVIMAS	44
3.1. Tyrimo metodologija	44
3.2. Empirinio tyrimo rezultatų analizė ir interpretavimas.....	48
4. LIETUVOS KURČIŲJŲ BENDRUOMENĖS SOCIALINIO TINKLO MOBILIZAVIMO MODELIS.....	62
IŠVADOS.....	71
REKOMENDACIJOS	73
LITERATŪRA	74
PRIEDAI.....	80

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Lietuvos kurčiųjų skaičius pagal apskritis 2008 m.	12
2 pav. Lietuvos kurčiųjų bendruomenės išsilavinimo dinamika, 2008 m.	14
3 pav. Kurčiųjų sklaida pagal darbo sritis, 2008 m.	15
4 pav. Lietuvos kurčiųjų draugijos struktūra	17
5 pav. Tinklų mazgai ir ryšiai	28
6 pav. Centralizuoti ir decentralizuoti vidiniai ryšiai	32
7 pav. Santykių vystymosi penkių etapų proceso modelis	33
8 pav. Sisteminis požiūris į tinklo kūrimo procesą.....	34
9 pav. Tinklinės struktūros formavimasis ir įtvirtinimas.....	34
10 pav. Tinklinio bendradarbiavimo pagrindiniai dalyviai organizacijų požiūriu	35
11 pav. Kokybės tinklo modelis.....	36
12 pav. Veiksnių, įgalinančių organizacijų tinklą efektyviai veikti schema	37
13 pav. Socialinio tinklo tyrimo schema	39
14 pav. Socialinio tinklo intervencijos metodo schema.....	40
15 pav. Socialinio tinklo mobilizavimo schema	40
16 pav. Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo schema	65
17 pav. Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo mobilizavimo modelis.....	68

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Socialinės atskirties sritys ir veiksniai Lietuvos kurčiųjų bendruomenei.....	16
2 lentelė. Gestų kalbų pasiūla	21
3 lentelė. Tinklo sąvokos interpretavimas.....	24
4 lentelė. Trumpalaikės ir ilgalaikės organizacijų orientacijos skirtumai.....	33
5 lentelė. Demografinė respondentų charakteristika	46
6 lentelė. Interviu laiko ir trukmės charakteristika (sudaryta autorės).....	46
7 lentelė. Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo egzistavimo principai.....	48
8 lentelė. Potencialūs socialinio tinklo dalyviai.....	50
9 lentelė. Potencialaus socialinio tinklo privalumai	55
10 lentelė. Potencialaus socialinio tinklo trūkumai	57

IVADAS

Temos aktualumas. Dabartiniame - globaliame pasaulyje, įmonės ir organizacijos, norėdamos prisitaikyti prie rinkų ir aplinkos pasikeitimų jungiasi į tinklus. Socialinis tinklas – tai socialinis pasaulis, susidedantis iš dalyvių, sąveikų ir įvykių. Jame įvairius išteklius turintys dalyviai nuolat sąveikauja tarpusavyje ir yra priklausomi vieni nuo kitų (Skeberdytė, 2015). Tinkluose perduodama informacija, turi įtakos požiūriui, patirčiai ir žinioms, lemiančioms tobulinimo siekimą ir inovacijų kūrimą. Taip pat tinklai skatina tarporganizacinį ir tarpasmeninį bendradarbiavimą bei suteikia įvairių galimybių pasinaudoti laiko, draugystės, emocinio palaikymo, žinių, informacijos, patirties ir kt. ištekliais (Brass, Galaskiewicz, Greve, Tsai, 2004).

Užsienio šalių geroji patirtis rodo efektyvius socialinių tinklų koordinavimo ir mobilizavimo mechanizmus: Danijoje svarbūs žiniasklaidos renginiai nuolat rodomi gestų kalba, taip pat yra specialus gestų kalbos kanalas. Belgijoje įkurta agentūra, tarpininkaujanti tarp neįgalių žmonių ir darbdavių, t.y. skleidžia gerąją neįgaliųjų įdarbinimo praktiką, turi sudariusi registrą darbdavių, kurie nusiteikę priimti neįgalius žmones į darbą. Vengrijoje nuo 2017 m. rugsėjo 1 dienos, dvikalbis vengrų gestų kalbos ir vengrų kalbos ugdymas bus privalomas kurčiųjų bendrojo lavinimo mokyklose besimokantiems kurtiesiems ir neprigirdintiesiems vaikams, o integracinėse mokyklose – laisvai pasirenkamas, net ir tuo atveju, jei jį pasirinktų tik vieno vaiko tėvai (Europos kalbų lobynas, Britų Taryba, 2012). Vokietijoje profesinio ugdymo centre ruošiami virš 100 įvairių profesijų, skirtų kurčiųjų bendruomenei (Arlauskienė ir Astrauskienė, 2003). Amerikoje asmenims, turintiems klausos negalią ir siekiantiems išsilavinimo, patariama gerai mokėti gestų kalbą, nes kai kuriose aukštosiose mokyklose kursai dėstomi gestų kalba; tobulinti anglų kalbą, domėtis, tyrinėti, ieškoti įvairių galimybių, būti savanoriu įvairiuose darbuose ir veiklose, išbandyti save, patikrinti savo sugebėjimus, pasitikėti savimi ir skatinti kitus klausos negalią turinčius asmenis siekti savo tikslų (Jankauskienė, 2006). Lietuvos kurčiųjų bendruomenei, norint panaikinti arba sumažinti socialinius ir institucinius atskirties veiksnius, svarbu vystyti ne tik tarpasmeninį, bet ir tarporganizacinį bendradarbiavimą.

Temos naujumas. Lietuvos kurčiųjų bendruomenės, socialinio tinklo mobilizavimo modelis nėra analizuotas ir aptartas, tačiau galima rasti mokslinius straipsnius, kuriuose nagrinėjama tam tikra Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų atskirties problema: Saifulinaitė (2012) analizavo kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų vaizdavimo ypatumus Lietuvos internetinėje žiniasklaidoje. Mokslo studijoje, pavadinimu: „Lietuvos kurtieji: galimybė gyventi kartu (Kurčiųjų integracijos socialiniai ir vadybiniai aspektai)“, nagrinėjamos Kurčiųjų draugijos galimybės valdyti klausos negalią turinčių žmonių integraciją į visuomenę bei Lietuvos gyventojų požiūris į klausos negalią turinčius žmones, jų nuostatos, gebėjimai bendrauti su šia grupe kaip su lygiais, gyventi su jais kartu (Kvieskienė, Briedis, Čiužas, Zaleskienė, 2014). Taip pat yra bakalauro darbas, analizuojantis kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų

mokymo problematiką (Jakubsonė, 2009) ir magistro darbas, apibrėžiantis kurčiųjų socialinės integracijos ypatumus (Karačionkienė, 2007).

Temos iširtumo laipsnis. Tinklo ir tinklaveikos sąvokų teorinius aspektus analizavo Lietuvos mokslininkai: Castells (2005); Kazlauskienė, Urbanskienė (2005); Janiūnienė (2007); Jucevičienė (2007); Vilkas (2007); Vilkas, Bučaitė – Vilkė (2009); Gečienė (2009); Prosevičienė (2010); Melnikas (2013); Bučinskas *et. al.* (2013); Ribačonka ir Kasnauskė (2013), Skačkauskienė, Katinienė (2015); Geniušaitė (2015); Skeberdytė (2015) ir užsienio mokslininkai: Fombrun (1982); Kickert (1997); Random House Webster's (1998); Davis, Rhodes (2000); Roelandt, Gilsing ir Sinderen (2000); Provan, Milward (2001); Bekar ir Lipsey (2001); Putnam (2002); Milward (2003); Keast *et. al.* (2004); Brass, Galaskiewicz, Greve, Tsai (2004); Carson, Gilmor ir Rocks (2004); Dhanaraj, Parkhe (2006); Joshi (2006); Duguet (2006); Ibarra ir Hunter (2007); Owen- Smith ir Powell (2008); Wellman (2009); Rosen *et. al.* (2010); Morris (2012). Pagrindinius tinklų aspektus analizavo: Barringer ir Harrison (2000); Huxham ir Vangen (2002); Brass, Galaskiewicz, Greve, Tsai (2004). Tinklaveikos formas ir suvokimo lygius analizavo: Jakubavičiaus *et. al.* (2008); Ribašauskienė ir Šalengaitė (2012); Staniulienė (2012). Tinklo potencialius dalyvius nagrinėjo: Tsai (2001); Borgatti ir Foster (2003); Vilkas (2007); Williams ir Durrance (2008); Raipa, Giedraitytė (2013). Pagrindinius tinklo bruožus analizavo: Keast, Mandell *et. al.* (2004); Radu ir Constantin (2007); Vidickienė (2008); Skačkauskienė ir Katinienė (2015). Tinklų požymius mokslinėje literatūroje išskyrė šie autoriai: Carley (2003); Coviello (2005); Staniulienė (2006); Pescosolido (2007); Raišienė (2008); Skeberdytė (2015). Tinklų tipus analizavo: Putnam, Leonardi ir Nannetti (1993); Burt, Ronald (2001); Putnam (2002); Putnam ir Goss (2002); Katz *et. al.* (2004); Moller *et. al.*, (2005); Cropper *et. al.* (2008); Gečienė (2009); Johnson (2012). Ryšių tarporganizaciniuose tinkluose vystymąsi analizavo Hofstede (1997); Eriksson ir Pesamaa (2007). Sisteminių požiūrį į tinklo kūrimo procesą pateikė Skeberdytė (2015). Tinklinės struktūros formavimo ir įtvirtinimo etapus analizavo Staniulienė (2005). Kokybės srityje tinklinį bendradarbiavimą ir kokybės tinklo modelį analizavo Prosevičienė (2010). Efektyvaus organizacijų tinklo veiksniais analizavo Miltenienė (2004); Staniulienė (2012); Ribačonka ir Kasnauskė (2013). Socialinio tinklo intervencijos metodą analizavo Gvaldaitė (2004).

Problema. Lietuvoje šiuo metu yra apie 8 tūkst. kurčiųjų ir 40 tūkst. mažesni ar didesni klausos sutrikimą turinčių asmenų. Darbe pateikiami 2008 m. demografiniai ir socialiniai rodikliai, kadangi Lietuvos statistikos departamente nėra informacijos, susijusios su klausos ar kalbos sutrikimais. Lietuvos kurčiųjų draugijos duomenimis, 2008 m. klausos negalią turinčių žmonių užimtumo lygis siekė ne daugiau 35 proc., o tai beveik du kartus mažiau, nei apskritai šalyje. 2008 m. aukštosiose mokyklose studijavo 32 kurtieji jaunuoliai. Baigusią aukštąsias mokyklas kurčiųjų - 2 proc. Lietuvoje kurčių ir neprigirdinčių gyventojų daugiausia yra tokių, kurie neturi išsilavinimo ar turi žemesnį išsilavinimą nei pagrindinis - 40 proc. ir turinčių pagrindinį išsilavinimą - 34 proc., todėl šie veiksniai

sąlygoja žemą išsilavinimo ir užimtumo rodiklį (112 pagalba kurtiesiems galimybių studija, 2010). Klausos negalią turinčių asmenų bendruomenėje taip pat egzistuoja kitos atskirties problemos, t.y. mažas vertėjų skaičius, informacijos neprieinamumas, sociokultūrinės veiklos problemos. Kurčių ir neprigirdinčių asmenų Lietuvoje daugėja, todėl nesuteikus reikiamos pagalbos, klausos negalia tampa viena iš darbo rinkos, mažo uždarbio, nedarbo, išsilavinimo, informacijos prieinamumo, prastos sveikatos, būsto, transporto, nusikalstamumo ir jo baimės, kalbos, mobilumo, socialinės politikos ir socialinio kapitalo galimais veiksniais, skatinančiais socialinę atskirtį (Taket, Crisp, Nevill *et al.*, 2009). Todėl šiame darbe keliamas **probleminis klausimas** - kokios Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo vystymo galimybės?

Tyrimo objektas. Socialinio tinklo vystymas.

Temos aktualumas ir problemos formulavimas įgalino apibrėžti tyrimo **tikslą** – suformuoti Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo mobilizavimo modelį.

Tiksliui pasiekti keliami tokie **uždaviniai**:

1. Atlikti Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo kūrimo probleminę analizę;
2. Atskleisti teorinius tinklo kūrimo aspektus;
3. Identifikuoti Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo vystymo galimybes;
4. Pagrįsti Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo mobilizavimo modelį.

Tyrimo strategija. Kokybinio tyrimo strategija.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros sisteminė, lyginamoji ir loginė analizė, antrinių duomenų analizė, fenomenologinis - pusiau struktūruotas - interviu, turinio analizė, tinklo intervencijos metodas.

Darbo struktūra. Darbo struktūra grindžiama suformuluotu tyrimo tikslu ir uždaviniais. Magistro darbą sudaro pagrindinės keturios dalys, sudarytos iš poskyrių.

Pirmoje darbo dalyje analizuojamos pagrindinės Lietuvos kurčiųjų bendruomenės atskirties problemos. Pateikiama Lietuvos kurčiuosius atstovaujančių organizacijų apžvalga ir geroji užsienio patirtis.

Antroje darbo dalyje nagrinėjama susisteminta skirtingų autorių nuomonė į socialinio tinklo ir tinklaveikos sąvokas, apibrėžtos įmonių, organizacijų bendradarbiavimo priežastys bei tinklaveikos formos ir lygiai. Apibūdinami tinklo dalyviai, bruožai, požymiai ir tipai. Pateikiami socialinio tinklo konstravimo metodologiniai principai.

Trečiajame darbo skyriuje aprašoma autorės siūlomo kokybinio tyrimo metodologija. Pateikiamas kokybiniui tyrimui taikytų metodų pagrindimas, demografinė respondentų charakteristika, imtis, instrumentas, tyrimo apribojimai. Pristatomi kokybinio tyrimo – interviu – duomenų turinio analizės rezultatai. Išskiriami socialinio tinklo dalyviai, bruožai, privalumai ir trūkumai.

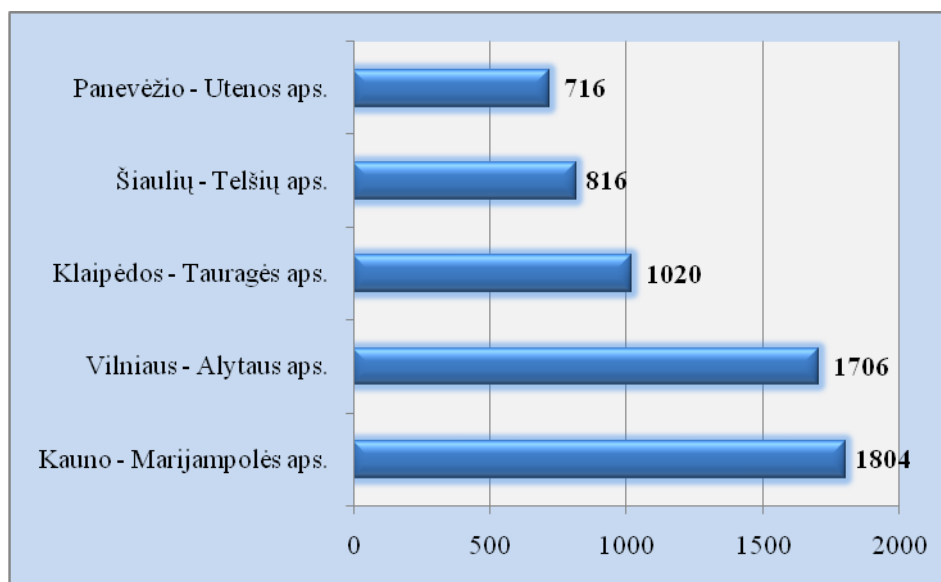
Ketvirtame darbo skyriuje pagal tinklo intervencijos metodą, pateikiama Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo santykių bei ryšių grafinė išraiška. Taikant kokybės tinklo metodą, pristatomas Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo mobilizavimo modelis. Išskiriamos rekomendacijos gautiems kokybinio tyrimo – interviu – rezultatams bei tolimesniems tyrimams.

1. LIETUVOS KURČIŪJŲ BENDRUOMENĖS SOCIALINIO TINKLO KŪRIMO AKTUALUMAS IR PROBLEMATIKA

Šiame skyriuje pristatomos Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinės atskirties problemos. Pateikiama kurčiuosius atstovaujančių organizacijų apžvalga ir geroji užsienio šalių patirtis.

1.1. Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinės atskirties problemos

Lietuvoje šiuo metu yra apie 8 tūkst. kurčiųjų ir 40 tūkst. mažesnį ar didesnę klausos sutrikimą turinčių asmenų. Svarbu paminėti tai, kad Lietuvos statistikos departamente negalima rasti informacijos, susijusios su klausos ar kalbos sutrikimais. Lietuvos kurčiųjų draugija (LKD) savo noru veda šią statistiką, tačiau ji nėra šimtu procentų patikima, kadangi į statistiką papuola tie asmenys, kurie yra šios draugijos (LKD) nariai, todėl 1-ame paveiksle duomenys - 2008 m., nes naujausios informacijos susijusios su kurčiųjų demografiniais rodikliais nėra.

1 pav. Lietuvos kurčiųjų skaičius pagal apskritis 2008 m. (sudaryta autorės, remiantis 112 pagalba kurtiesiems galimybių studija, 2010 duomenimis)

Matoma, kad 2008 m. daugiausia kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų gyveno Kauno ir Marijampolės apskrityse, mažiausiai – Panevėžio ir Utenos apskrityse. Beveik 65 proc. kurčių ir neprigirdinčių žmonių gyvena miestuose, apie 35 proc. – kaimo vietovėse (112 pagalba kurtiesiems galimybių studija, 2010). Pagal amžiaus grupes kurčių žmonių skaičiaus struktūra yra: iki 3 metų – 0,4 proc.; nuo 3 iki 7 metų – 1,6 proc.; nuo 7 iki 16 metų – 9,6 proc.; nuo 16 iki 30 metų – 18,5 proc.; nuo 30 iki 60 metų – 33,7 proc.; daugiau nei 60 metų – 36,1 proc. (112 pagalba kurtiesiems galimybių studija, 2010).

Svarbu paminėti tai, kad Lietuva 2010 m. ratifikavo JTO neįgaliųjų teisių konvenciją, kuri įtvirtina visai žmonių giminei būdingus prigimtinius orumo ir vertės, laisvės ir teisingumo, lygių teisių ir lygių galimybių principus, kai *neįgalus asmuo yra ne prašytojas, o teisių turėtojas* (JTO neįgaliųjų teisių konvencija, 2010). Tačiau kurčiųjų bendruomenė yra nusivylusi tuo, kad *daugelį dešimtmečių*

vyko politikų, vyriausybių kaita ir kaskart mes liekame „prašytojais“ (Lietuvos kurčiųjų draugijos internetinis puslapis).

Tereškinas ir Bučaitė – Vilkė (2015) socialinę atskirtį apibrėžia kaip procesą ir būklę, kurioje individams neprieinamas minimalus gyvenimo kokybės ar gero gyvenimo standartas ir kuri didina jų nesaugumo ir kartu gėdos jausmus, psichologinį diskomfortą, nepasitikėjimą savimi, pagarbos ir orumo stoką. Vadovaujantis Lietuvos kurčiųjų draugijos internetiniame puslapyje esančia informacija, galima išskirti pagrindines problemas, dėl kurių kurčiųjų bendruomenė jaučiasi socialiai atskirti nuo visuomenės: *sociokultūrinės veiklos problemos; užimtumo, informacijos prieinamumo, aukštojo mokslo problemos.*

Lietuvos kurčiųjų draugijos internetiniame puslapyje išskiriamos **sociokultūrinės veiklos problemos:**

- ✓ kultūrinei – meninei veiklai neskiriamas dėmesys, taip pat yra mažinamas finansavimas;
- ✓ atimta galimybė organizuoti meninius renginius, pritaikytus klausos negalią turintiems žmonėms, regionuose;
- ✓ atimta galimybė dalyvauti girdinčiųjų organizuojamose teatrų festivaliuose ar konkursuose;
- ✓ meno kolektyvai neteko galimybės dalyvauti tarptautiniuose projektuose.

Sekanti atskirties problema, įtakojanti pasyvų socialinį aktyvumą ir prastą gyvenimo kokybę – **informacijos neprieinamumas.** Burchardt (2002) nuomone, viena iš svarbiausių socialinės atskirties dimensijų yra atskirtis nuo socialinio gyvenimo, kai vyrauja silpni socialiniai tinklai ir nedalyvaujama organizacijose. Lietuvos kurčiųjų draugijos internetinėje svetainėje teigiama, kad Lietuvoje yra vos 2,6 procentai titruojamų laidų. Televizijos nediskutuoja su kurčiųjų organizacijomis dėl titruojamų laidų skaičiaus didinimo, argumentuodamos, kad nėra atliekamų lėšų. Vienintelis TV3 privatus kanalas savo iniciatyva titruoja pavakario žinias bei penktadienio filmus ir LRT nacionalinė televizija kiekvieną dieną po 35 minutes verčia į gestų kalbą žinias. Nepaisant to, kurčiųjų bendruomenė skundžiasi, kad vertimas yra nekokybiškas ir gestų kalbos vertėjas yra sunkiai įžiūrimas. Atsižvelgiant į šią padėtį galima teigti, kad yra pažeidžiamas JTO neįgaliųjų teisių konvencijos (2010) 30 straipsnis, reglamentuojantis galimybes įvairioms formoms žiūrėti televizijos programas.

Sekanti socialinės atskirties problema – **vertėjų trūkumas.** Lietuvoje ruošiami gestų kalbos vertėjai tik Vilniaus kolegijoje. Tai sudėtingas ir mažai apmokamas darbas. 2015 m. buvo padidinti gestų kalbos vertėjo etatai iki 7, todėl galima teigti, kad visos Lietuvos mastu padaugės septyniais vertėjais. Nepaisant to, reikalinga skirti daugiau lėšų gestų kalbos vertėjams, siekiant ne tik juos paruošti, bet ir išlaikyti.

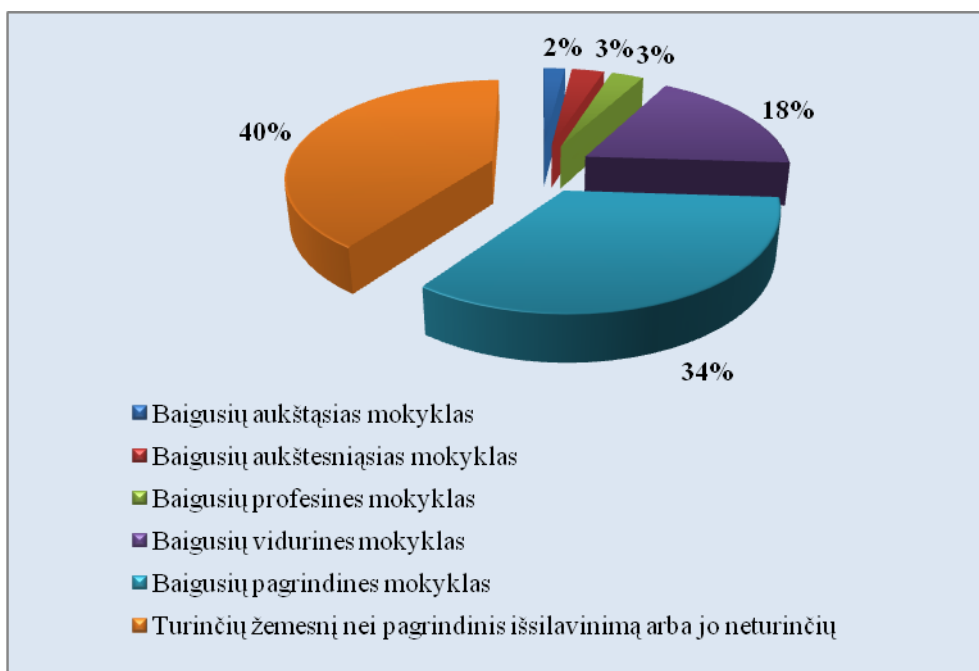
Svarbu žinoti, kad kiekvienas asmuo gali mokintis, nes tik mokslas gali užtikrinti geresnes gyvenimo sąlygas ir didesnę pasitenkinimą gyvenimu. Lygių galimybių įstatymo (2003) 4 straipsnyje

teigiama, kad švietimo įstaigų, mokslo ir studijų institucijos privalo užtikrinti *vienodas sąlygas* asmenims, nepaisant amžiaus, lyties, orientacijos, negalios, rasės ar etninės priklausomybės.

Lietuvos kurčiųjų draugijos internetiniame puslapyje išskiriamos problemos, su kuriomis susiduria kurčias ir neprigirdintis žmogus siekiantis įgyti aukštąjį - mokslinį laipsnį:

- ✓ dėstytojas veda paskaitas vaikščiodamas, taip pat jis dažnai būna nusisukęs nuo studentų;
- ✓ prasta auditorijos akustika;
- ✓ klausyti trukdo aplinkinių keliamas triukšmas;
- ✓ klausymą gali apsunkinti dėstytojo kalbėjimo būdas;
- ✓ klausos aparatas padeda girdėti tik mažoje auditorijoje, kai kalbama su keliais pašnekovais ir kalbama po vieną.

SADM ataskaitoje (2011) teigiama, kad *buvimas socialiai atskirtu reiškia negalėjimą dalyvauti pilnaverčiame visuomeniniame – socialiniame, politiniame, ekonominiame ir kultūriniame gyvenime, kurį nulemia nepriejimas prie darbų, pajamų, mokymosi galimybių, socialinių, bendruomeninių tinklų ir veiklų*. Lietuvos kurčiųjų bendruomenės išsilavinimo 2008 m. dinamika pateikta 2-ame paveiksle.

2 pav. Lietuvos kurčiųjų bendruomenės išsilavinimo dinamika, 2008 m. (sudaryta autorės, remiantis 112 pagalba kurtiesiems galimybių studija, 2010 duomenimis)

Analizuojant klausos negalią turinčių žmonių pasyvų norą studijuoti aukštosiose mokyklose, pastebimos priežastys, dėl kurių 2008 m. aukštosiose ugdymo įstaigose studijavo 32 kurtieji jaunuoliai, arba šiek tiek daugiau nei 5 studentai vienam tūkstančiui kurčių gyventojų. Baigusių aukštąsias mokyklas kurčiųjų - 2 proc. nuo vyresnių nei 15 metų kurčiųjų skaičiaus, o tarp tokio pat amžiaus Lietuvos gyventojų aukštąjį išsilavinimą turi 19 proc. žmonių (112 pagalba kurtiesiems galimybių studija, 2010). Žemą kurčių ir neprigirdinčių asmenų išsilavinimo lygį rodo ir tai, kad Lietuvoje tarp

vyresnių nei 15 metų kurčių ir neprisigirdinčių gyventojų daugiausia yra tokių, kurie neturi išsilavinimo ar turi žemesnį išsilavinimą nei pagrindinis - 40 proc. ir turinčių pagrindinį išsilavinimą - 34 proc. (112 pagalba kurtiesiems galimybių studija, 2010).

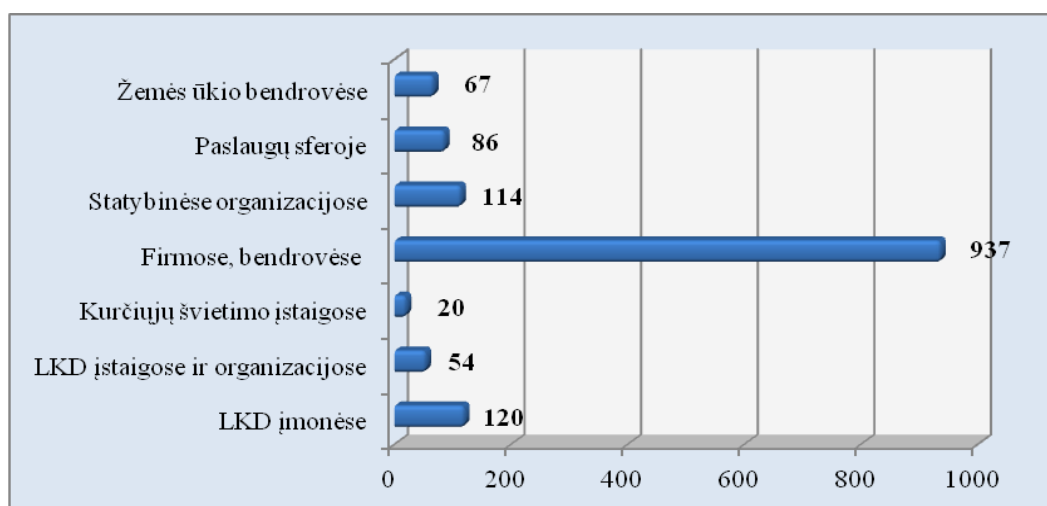
Svarbiausią žmogaus gyvenime vietą užima profesinė veikla, darbo vieta ir užimamos pareigos, kuriose galima save realizuoti. Užimama pozicija šalyje suteikia didesnę žmogui savivertę, pasitikėjimą savimi ir visuomenės pripažinimą. Šiuolaikinėje visuomenėje nedarbas ne tik mažina praradusio darbą asmens pajamas (nuskurdina), bet ir sąlygoja socialinę atskirtį (Darbo su neįgaliaisiais metodika, 2009). Nepaisant kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų neįgalumo specifikos, jie gali dirbti įvairius darbus.

Pagrindinės problemos, analizuojant *kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų įdarbinimą* yra:

✓ JTO neįgalųjų teisių konvencijos (2010) 27 straipsnio, pavadinimu - „Darbas ir užimtumas“ įgyvendinimą realiai vykdo tik kurčiųjų organizacijos, o ne valstybinė darbo birža, kuri yra finansuojama iš valstybės biudžeto;

✓ kurčiųjų draugija siekia gauti finansavimą kurčiųjų organizacijoms, tapatų skiriamą darbo biržai, nes kurčiųjų organizacijose dirbantys asmeniniai asistentai įdarbina daugiau kurčiųjų (LKD internetinė svetainė).

LKD duomenimis, 2008 m. dirbančių kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų žmonių skaičius siekė apie 1,2 tūkst. 112 pagalba kurtiesiems galimybių studijoje (2010) teigiama, kad bendras kurčių žmonių užimtumo lygis siekė ne daugiau 35 proc., o tai yra beveik du kartus mažiau, nei apskritai šalyje, nes 2008 m. užimtumo lygis Lietuvoje buvo 64 proc. Kurčiųjų sklaida pagal darbo sritis pateikiama 3-iaame paveiksle.

3 pav. Kurčiųjų sklaida pagal darbo sritis, 2008 m. (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos kurčiųjų draugijos internetinės svetainės duomenimis)

2008 m. daugiausiai kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų dirbo firmose, pramonės įmonėse ir privačiose bendrovėse. Mažiausiai – kurčiųjų švietimo įstaigose, LKD įstaigose ir organizacijose. Planuojant

psichosocialinę pagalbą ir siekiant didesnio įsidarbinimo nei 2008 m., privalu organizuoti komandinį darbą, arba jungtis į *socialinį tinklą*, kurį sudarytų psichologai, andragogai, konsultantai, socialiniai darbuotojai, supervizoriai, medikai ir t.t. (Darbo su neįgaliaisiais metodika, 2009).

Steinert (2007) nuomone, socialinė atskirtis – tęstinis ir laipsniškas atsiskyrimas nuo visapusiško dalyvavimo socialiniuose ištekliuose, tarp jų tiek materialiniuose, tiek simboliniuose, kuriuos visuomenė išnaudoja tam, kad išgyventų, tvarkytų gyvenimą ir dalyvautų plėtodamos galimai geresnę ateitį. 1-moje lentelėje pateikiama apibendrinanti matrica, kurioje išdėstyta Lietuvos kurčiųjų bendruomenės atskirties sritys ir individualūs, socialiniai, instituciniai veiksniai, sąlygojantys socialinės atskirties padarinius šiai bendruomenei.

1 lentelė. Socialinės atskirties sritys ir veiksniai Lietuvos kurčiųjų bendruomenei (SADM vertinimo ataskaita, 2011), p. 10)

Socialinės atskirties grupė	Atskirties sritys	Socialinės atskirties veiksniai		
		Individualūs	Socialiniai	Instituciniai
Kurčiųjų bendruomenė	Darbo rinka; Socialiniai tinklai; Išsilavinimas; Politinis dalyvavimas	Neįgalumas; Nepasitikėjimas savo jėgomis; Motyvacijos trūkumas; Pakankamos pajamos iš socialinių pašalpų; Savarankiškumo trūkumas.	Išankstiniai nusistatymai ir stereotipai; Aukštojo mokslo prieinamumo stoka; Nepakankama darbdavių motyvacija; Socialinė stigma.	Reikiamos infrastruktūros trūkumas – nepritaikyta viešoji, darbo ir mokymosi aplinka; Profesinės reabilitacijos sistemos stoka; Kvalifikuotų specialistų stoka.

Kurčiųjų bendruomenei pagrindinės atskirties sritys, išdėstytos 1-moje lentelėje, lemia nepilnavertiškumo jausmą, nepasitikėjimą savo jėgomis, nepritaikytą mokslinę ir darbinę aplinką, komunikacijos barjerą, siekiant studijuoti, įsidarbinti ir pan. Žmonės su negalia jausdami, kad jie yra diskriminuojami, pradeda neadekvačiai vertinti save ir savo sugebėjimus, formuojasi vidinis jų įsitikinimas, kad jie yra niekam tinkami ir nesugeba įsisavinti darbo ar pareigybės (Darbo su neįgaliaisiais metodika, 2009).

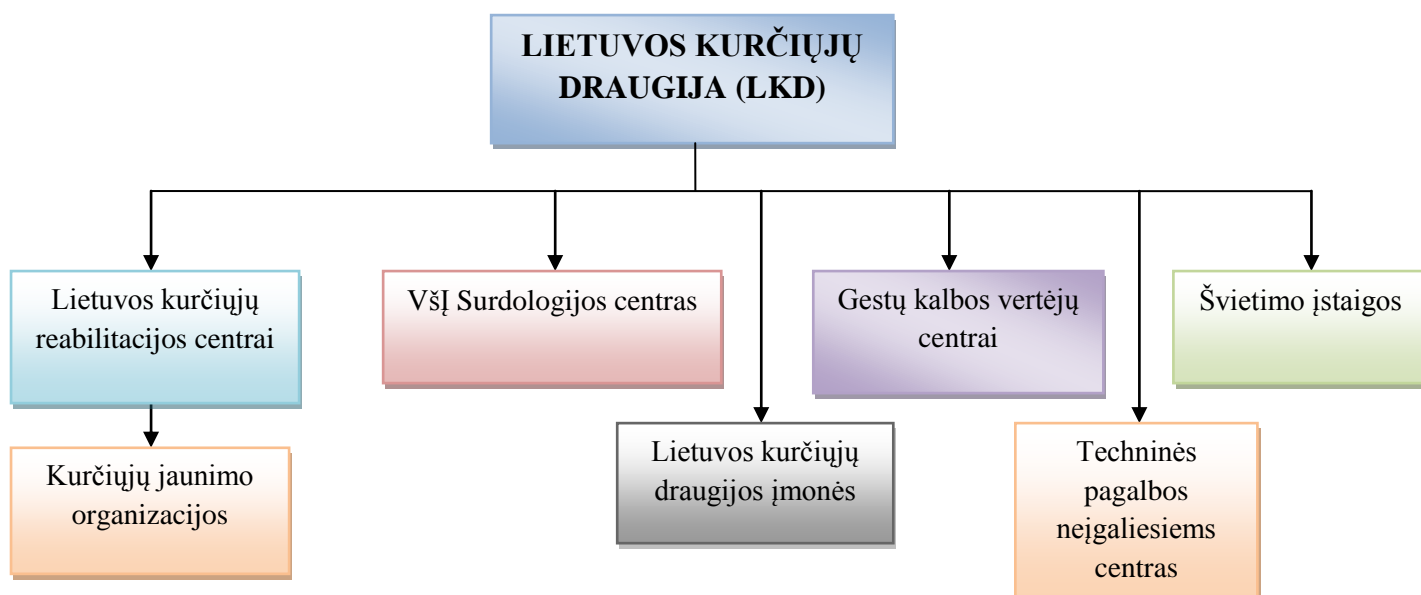
Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje šiuo metu yra apie 8 tūkst. kurčiųjų ir 40 tūkst. mažesnį ar didesnį klausos sutrikimą turinčių asmenų. Kadangi Lietuvos kurčiųjų draugija nebendradarbiauja su Lietuvos statistikos departamentu, todėl duomenys analizuojant demografinius rodiklius pagal apskritis; kurčiųjų išsilavinimo dinamiką ir šios bendruomenės sklaidą pagal darbo sritis yra pateikiami 2008 m. Lietuvoje 2008 m. geografiniu atžvilgiu, daugiausiai klausos negalią turinčių žmonių gyveno Kauno ir Marijampolės apskrityse. Analizuojant kurčiųjų išsilavinimo dinamiką, paaiškėjo, kad baigusių aukštąsias mokyklas kurčiųjų siekė 2 proc. Lietuvoje kurčiųjų neprigirdinčių gyventojų daugiausia yra tokių, kurie neturi išsilavinimo ar turi žemesnį išsilavinimą nei

pagrindinis - 40 proc. ir turinčių pagrindinį išsilavinimą - 34 proc. 2008 m. klausos negalią turinčių žmonių užimtumo lygis siekė ne daugiau 35 proc., daugiausiai kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų dirbo firmose, pramonės įmonėse ir privačiose bendrovėse. Pagrindinės Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinės atskirties dedamosios: sociokultūrinės veiklos problemos; užimtumo, informacijos prieinamumo, aukštojo mokslo, vertėjų stygiaus problemos.

Išsiaiškinus Lietuvos kurčiųjų individualius, socialinius ir institucinius atskirties veiksnius, svarbu aptarti Lietuvos kurčiuosius atstovaujančių organizacijų funkcijas.

1.2. Lietuvos kurčiuosius atstovaujančios organizacijos ir jų funkcijos

Dėl kalbinio bei kultūrinio savitumo, susiformavo kurčiųjų bendruomenė, kurios pagrindinė, vienijanti jungtis - Lietuvos kurčiųjų draugija (LKD). 4-ame paveiksle pateikta schema, rodanti Lietuvos kurčiųjų draugijos dedamąsias.

4 pav. Lietuvos kurčiųjų draugijos struktūra (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos kurčiųjų draugijos internetinės svetainės duomenimis)

Lietuvos kurčiųjų draugiją sudaro septynios organizacijos, teikiančios socialinę, psichologinę ir kt. pagalbą, taip pat padedančios kurčiųjų bendruomenei integruotis į visuomenę. Kadangi kokybinis tyrimas – interviu - vyko Kaune, todėl bus kalbama apie šio miesto esančias institucijas, kurios prisideda prie kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų socialinės atskirties mažinimo - Kauno kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų rehabilitacijos centras; Kauno kurčiųjų jaunimo organizacija; Kauno kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centras; Kauno gestų kalbos vertimo centras.

Lietuvos kurčiųjų draugija (oficialus sutrumpinimas LKD)

Lietuvos Kurčiųjų draugijos įstatuose (2009) teigiama, kad LKD – 1938 m. įkurta savanoriška, nepriklausoma, nepolitinė visuomeninė organizacija. Savitarpio pagalbai burianti klausos negalios asmenis, atstovaujanti jų interesams ir teisėtiems poreikiams, ginanti jų teises ir padedanti įgyvendinti savo narių socialinės integracijos poreikius.

LKD internetinėje svetainėje pateikta organizacijos pagrindinė veikla:

✓ suburti Lietuvoje gyvenančius kurčiuosius, padėti valstybei ir visuomenei moraliai ir materialiai kompensuoti jiems fizinę bei dvasinę negalią;

✓ atstovauti savo nariams ir ginti jų darbinės, ekonomines, socialines, profesines teises ir su jomis susijusius teisėtus interesus bei teikti reikalingą pagalbą;

✓ remti kurčiųjų mokymąsi, gydymą, visapusiškai padėti įsigyti amatą ir kelti kultūros lygį;

✓ rūpintis draugijos narių darbine veikla ir darbinės reabilitacijos klausimais;

✓ padėti šalies organizacijoms, įstaigoms ir įmonėms įdarbinti bei reabilituoti kurčiuosius.

LKD bendradarbiauja su įmonėmis, kuriose yra įdarbinami kurtieji ir neprisigirdintieji: Vilniuje esanti UAB „Vikada“, užsiimanti viršutinių lengvųjų moteriškų drabužių siuvimu ir metalo dirbiniais (iešmų gamyba); Kaune esanti UAB „Atropa“, siuvanti moteriškus ir vyriškus drabužius; Panevėžyje esanti UAB „Elkada“, siuvant viršutinius drabužius ir surenkanti stalo žaidimus bei roges; Kauno rajone esanti UAB „Neveresta“, užsiimanti buitinių ir maisto prekių prekyba bei teikianti statybos ir remonto paslaugas (LKD 70 metų leidinys, 2008).

Kauno kurčiųjų reabilitacijos centras (oficialus sutrumpinimas VŠĮ KKRC)

VŠĮ Kauno kurčiųjų reabilitacijos centro internetiniame puslapyje teigiama, kad Lietuvos kurčiųjų draugijos Kauno teritorinė valdyba įkurta 1971 m. Šiuo metu ji buria apie 1800 sutrikusios klausos žmones, gyvenančius Kauno – Marijampolės apskrityje. Centro tikslas – skatinti ir įgalinti asmenų su klausos negalia integraciją į visuomenę, teikiant socialinės reabilitacijos paslaugas. Svarbu žinoti, kad kurčiųjų reabilitacijos centrai yra ne tik Kaune, bet ir Vilniuje, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje.

Kauno kurčiųjų reabilitacijos centro internetiniame puslapyje pateikta organizacijos pagrindinė veikla ir uždaviniai:

✓ rūpinasi klausos negalią turinčiais asmenimis šeimoje, buityje ir visuomeniniame gyvenime;

✓ ugdomi gebėjimai orientuotis informacinėje aplinkoje ir padedama naudotis techninės pagalbos priemonėmis;

✓ padedama spręsti dėl negalios esančias psichologines problemas;

✓ teikiama asmeninio asistento pagalba;

✓ sudaroma galimybė prasmingam užimtumui ir meninei, sportinei saviraiškai.

Kauno kurčiųjų jaunimo organizacija (oficialus sutrumpinimas KKJO)

Kauno kurčiųjų jaunimo organizacijos įstatuose (2006) teigiama, kad Kauno kurčiųjų jaunimo organizacija – įkurta 2007 m. yra nepriklausoma, nepolitinė, savanoriška, visuomeninė ne pelno siekianti organizacija, veikianti nevyriausybinėje kurčiųjų jaunimo organizacijų asociacijoje. Interviu metu buvo klausta, kodėl susikūrė ši organizacija. Pasak organizacijos vadovo: *šią organizaciją įkūriau todėl, jog būdamas jaunas, baigęs mokyklą buvau išvažiavęs į Angliją ir Anglijoje pamačiau daug negirdinčiųjų jaunimo organizacijų. Ir man toptelėjo mintis, kodėl gi nekurti Lietuvoje? Nes Lietuvoje tokių jaunimo organizacijų nebuvo.*

Pagrindinė organizacijos veikla – siekiant padėti integruoti į visuomenę jaunimą rengti įvairius projektus, konkursus, šventes, renginius ir kitus užsiėmimus (KKJO įstatai, 2006). Taip pat suteikti pagalbą jaunimui, kurie nori susirasti darbą ir įsidarbinti. Kurčiųjų jaunimo organizacijos yra ne tik Kaune, bet ir Vilniuje bei Klaipėdoje.

VšĮ Surdologijos centras

Lietuvos kurčiųjų draugijos internetiniame puslapyje akcentuojama, kad VšĮ Surdologijos centras – tai Lietuvos kurčiųjų draugijos įstaiga, kuri yra atsakinga už metodinės medžiagos gestų kalba rengimą, gestų kalbos puoselėjimą. VšĮ Surdologijos centras, esantis Vilniuje, vykdo nemokamus mokymus kuriuos gali lankyti visi norintys išmokti gestų kalbą, tačiau labiausiai atsižvelgiama į šias tikslines grupes: lietuvių gestų kalbos vertėjus, medicinos darbuotojus, policijos ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos pareigūnus, socialinius darbuotojus, kurčiųjų šeimos narius ir kt.

Gestų kalbos vertėjų centrai

Lietuvos kurčiųjų draugijos internetiniame puslapyje teigiama, kad gestų kalbos vertėjų centrai – Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai pavaldžios biudžetinės įstaigos, kurių paskirtis – teikti gestų kalbos vertimo paslaugas apskrityse ir gerinti informacijos prieinamumą kurtiesiems. Gestų kalbos vertėjų paslaugos teikiamos įvairiose srityse: sveikatos apsaugos, ekonominėje, politinėje, socialinėje, kultūrinėje, teisinėje, technologinėje ir kultūrinėje aplinkose, taip pat švietimo, mokslo ir kitose srityse.

Lietuvoje yra penki gestų kalbos vertimo centrai: Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje. Padalinius turi Vilniaus ir Kauno centrai. Vilniaus centras padalinį turi Alytuje, o Kauno gestų kalbos vertimo centras padalinį turi Marijampolėje.

Kauno kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų ugdymo centras (oficialus sutrumpinimas KKNUC)

Kauno kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų ugdymo centro internetinėje svetainėje teigiama, kad šis ugdymo centras - valstybinė, dieninė ir savarankiško mokymosi bendrojo lavinimo mokykla, esanti Kaune.

Ugdymo centre vykdomos priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir papildomo ugdymo programos. Mokiniai ne tik mokosi, bet kartu įgyja socialinės adaptacijos, fizinio aktyvumo, higieninius, įgūdžius, ugdomi jų komunikaciniai gebėjimai, siekiama suteikti jiems žinių, gebėjimų ir įgūdžių, kurie palengvintų jų integraciją į girdinčiųjų visuomenę.

Kauno kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų ugdymo centro internetinėje svetainėje pateikiama pagrindinė veikla:

- ✓ teikia kokybišką ugdymą specialiųjų ugdymo(si) poreikių turintiems vaikams ir mokiniams;
- ✓ vykdo ankstyvojo amžiaus, ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir neformalaus švietimo programas;
- ✓ teikia visapusišką pagalbą klausos sutrikimų, kochlearinius implantuos ir kompleksinę negalią turintiems vaikams ir mokiniams, besimokantiems ugdymo centre ir integruotai;
- ✓ puoselėjanti bendražmogiškas ir kultūros tradicijas;
- ✓ teikia kvalifikuotą švietimo pagalbą tėvams (globėjams, rūpintojams), pedagogams, pagalbos mokiniui specialistams;
- ✓ telkia kompetentingų pedagogų ir pagalbos mokiniui specialistų komandą, gebančią veiksmingai ugdyti klausos sutrikimų, kochlearinius implantus ir kompleksinę negalią turinčius mokinius;
- ✓ turi modernias, saugias ugdymo(si) ir gyvenimo aplinkas ir pakankamą biudžetą.

Svarbu paminėti tai, kad Vilniuje yra *Lietuvos kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų ugdymo centras*; Klaipėdoje - *Klaipėdos kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų pagrindinė mokykla*; Panevėžyje - *Panevėžio kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų pagrindinė internatinė mokykla*; Šiauliuose – *Šiaulių sutrikusios klausos vaikų ugdymo centras*.

Lietuvoje yra ne tik ugdymo centrai, bet ir darželiai, kuriuose ikimokyklinio amžiaus vaikai ir pradinukai mokomi lietuvių ir gestų kalbos: *Lietuvos sutrikusios klausos vaikų ikimokyklinio ugdymo centras* esantis Vilniuje, taip pat Kaune, *lopšelyje darželyje „Klausutis“*. Taip pat yra integruotos kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų klasės ir grupės: Marijampolės *darželis-mokykla „Žiburėlis“* ir Alytaus *lopšelis-darželis*, pavadinimu *„Putinėlis“* (LKD 70 metų leidinys, 2008).

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos kurčiųjų bendruomenės pagrindinė, vienijanti jungtis – Lietuvos kurčiųjų draugija, turinti jai pavaldžias organizacijas ir centrus: Lietuvos kurčiųjų reabilitacijos ir Lietuvos kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų ugdymo centrai; Lietuvos gestų kalbos vertimo centrai; Lietuvos kurčiųjų jaunimo organizacijos ir pan. Svarbu pabrėžti tai, kad visos išvardintos

institucijos atlieka tam tikras funkcijas, siekiant padėti klausos negalią turintiems žmonėms ne tik adaptuotis, bet ir integruotis į visuomenę.

Išsiaiškinus pagrindinių Lietuvos kurčiuosius ir neprigirdinčiuosius atstovaujančių organizacijų funkcijas, svarbu išsiaiškinti gerąją užsienio šalių patirtį, kurčiųjų socialinės atskirties mažinimo kontekste.

1.3. Užsienio šalių geroji patirtis kurčiųjų socialinės atskirties mažinimo kontekste

Apibrėžiant užsienio šalių gerąsias patirtis, būtina susipažinti su gestų kalbų pasiūla Europos šalyse ir regionuose (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Gestų kalbų pasiūla (Europos kalbų lobynas, Britų Taryba, 2012, p. 61)

Šalis/regionas	Gestų kalba oficialiai pripažįstama ir skatinama	Kurtieji gali gestų kalba bendrauti su valdžios institucijomis	Gestų kalba vartojama svarbiuose žiniasklaidos įvykiuose
Anglija	taip	-	reguliariai
Lenkija	-	-	-
Estija	taip	tik kai kuriais atvejais	visada
Danija	-	visada	reguliariai
Italija	-	-	-
Portugalija	taip	visada	reguliariai
Nyderlandai	taip	tik kai kuriais atvejais	kartais
Graikija	-	-	kartais
Lietuva	taip	visada	kartais
Ispanija	taip	visada	reguliariai
Baskų kraštas	-	-	kartais
Ukraina	taip	visada	kartais
Velsas	taip	tik kai kuriais atvejais	kartais
Austrija	taip	visada	kartais
Šiaurės Airija	taip	tik kai kuriais atvejais	reguliariai
Vengrija	taip	visada	kartais
Šveicarija	taip	visada	reguliariai
Rumunija	taip	visada	-
Škotija	taip	tik kai kuriais atvejais	reguliariai
Fryzija	-	tik kai kuriais atvejais	kartais

Dauguma šalių/regionų, išskyrus Lenkiją, Daniją, Italiją, Graikiją, Baskų kraštą ir Fryziją, gestų kalbą ne tik oficialiai pripažįsta, bet ją ir skatina. Kurtieji visada gali bendrauti gestų kalba su valdžios institucijomis devyniose šalyse, šešiose šalyse – tik kai kuriais atvejais. Anglijoje, Lenkijoje, Italijoje, Graikijoje ir Baskų krašte bendravimas gestų kalba su valdžios institucijų atstovais - negalimas. Svarbiuose žiniasklaidos įvykiuose gestų kalba nuolat vartojama Estijoje, kitose šalyse/regionuose gestų kalbos priemonės žiniasklaidoje kartais arba reguliariai vartojamos. Lenkijoje, Italijoje, Rumunijoje svarbūs žiniasklaidos įvykiai neverčiami į gestų kalbą.

Ugdymas. Šiuo metu Vengrija laikoma viena perspektyviausių šalių, turinčių moderniausią gestų kalbos įstatymą visoje Europoje, t.y. nuo 2017 m. rugsėjo 1 dienos, dvikalbis vengrų gestų kalbos ir vengrų kalbos ugdymas bus privalomas kurčiųjų bendrojo lavinimo mokyklose besimokantiems kurtiesiems ir neprigirdintiesiems vaikams, o integracinėse mokyklose – laisvai pasirenkamas, net ir tuo atveju, jei jį pasirinktų tik vieno vaiko tėvai (Europos kalbų lobynas, Britų Taryba, 2012).

Išsilavinimas. Jankauskienė (2006) teigia, kad Amerikoje asmenims, turintiems klausos negalią ir siekiantiems išsilavinimo, patariama gerai mokėti gestų kalbą, nes kai kuriose aukštosiose mokyklose kursai dėstomi gestų kalba; tobulinti anglų kalbą, domėtis, tyrinėti, ieškoti įvairių galimybių, būti savanoriu įvairiuose darbuose ir veiklose, išbandyti save, patikrinti savo sugebėjimus, pasitikėti savimi ir skatinti kitus klausos negalią turinčius asmenis siekti savo tikslų. Arlauskienės, Astrauskienės (2003) teigimu, Vokietijoje profesinio ugdymo centre ruošiami virš 100 įvairių profesijų, skirtų kurčiųjų bendruomenei.

Užimtumas. Nuo 2005 metų, Jungtinėje Karalystėje vykdoma neįgaliųjų integracijos į darbo rinką programa, pavadinimu „*Pathways to work*“, kurios tikslas - sukurti integracijos sistemą, pradedant pašalpos mokėjimu ir baigiant neįgalaus žmogaus įsidarbinimu (SADM vertinimo ataskaita, 2011). Belgijoje įkurta agentūra, tarpininkaujanti tarp neįgalių žmonių ir darbdavių, t.y. skleidžia gerąją neįgaliųjų įdarbinimo praktiką, turi sudariusi registrą darbdavių, kurie nusiteikę priimti neįgalius žmones į darbą. Slovėnijoje, Austrijoje sukurta speciali darbo mentorių (angl. *job mentors*) mokymo programa, kurią baigę įvairių įstaigų - darbo biržų, verslo įmonių, socialiniai darbuotojai ir kt. specialistai gali daug efektyviau padėti neįgaliesiems integruotis į darbo rinką (SADM vertinimo ataskaita, 2011). Italijoje, Austrijoje, Olandijoje, Prancūzijoje, Škotijoje neįgaliųjų integracija į darbo rinką atsakingos ne tik darbo biržos ar socialinių paslaugų įstaigos, bet ir įvairios privačios įdarbinimo agentūros. Švedijoje yra įkurti konsultantų etatai, kurių darbas važinėti po įvairias darbovietes ir skleisti informaciją apie gestų kalbą ir technines pagalbos priemones (Karačonkienė, 2007).

Informacijos prieinamumas. Danijoje svarbūs žiniasklaidos renginiai nuolat rodomi gestų kalba, taip pat yra specialus gestų kalbos kanalas. Bulgarijos nacionalinė televizija kasdien į gestų kalbą verčia šešioliktos valandos žinias (Europos kalbų lobynas, Britų Taryba, 2012). Karačonkienė (2007) pabrėžia, kad Austrijoje, Suomijoje, Olandijoje, Slovėnijoje, Švedijoje, Šveicarijoje, Jungtinėje Karalystėje, Estijoje, Latvijoje, Lenkijoje ir kitose Europos Sąjungos valstybėse, vadovaujantis Europos Tarybos tikslu - siekiant pagerinti visuomenės informavimo priemonių prieinamumą kurtiesiems, visuomeniniai transliuotojai skatinami teikti paslaugas ne tik gestų kalba, bet ir tekstu.

Apibendrinant galima teigti, kad užsienio šalyse kurčiųjų bendruomenėms skiriamas vis didesnis dėmesys, norint oficialiai pripažinti ir skatinti gestų kalbą bei siekti, kad socialinės atskirties dalyviai dalyvautų pilnavertiškame visuomeniniame – politiniame, ekonominiame, socialiniame, technologiniame ir kultūriniame gyvenime.

Apibendrinant šį skyrių galima teigti, kad pagrindinės Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinės atskirties dedamosios yra: sociokultūrinės veiklos problemos; užimtumo, informacijos prieinamumo, aukštojo mokslo, vertėjų stygiaus problemos. Atsižvelgiant į užsienio šalių gerą patirtį galima pastebėti, kad Lietuvoje tarp kurčiųjų ir girdinčiųjų bendruomenių vyrauja silpni socialiniai tinklai. Siekiant integruoti kurčiųjų bendruomenės grupę į visuomenę, būtina jungtis į socialinį tinklą, kuriame kurčiųjų bendruomenės įstaigos ir organizacijos keistųsi patirtimi, žiniomis ir kitais ištekliais su medicinos, švietimo, verslo, valstybinėmis įstaigomis, žiniasklaida ir pan. Tinklas, turintis stiprius ryšius ir bendrą tikslą, panaikintų arba akivaizdžiai sumažintų socialinius ir institucinius atskirties veiksnius, suteikiant pilnavertiškesnį gyvenimą kurčiųjų bendruomenei Lietuvoje.

2. TEORINIAI SOCIALINIO TINKLO KŪRIMO IR VYSTYMO ASPEKTAI

Šiame skyriuje pristatoma ir apibrėžiama tinklo ir tinklaveikos sąvokų sampratos. Aptariami socialinio tinklo dalyviai, bruožai, požymiai ir tipai. Pateikiami socialinių tinklų konstravimo grafiniai metodologiniai principai.

2.1. Tinklo ir tinklaveikos samprata

Tinklo sąvoka vartojama įvairių mokslų srityse, dažniausiai aptinkama socialiniuose ir technikos moksluose (Skačkauskienė, Katinienė, 2015; Prosevičienė, 2010; Castells, 2005; Gečienė, 2009). Analizuojant mokslinę literatūrą pastebėta, kad daugelio mokslininkų nuomone, socialinių mokslų srityje prie „tinklo“, paprastai pridedamas būdvardis – „socialinis“ (Bučinskas et. al., 2013; Geniušaitė, 2015). Geniušaitė (2015) pažymi, kad socialinio tinklo sąvoką įvedė 1954 m. Mančesterio sociologas – James Barnes, apibrėždamas individo kontaktų ratą.

Atliekant mokslinės literatūros analizę, paaiškėjo, kad tinklo sąvoka tiek lietuvių, tiek užsienio literatūroje yra traktuojama skirtingai. 3-ioje lentelėje pateikiama tinklo sąvokos įvairovė.

3 lentelė. Tinklo sąvokos interpretavimas

(sudaryta autorės, remiantis moksline literatūra)

ŠALTINIS	APIBRĖŽIMAS
Fombrun (1982)	Sąvoka tinklas yra pakankamai abstrakti. Ji gali būti vartojama apibūdinti bet kokius pasikartojančius ryšius (pavyzdžiui išteklių, bendradarbiavimo, informacijos) tarp tam tikrų mazgų (pavyzdžiui asmenų, grupių, organizacijų, informacinių sistemų).
Kickert (1997)	Tinklas – dirbančių žmonių grupė, sudaryta iš individų, atstovaujančių tam tikroms institucijoms, siekiančioms pažangos įgyvendinant savo tikslus savanoriškai bendradarbiaujant.
Random House Webster's (1998)	Tinklas – tarpusavyje glaudžiai susijusių elementų visuma.
Davis, Rhodes (2000)	Tinklas – tai tam tikrų subjektų santykiai, kai subjektai, tarpusavyje keisdami informaciją, materialiniais ir kitais ištekliais atlieka ekonominius arba socialinius mainus.
Brass, Galaskiewicz, Greve, Tsai (2004)	Tinklas apibrėžiamas kaip aibė mazgų ir ryšių, kurie nusako tam tikrą santykį arba šio santykio nebuvimą.
Carson, Gilmore ir Rocks (2004)	Tinklas – yra bendradarbiavimo forma, jungianti bendrų tikslų turinčius individus, grupes, organizacijas, sudaranti galimybes keistis ištekliais, informacija, padidinanti veiklos efektyvumą.
Castells (2005)	Tinklas – yra tarpusavyje susijusių mazgų visuma; Socialinis tinklas – žmonių ar grupių socialinių santykių ir ryšių bei jo pobūdžio struktūra.
Kazlauskienė, Urbanskienė (2005)	Tinklai suvokiami kaip veiklos organizavimo forma, organizacinė struktūra, siejama su organizaciniais pokyčiais ir aplinkos poveikiu.
Vilkas (2007)	Tinklas apibrėžiamas, kaip mazgų ir ryšių, kurie nusako tam tikrą santykį arba šio santykio nebuvimą, aibė.

Janiūnienė (2007)	Socialinis tinklas – tarpusavio ryšiais susietų individų, jų grupių ar organizacijos darinys.
Jucevičienė (2007)	Tinklas – tarpusavyje susijusių įvykių sistema, sukurta konkrečiam tikslui pasiekti.
Owen- Smith ir Powell (2008)	Tinklai – tai organizacija, kurios subjektai yra savarankiški ir turi autonomiją, geba išsaugoti savo prigimtinės savybes, o pats tinklas veikia savireguliacijos principu.
Wellman (2009)	Socialinis tinklas – yra rinkinys mazgų (ar tinklo narių), kurie tarpusavyje surišti vieno ar kelių tipų santykiais.
Rosen <i>et. al.</i> (2010)	Socialinis tinklas – socialinių veikėjų sistema ir socialinių santykių rinkinys, kuris tiksliai apibrėžia, kaip šie veikėjai yra santykinai surišti tarpusavyje.
Prosevičienė (2010)	Tinklas – mazgų ir ryšių visuma, kur vyksta tarporganizacinis bendradarbiavimas, suteikiantis įvairių galimybių pasinaudoti tam tikrais ištekliais.
Morris (2012)	Socialinis tinklas – tai tarpusavio santykių tarp individų sistema, siejanti juos tarpusavyje skirtingo intensyvumo ir artumo ryšiais. Tai socialinė struktūra, susidariusi iš asmenų (ar organizacijų), vadinamų dalyviais, nariais, ar „mazgais“, kuriuos sieja vienas ar daugiau specifinių tarpusavio priklausomybės tipų.
Ribačonka ir Kasnauskė (2013)	Efektyvus tinklas – tai tinklas, turintis bendrą tikslą ir politiką, įvairių rūšių išteklių, kurie būtini vykdyti veiklą, koordinuotą organizacinę valdymo struktūrą, optimalų valdymą ir nuolatinę komunikaciją – veiksniai, kurie įgalina tinklą efektyviai veikti ir kurių sąveikos rezultatas yra pridėtinės vertės kūrimas.
Melnikas (2013)	Tinklas – tai visuma individualius interesus turinčių subjektų, sujungtų ar susijungusių į bendrą sistemą, kuri pasižymi tuo, jog sistemai priklausantys subjektai tarpusavyje sąveikauja; sistemoje yra įgyvendinami bendri interesai; siekiama bendrų tikslų; vykdomos bendros funkcijos; sistema veikia kaip organizacija, kurioje pasireiškia valdymas ir savireguliacija.
Skačkauskienė ir Katinienė (2015)	Tinklas – tai ryšių sistema tarp subjektų, kurie dalijasi žiniomis.
Skeberdytė (2015)	Tinklas - tai socialinis pasaulis, kuris susideda iš dalyvių, sąveikų ir įvykių, jame įvairius išteklius turintys dalyviai yra įtinklinti sąveikų visumoje.

Remiantis 3-ioje lentelėje pateikta informacija, galima teigti, kad tinklą įvairūs mokslininkai apibūdina, kaip bendrą sistemą, kuriai būdinga:

- ✓ tinklo nariai - individai, grupės, organizacijos;
- ✓ mazgai ir ryšiai, nusakantys tam tikrą santykį arba šio santykio nebuvimą;
- ✓ bendras tikslas ir politika;
- ✓ tarporganizacinis ir tarpasmeninis savanoriškas bendradarbiavimas;
- ✓ keitimasis žiniomis, informacija, patirtimi, materialiniais ir kitais ištekliais.

Analizuojant mokslinę literatūrą pastebėta, kad daugelis mokslininkų tinklo sąvoką naudoja skirtingai. Kazlauskienė ir Urbanskienė (2005) tinklų sąvoką nagrinėja pasitelkdamos vadybinius aspektus. Šiuo atveju, tinklai suprantami, kaip veiklos organizavimo forma, organizacinė struktūra, siejama su organizaciniais pokyčiais ir aplinkos poveikiu. Joshi (2006) naudoja šią sąvoką kalbėdamas apie organizacijos darbo grupių užmezgamus ryšius, teikdamas, kad grupės demografinės charakteristikos apsprendžia su kuo ji užmezga ryšius skirtinguose kontekstuose. Procevičienės (2010) nuomone, tinklai dažniausiai analizuojami, kaip žmonių ar organizacijų sistemos, informacines technologijas įvardijant tik kaip šioje sistemoje komunikaciją užtikrinančią priemonę. Anot Putnam (2002) socialinio kapitalo teorijoje, nagrinėjant socialinį tinklą, pagrindiniai klausimai apima socialinių tinklų asmeninę ir viešą naudą, nes socialiniai tinklai, pirmiausia naudingi žmonėms, kurie tuos tinklus kuria. Skačkauskienės ir Katinienės (2015) nuomone, socialiniuose moksluose tinklas analizuojamas, kaip ryšių tarp žmonių ar organizacijų visuma. Ibarra ir Hunter (2007) analizuoja tinklus į kuriuos įsijungia lyderiai. Todėl lyderių tinklas – tai asmeninių kontaktų pluošto kūrimas, kuriais bus naudojamosi, siekiant palaikymo, grįžamojo ryšio, išvalgų, resursų bei informacijos. Jucevičienė (2007) ir Provan, Milward (2001) pažymi, kad socialinių tinklų tyrinėjimo šaknų yra sociologijoje, antropologijoje ir socialinėje psichologijoje, todėl kiekvienoje sferoje, socialinio tinklo sąvoka suvokiama skirtingai. Castells (2005) tinklo sąvoką naudoja, kalbėdamas apie organizacijų jungimąsi į tinklus. Bekar ir Lipsey (2001) moksliniuose darbuose akcentuoja klasteryje esančių dalyvių stiprių ryšių svarbą: klasteryje svarbiausia įmonės, kurias jungia tvirti formalūs ir neformalūs tarpusavio ryšiai ir sąveika su kitomis institucijomis. Roelandt, Gilsing ir Sinderen (2000) taip pat akcentuoja tinklus, klasterio sąvokoje. Anot mokslininkų, klasteris - tvirtai tarpusavyje susiję priklausomi tinklai, kurių pagrindas yra vertę generuojančios gamybos grandinės.

Svarbu paminėti, kad ne viskas, kas yra sujungta, gali būti laikoma tinklu. Duguet (2006) ir Milward (2003) tinklą laiko nebiurokratinę bendradarbiavimo struktūrą, jungiančią individus arba autonomines organizacijas bendram tikslui ar reikalui: keistis patirtimi ir žiniomis; skatinti idėjas, inovacijas ir kokybę; plėsti bendradarbiavimą; kad organizacijos jaustųsi stipresnės būdamos didesnio vieneto dalimi; kad būtų tarpininkaujama bendradarbiaujant skirtingus metodus taikančioms organizacijoms ir panašiai. Keast *et. al* (2004) pažymi, kad tinklas susiformuoja, kai ryšiai tarp individų arba organizacijų yra formalizuojami.

Barringer ir Harrison (2000) išskiria labiausiai paplitusias teorines traktuotes, kuriomis aiškina, kodėl įmonės ir organizacijos sukuria tarpusavio ryšius:

- ✓ *Sandorių kaštų ekonomija.* Teorija analizuojama, kaip įmonė turi organizuoti ir įgyvendinti savo vystymosi veiklą, kad būtų minimizuoti gamybos ir sandorių kaštai;

- ✓ *Ištekliais paremta priklausomybė.* Organizacijos privalo įsitraukti į mainus su aplinka, siekdamas įsigyti trūkstamų išteklių;

✓ *Strateginis pasirinkimas.* Daroma prielaida, kitų įmonių dalyvavimo bendroje veikloje nauda matoma per tai, kiek šios gali padėti siekti konkrečių organizacijos tikslų.

✓ *Institucinė priklausomybė.* Šios tarporganizacinių verslo ryšių formavimosi priežasties pagrindinis tikslas - organizacijoms siekti teisinio veiklos bendrumo su kitomis organizacijomis.

Huxham ir Vangen (2002) papildė Barringer ir Harrison (2000) nuomonę, pažymėdami, kad organizacijos bendradarbiauja su kitomis įmonėmis, siekdamos išspręsti egzistuojančias tam tikros srities bendrus iššūkius ir problemas (skurdo, aplinkosaugos, žmonių teisių)

Brass, Galaskiewicz, Greve, Tsai (2004) apibendrinami Huxham ir Vangen (2002), Barringer ir Harrison (2000) nuomones, pateikia pagrindinius ir esminius tinklų aspektus:

1. Tinkluose perduodama informacija, kuri turi įtakos požiūriui, patirčiai ir žinioms, lemiančioms tobulinimo siekimą ir inovacijų kūrimą;
2. Tinklai skatina tarporganizacinį ir tarpasmeninį bendradarbiavimą;
3. Tinklai suteikia įvairių galimybių pasinaudoti tam tikrais ištekliais.

Apibendrinant galima teigti, kad jau daugelį dešimtmečių tinklo sąvoka yra naudojama, tačiau iki šiol nėra vieningo šios sąvokos apibrėžimo. Daugelis mokslininkų tinklą apibūdina, kaip bendrą sistemą, kuriai būdinga – tinklo nariai, t.y. asmenys, grupės ir organizacijos; bendras tikslas ir politika; savanoriškas tarporganizacinis ir tarpasmeninis bendradarbiavimas; keitimasis žiniomis, patirtimi, informacija ir materialiais bei kitais ištekliais; svarbu tai, kad tinklas nusako ryšių ir santykių stiprumą. Organizacijos ir įmonės siekia bendradarbiavimo ir partnerystės dėl sandorių kaštų ekonomijos; ištekliams paremtos priklausomybės; strateginio pasirinkimo; institucinės priklausomybės; taip pat siekiant išspręsti skurdo, aplinkosaugos, žmonių teisių ir kt. problemas.

Analizuojant mokslinę literatūrą pastebėta, kad tinklaveikos sąvoka taip pat yra suvokiama skirtingai. Dhanaraj, Parkhe (2006) ir Vilkas, Bučaitė – Vilkė (2009) nuomone, tinklaveika – tai dalyvių veiksmas tinkluose. Analizuodami tinklaveikos sąvokos esmę, mokslininkai Jakubavičius *et al.* (2008) pažymi, kad tinklaveika - yra tinklo formavimosi procesas, apimanti abipusiai naudingų ryšių tarp potencialių tinklo dalyvių mezgimą ir poveikį egzistuojančiam tinklui. Castells (2005) tinklaveiką įvardina, kaip subjektų naujų ryšių užmezgimą, telkiantis į tinklus. Ibarra ir Hunter (2007) ir Vilko (2007) nuomone, svarbiausias tinklaveikoje aspektas – tinklo sistemos sudarymas ir sinergijos gavimas.

Anot Jakubavičiaus *et al.* (2008) versle labiausiai paplitusios tinklaveikos formos yra: verslo asociacijos, technologijų platformos, integruoti mokslo, studijų ir verslo centrai (slėniai) ir klasteriai. Tinklaveika reikšminga tuo, kad lemia efektyvesnį išteklių panaudojimą, didesnes galimybes spręsti sudėtingas problemas ir didesnę įmonių ar organizacijų konkurencingumą (Ribašauskienė ir Šalengaitė, 2012).

Staniulienė (2012) pažymi, kad tinklaveiką galima suvokti skirtingais lygiais:

✓ *Grupės ar organizacijos lygiu* – keli asmenys/grupės užmezga tinklinius ryšius, siekdami socialinių, ekonominių, politinių, kultūrinių ir kt. motyvų;

✓ *Tarporganizacinio tinklo lygiu* – kelios ar daugiau organizacijų taip pat pavienių suinteresuotų asmenų yra susijungę tinkliniais ryšiais;

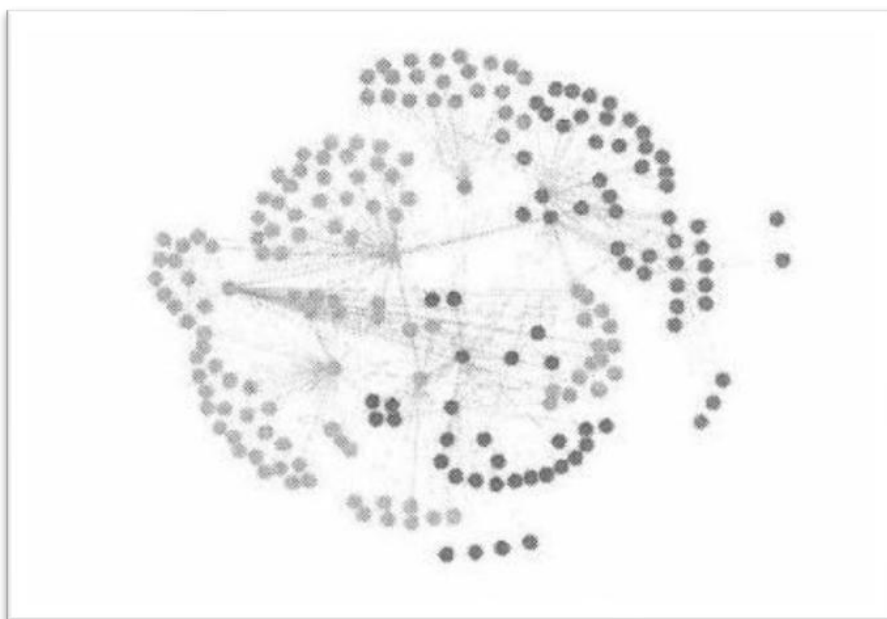
✓ *Globalaus tinklo lygiu* – visuomenė susidedanti iš įmonių ir organizacijų yra globalus tinklas, kuriame skirtingas funkcijas atliekančios įmonės/organizacijos, būdamos tinklinėse struktūrose, su kitomis yra susijusios tinkliniais ryšiais.

Apibendrinant galima teigti, kad tinklaveikos sąvoka yra dažnai minima mokslinėje literatūroje, t.y. leidžiami šios tematikos moksliniai straipsniai, rašomos disertacijos bei monografijos, organizuojamos konferencijos ir seminarai, kuriami universitetuose tinklo valdymo arba tinklaveikos moduliai, tačiau iki šiol nėra vieningo šios sąvokos apibrėžimo. Analizuojant mokslinę literatūrą pastebėta, kad daugelis mokslininkų tinklaveiką įvardina, pažymėdami dalyvių veiksmą tinkluose bei tinklo formavimosi procesą. Tinklaveika gali būti suvokiama grupės ar organizacijos, tarporganizacinio ir globalaus tinklo lygiu.

Apibrėžus tinklo ir tinklaveikos sąvokas. Išsiaiškinus priežastis, sąlygojančias įmonių ir organizacijų tarpusavio ryšių kūrimą. Suvokus tinklaveikos formas ir lygius, svarbu apibrėžti tinklo dalyvius, bruožus, požymius bei tipus.

2.2. Tinklo dalyvių, bruožų, požymių ir tipų įvairovė

Borgatti ir Foster (2003) pažymi, kad tinklą sudaro taškai ir mazgai (individai, grupės, įmonės, organizacijos, visuomenės, tarptautinės organizacijos), su kitais taškais (mazgais) sujungti linijomis (ryšiais, jungtimis) (žr. 5 paveikslą).

5 pav. Tinklų mazgai ir ryšiai (P3 Web Solutions, 2007, cituojama iš Raipa, Giedraitytė, 2013)

Vilkas (2007) papildė Borgatti ir Foster (2003) teikdamas, kad organizacijų teorijoje, tinklo veikėjai – tai organizacijos, organizaciniai vienetai (padaliniai, verslo vienetai, darbo grupės, projektų grupės ir panašiai) ir individai. Anot Vilko (2007) tinkle esantys *mazgai* – tai individai, organizaciniai vienetai ar organizacijos. Williams ir Durrance (2008) pritaria Vilko (2007) nuomonei ir papildė tinklo mazgus, dalyviu – valstybe. Tsai (2001) nuomone, tinklo mazgai sudaromi per ryšius su kitais tinklo nariais.

Borgatti ir Foster (2003) nuomone, *ryšiai* jungia veikėjų poras ir gali būti *kryptingi* (angl. *directed*) (pvz., galimai vienusiai, tokie kaip patarimo davimas kitam asmeniui), arba *nekryptingi* (pvz., tiesiog buvimas arti fizine prasme), gali būti *dichotominiai* (pvz., dviejų žmonių buvimas ar nebuvimas draugais) arba *įvertinami* (matuojami skalėje, pavyzdžiui, draugystės stiprumas).

Apibendrinant galima teigti, kad socialinis tinklas sudarytas iš taškų ir mazgų, sujungtais linijomis, t.y. ryšiais arba jungtimis. Analizuojant mokslinę literatūrą pastebėta, kad tinkle esantys mazgų dalyviai: individai, darbo, projektų ir kt. grupės, įmonės, organizacijos, visuomenės, tarptautinės organizacijos, valstybės, verslo vienetai ir kt. Mazgai sudaromi per ryšius, kurie gali būti kryptingi, nekryptingi, dichotominiai arba įvertinami.

Apibrėžę socialinio tinklo dalyvius, svarbu akcentuoti pagrindinius tinklų bruožus (Keast, Mandell *et. al.*, 2004):

- ✓ bendra misija;
- ✓ narių tarpusavio priklausomybė;
- ✓ unikali struktūrinė sąranga.

Radu ir Constantin (2007) papildė tinklo bruožus šiais aspektais:

- ✓ tinklo nariai dalyvauja skirtingose veiklos srityse, t.y. versle, komercijos ir pramonės rūmuose, valdžios ir viešosiose institucijose, tyrimų institutuose, universitetuose, socialinėse grupėse;
- ✓ partnerystė ir bendradarbiavimas tinkle yra savanoriškas;
- ✓ tinkle esantys nariai dalyvauja veikloje, paremtoje lygiomis teisėmis, dialogu, kompromisu ir savivalda;
- ✓ tinklas veikia koordinuodamas ir organizuodamas skirtingus interesus;
- ✓ tinklo nariai negali bausti kitų dalyvių ir negali teikti nurodymų kitiems partneriams;
- ✓ pagrindiniai tinklo sėkmės veiksniai – abipusis pasitikėjimas, keitimasis žiniomis, patirtimi, informacija bei materialiais ir nematerialiais ištekliais.

Vidickienė (2008) apibendrindama pažymi, kad tinklines organizacijas nuo kito tipo organizacijų skiria tai, kad socialiniame tinkle:

- ✓ bendradarbiavimas vyksta tarp siekiančių to paties tikslo partnerių;
- ✓ pagrindinis turtas – intelektinis kapitalas;
- ✓ socialinio tinklo funkcijos organizuojamos pagal principą: „Daug su daug“;

- ✓ tinklo valdyme dalyvauja daugiau organizatorių, mažiau viršininkų;
- ✓ tinkle nėra nuolatinės organizacinės struktūros.

Skačkauskienė ir Katinienė (2015) analizuodamos tinklinių struktūrų bruožus ir ypatumus, pastebėjo, kad daugelis mokslininkų apibrėžia pasikartojančias, visiems tinklams būdingus bruožus: savanoriška narystė; bendras tikslas vienijantis skirtingus interesus; narių bendradarbiavimas mainantis informacija, mokantis vienas iš kito; kompromisu ir dialogu paremtas valdymas, net ir egzistuojant centriniam valdymo organui.

Apibendrinant galima teigti, kad tinklinės organizacijos pasižymi savanorišku bendradarbiavimu, lygiomis teisėmis, bendru tikslu ir politika, abipusiu pasitikėjimu bei galimybe keistis žiniomis, patirtimi, tam tikrais ištekliais bei informacija.

Apibrėžus socialinių tinklų bruožus, svarbu išskirti pagrindinius tinklų požymius (Pescosolido, 2007, cituojama iš Skeberdytė, 2015):

1. Tinklinių ryšių dydį, tankumą, homogeniškumą, atvirumą, santykių tipus, intensyvumą, tinklo „skyles“ ir pan. nusako – *struktūra*;
2. Materialius ir nematerialius išteklius, požiūrius ir nuomones, patirtį, kolektyvinę atmintį nusako – *turinys*;
3. Emocinę ir instrumentinę pagalbą, įvertinimą, kontroliavimą nusako – *funkcijos*.

Raišienė (2008) išskyrė esminį tinklų požymį, nurodydama nuolatinį jų kitimą, vykstantį dėl informacijos srautų krypties kitimo.

Tinklų analizė gali būti naudojama ne tik sąsajoms tarp veiklų įvertinti. Tinklą gali sudaryti keletas narių (žmonių, organizacijų), todėl jų tarpusavio sąveika taip pat yra labai svarbi. Tinklų analizė yra naudojama, norint suprasti, kaip tinklai plėtojasi, keičiasi, prisitaiko ir kaip jie gali būti valdomi (Carley, 2003). Tinklų pagalba, juos planuojant galima geriau išnaudoti turimus išteklius nustatant, kokie ištekliai yra reikalingi, kokie ištekliai yra turimi, kokių trūksta, taip pat nustatant ryšius ir galimas problemas, suplanuojant darbų eigą, galimus ribotumus bei jiems pasiruošti – taip sukurti efektyvesnės veiklos sąlygas ir pasiekti geresnių rezultatų, optimizuoti veiklą, sumažinti veiklos riziką.

Įvairūs šaltiniai siūlo tinklus analizuoti įvairiomis galimybėmis. Prieinamas bendras pastebėjimas, jog dėl tinklų ir ryšių priklausomybės, dinamiškumo, tinklų analizė yra apribota laiko veiksnio, todėl yra svarbu įvertinti, kaip tinklai keičiasi per tam tikrą laiką (Coviello, 2005; Carley, 2003). Kitas svarbus kriterijus analizuojant tinklus – yra tinklo dydis (kiek dedamųjų (narių) sudaro tinklą ir kokios yra tinklo ribos). Coviello (2005) analizuodamas įmonių tinklus, pažymi, kad tinklo dydis atspindi prieinamų išteklių mastą. Kita svarbi charakteristika – tinklų tankis. Jis parodo esamų ir potencialių ryšių skaičių (Carley, 2003). Staniulienė (2006) apibendrindama teigia, kad kuo daugiau ryšių yra tinkle tarp atskirų jo narių, tuo tinklas yra tankesnis. Taip pat svarbu įvertinti tinklų

homogeniškumą, t.y. kokia yra ryšių įvairovė. Tai svarbus faktorius atliekant skirtingų tinklų lyginimą. Staniulienė (2006) pagal skirtingų ryšių tipų skaičių vertina tinklų sudėtingumą. Coviello (2005) išskiria, jog analizuojant tinklus taip pat yra svarbus prieinamumas prie tam tikrų tinklų sudarančių elementų, paprastas kontakto užmezgimas bei dažnumas ir trukmė. Staniulienė (2006) išskiria tinklo rango kriterijų, parodantis ryšių, kuriais vienas tinklo elementas susijęs su kitu, einant nuo centro iki tinklo ribos, maršruto lygių skaičių. Taip pat dar vienas kriterijus – centriškumas. Tai ryšių, kuriuos turi tinklo centras su kitais tinklo nariais skaičius bei šių ryšių charakteristikos (Staniulienė, 2006).

Staniulienė (2006) analizuodama tarporganizacinius tinklus akcentuoja, jog tarpusavio ryšiai po kurio laiko evoliucionuoja ir tampa tarpusavio santykiais, kai keletą elementų konkretūs tikslai sutampa ir tokiu būdu susiformuoja grupė. Taip pat teigiama, kad jei tinklas yra tankus, tuomet galima tikėtis efektyvesnio veiklų atlikimo tarp tinklo narių, nes yra daugiau bendros veiklos. Tokiu atveju, yra mažiau ieškoma arba neieškoma naujų ryšių už tinklo ribų, taip pat mažėja priklausomybė nuo išorinių veiksnių, tačiau mažiau susipažįstama su naujovėmis. Taigi, tokie susijungimai dėl bendro tikslo turėtų būti išnaudoti. Kalbant apie tinklus tarp organizacijos padalinių arba tarporganizacinius tinklus yra ypač svarbi greita informacijos sklaida tinklo ribose, kas taip pat sąlygoja efektyvesnę veiklą, greitesnį atsaką tarp tinklo narių, atskirų elementų (Staniulienė, 2006).

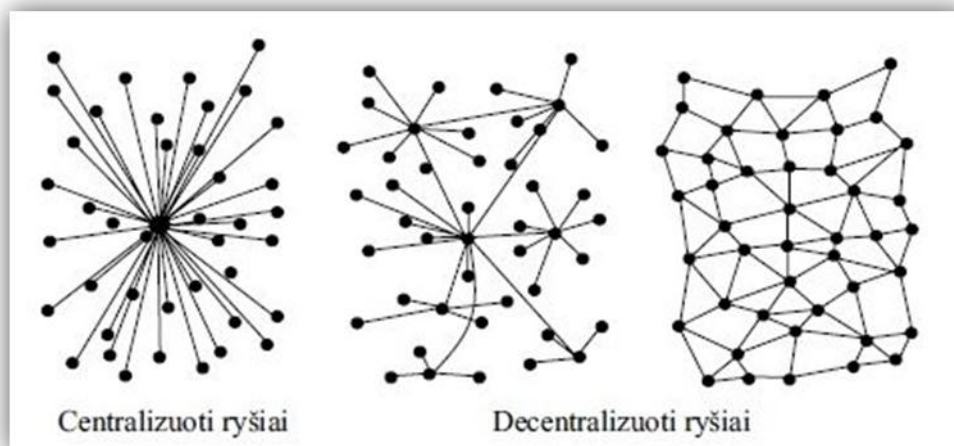
Tinklų analizei Coviello (2005) siūlo naudoti du duomenų analizės požiūrius vienu metu iš karto – kiekybinį ir kokybinį, kad būtų išgaunama įvairi informacija. Vienas iš išskiriamų kokybinės analizės pranašumų yra toks, kad tokiu būdu galima surinkti giluminės, procesais grįstos informacijos, kuri yra unikali. Tokia informacija gali būti analizuojama tiek kokybiškai, tiek ir kiekybiškai.

Tinklų struktūra, turinys ir funkcijos padeda atskleisti tinklų įvairovę (Skačkauskienė, Katinienė, 2015). Cropper *et. al.* (2008) pažymi, kad išsamių studijų apie tinklų klasifikavimą kol kas dar nėra. Gečienė (2009) analizuodama socialinius tinklus migracijos studijose akcentavo socialinių tinklų tipus:

1. *Horizontalūs ir vertikalūs.* Moller *et. al.* (2005) pažymi, kad horizontalūs tinklai išsiskiria konkurentų aljansais ir bendradarbiavimo susitarimais, įtraukiančiais įvairias įstaigas (valstybės institucijas, pramonės asociacijas, tyrimų institutus, universitetus), kurie siekia arba apsirūpinti priėjimu prie egzistuojančių išteklių, arba bendromis jėgomis sukurti naujus resursus. Putnam, Leonardis ir Nannetti (1993) nuomone, efektyviausi - horizontalūs tinklai. Vertikalių tinklų pagrindinis tikslas - padidinti vertės sistemos veiklos (operacinį) efektyvumą (Moller *et. al.*, 2005).

2. *Formalūs ir neformalūs.* Pasak Putnam (2002) - tarpusavio pasitikėjimą ir toleranciją skatina formalūs ir neformalūs tinklai.

3. *Vidiniai ir išoriniai.* Katz *et. al.* (2004) vidinius ryšius organizacijoje skirsto į centralizuotus ir decentralizuotus (žr. 6 paveikslą).

6 pav. Centralizuoti ir decentralizuoti vidiniai ryšiai (Johnson, 2012, cituojama iš Raipa, Giedraitytė, 2013)

Centralizuoti ryšiai susiformuoja organizacijose esant stresinėmis sąlygomis ir tinka nesudėtingoms problemoms spręsti, decentralizuoti ryšiai susiformuoja nestresinėmis sąlygomis, todėl jie tinkamesni sudėtingoms užduotims spręsti (Katz *et. al.*, 2004).

4. *Paremti silpnais arba stipriais ryšiais.* Gečienės (2009) nuomone, stiprūs ryšiai laikomi tarp šeimos narių bei draugų, silpni ryšiai tarp pažįstamų.

5. *Uždari ir atviri.* Pasak Burt, Ronald (2001), uždari ryšiai susidaro tarp panašių tinklo narių, atviri ryšiai – atvirkščiai, susidaro tarp įvairių tinklo narių.

6. *Susiejantys arba sujungiantys.* Putnam ir Goss (2002) nuomone, susiejantys ar sujungiantys ryšiai priklauso nuo individų ar grupės, esančios socialiniame tinkle.

7. *Įtraukiantys ir atribojantys.* Anot Putnam (2002), įtraukiantys ryšiai apima platesnį socialinį ratą, o atribojantys ryšiai sustiprina grupės narių tapatumą ir pasitikėjimą.

Apibendrinant galima teigti, kad socialinių tinklų įvairovę padeda atskleisti tinklo dydis, struktūra, atliekamos funkcijos ir pan. Socialiniai tinklai gali būti: horizontalūs ir vertikalūs, formalūs ir neformalūs, uždari ir atviri, paremti stipriais ir silpnais ryšiais, vidiniai ir išoriniai, susiejantys arba sujungiantys, įtraukiantys arba atribojantys.

2.3. Socialinių tinklų konstravimo metodologiniai principai

Išanalizavus tinklo ir tinklaveikos sampratas bei nurodžius esminius jų aspektus t.y. dalyvius, bruožus, požymius ir tipus, šiame darbo poskyryje bus pateikiami socialinių tinklų konstravimo modeliai, siekiant suprasti tinklinės struktūros dedamąsias, bendradarbiavimo dalyvius, funkcijas, sėkmės veiksnius ir pan.

Eriksson ir Pesamaa (2007) analizuodami ryšių tarporganizaciniuose tinkluose vystymąsi pateikia *penkių etapų santykių vystymosi proceso modelį* (žr. 7 paveikslą):

7 pav. Santykių vystymosi penkių etapų proceso modelis (sudaryta autorės, remiantis Eriksson ir Pesamaa, 2007)

Remiantis 7-ame paveiksle pateikta informacija, galima teigti, kad svarbiausias aspektas, siekiant ne tik sukurti tinklą, bet jį ir vystyti – ilgalaikė organizacijų orientacija. Trumpalaikės ir ilgalaikės organizacijų orientacijos skirtumai pateikti 4-oje lentelėje.

4 lentelė. Trumpalaikės ir ilgalaikės organizacijų orientacijos skirtumai (Hofstede, 1997, p. 165)

Trumpalaikė organizacijų orientacija	Ilgalaikė organizacijų orientacija
Pagarba tradicijoms	Tradicijų pritaikymas moderniam kontekstui
Socialinių, su statusu susijusių įsipareigojimų laikymasis	Socialinių, su statusu susijusių įsipareigojimų laikymasis su tam tikromis išlygomis
Nuostata nebūti prastesniems už kitus, net jeigu tai reikštų lėšų ar išteklių išvaistymą	Taupumas ir išteklių tausojimas
Mažai sutaupyto lėšų, mažai pinigų investicijoms	Daug sutaupyto ir investicijoms turimų pinigų
Laukiama greitų rezultatų	Atkaklumas, siekiant negreitų rezultatų
Rūpinamasi garbės ir orumo išsaugojimu	Pasirengimas siekti tikslo
Svarbi tiesa	Svarbi dorybė
Stabilumas	Ištvermingumas ir atkaklumas
Savo reputacijos ir garbės saugojimas	Santykių plėtojimas pagal statusą ir šios tvarkos laikymasis
Pasikeitimas paslaugomis ir dovanomis	Gėdos jausmas
Statiškumas ir orientacija į dabartį arba praeitį	Dinamiškumas ir orientacija į ateitį

4-oje lentelėje pateikta informacija rodo, kad socialinio tinklo potencialūs dalyviai turėtų vadovautis pagrindiniais ilgalaikės orientacijos aspektais: atkaklumas, siekiant negreitų rezultatų; pasirengimas siekti tikslo; ištvermingumas, atkaklumas; dinamiškumas ir orientacija į ateitį.

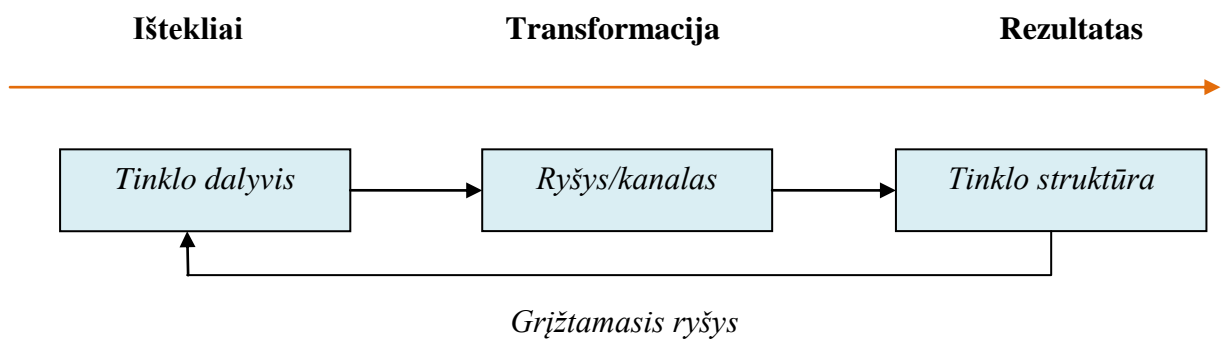
Antrasis santykių vystymosi tinkle etapas susidaro iš bendradarbiavimo/ kooperacinių motyvų, skatinančių veikti ir siekti bendrų tikslų socialiniame tinkle.

Trečiame etape pasirenkami partneriai – potencialūs socialinio tinklo nariai, su kuriais bus bendradarbiaujama (Eriksson ir Pesamaa, 2007).

Ketvirtajame etape formalių susitikimų metu vyksta tarpusavio santykių, įgijančių draugystės, tarpasmeninio įsipareigojimo, pasitikėjimo ir abipusiškumo formos, plėtra. Svarbu žinoti, kad šiame etape labai svarbu užsitikrinti tarp tinkle esančių dalyvių pasitikėjimą, nes jei pasitikėjimo nebus – tinklas funkcionuos neilgai ir neefektyviai.

Paskutinis, penktasis etapas vadinamas stabilumo ir brandos, nes jo metu siekiama santykius padaryti patvariais (Eriksson ir Pesamaa, 2007).

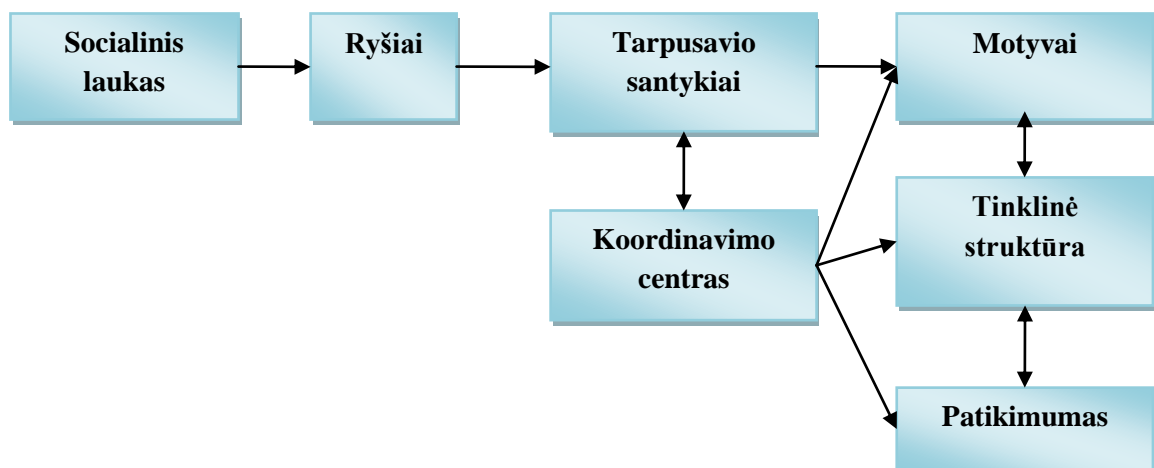
Išsiaiškinus socialinių santykių vystymosi etapus, svarbu aptarti socialinių tinklų konstravimo metodologinius principus (žr. 8 paveikslą).

8 pav. Sisteminis požiūris į tinklo kūrimo procesą (sudaryta autorės, remiantis Skeberdytė, 2015)

Remiantis 8-to paveikslo pateikta informacija, galima teigti, kad tinklo kūrimo procese vyrauja tarpusavyje susijusi ir priklausoma sistema, t.y. tarp tinklo dalyvių užsimezga ryšys, esant ne tik panašioms interesams, bet ir siekiant tam tikrų rezultatų socialiniame tinkle. Stiprius ryšius jungiantis tinklas sudaro struktūrą. Skeberdytė (2015) pažymi, jog tinklo dalyvis, socialinės veiklos metu, įvairiais kanalais, kuriuose jis gali pasiekti, dalyvauja informacijos srautuose ir tokiu būdu gauna grįžtamąjį ryšį.

Staniulienė (2005) analizuodama tinklinės struktūros formavimo ir įtvirtinimo etapus, pateikė schemą (žr. 9 paveikslą).

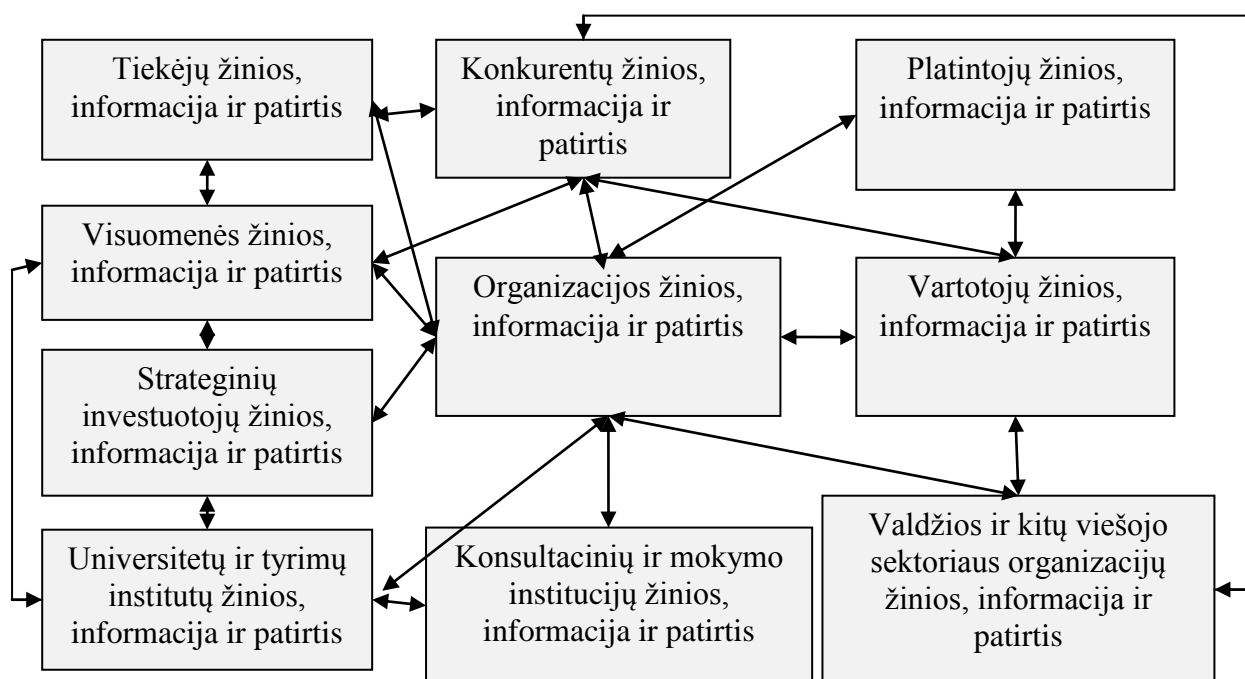

9 pav. Tinklinės struktūros formavimasis ir įtvirtinimas (sudaryta autorės, remiantis Staniulienė, 2005)

Remiantis 9-to paveikslo pateikta informacija, galima teigti, kad pagrindinį vaidmenį atlieka koordinavimo centras, kurio pagrindinis tikslas – stengtis, kad tinklinę struktūrą sudarytų motyvuoti ir patikimi tarpusavio ryšiai. Staniulienė (2005) apibendrindama tinklinės struktūros tarpusavio santykius, teigia:

Tarpusavio santykiai įvyksta, kai keleto asmenų ar organizacijų konkretūs tikslai sutampa taip suformuojantys grupę. Kai grupės ir atskiri elementai suvokia turintys bendrų tikslų, o pirminė iniciatyvinė grupė inicijuoja susijungimą, susidaro tinklas. Patikimumas - vienas pagrindinių mechanizmų, apimančių tinklo elementų mobilizavimą ir koordinavimą (Staniulienė, 2005).

Prosevičienė (2010) analizuodama kokybės srityje tinklinį bendradarbiavimą, pateikė tinkle esančių pagrindinių dalyvių funkcijų svarbos ir ryšių schemą (žr. 10 paveikslą).

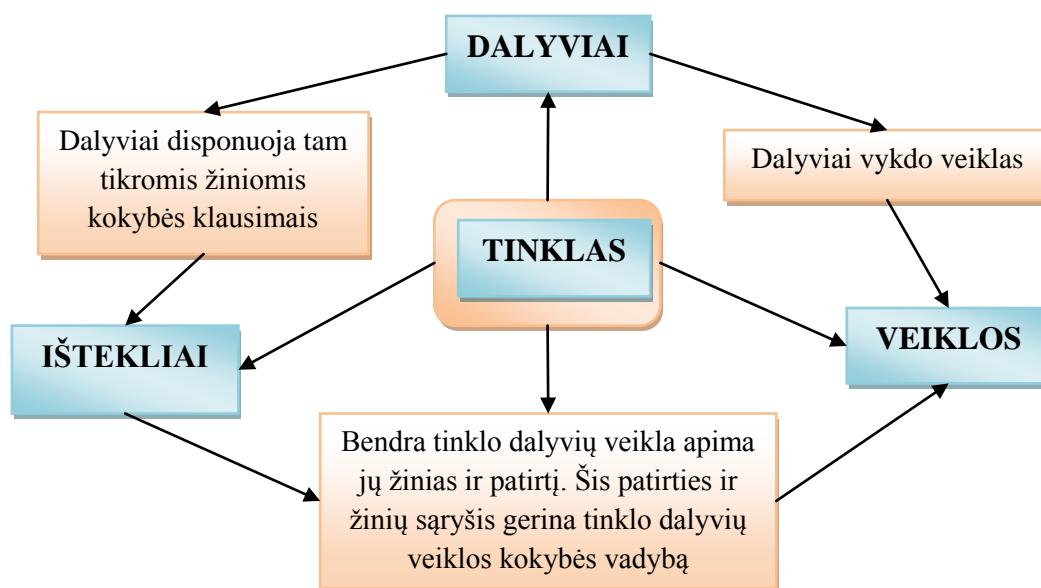

10 pav. Tinklinio bendradarbiavimo pagrindiniai dalyviai organizacijų požiūriu (sudaryta autorės, remiantis Prosevičienė, 2009)

Remiantis 10-to paveikslo informacija, galima teigti, kad tinklinio bendradarbiavimo pagrindiniai dalyviai – organizacijos, vartotojai, platintojai, konkurentai, tiekėjai, visuomenė, strateginiai investuotojai, universitetai, konsultacinės ir mokymo institucijos ir valdžia. Tinklo narius jungia stiprus ryšys, sąlygojantis žinių, informacijos ir patirties sklaidą ir socialinio kapitalo atsiradimą.

Apibrėžiant tinklinio bendradarbiavimo pagrindinius dalyvius, svarbu apibūdinti kokybės tinklo modelį, pavaizduotą 11-ame paveiksle. Prosevičienė (2010) cituodama Kunst *et. al* (1998) sudarytą kokybės tinklo modelį teigia, kad šį tinklą sudaro įmonės, įvairūs sektoriai, pramonės šakos, vyriausybės organizacijos, universitetai ir kt. Pasak mokslininkės, tarpasmeniniu, organizaciniu,

regioniniu, nacionaliniu ir europiniu lygmeniu vyksta pasikeitimas ištekliais (t.y. žiniomis, patirtimi ir informacija), sudarančiais tinklo veiklos pagrindą.

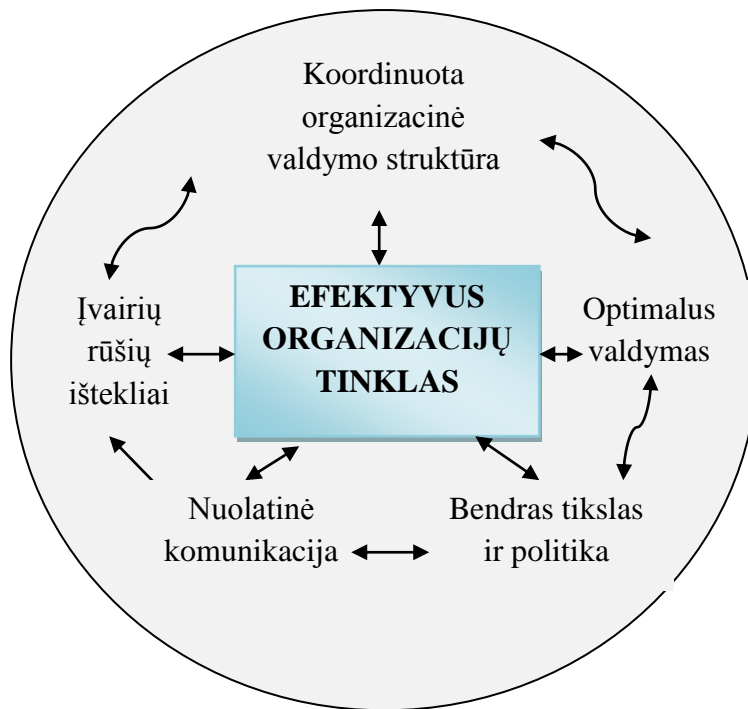

11 pav. Kokybės tinklo modelis (sudaryta autorės, remiantis Kunst et. al., 1998, cituota iš Prosevičienė, 2010)

Kokybės tinklo modelio pagrindinės dedamosios – dalyviai, veiklos ir ištekliai. Prosevičienė (2010) apibendrinama teigia, kad svarbiausia - stiprūs ryšiai, jungiantys šio modelio dedamąsias, nes dėl šių ryšių ir dalyvių veiklos krypties šis modelis vadinamas kokybės tinklu. Pasak mokslininkės, pagrindinis kokybės tinklo modelio tikslas – pagerinti tinklo dalyvių konkurencingumą, pasinaudojant kokybės tinkle esančiomis žiniomis ir patirtimi per tinkle vykdomą bendrą veiklą (Prosevičienė (2010).

Apibrėžiant socialinio tinklo vystymosi ir tinklinės struktūros formavimo ir įtvirtinimo etapus; aptariant tinklinio bendradarbiavimo dalyvius bei jų veiklą, svarbu pateikti apibendrinančią efektyvaus socialinio tinklo schemą (žr. 12 paveikslą).

Miltenienė (2004) analizuodama efektyvaus organizacijų tinklo veiksnius pažymi, jog bendradarbiavimas – sėkmingai funkcionuojančių partnerystės tinklų pagrindas. Mokslininkės nuomone, tik esant bendradarbiavimo santykiams atsiranda tarpusavio pasitikėjimas, leidžiantis atsiverti, keistis žiniomis, idėjomis, patirtimi ir užtikrinti sukurtą tinklo efektyvų funkcionavimą (žr. 12 paveikslą).

**12 pav. Veiksnių, įgalinančių organizacijų tinklą efektyviai veikti schema
(sudaryta autorės remiantis Ribačonka, Kasnauske, 2013)**

12-ame paveiksle pateikta informacija rodo – efektyvaus socialinio tinklo dedamąsias. Svarbu 3-iam socialinių santykių vystymo etape, t.y. partnerių pasirinkime, pasirinkti narius, kurių strategija bei politika, esanti įmonėse ar organizacijose papildytų potencialaus socialinio tinklo pagrindinį tikslą ir uždavinius. Taip pat svarbus tinkle esančių narių abipusis pasitikėjimas ir tikėjimas vykdoma veikla, nes esant pasitikėjimui vyksta efektyvus žinių, patirties, informacijos pasidalinimas. Ribačonkos ir Kasnauskės (2013) nuomone, efektyvaus organizacijų tinklo veikloje viena svarbiausių valdymo priemonių pokyčių, garantuojanti nuoseklų išteklių panaudojimą ir optimalų valdymą – komunikacija. Mokslininkės pažymi, kad jei dalyvis neturi gebėjimų palaikyti interaktyvaus ryšio su kitais tinklo dalyviais, tuomet komunikacija tinkle yra negalima. Koordinuota organizacinė valdymo struktūra atsakinga už tarpusavio ryšius, struktūrų ir įvairių procesų formavimą (Ribačonka, Kasnauskė, 2013). Staniulienė (2012) pritaria Ribačonkos ir Kasnauskės nuomonei ir papildo koordinuotą organizacinės valdymo struktūrą 10 dedamųjų: komunikavimo, sprendimų ir derybų mechanizmai; socialinis koordinavimas, pagrįstas tinkle esančių narių/grupės normomis, identitetu ir reputacija; integruojantys ir jungiantys vaidmenys ir dariniai; ekspertinė veiklos priežiūra; programavimas ir tikslų nusistatymas; motyvavimo sistema; atrankos sistema; informacinės sistemos, padedančios sumažinti koordinavimo išlaidas; visuomeninis palaikymas ir infrastruktūra ir pasitikėjimas tinklo dalyviais.

Analizuojant socialinio tinklo konstravimo metodologinius principus pastebėta, kad tinklo formavimuisi būdingi penki etapai, t.y. organizacijų vadovavimasis ilgalaikė orientacija; bendradarbiavimo motyvai; partnerių pasirinkimas; tarpusavio santykių, įgijančių draugystės, tarpasmeninio įsipareigojimo, pasitikėjimo ir abipusiškumo formos, plėtra; stabilumas ir branda.

Visuose darbe pateiktų tinklo formavimo modeliuose pabrėžiama, kad svarbiausia patikimumas ir pasitikėjimas tinklo nariais, nes tai vienas pagrindinių mechanizmų, apimančių tinklo elementų mobilizavimą ir koordinavimą. Esant pasitikėjimui tinklo dalyviai dalinasi tarpusavyje patirtimi, žiniomis, idėjomis, informacija, ištekliais. Išvardinti elementai užtikrina tinklo funkcionavimą.

Apibrėžus teorinius tinklinio bendradarbiavimo kūrimo aspektus, svarbu aptarti socialinio tinklo intervencijos metodo teorinius principus. Gvaldaitė (2004) analizuodama socialinio tinklo intervencijos metodo ypatumus pažymi, jog šiame modelyje skiriamos dvi socialinių tinklų kategorijos, t.y. pirminis ir antrinis tinklas. Pirminis tinklas yra neformalus, jis savaime susikuria ir nuolat keičiasi. Neformaliai tinklui priklauso šeimos nariai, giminės, draugai, kolegos, kaimynai. Šiame tinkle žmones jungia jausmai, tai yra vieta, meilė ir draugystė, taip pat dosnumas ir nesavanaudiškumas atsiskleidžia labiausiai (Gvaldaitė, 2004). Antrinis tinklas skiriasi nuo pirminio tinklo tuo, kad jis yra formalūs, jame organizuojami ryšiai. Svarbu paminėti tai, kad šiame tinkle svarbiausia ne jausmai, o bendras tikslas. Pirminis tinklas yra nenutrūkstamas, antriniame tinkle jeigu nėra bendro tikslo, tuomet jis nutrūksta (Gvaldaitė, 2004). Antrinio tinklo dalyviai – rinkos, t.y. darbovietės, įmonės, įstaigos ir socialinės institucijos – vaikų darželiai, mokyklos, socialinės tarnybos, paslaugos, nevyriausybinės organizacijos ir kt.

Šis modelis iš kitų išsiskiria tuo, kad numato pirminio ir antrinio tinklo santykių įvertinimą ir pasikeitimą, ypač atsižvelgiant ir teigiamai vertinant žmogaus „natūralų“ – pirminį tinklą, t.y santykius, kurie sudaro asmens istoriją ir jo gyvenimą (Gvaldaitė, 2004).

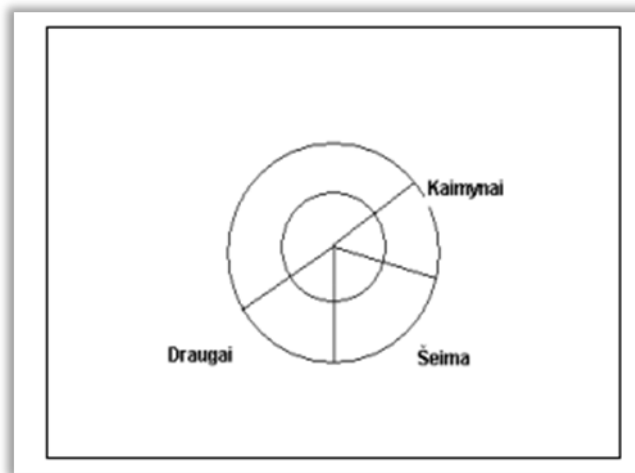
Sanicola (1995) analizuodama „tinklo intervencijos“ sąvoką, ją išskaido į dvi fazes, t.y. į tinklo tyrimą ir mobilizavimą (judėjimą).

Gvaldaitė (2004) apibendrindama tinklo intervencijos atliekamą tyrimą pažymėjo, jog jis vyksta pokalbio ar stebėjimo metu. Tyrėjas klausydamas (taip pat užduodamas klausimus) ar stebėdamas tyrimo metu, privalo nustatyti šiuos aspektus:

1. Nustatyti tinklų pobūdį, t.y. tinklas yra pirminis ar antrinis;
2. Atlikti pirminio tinklo tyrimą, atsižvelgdamas į tris jo matmenis:
 - a) *struktūrą* (nustatomas tinklo dydis; tankis; ryšių stiprumas bei patikimumas; su kuo tyrimo dalyvis bendrauja ir pan.);
 - b) *funkcijas* (*informacinė, materialinė, moralinė, jausminė ir kontrolės*), kurias atlieka tinklo nariai arba visas tinklas;
 - c) *santykius* ir *dinamikas*, kurias sukuria tinklo nariai. Svarbu paminėti tai, kad ypatingas dėmesys yra skiriamas tinklų judėjimui ir pasikeitimams, įvykstantiems bėgant laikui, erdvėje ir pan.
3. Atlikti antrinio tinklo tyrimą;

4. Paskutiniame etape tyrėjas nustato pirminio ir antrinio tinklo santykį ir ryšius. Svarbu paminėti tai, kad tyrėjas įvertina, ko nori pirmasis tinklas iš antrojo ir atvirkščiai, ko nori antrinis tinklas iš pirmojo. Gvaldaitė (2004) pažymi, kad tinklo tyrėjas išsiaiškina, kaip kiekvienas žmogus prieina prie antrinio tinklo, koks jo požiūris ir patirtis. Svarbu pabrėžti tai, kad šiame etape sužinoma, kokie ryšiai jungia pirmąjį ir antrąjį tinklą. Ryšiai gali būti stiprūs, normalūs, silpni, konfliktiški ar prieštaringi.

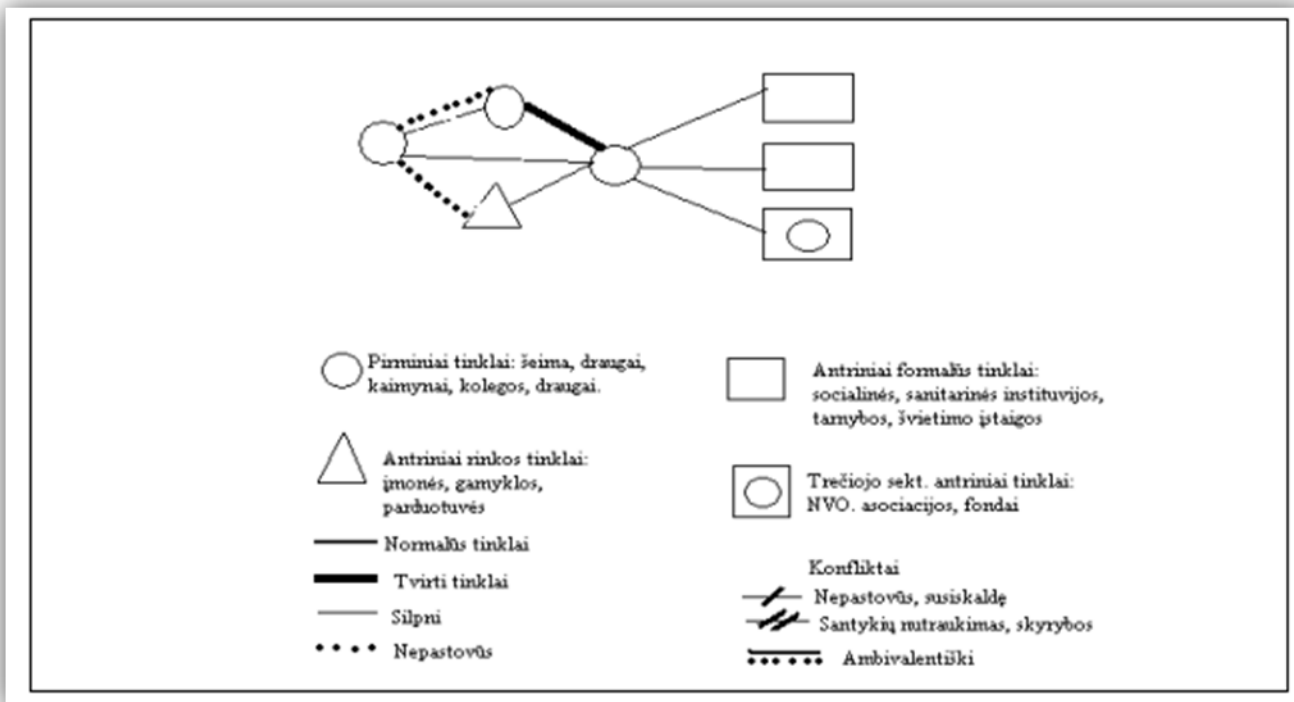
Gvaldaitė (2004) analizuodama socialinio tinklo intervencijos metodo ypatybes, pateikė tinklo grafinį vaizdavimo pavyzdį (žr. 13 paveikslą).

13 pav. Socialinio tinklo tyrimo schema (Todd, cituojama iš Gvaldaitė, 2004)

13-tą paveikslą sudaro apskritimai, suskirstyti į įvairius sektorius: draugai, šeima, kaimynai ir pan. Gvaldaitė (2004) pažymi, kad tinklo nariai paskirstomi nuo centro, link išorės silpnėjančia pagal pririšimo prie centrinio asmens lygį kryptimi. Svarbu paminėti tai, kad schemoje esantys simboliai nurodo tinklo pobūdį bei leidžia apibrėžti abipusius tinklų santykius.

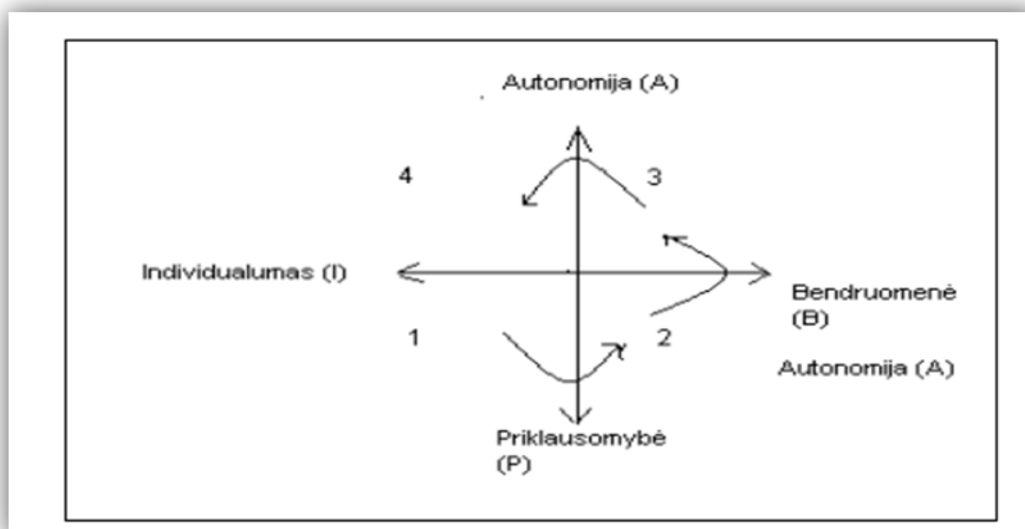
Gvaldaitė (2004) pažymi, kad grafiniam vaizdavimui reikia turėti visų žmonių, dalyvavusių tyrime pokalbius, taip pat sąrašą, įstaigas ir tarnybas, kurios dalyvauja situacijoje. Remiantis šiuo sąrašu yra sudaroma tinklo schema, rodantis pirminio ir antrinio tinklo ryšių stiprumą (žr. 14 paveikslą).

14 pav. Socialinio tinklo intervencijos metodo schema (Rousseau, cituojama iš Gvaldaitė, 2004)

14-ame paveiksle esanti schema vaizduoja tam tikras figūras, užkoduotas simboliais. Figūros nurodo tinklinį pobūdį (pirminis ar antrinis tinklas tyrimo metu buvo svarbesnis) ir esamus ryšius, kurie yra vaizduojami sujungimais. Svarbu paminėti tai, kad sujungimai parodo tinklų santykius ir ryšių stiprumą (Gvaldaitė, 2004).

Gvaldaitės (2004) nuomone, mobilizuoti – tai sukviesti visą tinklą ir jį išjudinti. Tuo siekiama, kad tyrime esantis dalyvis taptų nepriklausomas nuo problemos. Analizuodama socialinio tinklo mobilizavimą, mokslininkė pateikė tinklo judėjimo kryptių schemą (žr. 15 paveikslą).

15 pav. Socialinio tinklo mobilizavimo schema (Gvaldaitė, 2004)

15-ame paveiksle pateikta informacija rodo, kad **judėjimas nuo individualumo iki bendruomenės (I-B)** yra:

procesas, kurio metu asmenų susitikimo ir abipusių santykių dėka atsiranda priklausomumas savajam tinklui (bendruomenei), kuris įgauna simbolinę vertę šių žmonių gyvenime, skatina pasidalijimą ir dosnumą (Gvaldaitė, 2004).

Judėjimas savarankiškumo link (P-A) yra:

procesas, kuris per poreikio pasidalijimo ir priklausomumo kitiems patirtį padeda tinklui išplėtoti laisvės dimensiją, t.y. sugebėjimą prisiminti atsakomybę, priimant sprendimus ir sprendžiant sunkumus.

Darbo su neįgaliais metodikoje (2009) pateikti šie socialinio tinklo intervencijos metodo taikymo etapai:

- ✓ tinklo mobilizavimas;
- ✓ tinkle surandamas žmogus, prisiimantis atsakomybę už problemų sprendimo procesą;
- ✓ stiprinami tinkle egzistuojantys santykiai arba atgaivinami nutrūkę;
- ✓ skatinama klientų savipagalbą, steigiamos grupės;
- ✓ bendradarbiaujama su natūraliais pagalbininkais – savanoriais;
- ✓ skatinamas klientų įsipareigojimas savo ir kitų žmonių atžvilgiu;
- ✓ inicijuojamas ir plėtojamas įvairių institucijų bendradarbiavimas.

Apibendrinant galima teigti, kad socialinio tinklo intervencijos metodą sudaro dvi kategorijos – pirminis ir antrinis tinklas. Pirminis tinklas yra neformalus, jį sudaro šeima, giminės, draugai. Antrinis tinklas – formalus, jį sudaro įmonės, organizacijos, vaikų darželiai, mokyklos, nevyriausybinės organizacijos ir kt. Socialinio tinklo intervencijos metodas padeda sužinoti pirminio ir antrinio tinklo santykius ir ryšių stiprumą. Grafiniam tinklo vaizdavimui reikia turėti visų tyrimo dalyvių sąrašą ir pokalbių transkripcijas. Socialinio tinklo intervencijos metodo schema vaizduoja sujungtas figūras rodančias pirminio ir antrinio tinklo santykius ir ryšių stiprumą. Pažymima, kad socialinio tinklo intervencijos metode svarbu ne tik pateikti schemą, vaizduojančią pirminio ir antrinio tinklo ryšių stiprumą, bet ir išjudinti tinklą, t.y. mobilizuoti, siekiant padėti tyrimo dalyviams tapti savarankiškesniems savo problemų atžvilgiu.

Apibendrinant šį skyrių galima teigti, kad daugelį dešimtmečių tinklo sąvoka yra naudojama, tačiau iki šiol nėra vieningo šios sąvokos apibrėžimo. Prieinama bendra išvada, kad socialinis tinklas turi bendrą sistemą, kuriai būdinga: tinklo nariai - individai, grupės, organizacijos; mazgai ir ryšiai, nusakantys tam tikrą santykį arba šio santykio nebuvimą; bendras tikslas ir politika; tarporganizacinis

ir tarpasmeninis savanoriškas bendradarbiavimas; keitimasis žiniomis, informacija, patirtimi, materialiniais ir kitais ištekliais. Organizacijos ir įmonės siekia bendradarbiavimo ir partnerystės dėl sandorių kaštų ekonomijos; ištekliams paremtos priklausomybės; strateginio pasirinkimo; institucinės priklausomybės; taip pat siekiant išspręsti skurdo, aplinkosaugos, žmonių teisių ir kt. problemas.

Tinklaveikos sąvokos taip pat nėra vieningo apibrėžimo. Prieinama bendra išvada – tinklaveika – tai dalyvių veiksmas tinkluose ir tinklo formavimosi procesas. Tinklaveika gali būti suvokiama grupės ar organizacijos, tarporganizacinio ir globalaus tinklo lygiu.

Socialinis tinklas yra sudarytas iš taškų ir mazgų, sujungtais linijomis, t.y. ryšiais arba jungtimis. Tinkle esantys mazgų dalyviai: individai, darbo, projektų ir kt. grupės, įmonės, organizacijos, visuomenės, tarptautinės organizacijos, valstybės, verslo vienetai ir kt. Mazgai sudaromi per ryšius, kurie gali būti kryptingi, nekryptingi, dichotominiai arba įvertinami.

Analizuojant socialinio tinklo pagrindinius bruožus, prieita prie bendros išvados, kad tinklinės organizacijos pasižymi savanorišku bendradarbiavimu, lygiomis teisėmis, bendru tikslu ir politika, abipusiu pasitikėjimu bei galimybe keistis žiniomis, patirtimi, tam tikrais ištekliais ir informacija.

Socialinių tinklų įvairovę padeda atskleisti tinklo dydis, struktūra, atliekamos funkcijos ir pan. Socialiniai tinklai gali būti: horizontalūs ir vertikalūs, formalūs ir neformalūs, uždari ir atviri, paremti stipriais ir silpnais ryšiais, vidiniai ir išoriniai, susiejantys arba sujungiantys, įtraukiantys arba atribojantys.

Analizuojant socialinio tinklo konstravimo metodologinius principus pastebėta, kad tinklo formavimuisi būdingi penki etapai, t.y. organizacijų vadovavimasis ilgalaike orientacija; bendradarbiavimo motyvai; partnerių pasirinkimas; tarpusavio santykių, įgijančių draugystės, tarpasmeninio įsipareigojimo, pasitikėjimo ir abipusiškumo formos, plėtra; stabilumas ir branda. Visuose darbe pateiktų tinklo formavimo modeliuose pabrėžiama, kad svarbiausia patikimumas ir pasitikėjimas tinklo nariais, nes tai vienas pagrindinių mechanizmų, apimančių tinklo elementų mobilizavimą ir koordinavimą. Esant pasitikėjimui tinklo dalyviai dalinasi tarpusavyje patirtimi, žiniomis, idėjomis, informacija ir kitais ištekliais, užtikrinant tinklo funkcionavimą.

Socialinio tinklo intervencijos metodą sudaro dvi kategorijos – pirminis ir antrinis tinklas. Pirminis tinklas yra neformalus, jį sudaro šeima, giminės, draugai. Antrinis tinklas – formalus, jį sudaro įmonės, organizacijos, vaikų darželiai, mokyklos, nevyriausybinės organizacijos ir kt. Socialinio tinklo intervencijos metodas padeda sužinoti pirminio ir antrinio tinklo santykius ir ryšių stiprumą. Grafiniam tinklo vaizdavimui reikia turėti visų tyrimo dalyvių sąrašą ir pokalbių transkripcijas. Socialinio tinklo intervencijos schema vaizduoja sujungtas figūras, rodančias pirminio ir antrinio tinklo santykių buvimą ar nebuvimą bei ryšių stiprumą. Socialinio tinklo intervencijos metode svarbu ne tik pateikti schemą, vaizduojančią pirminio ir antrinio tinklo ryšių stiprumą, bet ir

išjudinti tinklą, t.y. mobilizuoti, siekiant padėti tyrimo dalyviams tapti savarankiškesniems savo problemų atžvilgiu.

3. LIETUVOS KURČIŲJŲ BENDRUOMENĖS SOCIALINIO TINKLO VYSTYMO GALIMYBIŲ IDENTIFIKAVIMAS

Šiame skyriuje pateikiama išsami kokybinio tyrimo metodika. Pristatomi kokybinio tyrimo – interviu – duomenų turinio analizės rezultatai ir identifikuojamos Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo vystymo galimybės.

3.1. Tyrimo metodologija

Empirinio tyrimo tikslas – identifikuoti Lietuvos kurčiųjų bendruomenės tinklaveikos vystymo galimybes.

Empirinio tyrimo uždaviniai:

✓ atlikti kokybinį tyrimą – interviu, kuris padėtų išsiaiškinti respondentų patirtį ir požiūrį į Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialines problemas ir socialinio tinklo vystymo galimybes;

✓ pateikti Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo mobilizavimo modelį.

Atsižvelgiant į empirinio tyrimo tikslą ir uždavinius, pasirinktas **kokybinis tyrimas**. Strauss ir Corbin (1998) teigia, kad socialiniais kokybiniais tyrimais, kitaip nei kiekybiniais, nesiekama išmatuoti, pagrįsti, įrodyti ar patikrinti priežastingumo ryšių. Jais siekiama suprasti, rekonstruoti egzistuojančius reiškinius. Tai indukcinis tyrinėjimo kelias: nuo praktinio fenomeno analizės link teorijos konstravimo.

Pasirinktas **interview metodas** (angl. *interview*). Socialiniuose tyrimuose interviu – tai tyrėjo pokalbis su tiriamuoju siekiant surinkti reikalingą informaciją. Tyrėjas (dar vadinamas *interviewotoju*) interviu metu pateikia klausimus tiriamajam (dar vadinamam *interviewuojamuoju*) ar jų grupei ir registruoja atsakymus (Morkevičius, Telešienė, Žvaliauskas, 2008).

Pagal iš kurčiųjų, neprigirdinčiųjų taip pat iš šeimos narių, turinčių klausos negalią asmenų ir dirbančių su kurčiaisiais individų, buvo konstruojama tyrimo strategija. Tinkamiausia **fenomenologinio požiūrio strategija**, kurios tikslas – analizuojant kokybinius duomenis, pateikti kuo įmanoma vaizdesnes iliustracijas, aiškiai apibūdinti išgyvenamas žmonių patirtis konkrečiuose kontekstuose ir situacijose be išankstinių prielaidų (Bitinas *et. al.*, 2008). Anderson (1991) nuomone, fenomenologija siekia aprašyti gyvenamąsias žmonių patirtis. Dokumentai, nusakantys šias patirtis, turi atsispindėti tiesą apie aprašomus žmones. Fenomenologiniame tyrime ieškoma, kas bendra skirtinguose individų patirtyse, to, ką visi individai patiria susidūrę su reiškiniu (Creswell, 2007).

Empiriniam tikslui pasiekti pasirinktas **kryptingas (dar vadinamas iš dalies struktūruotu) interviu metodas**. Bitinas, Rupšienė *et. al.* (2008) pabrėžia, kad tyrėjas iš anksto numato temas arba problemas, kurias aptars interviu metu, bet „neprisiriša“ prie klausimų tvarkos ar numatytų pasakyti žodžių, laisvai juos keičia vietomis, užduoda papildomų klausimų. Pagrindinis privalumas: interviu gaunama išsamesnių, susistemintų duomenų, lyginant su neformalioju interviu, o pats interviu lieka

neformalus, vyksta pokalbio forma. Tyrėjui šiuo atveju svarbus gebėjimas išklausti iš informantų išsamią informaciją.

Siekiant identifikuoti Lietuvos kurčiųjų bendruomenės potencialaus socialinio tinklo prasminius vienetus, pasirinkta kokybinė **turinio analizė**.

Turinio analizė atliekama tokia tvarka (pagal Žydžiūnaitė, 2007):

- ✓ daugkartinis atliktų interviu transkriptų skaitymas (žr. 1 priedą);
- ✓ kategorijų turinio sudarymas ir išskaidymas į subkategorijas;
- ✓ sudarytų kategorijų ir subkategorijų interpretavimas pagal interviu metu gautą informaciją.

Tyrimo etikos principai. Interviu metu buvo laikomasi pagrindinių socialiniuose tyrimuose išskiriamų etinių principų: *geranoriškumo, privatumo, anonimiškumo, pagarbos, informacijos ir tikslumo* (Kardelis, 2002). Tyrimo metu buvo gerbiamas kiekvieno respondento privatumas, užtikrintas anonimiškumas, suteikiama tiksli informacija apie atliekamo tyrimo tikslą, uždavinius ir naudą kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų bendruomenei. Interviu vietą ir laiką parinkdavo respondentas, dažnai aplinka buvo rami, kurioje niekas neblaškė dėmesio. Interviu metu buvo užduodami atviri klausimai. Tyrėja žodžiu įsipareigojo visiems informantams, kad nebus skelbiama informacija, susijusi su konkrečiu asmeniu, todėl siekiant konfidencialumo, tyrimo dalyvių pavardės magistriniame darbe bus neviešinamos.

Instrumentas. Pasirinktas kryptingas (iš dalies struktūrizuotas) interviu metodas, todėl kiekvieno interviu metu buvo užduoti suformuoti ir papildomi klausimai, atsižvelgiant į respondento ryšį su kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų bendruomene. Pagrindiniai klausimai, siekiant išsiaiškinti pagrindines Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialines problemas:

- ✓ *Kaip manote, su kokiomis problemomis susiduria klausos negalių turintys asmenys, kurie ieško darbo?*
- ✓ *Su kokiomis problemomis susiduria kurtieji ir neprisigirdintieji darbo vietoje?*
- ✓ *Kaip Jūs manote, kokios pagrindinės problemos vyrauja šeimose, kuriose yra kurčias ar neprisigirdintis asmuo?*
- ✓ *Jūsų nuomone, su kokiomis pagrindinėmis problemomis susiduria klausos negalių turintys žmogus visuomenėje?*
- ✓ *Jūsų nuomone, kodėl tik nedaugelis klausos negalių turinčių jaunų žmonių stoja į aukštąsias mokyklas?*
- ✓ *Su kokiomis problemomis susiduria girdintis vaikas, kuris turi kurčiuosius tėvus?*
- ✓ *Jūsų nuomone, su kokiomis problemomis susiduria kurčias vaikas, kuris turi tėvus girdinčiuosius?*
- ✓ *Kaip Jūs manote, Lietuvoje trūksta gestų kalbos vertėjų?*
- ✓ *Ko kurtiesiems trūksta, norint gyventi pilnavertį gyvenimą Lietuvoje?*

Pagrindiniai klausimai, siekiant išsiaiškinti socialinio tinklo kūrimo galimybes Lietuvoje:

- ✓ *Kaip manote, ar gali egzistuoti Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinis tinklas?*
- ✓ *Jūsų nuomone, kokios įmonės turėtų sudaryti kurčiųjų socialinį tinklą?*
- ✓ *Kaip manote, ar kurčiųjų bendruomenės nariai norėtų tapti šio socialinio tinklo dalimi?*
- ✓ *Kaip manote, ar socialinis tinklas panaikintų kurčiųjų bendruomenės išsilavinimo, užimtumo, gyvenimo kokybės, komunikacijos, informacijos prieinamumo problemas?*
- ✓ *Kaip manote, kokie galėtų būti kurčiųjų socialinio tinklo privalumai ir trūkumai?*
- ✓ *Kaip manote, ar yra galimybė gauti finansavimą, norint oficialiai įsteigti socialinį tinklą?*

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti patirtis apie kurčiųjų bendruomenės socialines problemas ir nuomones, susijusias su socialinio tinklo mobilizavimu. 5-oje lentelėje pateikiama demografinė respondentų informacija, kurios dėka buvo galima atlikti kokybinį tyrimą - interviu.

5 lentelė. Demografinė respondentų charakteristika

(sudaryta autorės, remiantis kokybinio tyrimo - interviu – metu gauta informacija)

PAVADINIMAS	DUOMENYS
Imties dydis	N = 12
Lytis	8 moterys, 4 vyrai
	Iš jų: <i>Girdintys: 6</i> <i>Neprigirdintys: 5</i> <i>Kurti: 1</i>
Amžiaus vidurkis	36 metai
Pasiskirstymas pagal darbinį statusą	2 respondentai – vadovai, 1 respondentė - lektorė ir socialinio darbo fakulteto prodekanė, 6 respondentai – specialistai, 2 – valstybės tarnautojai, 1 respondentas – Lietuvos kurčiųjų bendruomenės viceprezidentas.
Išsilavinimas	11 respondentų įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą, 1 respondentas įgis aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą.

Iš dalies struktūruoto interviu trukmė su kiekvienu respondentu buvo skirtinga t.y. nuo 30 minučių iki pusantros valandos. Visi (išskyrus raštu atsakyti suformuluoti klausimai) interviu buvo įrašyti į diktofoną ir vėliau transkribuojami, paliekant šnekamąją kalbą (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. Interviu laiko ir trukmės charakteristika (sudaryta autorės)

Respondento pareigos	Tyrimo laikas	Interviu trukmė
VDU universiteto lektorė ir socialinio darbo fakulteto prodekanė/ turinti klausos negalią šeimos narius	2016 m. vasario 2 d.	32 minutės
Kauno gestų kalbos vertimo centro darbuotoja/ turinti klausos negalią šeimos narius	2016 m. vasario 2 d.	Buvo komunikuojama elektroninio pašto pagalba
Kauno kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centro socialinė darbuotoja	2016 m. vasario 4 d.	35 minutės
Kauno kurčiųjų reabilitacijos centro ir	2016 m. vasario 7 d.	30 minučių

Kauno kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų ugdymo centro psichologė		
Alytaus gestų kalbos vertimo centro padalinio direktorė	2016 m. vasario 11 d.	1 valanda 42 minutės
Kauno kurčiųjų jaunimo organizacijos viceprezidentas	2016 m. vasario 13 d.	Buvo komunikuojama elektroninio pašto pagalba
Kauno kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų ugdymo centro psichologė	2016 m. vasario 20 d.	1 valanda
Kauno kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų ugdymo centro pedagogė	2016 m. vasario 24 d.	Buvo komunikuojama elektroninio pašto pagalba
Kauno kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų ugdymo centro pedagogas ir gestų kalbos vertėjas Kauno gestų kalbos vertimų centre	2016 m. vasario 28 d.	Buvo komunikuojama elektroninio pašto pagalba
Verslininkas ir Kauno kurčiųjų jaunimo organizacijos darbuotojas/ turintis klausos negalią šeimos narius	2016 m. vasario 29 d.	40 minučių
Kauno kurčiųjų jaunimo organizacijos vadovas/ turintis klausos negalią šeimos narius	2016 m. vasario 29 d.	25 minutės
Kauno kurčiųjų jaunimo organizacijos darbuotoja/ turinti klausos negalią šeimos narius	2016 m. vasario 29 d.	50 minučių

Tyrimo apribojimai. Kokybinis tyrimas – interviu - buvo vykdomas 2-juose Lietuvos miestuose, t.y. 1 interviu - Alytuje ir 11 interviu - Kaune, todėl negalima daryti apibendrinančių išvadų apie visų Lietuvoje gyvenančių kurčių ir neprisigirdinčių žmonių norus, siekius ir atskirties problemas.

Kokybiniame tyrime – interviu - dalyvavo tik klausos negalią turintys asmenys ir girdintieji, kurie dirba su šia bendruomene, todėl negalima daryti apibendrinančių išvadų apie antriniam tinklui priklausančių dalyvių norą turėti tvirtus ryšius su kurčiųjų bendruomene.

Informacinių technologijų pagalba atlikti keturi iš dvylikos interviu, atsakant raštu į pateiktus klausimus. Be gestų kalbos vertėjo imti interviu iš kurčio tyrime dalyvavusio respondento būtų pareikalavę didelių laiko sąnaudų.

Tyrimo metu pasitaikė atvejų, kai respondentas nenorėjo garso įrašų: iš pradžių atsisakydavo duoti interviu, teigdamas, kad neturi laiko ir bijo, jog tyrėja nesupras neprisigirdinčio žmogaus kalbos specifikos. Po kelių dienų sutiko, jog raštu gali atsakyti į klausimus, todėl suformuluoti klausimai buvo nusiųsti į elektroninį paštą. Kadangi respondentas anksčiau nebuvo susidūręs su tinklo sąvoka, todėl atsakymai buvo netikslūs. Kitas atvejis: gavus sutikimą iš kurčios respondentės paaiškėjo, kad gestų kalbos vertėjo nebus, todėl naudojantis informacinėmis technologijomis buvo komunikuojama per

elektroninį pašta. Trūkumas – respondentė nenorėdama suklaidinti ar pateikti klaidingus atsakymus į kai kuriuos klausimus neatsakinėjo.

Apibrėžus autorės siūlomo Lietuvos kurčiųjų socialinio tinklo mobilizavimo kokybinio tyrimo metodologiją, svarbu analizuoti empirinio tyrimo rezultatus.

3.2. Empirinio tyrimo rezultatų analizė ir interpretavimas

Atlikus kokybinio tyrimo - interviu - turinio analizę, buvo išskirti pagrindiniai klausimai, susiję su socialinio tinklo modelio formavimu. Pirmuoju klausimu norėta sužinoti, *kokie Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo egzistavimo principai?* 7-oje lentelėje išskirtos 3 kokybinės kategorijos ir 18 subkategorijų.

7 lentelė. Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo egzistavimo principai (sudaryta autorės, remiantis kokybinio tyrimo – interviu - metu gauta informacija)

Kategorija	Subkategorija	Irodantis teiginys ¹
Teigiamas kurčiųjų bendruomenės požiūris į tinklo formavimą	Kurčiųjų svajonė	<...> manau, kad čia jų svajonė yra. Gyventi taip, kaip Amerikoje, turėti tokią bendruomenę, kurioje girdintys jų neengtų ir iš jų nesityčiotų, kaip jie kalba, ir visa kita.
	Noras jungtis į įmones	<...> yra labai daug iš kurčiųjų iniciatyvos, kad jie norėtų jungtis į kažkias tai įmones <...>
	Noras kurti bendrai	<...> galėtume kurti kažką bendrai.
	Noras būti lygiateisiais	Taip, nes nori būti lygiateisiais.
	Kartu galima padaryti daugiau nei atskirai	Juk svarbiausia žinoti, kad mes kartu galime padaryti tikrai daug <...>
	Didelis užsidegimas ir noras	<...> čia reikia labai didelio užsidegimo ir noro.
Socialinio tinklo teikiama kurčiųjų bendruomenei nauda	Asmenų, turinčių klausos negalią, integracija	<...> norėtų, nes rezultatas būtų - klausos negalios asmenų integracija.
	Asmeninis naudingumas	Žinoma, nes tai jiems asmeniškai naudinga.
Savybės, reikalingos socialinio tinklo funkcionavimui	Reikalingas geranoriškumas	Gali. Kodėl gi ne? Čia tik reikia geranoriškumo.
	Ramybė	Reikia tokio tinklo, kad susišnekėtų abi pusės ir būtų darna bei ramybė.
	Darna	Turi būti darna.
	Interesų konflikto išvengimas	<...> siekiant bendradarbiavimo, svarbu, kad neatsirastų interesų konfliktas <...>
	Gera komanda	<...> reikia geros komandos <...>
	Sistemos funkcijos	<...> sistemos funkcijų <...>
	Pagrindas per praktiką	Reikia kažkokio pagrindo, ypač per praktiką <...>
	Pagarba	<...> svarbu pagarba <...>; <...> svarbu stengtis suprasti kitą visuomenės dalį - kurtieji, kaip mažuma, kurią reikia gerbti tokią, kokia ji yra.

¹Respondentų kalba netaisyta

	Didelis įdirbis	<...> <i>reikalingas didelis įdirbis</i> <...>
	Pagalba ir laikas	<...> <i>visapusė pagalba ir laikas</i> <...>

Atliekant interviu paaiškėjo, kad kurtieji rodo iniciatyvą jungtis į paslaugas bei produktus teikiančias ir kuriančias įmones, kuriose klausos negalią turintys žmonės galėtų dirbti. Tikėtina, jog tai visų kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų svajonė, tačiau tik jie patys turi parodyti įstaigoms ir organizacijoms, jog gali žymiai daugiau nei girdintieji.

Tikėtina, kad socialinis tinklas padėtų kurčiųjų bendruomenei integruotis į visuomenę. Integracija yra būtina, bet ji turi būti abipusė. Pirmiausia kurtieji turi patys įsitraukti, taip pat yra labai svarbus bendradarbiavimas, veiksmų analizė.

Tyrimo dalyvių nuomone, kurtiesiems ir neprigirdintiesiems socialinio tinklo formavimasis yra asmeniškai naudingas. Kurčiųjų yra mažuma, tai reiškia, kad be girdinčios visuomenės atstovų jie negali išsiversti kasdienėje aplinkoje. Matydami, jog yra labiau vertinami ir priimami, klausos negalią turintys žmonės labiau atsivertę, pasitikėtų savimi, keltų sau ir bendruomenei didesnius tikslus, o tai skatintų aukštesnius asmeninius ir visos draugijos pasiekimus. Respondentų nuomone, viskas yra įmanoma, tik reikia geranoriškumo. Manoma, jog reikia tik tiek, nes ne viską lemia materialūs dalykai: jeigu atsiranda bent 10 procentų kiekvieno žmogaus žmogiškojo faktoriaus, tuomet galima daug daugiau padaryti.

Interviu metu paaiškėjo pagrindinės dedamosios, kurių dėka socialinis tinklas veiktų efektyviai. Taigi, reikia tokio bendradarbiavimo ir tinklo, kad susišnekėtų abi pusės bei būtų darna ir ramybė. Taip pat svarbi pagarba, supratimas negalią turinčiam asmeniui. Jeigu yra siekiama bendradarbiauti, reikalinga, kad neatsirastų interesų konfliktas, nes jeigu atsirastų tada jau tinklas nefunkcionuos taip kaip reikia. Būtina gera komanda, sistemos funkcijos bei pagrindas, ypač per praktiką: *Šviesti įvairias institucijas bei jose esančius atstovus ir taip jom parodant jog mes ir ji mums gali būti naudinga* (žr. 1 priedą, 7 interviu). Pabrėžtina, jog reikalingas didelis įdirbis, visapusė pagalba ir laikas, nes dabartinė situacija susiformavo ne per kelias dienas, todėl ir pokyčiai negali įvykti per trumpą laiką.

Apibendrinant galima teigti, kad respondentų požiūriai į tinklo formavimąsi yra teigiamas. Tai parodė interviu metu gauti atsakymai, iš kurių išryškėjo šie aspektai: didelis užsidegimas ir noras; žinojimas, jog kartu galima padaryti daugiau nei atskirai; asmeninis naudingumas; kurčiųjų integracija į visuomenę ir geranoriškumo faktorius. Norint sukurti efektyvų socialinį tinklą reikia siekti abipusio bendradarbiavimo, pagarbos, kantrybės bei ramybės. Svarbiausia būti vieningais ir supratingais.

Siekiant išsiaiškinti *potencialius socialinio tinklo dalyvius*, išskirta 10 kategorijų ir 31 subkategorijos (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. Potencialūs socialinio tinklo dalyviai

(sudaryta autorės, remiantis kokybinio tyrimo - interviu - metu gauta informacija)

Kategorija	Subkategorija	Irodantis teiginys ²
Privačios ir viešosios medicinos įstaigos	Medicinos įstaigos	<...> man iš karto mintys ateina apie medicinos įstaigas <...>labai medikų bendradarbiavimo norisi <...> <...> medicininės paslaugas teikiančios įstaigos. <...> aktuali sritis - sveikatos sistema.
	Šeimos klinikos	<...> jeigu būtų viena šeimos klinika, kur mieste yra visi kurtieji prisirašę tai vienai šeimos klinikai arba tai vienai gydytojui, žinoma, jog būtų privalumas. <...> ta viena gydytoja mokėtų gestų kalbą, galėtų bendrauti su kurčiuoju be vertėjo <...>
	Farmacinės įmonės	<...> farmacinės įmonės.
	Medikai	<...> su medikais yra labai svarbu bendradarbiauti <...> <...> būtina įtraukti akušerius-ginekologus, šeimos gydytojus ir otorinolaringologus (ausų, nosies, gerklės ligų gydytojus), kurie pirmieji sužino ir pasako tėvams, jog gimė kurčias vaikas bei nukreipia tolimesniu keliu.
Valstybinės įstaigos	Lietuvos statistikos departamentas	<...> Lietuvos statistikos departamentas <...>
	Darbo birža	<...> įdarbinimo agentūros <...>
	Savivaldybių organizacijos	<...> savivaldybės organizacijos <...>
	Savivaldybės	Būtina prisidėti savivaldybėms, nes tik jos gali užtikrinti tinkamą reikiamų paslaugų ir priemonių finansavimą. <...> savivaldybės darbuotojai <...>
	Policija	Policijos nepaminėjau dar <...>
	Įstatymų leidybos įstaigos	Tinkle taip pat yra labai svarbu įstatymų leidyba.
Švietimo įstaigos	Mokyklos	<...> mokyklos ir universitetai, kurie mokytų gestų kalbos girdinčiuosius, mokytų kurčiuosius naudingų visuomenei profesijų.
	Universitetai	Universitetai <...> nes tame moksliniame lygmenyje galima analizuoti problemas, tiek ieškoti tų sprendimų. <...> ugdymo įstaigos <...>
	Kolegijos	<...> susijusios su švietimu. <...> kolegijos <...>
	Darželiai	<...> su darželiais bendradarbiauti yra svarbu.
	Įstaigos ruošiančios gestų kalbos vertėjus	Reikėtų įstaigų, kurios ruošytų gestų kalbos vertėjus.
Verslo organizacijos	Verslininkai	Verslininkai susidomėtų <...> <...> reikėtų liesti verslą<...> ; <...> verslo

²Respondentų kalba netaisyta

		<i>dalis <...></i>
	Uždarnosios akcinės bendrovės	<i><...> „UAB ‘ai“ į tai turėtų pažvelgti geranoriškai bei iš žmogiškosios pusės <...></i>
	Įvairios įmonės	<i><...> įvairios įmonės, kurios priimtų kurčiuosius dirbti.</i>
	Gamybinės įmonės	<i>Turėtų būti įmonės, kuriose visas yra gaminama, ne tos, kurios teikia paslaugas <...>; Galėtų dirbti teksto maketuotoju, ar prekių suvedimas į duomenų bazę per kompiuterį ir panašiai.</i>
	Paslaugas teikiančios institucijos	<i><...> paslaugų teikimo institucijomis.</i>
Viešoji įstaiga	Reabilitacijos centrai	<i><...> kurčiųjų draugija Lietuvos ir visi kiti padaliniai, reabilitacijos centrai, kur tikrai yra kaip ir branduoliai kiekvieno miesto <...></i>
	Surdologijos centras	<i><...> reikalingas gestų kalbos mokymas, visa tai turėtų inicijuoti arba Lietuvos kurčiųjų draugijos arba Surdologijos centras.</i>
Valstybinė biudžetinė įstaiga	Gestų kalbos vertimo centrai	<i><...> visose, tose grandyse gestų kalbos vertėjų centrai yra labai reikalingi.</i>
	Techninės pagalbos centrai	<i><...> informavimo priemonėmis, techninės pagalbos centrai <...></i>
Ne pelno siekiančios organizacijos	Lietuvos kurčiųjų draugija	<i><...> reikalingas gestų kalbos mokymas, visa tai turėtų inicijuoti Lietuvos kurčiųjų draugija.</i>
	Savanoriai	<i><...> savanoriai <...></i>
	Nevyriausybinė organizacija	<i><...> nevyriausybinė organizacija <...></i>
	Visuomeninės organizacijos	<i><...> visuomeninės organizacijos <...></i>
Žiniasklaida	Informacijos prieinamumas	<i><...> žiniasklaida, nes žino visapusišką informaciją, kurią teikia visuomenei.</i>
	Informacijos sklaida apie kurčiuosius	<i>Svarbu, kaip informacija apie kurčiuosius pateikiama žiniasklaidoje.</i>
Informacinės technologijos	Internetas	<i><...> per internetą daugelis sužino įvairiausių dalykus <...></i>

Privačios ir viešosios medicinos įstaigos yra aktualios ne tik girdintiesiems, bet ir klausos sutrikimus bei negalią turintiems asmenims.

Sveikatos sistema yra labai svarbi, nes vyraujantis kalbos barjeras tarp girdinčiojo ir kurčiojo gali sukelti labai skaudžių padarinių: *Kalbant apie tinklus, yra tokių dalykų, kaip ir gydytojai. Ko aš truputėlį supyktu. Natūraliai, žmogiškai supyktu, kai jie pasako, kad: „Ai tai mes susikalbam“. Kaip sakau? O paskui žiūrėk žmogus sako, jog tas žmogus mirė (žr. 1 priedą, 4 interviu).*

Kalbant apie sveikatos sistemą, galima paminėti, jog respondentai siūlė į socialinį tinklą įtraukti akušerius-ginekologus, šeimos gydytojus ir otorinolaringologus (ausų, nosies, gerklės ligų gydytojus). Labai svarbu, kad tėvai būtų informuoti apie kurčiųjų bendruomenę ir turėtų galimybę susipažinti su gabiais žmonėmis, turinčiais klausos negalią.

Atliekant interviu, pastebėta, kad kurčiųjų bendruomenė yra uždara, todėl retas žmogus pas gydytoją nori eiti su vertėju. Viena respondentė pasiūlė potencialiam socialiniam tinklui bendradarbiauti su šeimos klinika (žr. 8 lentelę).

Apibendrinant galima teigti, kad viena iš potencialaus socialinio tinklo dalyvių galėtų būti sveikatos sistemos dedamosios: medicinos, farmacijos įstaigos ir šeimos klinikos.

Atliekant interviu paaiškėjo, jog Lietuvos statistikos departamentas nebendradarbiauja su Lietuvos kurčiųjų draugija, kuri informuoja apie tai, kiek šalyje yra asmenų, turinčių sutrikusią klausą (žr. 1 priedą, 8 interviu). Šios institucijos tarpusavyje turėtų bendradarbiauti. Lietuvos kurčiųjų draugijoje sudaromi sąrašai nėra tikslūs, nes skaičiuojami tik tie asmenys, kurie yra šios draugijos nariai. Verta paminėti, kad internete pateikta statistika yra gana sena, 2015 metų statistikos apie Lietuvoje gyvenančius klausos sutrikimų ar klausos negalią turinčius asmenis nėra.

Valstybinė darbo birža tai pat nebendradarbiauja su Lietuvos kurčiųjų draugija, todėl, siekiant mažinti socialinę atskirtį, ši institucija turėtų būti socialiniame tinkle.

Formuojant tinklą taip pat labai svarbu yra įstatymų leidyba. Svarbu ne tik bendradarbiavimas vertikaliu ir visuomenės lygmenimis, bet ir tai, kad visuomenė dalyvautų kuriant politiką, lemtų tam tikrus sprendimus svarstant įvairius įstatymus apie finansų skyrimą ir pan.

Apibendrinant galima teigti, jog norint kurti socialinį tinklą svarbios yra ne tik medicinos, bet ir valstybinės įstaigos. Darbo birža rūpintųsi klausos negalią turinčių asmenų įdarbinimu, savivaldybės užtikrintų tinkamą reikiamų paslaugų ir priemonių finansavimą, įstatymų leidybos įstaigos būtų atsakingos už tvarką ir įstatymų laikymąsi. Remiantis darnios plėtros principais, visi žmonės yra lygūs, jie privalo gauti visas socialines garantijas: gydymą, reabilitaciją, paramą, greitosios pagalbos, policijos, gaisrinės teikiamas paslaugas. Kurtieji, norėdami išsikviesti policiją ar greitąją pagalbą, be šalia esančių žmonių to padaryti tiesiog negali, todėl tinklą sudarantys socialiniai centrai ir valstybinės įstaigos, bendradarbiaudami tarpusavyje, privalėtų sukurti kurtiesiems prieinamą sistemą tam, kad jie nesijaustų atstumti ir pažeisti juos supančios aplinkos.

Visos švietimo įstaigos yra svarbios, siekiant sukurti efektyvų socialinį tinklą. Visų pirma, girdintieji jau darželiuose ir mokyklose galėtų būti mokomi gestų kalbos, būtų galima juos supažindinti su klausos negalią turinčių asmenų kultūra: *Būtų idealu, jei visuomenė mokėtų šiek tiek gestų kalbos pagrindų visur - parduotuvėse, kavinėse, gydymo įstaigose, mokymo institucijose, policijoje ir kitur, tai sumažintų kurčiųjų stresą ir įtampą arba nesusipratimą. Taip pat bendrojo lavinimo mokyklose būtų įvedamas pasirenkamas dalykas gestų kalbos tam, kad žinotų kaip bendrauti su kurčiaisiais* (žr. 1 priedą, 8 interviu). Pabrėžtina, jog švietimas turi egzistuoti ne tik ugdymo centruose, bet ir kitose socialiniam tinklui priklausančiose institucijose: *<...> turėtų būti mokomasis filmukas, kaip policija turi suprasti kurčiuosius, kad nebūtų tokių nesusipratimų, tokių kaip pavyzdžiui, policininkas gali*

nesuprasti, jog prie vairo sėdi kurčias žmogus, tai jis gali interpretuoti, jog jis yra neblaivus ir panašiai. Tai, kad tokių nesusišnekėjimų nebūtų, reikalingas švietimas (žr. 1 priedą, 7 interviu).

Šiuo įrodančiu teiginiu norėta pasakyti, jog siekiama paskatinti pagrindines mokyklas bei gimnazijas prisidėti bei bendradarbiauti su kolegijomis bei universitetais. Pagrindinis tikslas – pradėti mokyti vaikus ne tik lietuvių, bet ir gestų kalbos pradmenų, t.y. siekiama žinoti kurčiųjų kultūros ypatumus; meną; gestų kalbos abėcėlę bei pagrindinius žodžius, kurie leistų kurtiesiems suprasti, ko nori girdintysis. Nauda taptų akivaizdi, nes jau mokykloje esantis individas žinotų, jog kurtieji nėra neįgalūs, jog jie nėra nebylūs, jog kurtieji taip pat žmonės, kurių poreikiai tokie patys, kaip ir girdinčiųjų. Išryškėja dar vienas tikslas – lietuvių kalbos pedagogai privalėtų mokytis gestų kalbą, arba kitas variantas, tinkle esantiems partneriams siūsti specialistus į mokyklas bei mokinti vaikus gestų kalbos.

Šiuo metu įgyti gestų kalbos vertėjo specialybę galima tik Vilniaus kolegijoje. Lietuvių gestų kalbos yra mokoma Vytauto Didžiojo universitete, tačiau tai ne specialybinis, bet laisvai pasirenkamas dalykas. Socialiniame tinkle bendradarbiaujant su esančiomis įstaigomis, centrais, institucijomis, siektina, jog atsirastų dėstytojų, profesorių, norinčių sukurti mokymosi programas, susijusias su gestų kalbos vertėjo specializacija, kitose kolegijose bei universitetuose. Universitetams bei kolegijoms būtų pelninga sukurti naujas programas, nes tokiu būdu gaunami krepšeliai, kyla reitingai, konkurencijos bei prestižo lygis, daugėja studentų ir pan. Taip pat dauguma viešose įstaigose dirbantys darbuotojai nemoka lietuvių gestų kalbos, todėl norint šį trūkumą ištaisyti, universitetai bei kolegijos turėtų kurti naujas programas.

Apibendrinant galima teigti, jog respondentų nuomone, švietimo įstaigos taip kaip medicinos, valstybinės įstaigos yra taip pat labai svarbi bei aktuali sritis. Mokslo įstaigose girdintieji būtų mokomi gestų kalbos. Kolegijose ir universitetuose kurtieji ir neprigirdintys galėtų studijuoti naudingas visuomenei profesijas. Universitetai yra svarbūs tuo, jog moksliniame lygmenyje galima analizuoti problemas bei ieškoti sprendimo būdų.

Siekiant sukurti įvairiapusišką socialinį tinklą, verta Lietuvos kurčiųjų draugijai bei jai priklausančioms organizacijoms bendradarbiauti su verslo atstovais: *Manau prisidėti norėtų stiprios įmonės, kurios turi pinigėlius* (žr. 1 priedą, 5 interviu). Respondentų nuomone, verslininkai turėtų susidomėti, nes visų pirma, tai yra ganėtinai įdomi patirtis ne tik kurčiųjų bendruomenės organizacijoms, bet ir patiems verslininkams, taip pat kiekviena įmonė stengiasi prisidėti prie socialinės atsakomybės, todėl jungiantis į tinklą organizacijoms būtų ne tik verta, bet ir naudinga. Kadangi labai svarbus geranoriškumas bei žmogiškoji pusė, todėl verta bendradarbiauti su socialinėmis įmonėmis, kurių tikslas – įdarbinti žmones, kurie prarado profesinį ar bendrąjį darbingumą, taip pat skatinti jų socialinę integraciją: *<...> verslininkai susidomėtu, nes kiek žinau yra*

kuriamos socialinės įmonės. Įmonės vadovams padėtų kurčiųjų draugija reklamuotis ir pritraukti darbuotojus.

Interviu metu paaiškėjo, kad respondentams verslas yra labai svarbi sritis siekiant sukurti efektyvų socialinį tinklą. Norint sumažinti kurčiųjų bendruomenės užimtumo problemą, verta bendradarbiauti ne tik su valstybine darbo birža, kuri būtų atsakinga už klausos negalią turinčio žmogaus darbo vietos suradimą, bet ir su įvairiomis įmonėmis, kuriose kurčiųjų bendruomenė galėtų dirbti. Kadangi pagrindinis trikdys tarp kurčiojo ir girdinčiojo yra kalbos (komunikacijos) barjeras, todėl daugelio respondentų nuomone įmonės sudarančios socialinį tinklą turėtų būti gamybinės.

Apibendrinat galima teigti, kad verslininkams, kuriems svarbiau ne uždirbamas pelnas, o žmogiškasis faktorius, sutiktų jungtis į socialinį tinklą, siekiant bendro tikslo. Verta susipažinti su gabiais žmonėmis, kurie galėtų sukurti naujus verslo modelius, siekiant įtraukti kuo daugiau klausos negalią turinčių žmonių į profesinę bei darbinę aplinką. Formuojamo tinklo privalumas tas, kad bendradarbiaujant švietimo bei verslo organizacijoms, kurtiesiems bei neprisigirdintiesiems atsirastų naujos galimybės įgyti norimą specialybę bei kartu įrodyti visuomenei, jog klausos negalią turintys žmonės taip pat gali užimti aukštas pareigas profesinėje aplinkoje bei konkuruoti su girdinčiais darbo rinkoje.

Kurčiųjų bendruomenei priklausančios viešosios įstaigos: reabilitacijos ir Surdologijos centrai yra taip pat labai svarbios, nes šios įstaigos rūpinasi klausos negalią turinčių asmenų integracija į visuomenę, teikia įvairias paslaugas, siekiant pagerinti gyvenimą Lietuvoje: *<...> kurčiųjų draugija Lietuvos ir visi kiti padaliniai, reabilitacijos centrai, kur tikrai yra kaip ir branduoliai kiekvieno miesto, kur galima socialines paslaugas gauti, tiek kultūrine prasme pasirinkimas yra, taip pat užimtumas.*

Interviu metu paaiškėjo, kad visose grandyse gestų kalbos vertėjų centrai yra labai reikšmingi bei reikalingi. Siekiant efektyvios komunikacijos tarp kurčiojo ir girdinčiojo vertėjai turi nuolatos sunkiai dirbti. Galima teigti, jog norint integruotis į visuomenę bei į darbo rinką neužtenka klausos negalią turintiems asmenims turėti asmeninių savybių, tačiau reikalingi vertėjai, kurie atliktų savo darbą kompetentingai.

Ne pelno siekiančių organizacijų kategorija taip pat labai svarbi tuo, jog verta bendradarbiauti su organizacijomis, kurių pagrindinis tikslas ne pelno siekimas. Kadangi tai organizacija, kuri vienija bendraminčius, tam tikrų bendruomenių narius, todėl esant socialiniame tinkle, tiek savanoriai, Lietuvos kurčiųjų draugija, visuomeninės organizacijos bei nevyriausybines organizacijos turėtų užsiimti tuo, jog kurčiųjų, neprisigirdinčiųjų bei girdinčiųjų bendruomenes jungtų į vieną stiprią grandį.

Apibendrinant galima teigti, jog socialiniame tinkle kiekviena organizacija būtų atsakinga už skirtingą veiklą. Siektina, jog ne pelno siekiančios organizacijos jungtų į vieną grandį kurčiųjų bei

girdinčiųjų bendruomenes, gestų kalbos vertimo centrai atliktų kompetentingai darbą, reabilitacijos centrai bei kurčiųjų draugija taptų socialinio tinklo branduoliu, užtikrinančiu efektyvų tinklo veikimą.

Norint kurčiuosius integruoti į visuomenę privaloma socialinio tinklo dalyvė – žiniasklaida. Tokiu būdu per trumpą laiką tiek girdintieji, tiek kurtieji gali rasti informaciją, aktualijas laikraščiuose, žurnaluose apie kurčiųjų ir girdinčiųjų gyvenimą. Siekiant pritraukti kolegijoms bei universitetams studentus, norinčius studijuoti Lietuvių gestų kalbos vertėjo specialybę, didelę reikšmę turi reklamos esančios tiek televizijoje, internete, laikraštyje bei žurnaluose. Manoma, jog girdintiems būtų įdomūs reportažai apie kurčiųjų laisvalaikį, kultūrą, mokslinius pasiekimus, meną bei sportą. Žiniasklaida ir televizija pagelbėtų socialiniai aplinkai, atsirastų informacijos prieinamumas klausos negalią turintiems asmenims bei informacijos sklaida apie šią bendruomenę.

Atliekant interviu paaiškėjo, kad naujos technologijos: planšetės, išmanieji telefonai, „facebookas“ bei „skype“ programa nebūtų tokios įdomios, jeigu nebūtų interneto. Šiuo metu dauguma girdinčiųjų bei kurčiųjų neįsivaizduoja savo gyvenimo be išmaniųjų telefonų, nešiojamų kompiuterių ir žinoma viską jungiančios grandies – interneto.

Apibendrinant galima teigti, kad labai svarbi besiformuojančio socialinio tinklo dalyvė - žiniasklaida bei socialiniai internetiniai tinklai, kuriuose ne tik randama reikiama informacija, tačiau galima bendrauti, mokytis, domėtis įvairiomis sritimis, išsakyti savo nuomonę, galiausiai užsiimti internetiniu verslu ir pan. Svarbu, kaip informacija apie kurčiuosius pateikiama žiniasklaidoje, ypač lietuviškoje televizijoje. Jei jos prisidėtų ir prisijungtų į socialinį tinklą, tuomet laidos ir filmai būtų verčiami į gestų kalbą arba titruojami.

Siekiant sužinoti *potencialius socialinio tinklo privalumus*, išskirtos 5 kategorijos ir 16 subkategorijų (žr. 9 lentelę).

9 lentelė. Potencialaus socialinio tinklo privalumai

(sudaryta autorės, remiantis kokybinio tyrimo – interviu - metu gauta informacija)

Kategorija	Subkategorija	Įrodantis teiginys ³
Informacijos sklaida girdintiesiems apie kurčiųjų bendruomenę	Susipažinimas su kurčiųjų bendruomene	<i>Dalyviai susipažins su kurtumo specifiška, kurčiųjų sunkumais ir poreikiais, gilinsis į sprendimų paiešką. <...></i>
	Informacija apie kurčiųjų bendruomenę verslo atstovams	<i><...> tinklo kūrimas padėtų, norint kurti darbo vietas, apie mus daugiau žinotų verslininkai.</i>
	Susipažinimas su kurčiųjų draugijos veikiančiomis įstaigomis/organizacijomis	<i><...> susidūrę su kurčiaisiais ar patyrę kažkokių sunkumų, žinotų kur gali kreiptis <...></i>
	Abipusė nauda	<i><...> bet kokia įstaigos sąsaja su kurčiaisiais skatintų kurčiuosius klientus naudotis jų paslaugomis.</i>

³Respondentų kalba netaisyta

Kurčiųjų bendruomenės socialinių problemų sprendimas	Socialinių problemų panaikinimas	<...> <i>panaikintų socialines problemas arba bent jas sumažintų <...></i>
	Socialinių problemų sumažinimas	<i>Tinklas galėtų padėti sumažinti socialines problemas.</i>
	Klausos negalią turinčių žmonių integracija	<i>Skatintų kurčiųjų integraciją <...></i>
Besimokančios bendruomenės nauda tinklui	Veiklos sričių sujungimas	<...> <i>bus apjungtos visos veiklos sritys <...></i>
	Žinios kaip ir ką daryti	<...> <i>dauguma žinos kaip ir ką daryti <...></i>
	Bendri susitarimai	<...> <i>bus bendri susitarimai.</i>
	Sklandi grandinė	<...> <i>bus sklandi grandinė, kuri viena kitai padės, papildys.</i>
Žmoniškųjų savybių puoselėjimas socialiniame tinkle	Abipusis supratimas	<i>Skatintų abipusį supratimą <...></i>
	Tolerancija	<...> <i>skatintų toleranciją.</i>
	Pasitikėjimas savimi	<i>Matydami, kad yra labiau vertinami ir primami, klausos negalią turintys žmonės daugiau atsivertų, pasitikėtų savimi, keltų sau ir bendruomenei didesnius tikslus <...></i>
	Pilnateisiškumas ir pilnavertiškumas	<...> <i>jaustųsi kurčiųjų bendruomenė pilnateisiais ir pilnavertiškais.</i>
Naujų technologijų sukūrimas ir panaudojimas	Technologijų pagalba	<...> <i>tinkle galėtų būti pasinaudota sukurtomis naujosiomis technologijomis, kurios gali ateiti į pagalbą kurčiųjų bendruomenei.</i>

Atliekant interviu paaiškėjo, kad pagrindinis socialinio tinklo privalumas – girdintieji, ypač tie, kurie nebuvo susidūrę su kurčiųjų bendruomene, turės galimybę susipažinti su šios negalios žmonių kultūra, istorija, menu, kalba ir pan. Todėl galima teigti, jog girdintieji neišsigastę pamatę kurčiąjį ar neprigirdintį, nebijotų komunikuoti, galėtų šiai bendruomenei padėti ar padrąsinti. Svarbu tai, kad pavieniai žmonės ar atskiros įstaigos, susidūrę su kurčiaisiais ar patyrę kažkokių sunkumų, žinotų kur gali kreiptis - į kurčiųjų rehabilitacijos centrą (galbūt į kurčiųjų draugiją) ar gestų kalbos vertėjų centrą.

Kurčiųjų bendruomenės esančių problemų sprendimas turinys rodo, kad socialinis tinklas panaikintų socialines problemas arba bent jas sumažintų: *Todėl, kad bus apjungtos visos veiklos sritys, dauguma žinos kaip ir ką daryti, bus bendri susitarimai* (žr. kategoriją: *Besimokančios bendruomenės nauda tinklui*).

Svarbu pabrėžti tai, kad formuojamas socialinis tinklas dalinai ir ženkliai galėtų sumažinti problemas jeigu būtų ties tuo dirbama ir komunikuojama, tai vienu ir kitu atžvilgiu atneštų tam tikrų rezultatų. Panaikinus esančias problemas, kurtieji bei neprigirdintieji galėtų integruotis į visuomenę bei gyventi pilnavertį gyvenimą.

Žmoniškųjų savybių puoselėjimas socialiniame tinkle kategorijoje, išskiriamos tinkle esančių dalyvių pagrindinės vertybės: abipusis supratimas, tolerancija, pasitikėjimas savimi, pilnateisiškumo jausmas: <...> *jaustųsi kurčiųjų bendruomenė pilnateisiais ir pilnavertiškais.*

Atliekant interviu paaiškėjo, kad naujų technologijų sukūrimas ir panaudojimas tyrimo dalyviams taip pat svarbus: *<...> tinkle galėtų būti pasinaudota sukurtomis naujosiomis technologijomis, kurios gali ateiti į pagalbą kurčiųjų bendruomenei.* Šiuo teiginiu norima pasakyti, jog klausos negalią turintiems asmenims padeda integruotis visuomenę naujos technologijos: planšetės, išmanieji telefonai, „facebookas“ bei „skype“ programa.

Šiuolaikiniame globaliame pasaulyje technologijos kiekvieną dieną tampa vis naujesnės. Todėl ne paslaptis, jog kurčiųjų gyvenime būtent technologijos užima labai svarbią vietą. Norint sukurti darnų socialinį tinklą, verta įsileisti įmones, organizacijas, kurios nuolat kuria inovacijas. Pavyzdžiui, *televizorius*, kuris turėtų funkciją įjungti arba išjungti televizoriaus ekrane pasirodžiusį vertėją, kuris galėtų versti iš bet kokios užsienio kalbos į Lietuvių gestų kalbą. Kita puiki technologija – *išmanus telefonas*, kurio pagalba galima skambinti vaizdu bei tokiu būdu bendrauti su draugu. *Internetas* taip pat neatsiejama tiek girdinčiojo, tiek kurčiojo žmogaus gyvenimo dalis. Interneto pagalba galima komunikuoti su kitais, užmegzti naujų ryšių, rasti darbą, nusipirkti prekę, paslaugą ir pan.

Apibendrinant galima teigti, kad potencialus socialinis tinklas, respondentų nuomone, turi privalumų: visų pirma, girdintieji susipažintų su kurčiųjų bendruomene, kultūra, istorija, menu, kalba ir kitais ypatumais. Taip pat socialinis tinklas skatintų mažinti arba panaikinti užimtumo, informacijos neprieinamumo, žemo išsilavinimo, vertėjų ir socialinių darbuotojų trūkumo problemas. Pabrėžtina, jog prie sklandžios grandinės, kuri viena kitai padės bei papildys prisidės ne tik žmogiškosios savybės, tokios, kaip tolerancija, abipusis supratimas, bet ir naujos technologijos, be kurių tiek girdintieji tiek klausos negalią turintys asmenys neįsivaizduotų šiuolaikinio, dinamiško gyvenimo.

Išsiaiškinus, potencialaus socialinio tinklo privalumus, svarbu apibrėžti *trūkumus*. 10-oje lentelėje išskirtos 5 kategorijos ir 12 subkategorijų.

10 lentelė. Potencialaus socialinio tinklo trūkumai

(sudaryta autorės, remiantis kokybinio tyrimo – interviu - metu gauta informacija)

Kategorija	Subkategorija	Įrodantis teiginys ⁴
Tinklo formavimosi problemos	Sunki pradžia	<p><i><...> sunki pradžia, kas už tai bus atsakingas, laikas, nes reikės tam tikro pasiruošimo (kurčiųjų kultūros ypatumai, gestų kalbos žinios);</i></p> <p><i>Lietuvoje trūksta kuo daugiau žmonių mokančių lietuvių gestų kalbą ar jos pagrindus.</i></p> <p><i><...> reiktų šviesti visuomenę apie klausos negalią ir gestų kalbą, kaip ir kurčiuosius apie girdinčius ir abi puses mokyti, kaip sutarti ir dirbti kartu.</i></p> <p><i>Ir labai svarbi kita pusės dalis, kaip juos priims, kaip supras, kaip padės arba</i></p>

⁴Respondentų kalba netaisyta

		<i>sakykim ar suteiks jiems galimybę <...></i>
	Pesimistiškas mąstymas	<i><...> visą laiką atsiranda „stabdžių“, kurie sako, kad tai nesąmonė <...></i>
Sunkus adaptavimasis visuomenėje	Kurtieji sunkiai prisitaiko prie pokyčių visuomenėje	<i><...> kurtieji, taip įprato būti atskirti, turėti savo bendruomenę ir uždara pažįstamų ratą, jog staiga pasikeitus visuomenės požiūriui ir gyvenimo situacijai, greičiausiai sunkiai prisitaikytų. <...> kurtiesiems reikia, jog viskas būtų ant lėkštutės padėta, nes taip paprasčiau ir lengviau. Ir kitose situacijose patys nesusitvarko. Visada reikia pagalbos.</i>
	Geresnių gyvenimo sąlygų privalumai ir trūkumai	<i><...> tam tikrų geresnių gyvenimo sąlygų sukūrimas, pritaikymas dalį apšlifuotų, daliai paaštrintų situacijas, nes visą laiką kai tu turi labai gerai, atsiranda labai blogai.</i>
Nenoras bendradarbiauti	Pokyčiai reikalingi visose srityse	<i>Didžiulė problema, kad pokyčių reikia visose srityse ir niekas nežino, nuo ko reikėtų pradėti <...></i>
	Įmonių vadovų, darbuotojų, klausos negalia turinčių žmonių pasyvumas	<i><...> dauguma nenori imtis tokiems dalykais.</i>
	Nenoras mokytis Lietuvių gestų kalbos	<i><...> pavyzdžiui, mano uošvinė medikė ir žinot, čia dabar vyksta tie visi gestų kalbos mokymai ir visa kita, ir jinai sako: „Nu jo, buvo vieną syk kursai, nu pasėdėjom, ten kažką mum parodė. Bet ji sako: Kam man jų reikia jei aš nei vieno kurčiojo neturiu?“</i>
	Pranašumo rodymas	<i><...> kažkoks noras parodyti savo pranašumą, o ne bendradarbiavimo norą.</i>
	Galimas tinkle interesų konfliktas	<i><...> siekiant bendradarbiavimo, svarbu, kad neatsirastų interesų konfliktas <...></i>
Nenoras spręsti tinkle esančių problemų	Laiko stoka norint spręsti problemas	<i>Tinkluose dar gali būti sunkumas <...> tai, kiek čia laiko, su vienu su kitu su trečiu, tai kada man dirbti?</i>
Įmonių/ organizacijų nenoras jungtis į tinklus	Verslo įmonių pasyvumas	<i><...> verslas labai sunkiai į tai žiūrės, nes tik iš geranoriškų paskatų galima būtų prašyti iš jų tokios kaip paramos, pagalbos ar bendradarbiavimo.</i>
	Įmonėms neapsimoka skirti laiko, darbo, finansinių išteklių kurtiesiems	<i><...> kurčiųjų yra sąlyginai nedaug, įstaigoms ir įmonėms neapsimoka kreipti daug savo laiko, darbo ir finansinių išteklių į juos <...></i>

Atliekant kokybinį tyrimą – interviu - paaiškėjo, kad sunkiausia yra pradžia: *Kas už tai bus atsakingas, laikas, nes reikės tam tikro pasiruošimo: kurčiųjų kultūros ypatumai, gestų kalbos žinios ir panašiai.* Sekanti subkategorija susijusi su daugelio žmonių pesimistišku mąstymu: *<...> visą laiką*

atsiranda „stabdžių“, kurie sako, kad tai nesąmonė ir kad tai neišeis <...>. Pabrėžtina, jog kliūčių bei trūkumų visada gali atsirasti.

Sunkus adaptavimasis visuomenėje pavadintoje kategorijoje norėta pasakyti tai, jog nors daugumos klausos negalią turinčių žmonių yra iniciatyva bei noras jungtis į tinklus, tačiau daugelis sunkiai prisitaiko prie pokyčių visuomenėje.

Kalbant apie geresnes gyvenimo sąlygas, išryškėjo respondentų nuomonė: *Tam tikrų geresnių gyvenimo sąlygų sukūrimas, pritaikymas dalį apšlifuotų, daliai paaštrintų situacijas, nes visą laiką kai tu turi labai gerai, atsiranda labai blogai. Atsirastų: jeigu čia yra taip, tai kodėl negali būti taip ir panašiai. Tai yra normalu, jog visada mes norėsime kažko daugiau ir geriau. Žmogiška tai yra, tai yra noras kažką kažko, tokio* (žr. 1 priedą, 5 interviu).

Jeigu tinklas susikurtų, tuomet yra galimybė atsirasti tokioms įmonėms ar organizacijoms, kurių pagrindinis tikslas ne bendradarbiauti ir siekti bendro tikslo, bet konkuruoti su kitomis įmonėmis. Taip pat galimas trikdys, jog organizacijos norės parodyti savo pranašumą, o ne bendradarbiavimo norą.

Jeigu siekiama bendradarbiauti, reikalinga, kad neatsirastų interesų konfliktas, nes jeigu atsirastų tuomet tinklas nefunkcionuos taip kaip reikia. Šioje situacijoje tai jau bus trikdys.

Kategorijoje - nenoras spręsti tinkluose esančių problemų, išskiriama viena subkategorija, kurią įrodo teiginys: *Tinkluose dar gali būti sunkumas <...> tai, kiek čia laiko, su vienu su kitu su trečiu, tai kada man dirbti?* Šiuo teiginiu norima pasakyti tai, jog šiuolaikiniame pasaulyje žmonės nuolat skuba, todėl gali atsirasti trikdys, jog darbuotojai nenorės skirti papildomo laiko baigiantis darbo valandoms. Šiuo atveju susidariusias problemas būtų sunku išspręsti.

Sunku sukurti tinklą, kai skirtingos įstaigos turi dirbti išvien, tačiau negauna tiesioginės naudos per trumpą laiką. Kadangi kurčiųjų yra sąlyginai nedaug, įstaigoms ir įmonėms neapsimoka kreipti daug savo laiko, darbo ir finansinių išteklių į juos, pavyzdžiui, filmai nėra titruojami, nes girdintiems trukdo rodomi titrai, jie juos blaško, o kadangi žymiai svarbiau, kad jų televiziją žiūrėtų girdintys (jų daugiau), titrai nėra naudojami. Lygiai tas pats yra su sveikatos sistema: klausos implantai neša didelius finansinius išteklius, todėl jų įsigijimas yra stipriai skatinamas, nekreipiant dėmesio į tolimesnį vaiko ugdymą, vystymąsi ir socialinį gyvenimą, nes priešingai, nei teigia gydytojai, kurčiasis su implantu netampa girdinčiu, tačiau tai galima suvokti tik susidūrus su konkrečiais atvejais. Galėtų paslaugų pritaikymas kurtiesiems būti nuleistas iš viršaus, t.y. valstybės lygmeniu, tačiau taip vėlgi kiltų didžiulis visuomenės nepasitenkinimas, kaip ir kitų mažumų atvejais.

Apibendrinant galima teigti, kad potencialus socialinis tinklas turi ne tik privalumų, bet ir trūkumų. Visų pirma, pati sunkiausia pradžia, nes reikės skirti laiko, norint susipažinti girdintiesiems su kurčiųjų bendruomene ir jos ypatumais ir atvirkščiai, tiek klausos negalią turintiems žmonėms su girdinčiųjų kultūra, bendravimu ir pan. Pagrindiniai faktoriai, stabdantys socialinio tinklo formavimo

etapus – pesimistiškas mąstymas, verslo įmonių ir kitų organizacijų pasyvumas, kurčiųjų sunkus adaptavimasis kintančioje aplinkoje ir kt.

Apibendrinant šį skyrių galima teigti, kad atliekant kokybinio tyrimo – interviu – duomenų turinio analizę paaiškėjo teigiamas respondentų požiūris į tinklo formavimąsi. Tai parodė interviu metu gauti atsakymai, iš kurių išryškėjo šie aspektai: didelis užsidegimas ir noras; žinojimas, kad kartu galima padaryti daugiau nei atskirai; asmeninis naudingumas; kurčiųjų integracija į visuomenę ir geranoriškumo faktorius. Norint sukurti efektyvų socialinį tinklą, reikia siekti abipusio bendradarbiavimo, pagarbos, kantrybės ir ramybės. Svarbiausia būti vieningais ir supratingais.

Respondentų nuomone, pagrindinės socialinio tinklo vystymosi galimybės prasideda nuo dalyvių ir jų atliekamos veiklos, siekiant integruoti kurčiųjų bendruomenę į visuomenę, sumažinant atskirtį. Siekiant kurti socialinį tinklą, svarbios ne tik medicinos, bet ir valstybinės įstaigos. Darbo birža rūpintis klausos negalią turinčių asmenų įdarbinimu, savivaldybės užtikrintų tinkamą reikiamų paslaugų ir priemonių finansavimą, įstatymų leidybos įstaigos būtų atsakingos už tvarką ir įstatymų laikymąsi. Kurtieji, norėdami išsikviesti policiją ar greitąją pagalbą, be šalia esančių žmonių to padaryti negali, todėl tinklą sudarantys socialiniai centrai ir valstybinės įstaigos, bendradarbiaudami tarpusavyje, privalėtų sukurti kurtiesiems prieinamą sistemą tam, kad jie nesijaustų atstumti ir pažeisti juos supančioje aplinkoje. Mokslo įstaigose girdintieji būtų mokomi gestų kalbos. Kolegijose ir universitetuose kurtieji ir neprigirdintys galėtų studijuoti naudingas visuomenei profesijas. Universitetai yra svarbūs tuo, kad moksliniame lygmenyje galima analizuoti problemas ir ieškoti sprendimo būdų. Verslininkai, kuriems svarbiau ne uždirbamas pelnas, o žmogiškasis faktorius, sutiktų jungtis į socialinį tinklą, siekiant bendro tikslo. Verta susipažinti su gabiais žmonėmis, kurie galėtų sukurti naujus verslo modelius, siekiant įtraukti kuo daugiau klausos negalią turinčių žmonių į profesinę ir darbinę aplinką. Formuojamo tinklo privalumas tas, kad bendradarbiaujant švietimo ir verslo organizacijoms, kurtiesiems bei neprigirdintiesiems atsirastų naujos galimybės įgyti norimą specialybę ir kartu įrodyti visuomenei, kad klausos negalią turintys žmonės taip pat gali užimti aukštas pareigas profesinėje aplinkoje ir konkuruoti su girdinčiais darbo rinkoje.

Siektina, kad kiekviena organizacija socialiniame tinkle būtų atsakinga už skirtingą veiklą. Ne pelno siekiančios organizacijos jungtų į vieną grandį kurčiųjų ir girdinčiųjų bendruomenes, reabilitacijos centrai ir kurčiųjų draugija taptų socialinio tinklo branduoliu, užtikrinančiu efektyvų tinklo veikimą.

Pažymima, kad svarbi besiformuojančio socialinio tinklo dalyvė - žiniasklaida ir socialiniai internetiniai tinklai, kuriuose galima rasti reikiamą informaciją, bendrauti, mokytis, domėtis įvairiomis sritimis, išsakyti savo nuomonę, užsiimti internetiniu verslu ir pan. Jei minėta potenciali dalyvė prisidėtų ir prisijungtų į socialinį tinklą, tuomet laidos ir filmai būtų verčiami į gestų kalbą arba titruojami.

Potencialaus socialinio tinklo sėkmingos veiklos vystymo galimybės: girdintieji turėtų galimybę susipažinti su kurčiųjų bendruomene, kultūra, istorija, menu, kalba ir kitais ypatumais. Taip pat socialinis tinklas skatintų mažinti arba panaikinti užimtumo, informacijos neprieinamumo, žemo išsilavinimo, vertėjų ir socialinių darbuotojų trūkumo problemas. Prie sklandžios grandinės, kuri viena kitai padėtų ir papildytų, prisidėtų ne tik žmogiškosios savybės, tokios, kaip tolerancija, abipusis supratimas, bet ir naujos technologijos. Potencialaus socialinio tinklo vystymo galimybių trukdžiai: sunki pradžia, pesimistiškas mąstymas, verslo įmonių ir kitų organizacijų pasyvumas, kurčiųjų sunkus adaptavimasis kintančioje aplinkoje ir kt.

4. LIETUVOS KURČIŪJŲ BENDRUOMENĖS SOCIALINIO TINKLO MOBILIZAVIMO MODELIS

Pirminio ir antrinio tinklo dalyviai. Teorinėje darbo dalyje išsamiai apibūdintame tinklo intervencijos metode buvo teigiama, kad pagrindines socialinio tinklo kategorijas sudaro pirminis ir antrinis tinklas.

16-ame paveiksle pavaizduota Lietuvos kurčiųjų socialinio tinklo schema. Atlikus kokybinį tyrimą – interviu ir apdorojus duomenis remiantis turinio analizės metodu, paaiškėjo, kad pirminiam tinklui priklauso Lietuvos kurčiųjų bendruomenės organizacijos, įstaigos: Lietuvos kurčiųjų draugija, Lietuvos kurčiųjų jaunimo organizacijos, Lietuvos gestų kalbos vertimo centrai, Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centrai, Lietuvos Surdologijos centras, Lietuvos kurčiųjų reabilitacijos centrai, techninės pagalbos neįgaliesiems centras.

Pirminis tinklas yra neformalus, jam priklauso šeima, giminės, draugai ir bendradarbiai (Gvaldaitė, 2004). Kadangi kurtieji yra viena iš kalbinių mažumų Lietuvoje, todėl šios bendruomenės tinklas yra siauras, turintis stiprius ryšius <...> *mes vieni kitus pažįstame. Kai būna mieste einam ir žiūrim, o kurčiasis su kažkuo bendrauja ir šnekasi, tai pamojuojam, labas, tikriausiai tavęs nepažįstu? Tas žmogus pasako, kad aš irgi tavęs nepažįstu. Tai va taip ir susipažįstam* (žr. 1 priedą, 12 interviu). Pirminio tinklo branduolys – Lietuvos kurčiųjų draugija (žr. 16 paveikslą). Pagrindinės funkcijos, kurias atlieka tinklo nariai – materialinė, moralinė, jausminė ir informacinė. Lietuvos kurčiųjų reabilitacijos centrai atsakingi už laisvalaikio ir užimtumo organizavimą, asistento pagalbą, kai klausos negalią turintis asmuo nori tvarkyti reikalingus dokumentus ar nuvykti į sveikatos priežiūros, teisėsaugos ar kitas įstaigas, taip pat siekiama ugdyti savarankiškumą ir pan. Techninės pagalbos neįgaliesiems centras prisideda prie pilnavertiškesnio gyvenimo teikdami valstybės finansuojamą klausos sutrikimus turintiems asmenims techniką – vibruojančius žadintuvus, žadintuvus su vibruojančia pagalve, signalinius durų įtaisus su signalų rodytuvais ir pan. (TPP katalogai, www.tpnc.lt). Kiekviena organizacija išvardintas funkcijas stengiasi atlikti atsakingai ir kompetentingai.

Kurčiųjų bendruomenės socialiniame tinkle dominuoja antrinis - formalus tinklas. Jį sudaro rinkos, socialinės institucijos ir vyriausybės organizacijos (Gvaldaitė, 2004). Atlikto kokybinio tyrimo – interviu – gauta informacija rodo, kad potencialaus socialinio antrinio tinklo dalyviai – įmonės, gamyklos atstovaujanti verslą, ne pelno siekiančios organizacijos (visuomeninės organizacijos, nevyriausybines organizacijos, savanoriai), privačios ir viešosios medicinos įstaigos, valstybinės įstaigos (darbo birža, savivaldybė, policija, greitoji pagalba ir pan.), švietimo įstaigos (darželiai, mokyklos, kolegijos, universitetai), žiniasklaida ir televizija.

Pirminio ir antrinio tinklo santykis. 16-tame paveiksle matoma, kad tarp pirminio ir antrinio tinklo labiausiai vyrauja nepastovūs ryšiai, tačiau pastebima šeši normalūs elementai – Lietuvos kurčiųjų reabilitacijos centrai su ne pelno siekiančiomis organizacijomis ir privačiomis ir viešomis medicinos įstaigomis; techninės pagalbos neįgaliesiems centras su valstybinėmis įstaigomis (savivaldybėmis); Lietuvos kurčiųjų draugija su ne pelno siekiančiomis organizacijomis; Lietuvos gestų kalbos vertimo centrai ir Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centrai su privačiomis ir viešomis medicinos įstaigomis. Pabrėžtina, išvardintas institucijas jungia normalūs ryšiai.

Pirminio tinklo dalyviai palaiko normalius ryšius su ne pelno esančiomis organizacijomis (visuomeninės ir nevyriausybinės organizacijos; savanoriai). Stipriausias ryšys, jungiantis pirminį ir antrinį tinklą – savanoriai. Švietimo įstaigose – kolegijose, universitetuose kuriasi ne pelno siekiantys klubai ir grupės, puoselėjančios klausos negalią turinčių žmonių kultūros ypatumus bei prisidedančios prie geranoriškos ir tolerantiškos visuomenės požiūrio formavimo.

Lietuvių gestų kalbos centrai nepastoviai bendradarbiauja su ugdymo įstaigomis ir televizija. Pirminis tinklas iš šių institucijų reikalauja lygių teisių ir lygių galimybių, siekiant įgyti aukštąjį išsilavinimą (kadangi gestų kalbos vertėjo etatų Lietuvoje trūksta, todėl dažnai klausos negalią turintis asmuo studijų metu neturi galimybės turėti vertėjo paslaugų) ir siekiant sumažinti arba panaikinti informacijos prieinamumo problemas (siekiant įvykdyti vienodą informacijos prieinamumą visiems žmonėms, kelios Lietuvos komercinės televizijos titruoja penktadienio filmus, taip pat Nacionalinėje Lietuvos televizijoje kiekvieną dieną yra verčiamos į gestų kalbą trumposios žinios).

Lietuvos kurčiųjų draugiją ir televiziją sieja konfliktiški ryšiai, nes antrinis tinklas nepastoviai atlieka informacijos funkciją: *Šiuo atžvilgiu mes labai atsilikame nuo kitų Europos Sąjungos šalių. Amerikoje tikrai labai daug yra kanalų, bet televizoriuose yra speciali funkcija, kai gali paspaudinėti, kad tau programiškai rodytų subtitrus, o pas mus to nėra* (žr. 1 priedą, 10 interviu).

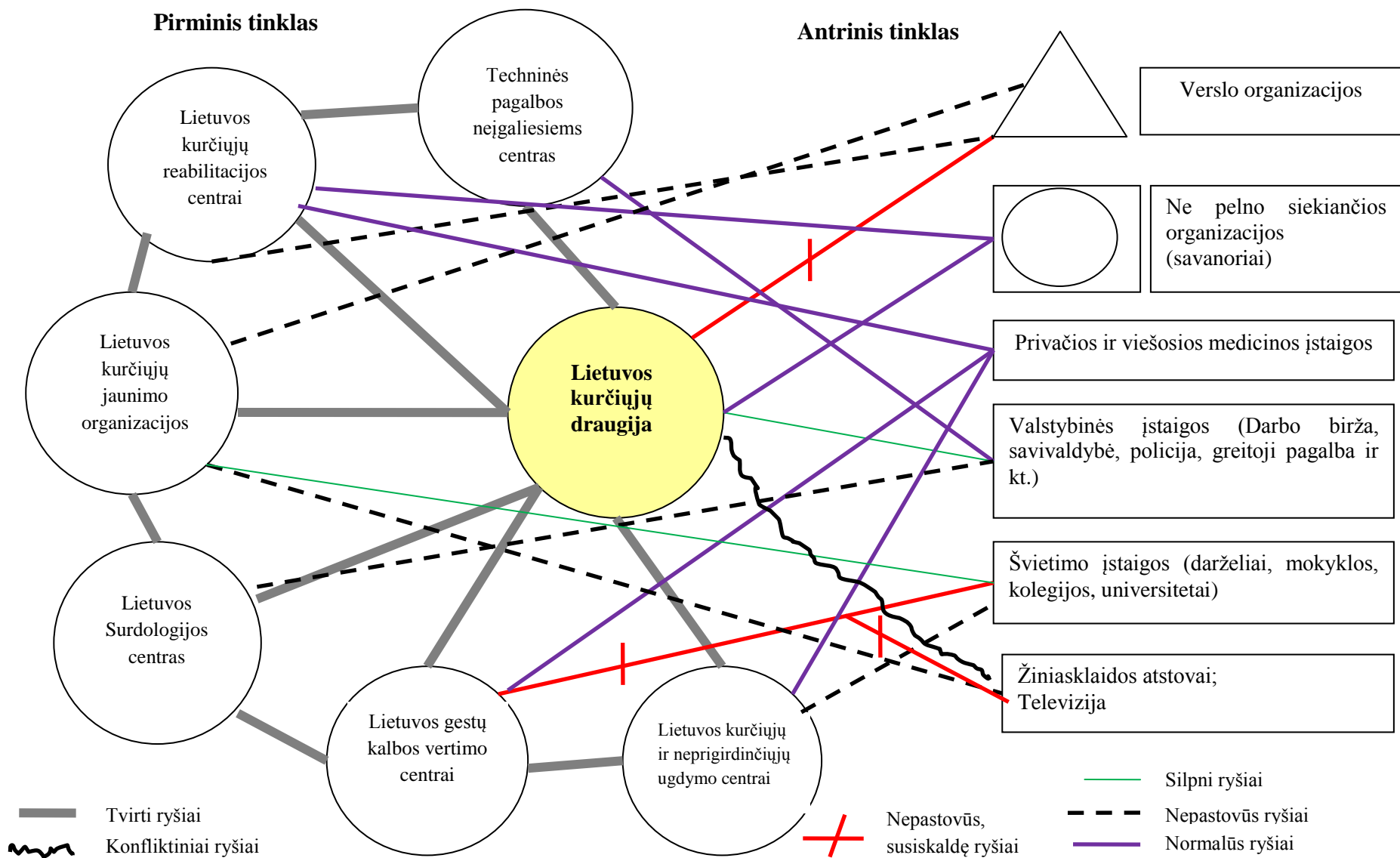
Lietuvos kurčiųjų draugija nepastoviai bendradarbiauja su verslo atstovais, todėl, kad vyrauja išankstiniai nusistatymai, klaidinga nuomonė apie kurčiuosius ir pan. Pirminis tinklas reikalauja darbo vietų, kuriose klausos negalią turintis žmogus galėtų gauti materialinę ir moralinę gerovę.

Silpni ryšiai tarp Lietuvos kurčiųjų draugijos ir valstybinių įstaigų. Pirminis tinklas reikalauja sąlygų, padedančių rasti darbą. Darbo biržose galėtų atsirasti nauji etatai skirti konsultuoti darbdavius apie klausos negalią turinčių asmenų kultūrą, gestų kalbą ir pan. Silpni ryšiai taip pat egzistuoja su greitosios pagalbos institucijomis. Pirminis tinklas reikalauja lygių galimybių, norint išsikviesti greitąją pagalbą, policiją ir pan. Kadangi dauguma klausos negalią turintys asmenys yra įgiję pradinį arba pagrindinį išsilavinimą, todėl jie yra neraštingi, o girdintysis darbuotojas gavęs tekstinę žinutę gali nesuprasti, kokios pagalbos jam reikia.

Tinklo mobilizavimas. Analitinėje dalyje išskirtos dvi tinklo mobilizavimo (judėjimo) kryptys: nuo individualumo link kolektyvo (I–B); nuo priklausomybės link savarankiškumo (P–A) (Gvaldaitė,

2004). Akivaizdu, kad pirminis tinklas yra tvirtas, todėl intervencija turėtų būti skirta siekiant mažinti priklausomybę ir stiprinti Lietuvos kurčiųjų bendruomenės savarankiškumą. Norint klausos negalią turinčius žmones integruoti į visuomenę, antrinio tinklo subjektai galėtų ieškoti problemų (užimtumo, išsilavinimo, informacijos prieinamumo) sprendimų galimybių. Taip pat tai būtų kurčiųjų bendruomenės kelias į savarankiškumą.

Apibendrinant galima teigti, kad pirminį – siaurą tinklą sudaro klausos negalią turinčių žmonių organizacijos ir institucijos. Tinklo branduolys – Lietuvos kurčiųjų draugija. Antrinį – formalų tinklą sudaro verslo atstovai, valstybinės įstaigos, švietimo įstaigos, ne pelno siekiančios organizacijos, žiniasklaida ir televizija, privačios ir viešosios medicinos įstaigos. Analizuojant Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo schemą pastebėta, kad tvirčiausi ryšiai egzistuoja pirminiame tinkle. Stipriausias ryšys, jungiantis pirminį ir antrinį tinklą – savanoriai. Silpniausias ryšys tarp Lietuvos kurčiųjų draugijos ir verslo atstovų; televizijos; valstybinių įstaigų.

16 pav. Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo schema (sudaryta autorės, remiantis kokybinio tyrimo – interviu – metu gauta informacija)

Kokybės tinklo modelio grafinė išraiška. 17-ame paveiksle pateiktas Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo mobilizavimo modelis. Matoma, kad modelį sudaro 4-ios dedamosios: *socialinio tinklo dalyviai; ištekliai; veikla ir rezultatas (socialinio tinklo nauda).*

Atliekant kokybinio tyrimo – interviu – duomenų turinio analizę, paaiškėjo potencialaus socialinio tinklo dalyviai, t.y. – Kurčiuosius atstovaujanti organizacijos (Lietuvos kurčiųjų draugija; kurčiųjų jaunimo organizacijos; kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų ugdymo, reabilitacijos ir gestų kalbos vertimo centrai), verslo organizacijos (AB; UAB; paslaugas teikiančios įmonės ir pan.), ugdymo centrai (vaikų darželiai; mokyklos; kolegijos; universitetai); privačios ir viešosios medicinos įstaigos; valstybinės įstaigos (Darbo birža; savivaldybė ir pan.), žiniasklaida bei televizija.

Pradinis socialinio tinklo etapas - socialinių santykių vystymasis, kurio metu tinklo nariai susipažįsta, konsensuso dėka, įvardina tinklo viziją, misiją ir tikslą. Svarbu paminėti tai, kad paskutiniame socialinių santykių vystymosi – brandos etape, tinklo nariai tarpusavyje keičiasi *ištekliais* - žiniomis, informacija, patirtimi. Ištekliais taip pat laikomas laikas, skirtas tinklo mechanizmams nustatyti, taip pat draugystė ir emocinis palaikymas tarp tinkle bendradarbiaujančių partnerių ir veikla, siekiant įgyvendinti bendrą tikslą. Keitimasis ištekliais vyksta formalių ir neformalių susirinkimų metu, taip pat esant bendriems projektams.

Keitimasis ištekliais sąlygoja tinkle esančių dalyvių pasitikėjimas. Svarbu pažymėti tai, kad pasitikėjimo buvimas tarp bendradarbiaujančių įmonių ir organizacijų – sėkmę lemiantis veiksnys. Siekiant užtikrinti efektyvų tinklo funkcionavimo mechanizmą, reikalingas problemų ir konfliktų valdymas, taip pat svarbus motyvavimo ir įsipareigojimų palaikymas. Manoma, kad tinkle reikalingi socialiniai *anterpreneriai*, kurie valdytų socialinio tinklo koordinavimą ir mobilizavimą, turint kūrybiškumo, talento, atkaklumo, tikslo siekimo ir kt. bruožus.

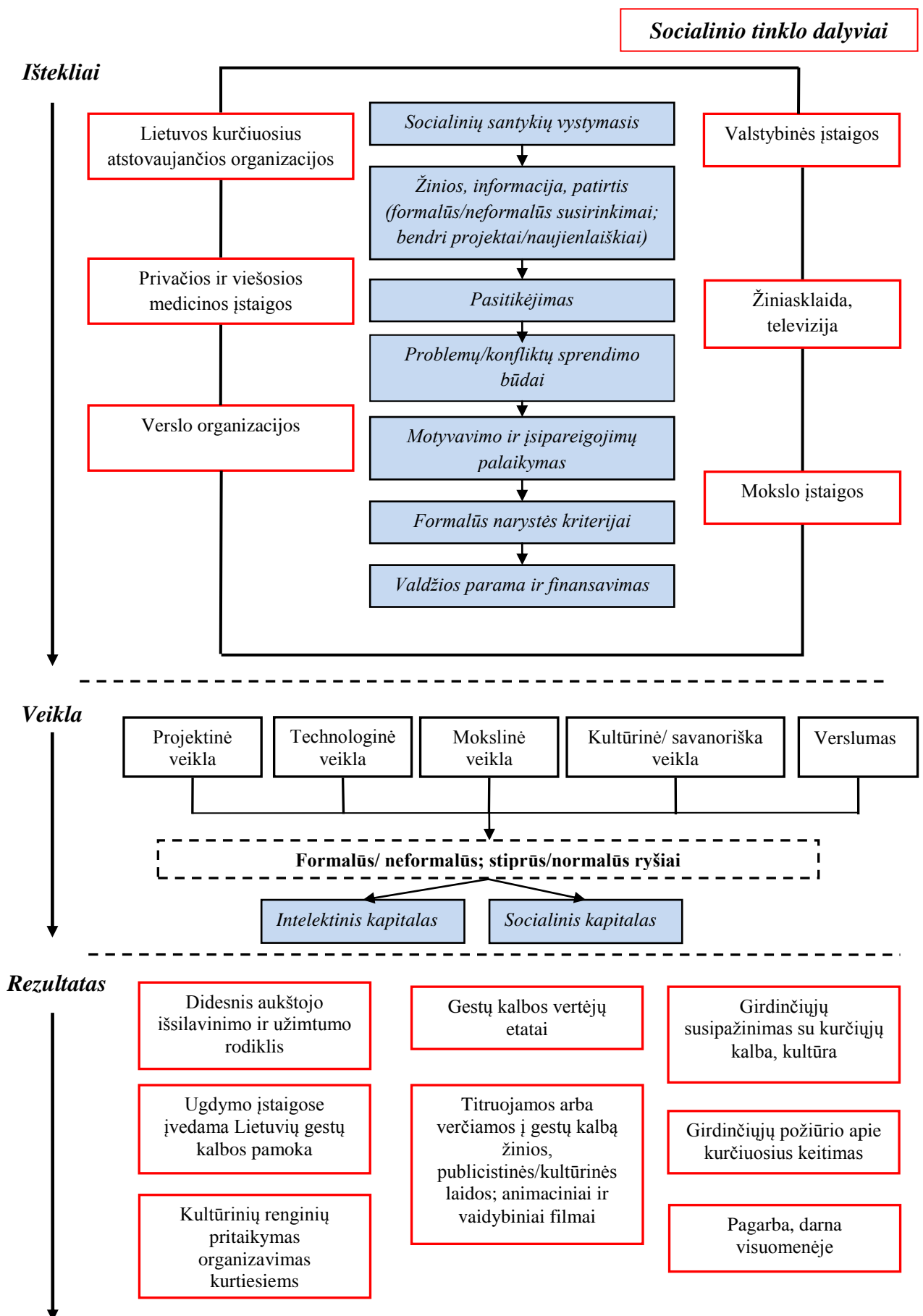
Siekiant įvesti tam tikras tinklo taisykles, svarbūs formalūs tinklo narystės kriterijai. Manoma, kad narystės mokestis įgalintų socialinio tinklo narius bendradarbiauti kryptingai, gaunant sinergiją. Svarbu paminėti tai, kad socialinio tinklo koordinavimo ir mobilizavimo funkcijų stabilumą užtikrintų valstybės parama ir finansavimas.

Antroji socialinio tinklo modelio dedamoji – *veikla*. Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo pagrindinis tikslas – sumažinti atskirtį integruojant šią grupę į visuomenę. Svarbu paminėti tai, kad vykdant projektinę, technologinę, savanorišką, mokslinę, verslumo bei kultūrinę veiklas, būtų palaikomi stiprūs ryšiai, sąlygojantys socialinio kapitalo kaupimą, kuris gali patenkinti asmens socialinius poreikius ir pakankamą visos bendruomenės gyvenimo sąlygų pagerinimą (Hanifan, 1916). Svarbu paminėta tai, kad šiame etape esant formaliems/neformaliems, stipriems ar normaliems ryšiams, susidaro ne tik socialinis kapitalas, bet ir intelektualinis kapitalas, turintis potencialą vertei kurti.

Paskutiniame socialinio tinklo modelio etape pateikiami *rezultatai*. Svarbu paminėti tai, kad tinkliniame bendradarbiavime keičiantis žiniomis, informacija, patirtimi ir kitais ištekliais, taip pat

atliekant veiklą – formalių/neformalių bei stiprių/normalių santykių ir užmezgamų ryšių stiprumas, įgalina atsirasti intelektualinio ar socialinio kapitalo naudą kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų bendruomenei – gestų kalbos vertėjų etatus; didesnius aukštojo išsilavinimo ir užimtumo lygių rodiklius; pagarbos, darnos ir ramybės jautimą visuomenėje; kultūrinių renginių pritaikymo organizavimą kurtiesiems; girdinčiųjų požiūrio apie kurčiuosius keitimą, susipažįstant su atskirties kalba ir kultūra; privalomos gestų kalbos pamokos įvedimą ugdymo įstaigose ir titruojamus arba verčiamus į gestų kalbą animacinius ir vaidybinius filmus, žinias, publicistines/kultūrinės laidas.

Apibendrinant galima teigti, kad efektyviam socialinio tinklo koordinavimui ir mobilizavimui reikalingi bendradarbiavimo partneriai, išteklių bei veikla. Svarbu paminėti tai, kad tinklo dalyviai dalindamiesi žiniomis, informacija, patirtimi ir kt. ištekliais ir atlikdami formalią/neformalią veiklą, sąlygojančią puoselėti santykius ir stiprius ryšius, sukuria ne tik socialinį, bet ir intelektualinį kapitalą, turintį potencialą vertei kurti.

17 pav. Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo mobilizavimo modelis (sudaryta autorės, remiantis kokybinio tyrimo - interviu – gauta informacija)

Atsižvelgiant kokybinio tyrimo – interviu – gautus rezultatus, pateikiamos šios **rekomendacijos**:

✓ siekiant pagerinti Lietuvos kurčiųjų bendruomenės ryšius su žiniasklaidos atstovais, tikslinga sudaryti sutartis su televizijos komitetu, kad būtų verčiamos į gestų kalbą žinios, publicistinės bei kultūrinės laidos, kino filmai ir pan.

✓ tikslinga Lietuvai imti pavyzdį iš Vengrijos, įvedant gestų kalbos įstatymą, kuriame dvikalbis lietuvių gestų kalbos ir lietuvių kalbos ugdymas būtų privalomas kurčiųjų bendrojo lavinimo mokyklose besimokantiems kurtiesiems ir neprisigirdintiesiems vaikams, o integracinėse mokyklose – laisvai pasirenkamas, net ir tuo atveju, jei jį pasirinktų tik vieno vaiko tėvai.

✓ tikslinga parengti ir įgyvendinti mokymo programas ar projektus, susijusius su:

1) gestų kalbos vertėjo specialybe ne tik Vilniaus kolegijoje, bet ir kitose aukštosiose mokyklose;

2) privalomos lietuvių gestų kalbos pamokos įvedimu vaikų darželiuose ir ugdymo įstaigose;

3) įvairių sričių darbuotojų (bibliotekininkų, pardavėjų, medikų, padavėjų, policininkų, kirpėjų, mokytojų, teisėjų ir kt.) gestų kalbos pradmenų apmokymu.

✓ tikslinga teikti konsultavimo paslaugas susijusias su lietuvių gestų kalba įmonių darbuotojams.

✓ sudaryti bendradarbiavimo sutartis su integruotais mokslo, studijų ir verslo centrais (Slėniuose), siekiant pagerinti kurčiųjų socialinį gyvenimą.

✓ sudaryti bendradarbiavimo sutartis su kompetentingomis, geranoriškomis ir atsakingomis organizacijomis, siekiant pagerinti pirminio ir antrinio socialinių tinklų ryšių stiprumą.

✓ tikslinga didinti gestų kalbos vertėjų etatus, siekiant efektyvios komunikacijos tarp kurčiojo ir girdinčiojo.

✓ tikslinga ieškoti antreprenerių, kurie valdytų socialinio tinklo koordinavimą ir mobilizavimą, turint kūrybiškumo, talento, atkaklumo, tikslo siekimo ir kt. bruožus.

Rekomendacijos tolimesniems tyrimams:

Tolimesniuose tyrimuose rekomenduojama atlikti interviu su antrinio tinklo esančiais atstovais: verslininkais, valstybinių įstaigų darbuotojais, švietimo įstaigų pedagogais, televizijos kolektyvo darbuotojais, medicinos įstaigų medikais, ne pelno siekiančių organizacijų atstovais ir savanoriais. Taikant tinklo intervencijos metodą paaiškėtų, ar egzistuoja tarp pirminio ir antrinio tinklo santykiai ir koks egzistuoja ryšių stiprumas.

Apibendrinant šį skyrių galima teigti, kad taikant tinklo intervencijos metodą, paaiškėjo, kad pirminį – siaurą - tinklą sudaro: klausos negalią turinčių žmonių organizacijos ir institucijos. Tinklo branduolys – Lietuvos kurčiųjų draugija. Antrinį – formalų tinklą, sudaro: verslo atstovai, valstybinės įstaigos, švietimo įstaigos, ne pelno siekiančios organizacijos, žiniasklaida ir televizija, privačios ir viešosios medicinos įstaigos. Tvirtiausi ryšiai egzistuoja pirminiame tinkle. Stipriausias ryšys,

jungiantis pirminį ir antrinį tinklą – savanoriai. Silpniausias ryšys tarp Lietuvos kurčiųjų draugijos ir verslo atstovų; televizijos; valstybinių įstaigų.

Efektyviam socialiniam tinklo koordinavimui ir mobilizavimui reikalingi bendradarbiavimo partneriai, išteklių bei veikla. Svarbu paminėti tai, kad tinklo dalyviai dalindamiesi žiniomis, informacija, patirtimi ir kt. ištekliais ir atlikdami formalią/neformalią veiklą, sąlygojančią puoselėti santykius ir stiprius ryšius, sukuria ne tik socialinį, bet ir intelektualų kapitalą, turintį potencialą vertei kurti.

IŠVADOS

1. Lietuvoje šiuo metu yra apie 8 tūkst. kurčiųjų ir 40 tūkst. mažesnį ar didesnį klausos sutrikimą turinčių asmenų. Dėl kalbinio ir kultūrinio savitumo, susiformavo kurčiųjų bendruomenė, kurią vienija - Lietuvos kurčiųjų draugija. Kurtiesiems atstovaujančios organizacijos – Surdologijos centras; gestų kalbos vertimo centrai; Lietuvos kurčiųjų draugijos įmonės; kurčiųjų jaunimo organizacijos; kurčiųjų reabilitacijos centrai; techninės pagalbos neįgaliesiems centrai; kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centrai. Pagrindinės Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinės atskirties dedamosios: sociokultūrinės veiklos; užimtumo, informacijos prieinamumo, aukštojo mokslo, vertėjų stygiaus problemos. Atsižvelgiant į užsienio šalių gerą patirtį galima pastebėti, kad Lietuvoje tarp kurčiųjų ir girdinčiųjų bendruomenių vyrauja silpni socialiniai tinklai. Siekiant integruoti kurčiųjų bendruomenės grupę į visuomenę, būtina jungtis į socialinį tinklą, kuriame kurčiųjų bendruomenės įstaigos ir organizacijos keistųsi patirtimi, žiniomis, informacija ir kitais ištekliais su geranoriškomis, kompetentingomis bei atsakingomis organizacijomis.

2. Socialinis tinklas - tai bendrą sistemą turintis tinklas, kuriam būdinga: tinklo nariai - individai, grupės, organizacijos; mazgai ir ryšiai, nusakantys tam tikrą santykį arba šio santykio nebuvimą; bendras tikslas ir politika; tarporganizacinis ir tarpasmeninis savanoriškas bendradarbiavimas; keitimasis žiniomis, informacija, patirtimi, materialiniais ir kitais ištekliais. Tinklaveika - tai dalyvių veiksmas tinkluose ir tinklo formavimosi procesas, suvokiamas grupės ar organizacijos, tarporganizacinio ir globalaus tinklo lygiu. Socialinis tinklas - sudarytas iš taškų ir mazgų, sujungtais linijomis, t.y. ryšiais arba jungtimis. Tinkle esantys mazgų dalyviai: individai, darbo, projektų ir kt. grupės, įmonės, organizacijos, visuomenės, tarptautinės organizacijos, valstybės, verslo vienetai ir kt. Mazgai sudaromi per ryšius, kurie gali būti kryptingi, nekryptingi, dichotominiai arba įvertinami. Socialiniai tinklai gali būti: horizontalūs ir vertikalūs, formalūs ir neformalūs, uždari ir atviri, paremti stipriais ir silpnais ryšiais, vidiniai ir išoriniai, susiejantys arba sujungiantys, įtraukiantys arba atirbojantys. Tinklo formavimuisi būdingi penki etapai, t.y. organizacijų vadovavimasis ilgalaikė orientacija; bendradarbiavimo motyvai; partnerių pasirinkimas; tarpusavyje santykių, įgijančių draugystės, tarpasmeninio įsipareigojimo, pasitikėjimo ir abipusiškumo formos, plėtra; stabilumas ir branda. Visuose darbe pateiktų tinklo formavimo modeliuose pažymimas, patikimumas ir pasitikėjimas tinklo nariais, nes tai vienas pagrindinių mechanizmų, apimančių tinklo elementų mobilizavimą ir koordinavimą. Esant pasitikėjimui tinklo dalyviai dalinasi tarpusavyje patirtimi, žiniomis, idėjomis, informacija ir kitais ištekliais, užtikrinant tinklo funkcionavimą.

3. Kokybinio tyrimo – interviu – duomenų turinio analizės metu, paaiškėjo potencialaus socialinio tinklo dalyviai: kurtiesiems atstovaujančios organizacijos; privačios bei viešosios medicinos įstaigos; verslo organizacijos; švietimo įstaigos; valstybinės įstaigos; žiniasklaida ir televizija.

Socialinis tinklas turi pasižymėti tolerancijos, pagarbos, kantrybės, abipusio supratimo, ramybės, vieningumo ir supratingumo savybėmis. Socialinio tinklo efektyvaus vystymo galimybės: galimybė girdintiesiems susipažinti su kurčiųjų bendruomenės kalba, kultūra, istorija, menu ir kt. ypatumais; kurčiųjų bendruomenės socialinių problemų mažinimas arba panaikinimas. Potencialaus socialinio tinklo vystymosi galimybių trukdžiai: sunki pradžia, pesimistinis mąstymas, verslo įmonių ir kitų organizacijų pasyvumas, kurčiųjų sunkus adaptavimasis kintančioje aplinkoje.

4. Lietuvos kurčiųjų bendruomenės socialinio tinklo mobilizavimo modelis vaizduoja tinklo dalyvius, išteklius, veiklą ir socialinių tinklų naudą – rezultatą, reikalingus efektyviam socialinio tinklo koordinavimui ir mobilizavimui palaikyti. Tinklo dalyviai dalindamiesi žiniomis, informacija, patirtimi ir kt. ištekliais ir atlikdami formalią/neformalią veiklą, sąlygojančią puoselėti santykius ir stiprius ryšius, sukuria ne tik socialinį, bet ir intelektualinį kapitalą, turintį potencialą vertei kurti. Siekiant išsiaiškinti klausos negalią turinčių asmenų santykių buvimą arba nebuvimą ir ryšių stiprumą su antrinio tinklo potencialiais dalyviais, sudaryta socialinio tinklo intervencijos schema. Pirminį – siaurą - tinklą sudaro: klausos negalią turinčių žmonių atstovaujanti organizacija ir institucija. Tinklo branduolys – Lietuvos kurčiųjų draugija. Antrinį – formalų tinklą, sudaro: verslo atstovai, valstybinės įstaigos, švietimo įstaigos, ne pelno siekiančios organizacijos, žiniasklaida ir televizija, privačios ir viešosios medicinos įstaigos. Tvirtiausi ryšiai egzistuoja pirminiame tinkle. Stipriausias ryšys, jungiantis pirminį ir antrinį tinklą – savanoriai. Silpniausias ryšys tarp Lietuvos kurčiųjų draugijos ir verslo atstovų; televizijos; valstybinių įstaigų.

REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant kokybinio tyrimo – interviu – gautus rezultatus, pateikiamos šios *rekomendacijos*:

✓ siekiant pagerinti Lietuvos kurčiųjų bendruomenės ryšius su žiniasklaidos atstovais, tikslinga sudaryti sutartis su televizijos komitetu, kad būtų verčiamos į gestų kalbą žinios, publicistinės bei kultūrinės laidos, kino filmai ir pan.

✓ tikslinga Lietuvai imti pavyzdį iš Vengrijos, įvedant gestų kalbos įstatymą, kuriame dvikalbis lietuvių gestų kalbos ir lietuvių kalbos ugdymas būtų privalomas kurčiųjų bendrojo lavinimo mokyklose besimokantiems kurtiesiems ir neprigirdintiesiems vaikams, o integracinėse mokyklose – laisvai pasirenkamas, net ir tuo atveju, jei jį pasirinktų tik vieno vaiko tėvai.

✓ tikslinga parengti ir įgyvendinti mokymo programas ar projektus, susijusius su:

1) gestų kalbos vertėjo specialybe ne tik Vilniaus kolegijoje, bet ir kitose aukštosiose mokyklose;

2) privalomos lietuvių gestų kalbos pamokos įvedimu vaikų darželiuose ir ugdymo įstaigose;

3) įvairių sričių darbuotojų (bibliotekininkų, pardavėjų, medikų, padavėjų, policininkų, kirpėjų, mokytojų, teisėjų ir kt.) gestų kalbos pradžmėnų apmokymu.

✓ tikslinga teikti konsultavimo paslaugas susijusias su lietuvių gestų kalba įmonių darbuotojams.

✓ sudaryti bendradarbiavimo sutartis su integruotais mokslo, studijų ir verslo centrais (Slėniuose), siekiant pagerinti kurčiųjų socialinį gyvenimą.

✓ sudaryti bendradarbiavimo sutartis su kompetentingomis, geranoriškomis ir atsakingomis organizacijomis, siekiant pagerinti pirminio ir antrinio socialinių tinklų ryšių stiprumą.

✓ tikslinga didinti gestų kalbos vertėjų etatus, siekiant efektyvios komunikacijos tarp kurčiojo ir girdinčiojo.

✓ tikslinga ieškoti antreprenerių, kurie valdytų socialinio tinklo koordinavimą ir mobilizavimą, turint kūrybiškumo, talento, atkaklumo, tikslo siekimo ir kt. bruožus.

Rekomendacijos tolimesniems tyrimams:

Tolimesniuose tyrimuose rekomenduojama atlikti interviu su antrinio tinklo esančiais atstovais: verslininkais, valstybinių įstaigų darbuotojais, švietimo įstaigų pedagogais, televizijos kolektyvo darbuotojais, medicinos įstaigų medikais, ne pelno siekiančių organizacijų atstovais ir savanoriais. Taikant tinklo intervencijos metodą paaiškėtų, ar egzistuoja tarp pirminio ir antrinio tinklo santykiai ir ryšių stiprumas.

LITERATŪRA

1. Anderson, J. (1991). The phenomenological perspective. In: J. Morse (ed.). *Qualitative nursing Research: a contemporary dialogue* (25-38). Newbury Park: Sage.
2. Arlauskienė B., Astrauskienė S. (2003). Kurčiųjų jaunuolių profesinio ugdymo problemos // Iš sutrikusios klausos vaikų ugdymo patirties. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. P. 14-20.
3. Apie Lietuvos kurčiųjų draugiją. Peržiūrėta 2016, kovo 30, adresu http://www.lkd.lt/id-apie_mus.html
4. Barringer, B. R., Harrison, J. S. (2000). Walking a Tightrope: Creating Value Through Interorganizational Relationships *Journal of Management*, 26 (3), 367 - 403.
5. Bekar, C., Lipsey, R. G. (2001). *Clusters and Economic Policy*. Mon-treal: Policies for the New Economy.
6. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). Kokybinių tyrimų metodologija. 2 dalis. Vadybos ir administravimo studentams vadovėlis. Klaipėda.
7. Borgatti, S., Foster, P. (2003). The network paradigm in organizational research: a review and typology. *Journal of management*, Vol. 29, No. 6, p. 991–1013.
8. Bučinskas, A., Giedraitytė, V., Raipa, A. (2013). Tinklaveika viešojo valdymo pokyčių struktūroje. Klaipėdos universitetas, Mykolo Romerio universitetas. Peržiūrėta 2016, kovo 10, adresu <http://journals.ku.lt/index.php/RFDS/article/view/140/pdf>
9. Brass, D. J., Galaskiewicz, J., Greve, H. R.; Tsai, W. (2004). Taking stock of networks and organizations: a multilevel perspective, *Academy of Management Journal* 47(6): 795–817.
10. Burchardt, T. (2002). Degrees of Exclusion: Developing a Dynamic, Multidimensional Measure. In Phil Agulnik (sud.) *Understanding Social Exclusion*, Oxford University Press.
11. Burt, Ronald, S. (2001). Structural holes versus Network Closure as Social Capital in Nan Lin et. al. (eds.) *Social capital – Theory and research*. New York: Aldine de Gruyter: 31-56.
12. Carley, K. M. (2003). *Dynamic Network Analysis*. Institute for Software Research International Carnegie Mellon University.
13. Carson, D., Gilmor, A., Rocks, S. (2004). SME marketing networking: a strategic approach. *InterScience*, Vol. 13, p. 369–382.
14. Castells, M. (2005). Tinklaveikos visuomenės raida. Poligrafija ir informatika.
15. Coviello, Nicole, E. (2005). Integrating qualitative and quantitative techniques in network Analysis. *Qualitative Market Research: An International Journal*, Vol. 8 Iss 1 pp. 39-60.
16. Creswell, John W. 2007. *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. 2nd ed. Thousand Oaks, London, New Delhi: SAGE Publications.

17. Cropper, S. (2008). *The Oxford Handbook of Inter-Organizational Relations*. Oxford: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-928294-4.
18. Darbo su neįgaliaisiais metodika (2009). Viešoji įstaiga Valstybės ir savivaldybių tarnautojų mokymo centras „Dainava“.
19. Davis, G., Rhodes, R. A. (2000). From Hierarchy to Contracts and Back again. In: M. Keating, J. John Wanna, P. Weller (eds.). *Institutions on the Edge*. Melbourne: Allen and Unwin, p. 74–98.
20. Dhanaraj, A., Parkhle, C. (2006). Orchestrating innovation networks, *Academy of Management Review* 31(3): 659–669.
21. Duguet, D. (2006). Networking: The Leader Experience.
22. Eriksson, P. E.; Pesamaa, O. (2007). Modelling procurement effects on cooperation. Lunea University of Technology. Peržiūrėta 2016, balandžio 1, adresu <https://mpr.aub.uni-muenchen.de/8730/1/MPRA>
23. Extra, G., Yagmur, K. (2012). Europos kalbų lobynas daugiakalbystės politikos ir praktikos tendencijos Europoje. British council. Cambridge University press.
24. Fombrun, C. J. (1982). Strategies for network research in organizations, *Academy of Management Review* 7(2): 280–291.
25. Gečienė, I. (2009). Socialinių tinklų analizė migracijos studijose. (25), ISSN 1392-3358. Socialinė politika.
26. Geniušaitė, S. (2015). Socialinio tinklo konstravimo bruožai internetiniame tinklalapyje „Facebook“. Magistro darbas. KTU.
27. Gestų kalbos vertėjų centrai. Peržiūrėta 2016, kovo 30, adresu http://www.lkd.lt/id-verteju_centrai.html
28. Gvaldaitė, L. (2004). Socialinio tinklo intervencija kaip socialinės paramos metodas. ISSN 1392-5016 (12). VU.
29. Hanifan, L. J. 1916. The rural school community centre, *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 67: 130–138
30. Hofstede, G. (2001) *Cultures Consequences. Comparing Values, Behaviors, Institutions, Across Nations*. Sage Publications.
31. Huxham, C.; Vangen, S. (2002) *Managing to Collaborate: The Theory and Practice of Collaborative Advantage*. London: Routledge. ISBN 9780415339193.
32. Ibarra, H., Hunter., M. (2007). How leaders create and use Networks. *Harward business Rewiew*, 1:47-58.

33. Isett, K. R. (2011). Networks in Public Administration Scholarship: Understanding Where We Are and Where We Need to Go. *Journal of Public Administration Research and Theory*, Vol. 21, No. 1, p. 157–173.
34. Jankauskienė D. (2006). Kurti žmonės gali viską, išskyrus girdėti // Švietimo naujienos. Informacinis leidinys. Nr. 2, priedas "Mes esame". P. 11-12.
35. JTO Neįgaliųjų teisių konvencijos protokolai (2010). Peržiūrėta 2016, kovo 30, adresu <http://www.lesia.lt/www/sites/default/files/Neigaliuju%20konvencija%20ir%20fakult%20protokolai.pdf>
36. Jakubavičius, A., Jucevičius, R., Jucevičius, G., Kriaucionienė, M., Keršys, M. (2008). *Inovacijos versle procesai, parama, tinklaveika*. VšĮ Lietuvos inovacijų centras.
37. Janiūnienė, E. (2007). Vadybininko informacinė elgsena organizacijoje: socialinių tinklų naudojimas, *Informacijos mokslai* 40: 57–65.
38. Joshi, A. (2006). The Influence of Organizational Demography on the External Networking behavior of Teams. *Academy of Management Review*, 3, 583-595.
39. Jucevičienė, P. (2007). *Besimokantis miestas*. Kaunas: Technologija.
40. Karačonkienė, S. (2007). Kurčiųjų socialinės integracijos ypatumai. Magistro darbas. VPU.
41. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas, JUDEX leidykla.
42. Katz, N., Lazer, D., Arrow, H., Contractor, N. (2004). Network Theory and small groups, *Small Group Research* 35(3): 307–332.
43. Kauno kurčiųjų jaunimo organizacijos įstatai (2006). Peržiūrėta 2016, kovo 30, adresu http://kkjo.weebly.com/uploads/1/5/0/7/1507431/kkjo_istatai.pdf
44. Kauno kurčiųjų reabilitacijos centro vykdoma veikla. Peržiūrėta 2016, kovo 30, adresu <http://kkrc.weebly.com/apie-mus.html>
45. Kazlauskienė, E., Urbanskienė, R. (2005). Conceptual Approaches to the Network Development of Catering Enterprises in the Region. *Socialiniai mokslai*, Nr. 2(58), p. 53–63.
46. Kickert, W. J. M. (1997). *Public Management and Administrative Reform in Western Europe*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
47. Kvieskienė, Briedis, Čiužas, Zaleskienė (2014). Lietuvos kurtieji: galimybė gyventi kartu (Kurčiųjų integracijos socialiniai ir vadybiniai aspektai). Mokslo studija. ISBN 978-9955-20-917-1. Lietuvos edukologijos universiteto leidykla, Vilnius.
48. LR lygių teisių įstatymas (2003). Peržiūrėta 2016, kovo 30, adresu http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=222522&p_query=&p_tr2=
49. Lietuvos gestų kalbos kursai VšĮ Surdologijos centre. Peržiūrėta 2016, kovo 30, adresu http://www.lkd.lt/id-surdo_lgk_kursai.html

50. Lietuvos kurčiųjų draugijos įstatai (2009). Peržiūrėta 2016, kovo 30, adresu <http://www.lkd.lt/files/File/Viesuju%20pirkimo%20taisykles/LKD%20istatai.pdf>
23. Lietuvos kurčiųjų draugijai 70 metų (2008). Vilnius. Lietuvos kurčiųjų draugijos leidiniai. Peržiūrėta 2016, balandžio 10, adresu <http://www.lkd.lt/id-leidiniai.html>
52. Kauno kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centro misija ir vizija. Peržiūrėta 2016, kovo 30, adresu <http://www.nim.kaunas.lm.lt/mokykla-mainmenu/vizij>
53. Keast, R., Mandell, M., Brown, K., Wollcock, G. (2004). Network structures: working differently and changing expectations, *Public Administration Review* 64(3): 363–371.
54. Melnikas, B. (2013). Verslas žiniomis grindžiamoje visuomenėje: tinklaveika ir intelektualizavimas. Socialinės ir ekonominės raidos aktualijos globalizacijos ir Europos Integracijos procesų kontekste, *Viešasis administravimas* 1(37): 47–65.
55. Miltenienė, L. (2004). Socialinių tinklų kūrimas edukacinėje aplinkoje: tėvų vaidmuo tenkinant specialiuosius ugdymosi poreikius. *Socialinis darbas*. Nr. 3(2).
56. Milward, B., Provan, K. (2003). Managing Networks Effectively. Paper presented at the National Public Management Research Conference.
57. Moller, K.; Rajala, A.; Svahn, S. (2005). Strategic Business Nets – Their Types and Management. *Journal of Business Research*. Prieiga per Academic Search Complete, EBSCOhost.
58. Morris, M. (2012). *Concise Dictionary of Social and Cultural Anthropology*. Oxford: Wiley-Blackwell Publications.
59. Morkevičius, V., Telešienė, A., Žvaliauskas, G. (2008). Kompiuterizuota kokybinių duomenų analizė su NVIVO IR TEXT ANALYSIS SUITE. Kaunas.
60. Owen-Smith, J., Powell, W. (2008). Networks and Institutions. In: R. Greenwood et. al (eds.). *The Handbook of Organizational Institutionalism*. New York: Sage, p. 596–624.
61. 112 Pagalba kurtiesiems bendrojo pagalbos telefono numerio 112 paslaugų pritaikymas kurtiesiems (2010). Galimybių studija. VšĮ „Ekonominių tyrimų centras“. Vilnius.
62. Prosevičienė, G. (2010). Tinklinio bendradarbiavimo kokybės srityje apibrėžimas. Jaunųjų mokslininkų darbai 2 (27): 45–51.
63. Prosevičienė, G. (2010). Tinklinio bendradarbiavimo kokybės srityje priežastys ir pasekmės. Jaunųjų mokslininkų darbai 2 (27). ISSN 1648 - 8776 , KTU.
64. Provan, K. G., Milward, B. H. (2001). Do Networks Really Work? A Framework for Evaluating Public-Sector Organizational Networks. *Public Administration Review*, Vol. 61, No. 4, p. 413–423.
65. Putnam, R. D. (2002). *Democracies in Flux: the evolution of social capital in contemporary society*. New York: Oxford University Press.

66. Putnam, R., Goss, K. A. (2002). Introduction, in R. Putnam (Ed.). *Democracies in Flux. The evolution of social capital in contemporary society*. Oxford: Oxford University Press.
67. Putnam, R. D.; Leonardi R.; Nannetti, R. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press. ISBN 9780691037387.
68. Radu, L. N., Constantin, D. L. (2007). Territorial development and networking in the European Union and Romania, *Journal of Applied Quantitative Methods* 2(3): 357–368.
69. Raipa, A., Giedraitytė, V. (2013). Inovacijos viešajame valdyme: socialinė tinklaveika. Vol. 4. Issue 40, p. 29-37. 9 p. Peržiūrėta 2016, kovo 30, adresu <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.ktu.edu/ehost/detail/detail?vid=8&sid=cb9b4169-cd8f-4ed8-a5d7-68ddf23805f9%40sessionmgr4005&hid=4207&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=a9h&AN=95671475>
70. Raišienė, A., G. (2008). Tarporganizacinės sąveikos turinys Lietuvos vietos savivaldos praktikų požiūriu. Mykolo Romerio universitetas. *Jurisprudencija, mokslo darbai*. Nr. 4 (106). P. 5-59.
71. Random House Webster's Dictionary (1998). New York: Ballantine books.
72. Ribačonka, E., Kasnauskė, J. (2013). Veiksniai, įgalinantys veiksmingai veikti organizacijų tinklą. ISSN 2029-9370. *Regional Formation and Development Studies*, No. 2 (10).
73. Ribašauskienė, E., Šalengaitė, D. (2012). Tinklaveikos bruožų raiška Lietuvos kaimo tinklo atveju. *Management Theory and studies for rural business and infrastructure development*, Vol. 34(5), p. 188–197.
74. Roelandt, TH. J. A., Gilsing, V. A., Sinderen, J. (2000). Cluster-based Innovation Policy: International Experiences. Erasmus University, Rotterdam, Research Memorandum 0012.
75. Rosen, D., Barnett, A., G.; Kim, J. H. (2010). Social networks and online environments: when science and practice co-evolve. Peržiūrėta 2016, kovo 30, adresu <http://link.springer.com/article/10.1007/s13278-010-0011-7#page-1>
76. Saifulinaitė, J. (2012). Kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų vaizdavimo ypatumai Lietuvos internetinėje žiniasklaidoje. *Žurnalistikos tyrimai. Mokslo ir darbų žurnalas (Komunikacija ir informacija)*, Nr. 5, p. 53-97.
77. Sanicola, L. (1995). *Reti sociali e intervento professionalc*. Napoli: Liguori.
78. Skačkauskienė, I., Katinienė, A. (2015). Žinių potencialo sampratos formavimasis Tinklaveikos visuomenėje. *Mokslas – Lietuvos ateitis. Verslas XXI amžiuje*. 7(2): 163–171. ISSN 2029-2341 / eISSN 2029-2252.
79. Socialinės integracijos paslaugų socialiai pažeidžiamų ir socialinės rizikos asmenų grupėms situacijos, poreikių ir rezultatyvumo vertinimas, siekiant efektyviai panaudoti 2007-2013 ES struktūrinę paramą (2011). Vertinimo ataskaita.

80. Staniulienė, S. (2006). Tinklinių struktūrų projektavimo principai ir metodai. Organizacijų vadyba: Sisteminiai tyrimai: 2006.40. ISSN 1392-1142.
81. Staniulienė, S. (2012). Tinklaveikos iššūkiai socialiniam darbui. 3 (1). ISSN 2029-4573. Kultūra ir visuomenė, socialinių tyrimų žurnalas. VDU.
82. Staniulienė, S. (2005). *Modernių organizacinio valdymo struktūrų plėtros tendencijų ekonomikos globalizavimosi sąlygomis nustatymas*. Daktaro disertacija. Kaunas: VDU leidykla.
83. Steinert, H (2007). The Cultures of Welfare and Exclusion. In *Welfare Policy from Below: Struggles Against Social Exclusion in Europe*, eds. H. Steinert, A. Pilgram. Aldershot: Ashgate.
84. Strauss, A. L., Corbin, J. (1998). *Basic of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Sage, 2nd ed., 312.
85. Švietimo įstaigų katalogas. Peržiūrėta 2016, kovo 30, adresu http://www.lkd.lt/id-kurciuju_ugdymo_istaigos.html
86. Taket, A., Crisp, B. R., Nevill, A., Lamaro, G. Graham, M., Barter-Godfrey, S. (2009). *Theorising Social Exclusion*. London: Routledge.
87. Tereškinas, A., Bučaitė – Vilkė, J. (2015). Socialinė atskirtis ir geras gyvenimas Lietuvoje. Kolektyvinė monografija. VDU. UDK 316.6 (474.5) So – 16.
88. Tsai, W. (2001). Knowledge transfer in intraorganizational networks: Effects of network position and absorptive capacity on business unit innovation and performance. *Academy of Management Journal*, 44, 996-1004.
89. Vidickienė, D. (2008). *Leader metodo įgyvendinimo Lietuvoje optimizavimas*. – Vilnius: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas.
90. Vilkas, M., Bučaitė -Vilkė, J. (2009). Besiformuojanti tinklaveikos teorija. *Ekonomika ir vadyba*, Nr. 14, p. 1001–1006.
91. Vilkas, M. (2007). *Tinklaveika ir procesų pokyčių rezultatyvumas*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas (03S). Kaunas.
92. Žydžiūnaitė V. (2007). *Tyrimo dizainas: struktūra ir strategijos*. Kaunas: Technologija.
93. Wellman, B. (2002). Little boxes, glocalization, and networked individualism? Iš Tanabe, M., Besselaar, P., Ishida, T. (red.) *Digital cities II: computational and sociological approaches*. Berlin: Springer. Peržiūrėta 2016, kovo 30, adresu http://www.itu.dk/~khhp/speciale/videnskabelige%20artikler/Wellman_2002%20%20Little%20Boxes,%20Glocalization,%20and%20Networked%20Individualism.pdf
94. Williams, K.; Durrance, J. (2008). Social Networks and Social Capital: Rethinking Theory in Community Informatics. *The Journal of Community Informatics*. Peržiūrėta 2016, kovo 30, adresu <http://ci-journal.net/index.php/ciej/article/view/465/430>.

PRIEDAI

KOKYBINIO TYRIMO – INTERVIU TRANSKRIPCIJOS

Interviu Nr. 1

Interviuojamasis: 44 metų moteris, dirbusi su kurčiaisiais ir neprigirdinčiaisiais, taip pat turinti klausos negalią šeimos narių.

Interviu laikas: 2016 m. vasario 2 d.

Interviu trukmė: 32 minutės.

- Laba diena, labai esu dėkinga, jog skyrėte man laiko. Kaip minėjau elektroniniame laiške, esu Vinga Balevičiūtė, mokausi Kauno technologijos universitete, 2-ajame magistrantūros kurse. Studijuoju žinių ir inovacijų vadybą. Mano baigiamojo darbo tema: Lietuvos kurčiųjų bendruomenės integracijos į visuomenę klasterio kūrimas. Taigi, dar kartą ačiū ir galime pradėti... Taip tai, Jūs esate šio universiteto, socialinio darbo katedros docentė, taip?

- Aš dabar esu lektorė, bet aš dabar ir fakulteto prodekanė esu.

- Ai, prodekanė...

- Taip.

- Kiek metų dirbate šį darbą?

- Kaip dėstytoja daug jau dirba, virš 10...bet esu baigusi šį universitetą, ir aš esu socialinio darbo dirbus kaip praktikė, dar esu dirbus apie 20 metų.

- Apie 20 metų... O Jūs dirbate tik šiame universitete ar ir kitose mokslo įstaigose?

- Esu dirbusi. Šiuo metu dirbu tik universitete. Dar esu dirbus aš iš tikrųjų buvusiam LKKA, dabar sporto universitete ir buvau konsultatus tą patį Vyta, buvau kaip ir jo darbo vadovė iš tiesų. Tai bet šiaip, mano darbas pagrindinis dabar kaip dėstytojos yra tik VDU.

- O kokius modulius dėstote? Tik socialinį darbą ar ir dar ką nors?

- (Pauzė) Socialinio darbo aš dėstau daug dalykų. Aš dėstau ir bakalauram ir magistram (pauzė). Bakalauram dėstau ir socialinę psichologiją socialiniam darbe ir socialinio darbo gebėjimo praktikumą dėstau ir praktiką dėstau. Dėstau magistrantam nemažai, dirbu su (pauzė) darbas su grupe, darbas su šeima, daug kursų gana dėstau, kaip dėstytoja.

- Jūsų nuomone, ar dėstytojai turėtų mokėti gestų kalbą? Ir kodėl?

- Ar turi? Vėl iš tikrųjų iš kurios pusės pažiūrėsi, aš manau, kad įvertinus, jeigu studentas yra, kuris neprigirdi ar negirdi, aš manau, kad turi. (Pauzė) Dabar priverst žmogaus negali ir ir kaip jeigu jeigu sakykim jau yra žmogus, kuris vat sakykim neprigirdi ar negirdi ir tas žmogus dėstytojas nemoka gestų kalbos, aš manau turėtų būti gestos kalbos vertėjas, ta prasme, kaip galimybė būtent tai, kuo geresnei komunikacijai.

- O Jūs pati mokate gestų kalbą?

- Per mažai (juokiasi) moku, bet dalinai, vis dar dalinai moku (juokiasi).

- Vis dar dalinai (juokiasi). O kur mokėtės gestų kalbos?

- Mokiausi natūraliai (pabrėžia) iš kurčiųjų.

- Jūsų aplinkoje yra kurčiųjų, taip?

- Taip...

- Gal galite plačiau papasakoti?

- Aš užaugau kurčiųjų šeimoje, iš tikrųjų galiu sakyti su mano pusbrolis, bet iš tikro, kaip brolis. Aš užaugau su negirdinčiu visai pusbroliu nuo mažens, sesė jam jaučiuosi ir čia galima, žinai, plačiai kalbėti, bet šiai dienai jisai buvo ilgą laiką, kuris negirdėjo, vėliau atsirado jo draugai ir dabar jo žmona (pauzė)...jo vaikelis ir dabar kaip tik va dabar tokia liūdna žinia, kuri siejasi su tuo apie ką mes šiandien kalbam, vakar kaip tik va jo žmonos tėtis staiga mirė ir taip vat kažkaip...žinai, aš tokia esu netipinė tikriausiai tavo pačios interviu kalbėtoja, dėl to, jog aš dar giliau...Pas mane daug kas rašo apie kurčiuosius ir pavyzdžiui, pasirodo, jis tik prieš savaitę pakliuvo į ligoninę, nes buvo ketvirtos stadijos vėžys, nes vat kaip, kodėl, aš nežinau, aš nebuvo dar laidotuvėse, nes tik vakar sužinojau šią naujieną...Abu kurti tėveliai yra...reiškiasi pusbrolio žmonos, kad kaip ir įtarimą turiu ir mes čia

negaliu dabar čia „pletkų“ lygyje, bet gali neturėjimas kalbos medikam, arba nesusikalbėjimas gal jeigu būtų, nebūtų va tiek va...nu čia žinai, tik spėjimas, bet vat taip kažkaip toks momentas yra. Bet ta prasme, dabar kaip jis vedė, ir jo tėvai ir draugai...aš aplinkoje turiu nemažai negirdinčiųjų ir kurčiųjų, gal ne tiek daug tiesiogiai, bet kaip pažįstamų turiu.

- Nesitikėjau, jog tiek daug kurčiųjų pažįstate...

- Taip, bet jie visi yra vilniečiai, nežinau ar žinai Vytautą, mano pusbrolis yra prezidentas visos Lietuvos kurčiųjų draugijos.

- Nustebinot, tikrai nežinojau...

- Mano pusbrolis Vytautas Pivoras, o jo mama Amžinąjį Atelsį mano teta, tai ji buvo Lietuvoj judintoja, jog šeimos, kurios augina kurčius vaikus, tuo metu įtakojo ir politiką truputį ir su politikais diskutavo, nes pradžioj jis buvo paprastoj mokykloj ir buvo labai bendras toks, kad kurtieji yra ne tik kurti, bet ir yra nepilnaverčiai, ta prasme, kad jie yra kaip čia dabar gražiau ir moksliskiau pasakyt, kad būtų aiškiau, kad jie yra nepilnaverčiai, atsilikę protiškai ir jinai visaip bandė per politikus tuo metu vat keli buvo politikai ir jinai kūrė draugiją, tėvų kurie reiškia „Pagava“, tai jos čia pradžia, kurie augina kurčius vaikus. Tai ji yra pradininkė. Ir netgi tas vaikas, kuris yra kurčias šeimoje, jeigu teko tokią knygą matyti, tai jai didikuota yra, nes jinai buvo pradininkė, kuri rodė, jog kurčias vaikas – tai yra normalu ir kūrė savo metodiką, kaip mokinti kalbos, jinai, kadangi pati dailininkė buvus, jinai piešdavo paveiksliukus, kaip vaizdinius, kaip jam nurodyti, vat pavyzdžiui: eiti, bėgti. Jinai šiuos paveiksliukus kūrė namie. Ir vat vienas didysis renginys, jinai darė nežinau ar tarptautinę, bet tikrai nacionalinę didžiulę konferenciją, teko dar būti savanore, nes tuo metu buvau dar studente, būtent buvo skirta tuo metu tokia pradžia šitai temai. Kurčias vaikas šeimoj, ir kaip tą parodyt, kaip galimybę, kad tai ne problema, bet kaip kaipneinvalidas tas žmogus, o kaip žinai, kaip galimybė tėvams susiburt, didžiulė didžiulė dar moksleivių rūmuose buvo kažkada.

- Kas Jums labiausiai patinka iš pačios gestų kalbos?

- Oi, čia žinai, irgi (pauzė) vieno dalyko, kas man patinka aš negaliu pasakyt. Gestų kalba yra unikalus dalykas. Tai yra raktas į kitą kalbą į kitą kultūrą ir aš tikrai galiu sakyt, kad jaučiuosi ne iki galo gerai dėl to, jog jos nemoku. Aš bandau tą ką moku sakykim pritaikyt, bet kadangi iki galo nežinau, tai man tas trukdo. Ir jau buvau bepradedanti lankyti...iš principo man ji labai patinka, labai ją vertinu ir propaguoju ir vat, kad atsirado VDU pridėjau nagus (juokiasi). Prasmę matau begalinę ir net kalbos nėra...teko konferencijoj vienoj su medikais dirbti ir vėlgi, kad jie sako: oi, kad mes net nežinom, kad čia taip reikia. Ta prasme, tenka dirbti toj srity, kad gestų kalbą ir universitete ir fakultete vis labiau propaguotų.

- Jūs nežadate eiti mokintis gestų kalbos Vytauto Didžiojo universitete?

- Tai aš daug kartų tą planavau (juokiasi) su savo vaikais. Aš turiu diską ir taip truputį mokinomės mes. Namie mes mokinomės dėl to, kad labiausiai iš Vyto vaiko gali gestų kalbą mokintis (juokiasi), nes vaikas kalbą mokinasi ir aš iš jo mokausi. Buvom prisiderinę vienu tarpu, bet laiko stoka, nes aš dirbu visus vakarus...

- Kurtieji tarpusavyje kalba tikrąja gestų kalba, tačiau mums, girdintiesiems, lengviau išmokti kalkinę gestų kalbą, bet kai kalbi kalkine, tuomet kurtieji pyksta, kad nesupranta, ką nori pasakyti, todėl kai Jūs bendraujate su pusbroliu, naudojate kalkinę ar tikrąją gestų kalbą?

- Mes mišriai bendraujam, mes iš viso net nežinau kokia ten kalba pavadinsi, dėl to, kad Vytas moka iš lūpų kalbėt nuo vaikystės, jis taip yra išmokintas, bet kadangi aš vis daugiau mokausi gestų kalbos, todėl vis daugiau bandau panaudoti gestus. Mes bendraujam lietuvių ir lietuvių gestų kalba. Dviem kalbom kalbam.

- Aišku...gerai, grįžkim prie studijų. Dauguma mano pažįstamų, kurie yra kurti ar neprigirdintys, norėdami stoti į aukštąją mokyklą, dažniausiai renkasi Vytauto Didžiojo universitetą. Kaip Jūs manote, kodėl žmonės, turintys klausos sutrikimus renkasi būtent šį universitetą?

- (Pauzė) Oficialiai, ar ne, mes esame draugiškiausias universitetas su negalia žmonėmis, bet aš manau ir iš tiesų pats universitetas yra labai liberalus bet kokiam mano nuomone atėjusiam studentui, o vis tiek į kiekvieną yra unikaliai atsižvelgiama ir nesvarbu ar jis kitos spalvos jo oda, ar šiaip jis kitų pažiūrų kitokių, lygiai taip pat manau dėl kažkokios negalės, būtent šiame fakultete. Kiek žinau šiame fakultete iš visų fakultetų mokosi daugiausiai studentų su negalia. Taip. O dėl pačios, aš galiu gana

kritiškai pasakyti, mes planavom ir dėstytojam kursą, bet ne taip lengva tą padaryti, bet aišku turėtų dėstytojai mokintis, bet vėl gi, čia jau turėtų būti sudarytos sąlygos. Nėra taip paprasta, va pavyzdžiui, mum dabar aš pati sakau, norėjau lankyti gestų kalbą, tačiau mūsų fakultetas išsikraustė į kitą pastatą, o aš dirbu kiekvieną vakarą...lakstyti iš vieno pastato į kitą neapsimoka. Mes visi labai daug dirbam ir turi ir į dėstytojus atsižvelgt, jeigu pridėsi bet kokią kalbą, tarkim italų, kinų ar nesvarbu kokią, tai turėtų kažkaip, jeigu derintumėm prie atskirų fakultetų, kad sakom, šitą pusmetį mokomės gestų kalbos, tai būtų labai pažangu. Aš manau galiu dabar taip pagalvoti, kaip prodekanė (juokiasi).

- Kiek šiuo metu mokote studentų, kurie turi klausos sutrikimus?

- Šiuo metu, šiuo metu yra tik ketvirtame kurse viena mergina pas mus.

- Viena mergina...o ji kurčia?

- Ne, neprigirdinti. Bet per mano praktiką tai buvo daug daugiau... buvo, buvo, tai vat sakykim, Kęstutis irgi neprigirdi, bet turėjom visai kurčią mergaitę, tai jau seniau čia buvo ir turėjau tris studentus, kurių tėvai buvo kurti. Tai jie atėjo su temom, nes labai buvo įdomu, vat pastebėjau, kad tie kurie yra vertėjai gestų kalbos, dažniausiai jų namiškiai yra kurti arba neprigirdintys, o va tie, kurie rašė iš tų darbų ir net pernai turėjom merginą kuri Anglijoje gyvena ir pas mus mokosi, ji rašė iš tos temos.

- Gal būt prisimenate, kaip jautėtės, kai sužinojote, jog reikės vesti paskaitas ne tik girdintiesiems, bet ir klausos negalių turintiems studentams. Gal bijojote?

- Ne, ne pas tą dėstytoją atėjot (juokiasi). Eikit pas kitus, kurie neturi kurčiųjų ar neprigirdinčiųjų studentų. Aš kaip tik džiaugiuosi. Aš išskirtinai myliu, tikrai jaučiu didžiulį prielankumą ir į mano paskaitą kartą metuose ateina kurtieji, kurie papasakoja apie gestų kalbą, apie kultūrą. Ir ateina kiekvienais metais, ir šiemet ateis. Kartais Vyta, kartais Arūnas. Dažniausiai du kurti ateina ir mano kurse visada yra, nes aš turiu kursą, kur bendravimas su klientais ir vienas yra skirtingoms negalėms ir jie kai ateina, ten apie negalių nekalbam, o kalbam, kaip tik jie pamato kokie nuostabūs ir kiek yra pasiekę kurčiųjų bendruomenės žmonės. Mes tada kalbam apie galią, negalių mes visi turim. Aš pavyzdžiui japonų nemoku, ar dar ko. Mes visokių turime nepriteklių, tai kartą metuose jau daug daug metų, gal kokias metų pas mane į kursą ateina kurtieji ir kalba studentams.

- Kaip kurtiesiems ir neprigirdintiesiems sekasi integruotis į mokslinę aplinką?

- Labai gerai. Todėl, kad jie puikiai moka tą daryt. Turit galvoje kai svečiai ateina ar studentai?

- Studentai...

- Ai, studentai. Tai studentų mes turime nedaug šiuo metu. Tie, kurie neprigirdi, tai jie lengviau, nes jie patys žino, atsisėda į pirmus suolus ir jie patys derinasi. Mano praktikoje, visai kurčius aš turėjau du, tai tokia Daiva ir aišku Vyta, nes aš jau ai ir jo žmona, nes aš abiejų buvau vadovė darbų, bet jau Vilniuje, tai su Vyta viskas čia tvarkoj, o su Daiva buvo labai sudėtinga. Labai sudėtinga, nes dėl dviejų priežasčių: pirma, aš dar nemokėjau gestų kalbos ir jinai pati buvo nugalinta labai, pati mergina, na sakykim koks skirtumas, kodėl aš kartais lyginu, nesvarbu, kokias negalė, arba nesvarbu, žmogus gali būti ir be negalės labai nugalintas, jinai pati buvo labai nugalinta, bet apsigynė darbą. Mes buvome dvi vadovės, darėm išimtį, nes jai pradžioje buvo sunku suprasti konceptus, pavyzdžiui: kas yra tikslas, kas yra uždaviniai. Jai buvo sudėtinga. Paskaitų man atrodo ji net nelankė. Ji buvo neakivaizdinių studijų studentė. Ir jinai, mes ją labiau tokiu konsultaciniu režimu su ja dirbom, tai su ja buvo labai sunku, bet jinai, dėl jos pačios, kaip sakau ji buvo labai nugalinta ir jai trūko kažkokio va tokio įsitraukimo, žinių, gal apsiskaitymo kažkokio. Labai priklauso nuo žmogaus, kaip ir nuo kiekvieno studento, sakykim, daugybė kurčiųjų yra tokių, kurie praneša grupę visą kartu paėmus, tai aš net nelyginčiau kurčias ar nekurčias ar neprigirdintis.

- (Pauzė)Norėčiau sužinoti, ar girdintieji noriai bendrauja su kurčiaisiais ir neprigirdinčiaisiais? Ir atvirkščiai, ar kurtieji ir neprigirdintieji noriai bendrauja su girdinčiaisiais? Ar nesijaučia diskriminacijos?

- Aš net nepastebėjau diskriminacijos (pauzė), kaip yra su neprigirdėjimu paprasčiau, nes patys lengviau integruojasi ir pradžioje aš mačiau pirmuosiuose kursuose netgi vengia pasirodyti, kad jie neprigirdi ir taip kažkaip, o kadangi aš kaip sakant turiu akį ir pastebėjau, kad viena mergaitė neprigirdinti, aš iš jos žodžių tarimo atpažinau. Tada mes pasikalbėjom ir ji pati sakė taip, tai jinai kažkaip to vengė, ji to nesisakė, ta prasme, aš mačiau, o kiti studentai nesuprato, jie galvojo, kad tai tik

kalbos defektas. Tai ji pati to nerodė, o grupėj jokio išskirtinumo, arba su Kęstučiu kai jis atėjo į magistrantūrą, jis labai tą garsiai sakydavo, bakalaure jis to vengė, kad dėl to, kad pas mus visuomenėje toks nusistatymas...Magistrantūroje jis kaip tik tą labai viešai rodė ir kaip savo savigarbą, kad aš čia vat sakykime, tai mes daug apie tai kalbėdavome ir grupė gerai jį priėmė, jisai pats labai lengvai bendravo, bet ir jisai turėjo užaugti. Bakalaure kai yra didelė grupė, kai dar visai kitokia branda yra vienaip, o magistrantūroje jisai pats užaugo ir grupė buvo brandžių žmonių, tai visai buvo kitaip. Visgi aplinka turi įtakos. Ar bakalauras ar magistrantūra, aplinka įtakoja. Ir jeigu būtų visai kurčias, sakykim, ta mergina visai kurčia, būtų sudėtinga. Tada būtinai turi būti vertėja, nes pavyzdžiui, kai Kęstutis dalyvauja ar kažkas iš kitų dalyvauja kurčiųjų mūsų seminare, tai visada yra vertėja. Dar nesakiau, aš iš tikrųjų su Kęstučiu ir su psichologe esu dirbusi centre ir mes tėvų grupes vedėm tėvystės įgūdžių kurtiem tėvam tai toj srity dirbom ir projektą rašėm naujai.

- Jūsų nuomone, ar auditorijos yra pritaikytos klausos negalią turintiems studentams?

- O kokių jiems reikia auditorijų? Rega labiau, dabar mes pavyzdžiui turime nemažai nematančių ir labai stipriai neprimatančių, beveik nematančių studentų, tai jiems labiau reikia. O su klausia, kad specialios, aš nežinau, kokios, niekad jie patys nesakė, kokios jiems reikėtų, todėl aš neišskirčiau, jog reikėtų pritaiktų auditorijų kurtiesiems ar neprigirdintiems studentams. Svarbiausia, kad atsisėst ir kad būtų tas garsas, kad tie kurie neprigirdi, jie girdėtų, arba tiesiog garsiau kalbėti, nes mikrofono nenaudojam, todėl garsiai bent jau aš kalbu. Auditorijos bent jau aš manau yra viskas joms tvarkoj, tačiau kiekvienas studentas turėtų ateiti pas dėstytoją ir pasakyti, kad jis negirdi ir kad garsiau kalbėtų dėstytojas. Manau tai yra normalu, nes pavyzdžiui, aklieji, ateina ir patys pasako, kad jie nemato ir kad jiems koliokviumui ar egzaminui reikia daug didesnio šifro užduočių. Todėl ir kurtieji ar neprigirdintieji, galėtų patys pasakyti, kokių jiems reikia sąlygų, norint dirbti auditorijoje pilnavertiškai. Čia tokia būtų rekomendacija tolimesniam bendradarbiavimui bei komunikacijai.

- Taigi, Jūs nesusidūrėte nei su viena problema, dėstant paskaitas klausos negalią turintiems studentams?

- Aš tai nesusidūriau su niekuo. Todėl, kad, žinai, kaip yra, dažnai žmonės bijo to, ko nepažįsta, kadangi aš užaugus ir mano kurčias pusbrolis man kaip brolis, aš užaugus su tuo ir aš esu palankesnė, man žmogus su negalia, aš dar labiau noriu jį globos, bet ne hiper globos, šitoj vietoj tiesiogiai, man komunikacijos nebuvo, aš labiau kalbu kaip rekomendacijas jau kaip, nes mes rašėm projektą didžiulį, universitete apmokyt dėstytojus dirbti su negalia studentam, tai aš manau, gali būti trukdžiai ir jeigu ypač dėstytojas nežino gestų kalbos, arba nežino, kad tas studentas turi tam tikrų...nes tarp kitko pirmuosiuose VDU kursuose, kai aš pati dirbau, buvo vienas kurčias ekonomikos fakultete, ta prasme, laiks nuo laiko yra, bet reikia abipusio kontakto, suprantat aš nesu ta tikriausiai, kuri yra pats geriausias egzempliorius, nes aš būsiu skirtinga labai, mano kitokia patirtis. Neprigirdėjimas yra taip, kurtumas yra kitaip.

- Kiek baigė pas Jus magistrantūros studijas klausos sutrikimus turintys studentai?

- Tai va, aš kol kas žinau, tik Kęstutį.

- Vieną Kęstutį?

- Taip, pagal mano žinias tai tiek. Bakalauro tai žymiai daugiau, bet bakalauro tai va ta Daiva, bet labai senai ir viena mergaitė, tai ji ketvirtakursė ir kol kas socialinio darbo, žinau, kad Mykolas tai yra Kauno kolegijoje mokosi, o daugiau pas mus nėra studentų su klausos sutrikimais.

- O pavyzdžiui koliokviumo ir egzamino užduočių nereikėjo pateikt truputį kitaip nei girdintiesiems?

- Tai vienintelei visiškai kurčiajai reikėjo, bet neprigirdintiems ne, nes jie patys naudoja kalbą, kai dėstytoja kalba tuomet nėra problemų, o kai jie pristatinėja namų darbus ar ginasi diplominius, tuomet yra pagalbininkai gestų kalbos vertėjai.

- Kaip Jūs manote, kodėl tik nedaugelis absolventų su klausos sutrikimais stoja į aukštąsias mokyklas?

- Aš procentaliai, dabar galvoju, mano viena studentė dabar rašo darbą kaip tik iš šito studijavimo aukštosiose mokyklose, skaičių net nežiūrėjau, bet ji nori tyrinėti kaip tik šią sritį tai kai parašys darbą, galėsiu duoti paskaityt, bet aš galvoju, kad iš viso reikėtų žiūrėti į visą bendruomenę, kiek iš viso kur stoja, kad dažniausiai net nestoja į aukštąsias, bet aš tai suprantu, kad yra keli dalykai, ne dėl to, jog aukštoji, bet iš principo save nuvertina arba trupučiuką nedrįsta stot aš tai manau taip. Galbūt kurtieji

jaučiasi diskriminuojami, tikrai nežinau, reikia jų pačių klausti. Tik kyla klausimas, kodėl vieni stoja, o kiti ne? Reiškias, diskriminacija aš nemanau, jog vieniems skirtinga, kitiems ne. Aš galvoju kaip šeimoje, ar šeima sako, jog mokslas vertybė, ar mokslas niekam yra nereikalingas, kaip jisai pats jaučiasi, ar aš galiu ar aš negaliu ir aišku kaip aplinka. Kažkaip dėl universiteto mūsų nei kiek nepergyvenu, kad vat sakau, vakar aš vat irgi konsultuot turėjau, bet negalėjau susitikti, bet vat kitą savaitę susitiksime su mama, kuri turi sūnų ratukuose, ateis kalbėtis, kaip čia studijuoti, prieš mėnesį buvo atvažiavę 12 beveik neregijų studentų iš Vilniaus, konsultuot, kaip čia mokytis, ta prasme, kaip universiteto galima drąsiai ir tvirtai pasakyti, kad visos sąlygos yra ir kokios reikės, nes jeigu stotų kurčiasis tikrai darytumėm viską ką geriausiai. Savo fakultete tą rašom ir universitete tą rašom, kad yra visokios tos sąlygos. Bent ta va mergina, kuri dabar kursinį parašė aš jį analizavau, ką ji rašė, jinai labai gražiai nuorodas bei rekomendacijas pateikė, jog turėtų kurtieji daugiau eiti į universitetą į kurčiųjų bendruomenę bei daugiau kalbėti apie universitetus...Aš manau taip, bet ką sakau kurtiesiems, tai yra abipusis procesas. Kurtieji apie save turi taip pat kalbėti, ne tik tai laukti, kol kiti ateis kalbėti apie juos.

- Mano magistrinio darbo tema, kurią minėjau elektroniniame pašte yra Lietuvos kurčiųjų bendruomenės integracijos į visuomenę klasterio kūrimas. Iš pradžių aptarėme problematiką, o dabar pakalbėkime apie klasterio kūrimą, gal turėsite minčių ir patarimų (juokiasi). Kaip Jūs manote, kokios įmonės, organizacijos galėtų įeiti ir būti šio klasterio dalyvėmis?

- Į patį klasterį žiūri, kaip į mokslinį?

- Čia toks kaip ir socialinis klasteris gaunasi...

- Integracijos klasteris...(pauzė) man kadangi viskas yra ganėtinai šviežia, tai man iš karto mintys ateina apie medicinos įstaigas, nežinau, kaip šitam klasteriui čia telpa, bet taip tai labai medikų bendradarbiavimo norisi ir aš galvoju šito vat kad integracija geresnė būtų kažkaip tai šitoj vietoj turėtų būti. Kažkaip skaudu taip, aš nežinau kodėl taip yra, aš važiuosiu į laidotuves už kelių dienų, bet jeigu tai teisybė, kad vien dėl to, jog nesusikalbėjo ir žmogus nepateko anksčiau į ligoninę ir dabar tai...tikrai labai skaudu. Kalbant apie klasterį, tai aš manau, jog iš skirtingų sričių ar ne?

- Pavyzdžiui iš mokslo įstaigų, iš universitetų...

- Taip ir iš kolegijų ir universitetų.

- Jūsų nuomone, kodėl galima įgyti gestų kalbos vertėjo specialybę tik Vilniaus kolegijoje?

- Čia yra politika. Mes galvojome ir svarstėme šį klausimą, čia yra politika ir čia viduj turi susitarti kolegijos kas ten kas. Tik dabar atskiria kuo skiriasi socialinis darbuotojas nuo gestų kalbos vertėjo. Ir čia vat Kęstutis ir nagrinėjo. Šitoj vietoj politika, bet aš sutinku, kad turi būti ir kituose universitetuose bei kolegijose ši specialybė. Esmė tokia, jog integracija yra būtina, bet ji turi būti abipusė. Kad labai dažnai nesupranta girdintieji kurčiųjų tai yra faktas. Jiems galbūt sunku suprasti, žiūri kaip į ligonį...tačiau kurtieji kaip tik šiuo metu su nauja komanda rodo, kaip jie gerai tvarkosi ir jie eina pakelta galva ir prieš metus kaip gražiai ir prezidentė ir visi va taip, labai gražu...šiuo metu jau į kurčiuosius yra žiūrima, kaip į grupę, kuri yra svarbi. Bet aš visiems kurčiųjų lyderiams visuomet sakau, jog jie sakyti, ko jiems reikia, nes valdžia gali visko prižadėti, bet neištesėti...bet mes jau neesam ta visuomenė tarybinė, kuri laukia ištiestos rankos, patys turim sakyti, patys kurtieji turi sakyti: mums tas yra svarbu, mums tas yra svarbu ir mums tas yra svarbu. Pirmoje vietoje, tai kad kurtieji turi patys įsitraukti. Taip pat labai svarbu bendradarbiavimas ir analizė, ko reikia, neprikurti ko nereikia, bet žiūrėti, ką galima daryti. Galvoju, daugybė galimybių, vat vakar dar kaip tik truputį kalbėjome apie tai, kad vienu metu vat Vytas buvo su planšete ir buvo vertėja vienu metu ir tų technologijų prieš kelis metus nebuvo. Kai buvau Prancūzijoje ir sakiau, ar žinote, kaip kurčiasis kalba gatvėje su mobiliuoju? Tuo metu Lietuvoje dar nebuvo...kiek čia tų metų, taigi tos technologijos labai (pabrėžia) padeda integruotis ir aš manau vat (pauzė) įgalina kurčiuosius būt visuomenėj labiau lygiaverčiais. Ir aš manau, jog kurtieji gali dirbti praktiškai visose srityse. Tik patys kurtieji turi parodyti įstaigoms bei organizacijoms, jog jie gali žymiai daugiau nei mes, girdintieji. Tie kurtieji, kuriuos aš pažįstu, tai yra kurtieji – žvaigždės, gerąja prasme, charizmatiški, labai daug pasiekę žmonės. O aš turiu tokių studentų, kur gėda, tiesiog būna gėda už jį, dėl jo kultūros bendravimo, dėl mokymosi...visiškai nesistengia, tai čia aš net nelyginu, pavyzdžiui, dėl to sakau, kurčias ar nekurčias, juk tai yra nesvarbu, svarbiausia, jog tai yra žmogus. Juk žmogus yra pirmoje vietoje.

- *Labai ačiū už atsakymus!*

- Prašau, kad tik padėtų (juokiasi).

Interviu Nr. 2

Interviuojamasis: 23 metų moteris, turinti klausos negalią šeimos narius bei dirbanti su kurčiaisiais.

Interviu laikas: 2016 m. vasario 2 d.

Interviu trukmė: Siųsti klausimai elektroniniu paštu.

-Koks Jūsų amžius?

- 23metai.

- Koks Jūsų socialinis statusas?

- Studijuoju ir dirbugestų kalbos vertėja.

- Jeigu dirbate, tuomet papasakokite, kokias funkcijas atlieka įmonė, kurioje dirbate?

- Teikia Lietuvių gestų kalbos vertimo paslaugas kurtiesiems, neprigirdintiems ir girdintiems žmonėms.

- Plačiau papasakokite apie savo pareigas darbe.

- Vertimas iš Lietuvių gestų kalbos į Lietuvių kalbą ir atvirkščiai, taip pat teikiame vertimo paslaugas raštu, nuotoliniu būdu per Skype programą, 3G ryšiu.

- Kiek laiko dirbate šiame darbe?

- 4 metus.

- Kokios priežastys lėmė pasirinkti šį darbą?

- Tuo metu Kaune trūko gestų kalbos vertėjų, kadangi mokiausi ir turėjau galimybę dirbti, mama pasiūlė pabandyti įsidarbinti vertėjų centre.

- Kadangi šio interviu tikslas - sužinoti, ką girdintis vaikas jaučia, kai vienas iš tėvų yra kurčias ar neprigirdintis, todėl pakalbėsime apie Jūsų šeimą. Gal galite papasakoti, ar yra pas Jus šeimoje kurčias ar neprigirdintis asmuo?

- Mama yra iš kurčiųjų šeimos, pati neprigirdi.

- Jūsų mamos įgimtas ar įgytas klausos sutrikimas?

- Įgimtas.

-Jeigu įgytas klausos sutrikimas, tuomet, kaip manote, kokios priežastys lėmė Jūsų mamos susilpnėjusią klausą?

- Manau tai yra genetinis sutrikimas.

-Kaip Jūs ir Jūsų šeimos nariai reaguoja į šią problemą?

- Mūsų šeima nemano, kad tai yra problema. Kadangi mamos tėvai yra kurti, augdama mačiau kaip mama ir jos brolis bendrauja su seneliais gestų kalba, todėl man tai atrodė, kad taip ir turi būti.

-Kaip Jūs manote, kurtumas bei klausos sutrikimai yra priskiriami neįgalumui? Atsakymą pagrįskite pavyzdžiais iš savo šeimos ir darbo aplinkos.

- Manau, kad taip. Kurčias žmogus, dėl kalbos barjero, negalėtų dirbti paslaugų sferoje, kur aptarnaujami girdintys asmenys. Nors Lietuvoje klausos negalią turintys žmonės gali vairuoti, tačiau vairuotojais dirbti negali.

-Labai įdomu sužinoti, namuose, tarp šeimos narių Jūs bendraujate gestų kalba ar Lietuvių kalba? Kodėl?

- Su mama namuose bendrauju Lietuvių kalba, bet jeigu važiuojame viešajame transporte, ar būname triukšmingoje aplinkoje, bendraujame gestų kalba. Prisitaikome, kad mamai būtų patogiau bendrauti.

- Jūs mokate tikrąją gestų kalbą ar kalkinę gestų kalbą?

- Moku abi.

-Dažniausiai bendraujate su mama tikrąja gestų kalba ar kalkine gestų kalba?

- Kadangi mama neprigirdi ir jai labiau tinka kalkinė gestų kalba, ja ir bendraujame.

-Kas išmokino Jus gestų kalbos?

- Kai augau dažnai mane ir sesę prižiūrėjo mamos tėvai, todėl manau, kad jie mane ir mokė. Tai gavosi natūraliai, nuo mažens ją naudoju, todėl tiksliai neprisimenu. Kai įsidarbinau vertėjų centre, tuomet direktorės pavaduotojas A. Bražinskas mokė gestų kalbos gramatikos.

- Ar Jums patiko mokintis gestų kalbą? Kodėl? Ar buvo lengva ją išmokti? Su kokiais sunkumais susidūrei besimokant gestų kalbą?

- Augau tokioje aplinkoje, išmokau natūraliai.

-Kaip Jūs manote, kokios pagrindinės problemos vyrauja šeimose, kuriose yra kurčias ar neprigirdintis asmuo? (Turima omenyje, socialinės problemos, buities, kultūrų problemos ir pan.).

- Jeigu ne visi šeimos nariai moka gestų kalbą, dažnai būna nesusikalbėjimas, bendravimo stoka. Todėl ir kyla problemos. Taip pat svarbu pagarba, supratimas negalią turinčiam šeimos nariui.

-Kaip Jūsų draugai reaguoja į neprigirdinčią mamą?

- Mano draugės puikiai bendrauja su mama, ir netgi pačios domisi gestų kalba.

- Kaiėjote į mokyklą, ar nesusidūrėte su pašaipomis, vien tik dėl to, jog turite neprigirdinčią motiną?

- Tikrai ne, mokykloje niekas nežinojo, kad mama neprigirdi. Bet žinojo, kad seneliai kurti, ir visiem buvo įdomu, kad moku gestų kalbą.

- Jeigu Jūsų šeimoje visi būtų girdintys, Jūs vis tiek būtumėte išmokusi gestų kalbą ir pasirinkusi darbą apie kurį pasakojote pradžioje interviu? Kodėl? Pagrįskite atsakymą savo patirtimi.

- Jeigu nebūčiau susidūrusi su kurčiais žmonėmis ir gestų kalba, turbūt nesuprasčiau, kokia ji įdomi ir, kad tikrai ja verta mokėti. Manau, kad nesimokinčiau.

- Kaip Jūs manote, ar skiriasi požiūris į gyvenimą girdinčiųjų ir klausos negalią turinčių žmonių? Pagrįskite atsakymą pavyzdžiais.

- Manau, kad tai priklauso nuo to kokioje šeimoje augo kurčias žmogus ir kaip su juo buvo elgiamasi vaikystėje. Yra visokių žmonių, bet didžioji dauguma kurčiųjų, ypač vyresnio amžiaus (kadangi turėjo mažiau galimybių), neturi didelių tikslų.

Interviu Nr. 3

Interviuojamasis: 40 metų moteris, yra iš kurčiųjų šeimos, dirba Kauno kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centre.

Interviu laikas: 2016 m. vasario 4 d.

Interviu trukmė: 35 minutės.

- Labai noriu padėkoti, kad atradote man laiko. Kadangi mes esam nepažįstamos, todėl susipažinkim (juokiasi). Esu Vinga Balevičiūtė iš Kauno technologijos universiteto.

-Iš Kauno technologijos universiteto, ne iš Vytauto Didžiojo universiteto?

- Ne, iš Kauno technologijos universiteto (juokiasi). Šiuo metu esu antrojo kurso magistrantė, mokausi žinių ir inovacijų vadybą. Rašau magistro darbą, pavadinimu: Lietuvos kurčiųjų bendruomenės integracijos į visuomenę klasterio kūrimas.

-Nežinau, ką aš jums padėsiu, bet gal (juokiasi).

-Na, tai iš pradžių trumpai papasakokite apie šį ugdymo centrą, kokie jo tikslai, uždaviniai, veikla ir panašiai?

- Oho, tai man reikėjo pasiruošt, žinokit mintinai tai tikrai nepasakysiu. Galiu tuoj atsiversti internetinį puslapį ir jums paskaityti. Bet tikslas, tai aišku, kad vaikus ugdyti, o mano kaip ir specifika, tai tikslas yra juos integruoti. Tai aš ir darau, aš stengiuosi juos integruoti į visuomenę. Per visas veiklas, va dabar užsimezgė bendradarbiavimas su girdinčiųjų mokykla. Aš labiau juos stengiuosi, čia mano asmeninis, padėti jiems, kad jiems išėjus būtų lengviau. Tai vat, o tas tikslas ir yra, kad vaikus mokinti, surdopedagogai ir kalbos mokina.

-Su kokiomis organizacijomis, įmonėmis bendradarbiauja šis ugdymo centras?

- Oi labai daug, žinokit, tikrai nepasakysiu. Aš galiu pasakyti su kuo aš bendradarbiauju, kaip socialinė aš žiūriu, nes centras ir tie tarptautiniai projektai yra, suprantat ir visos tos mokyklos, aš tų smulkmenų nežinau, nes kiti vykdo tuos projektus, tai aš tikrai negaliu pasakyti. Bet aš asmeniškai, iš savo pusės su vaikais, ką aš dirbu, tai ir kurčiųjų klubas yra, tai tikrai yra kad mes darome bendras veiklas ir vaikai šiemet pradėjo ten būrelį lankyti. Tai va, dabar mezgasi Vaižgantas pas mus, galbūt pasirašysime bendradarbiavimo sutartį. Nu tai, kurčiųjų jaunimo, nes aš stengiuosi vaikus integruoti ten, kur jie galėtų iš čia išėję po to ateiti, šiuo atveju į jaunimo kurčiųjų draugiją, stengiuosi, kad nebūtų taip, jog vaikai išeina ir viskas, pasaulis užsidaręs. Tai vat, mes asmeniškai su darželiais bendradarbiaujame. Darželis „Nežiniukas“ gal, pavadinimo nepamenu, reikėtų internete pažiūrėti. Kaune šis darželis, dar ir su kitu planuojame vesti bei daryti įvairias veiklas su mažiukais. Aš tokia atvira visuomenei, kur tik įmanoma su vaikais eiti, kad jie, nes iš tikrųjų tai yra problema, mūsų vaikai, aš čia dirbu tik metai laiko tikrai, kaip socialinė. Jo, nes aš anksčiau dirbau „Lingvoj“, ten dirbau gestų kalbos mokytoja, ten buvo šiek tiek kitokia specifika. Po dekreto aš grįžau čia ir metai laiko ir aš pastebėjau tai, jog vaikai mano, kad girdintieji iš jų tyčiojasi. Nu vat maždaug yra taip, jog jie mano, jog jų tiesiog nepriima, todėl aš visaip stengiuosi jiems įrodyti, jog taip tikrai nėra. Su tuo Vaižgantu labai gražiai užsimezgė bendradarbiavimas, jie ateidavo pas mus, mes bendras veiklas darydavom, tai dabar mes eisim pas juos į mokyklą.

-Papasakokite apie savo pareigas, kurias atliekate šiame ugdymo centre?

- Mano pareigos, nu kas: teikti vaikams konsultacijas, teikti tiems rizikos vaikams užsiėmimus, kurie turi elgesio problemų ir visa kita, konsultacijas individualias kada vaikai turi problemų, jie ateina, toliau, lyderystę ugdyti su mokinių taryba, tai mes prisigalvojam visokių veiklų. Ai, dar mes su olimpiniu komitetu mes bendradarbiaujam, tai čia jau iš kūno kultūros. Ir dabar vat išvažiuojam, išsivežam dvi mergaites su kūno kultūros mokytoja kartu į Druskininkus. Ten bus labai įdomus renginys, kai bus galima pabendrauti su olimpiečiais, taip pat bus įvairių, įdomių veiklų. Olimpinis komitetas tokius vat renginius organizuoja, bet plius ir visuomenei, tik mokiniui ir mokytojui yra apmokamas pragyvenimas. Tai vat, irgi važiuojam į mokymus, tai fotografavimo kursus gauname ir paskui praktinės užduotys. Tai grįžtant prie užduoto klausimo (juokiasi), mano pareigos, tai konsultacijos, grupiniai užsiėmimai, visas neformalus sakykim užimtumas, nu čia taip bendrai jums pasakiau. Vaiko gerovės komisijoje dirbame ir panašiai.

-Jūs su vaikais bendraujate tikrąja gestų kalba ar kalkine?

- Jo, aš kalbu tikrąją gestų kalbą, nes mano tėvai yra kurti, todėl aš moku gerai gestų kalbą. Todėl aš ir sakau, aš kažkaip į tuos vaikus visai kitaip žiūriu, nes aš užaugus kurčiųjų šeimoje (juokiasi), todėl tas tokias problemas ir žinau.

-Tuomet galima su Jumis pakalbėti ir apie šeimos problemas...

-Aš pati esu rašiusi darbą, rašiusi VDU bakalaurą, ar ne, bijau tiksliai pameluoti ar ką pasakyti, bet aš rašiau apie problemas kurčių tėvų, kuriems gimsta girdintys vaikai.

-Galbūt prisimenate to darbo pagrindines išvadas, kokios tos pagrindinės problemos šeimose, kuriose yra kurti tėvai ir girdintys vaikai?

-Labai seniai rašiau aš tą darbą, gal dabar jau taip nėra, nes tada kai rašiau tai labai trūko tėvams tų įrankių...Iš tikrųjų darbo rezultatas gavosi labai netikėtas, aš tokio net nesitikėjau, bet ta prasme kurti tėvai bijo, kada jiems gimsta girdintis vaikas, nes jiems tuomet iškyla pagrindinis klausimas: „O kaip man su tuo vaiku susikalbėti? Jisai kalba, o aš ne“. Prieš 10 metų ar daugiau, jau net nežinau, ta prasme buvo tos priemonės, kai vaikas verkia, kad ten namuose užsižiebia lemputė ir visa kita, bet dabar jų daugiau yra kai aš pamačiau sugrįžus į darbą. Tai dabar tuos įrankius ir iš Prancūzijos veža ir aš sakiau wouwwouw, kokios tos visos aparatūros, į duris pabaladojo, lemputės užsidega. Dabar yra tokių, aš mačiau, nes viena mūsų vaiko mama pristatinėjo prancūzų techniką, pritaikytą kurtiesiems, ir aš buvau tame pristatyme, tai aš pati apakau. Telefonas suskamba mobilus, irgi užsidega lempos. Tai va, tokia vat įranga, bet Lietuvoje mažai kas perka, nes kurtieji skundėsi, jog yra labai brangu.

- Jūs kadangi esate iš kurčiųjų šeimos, tuomet turite paklausti, ar jautėte patyčias mokykloje vien tik todėl, kad Jūsų tėveliai negirdi?

-Taip taip taip buvo visą laiką ir aš tikrai, kada vaikas buvau, sakiau, kad aš niekad gyvenime su kurčiaisiais nedirbsiu, nes matyt toks buvo mano uždėtas šampas, kad tėvai sakydavo, kad ooo tu galėsi eiti vertėja dirbti. Aš sakiau, kad niekad gyvenime, nes ta prasme, nuo mažens iš manęs tyčiojosi ir aš su tėvais gatvėje vengdavau kalbėti, man būdavo gėda, nes iš karto visi vaikai pradėdavo mane erzinti ir visa kita. Tai aš su tėvais gatvėje bijodavau kalbėti, o mokyklos sakykim anais laikais, su mano tėvais, su mano šeima jokio bendradarbiavimo nebuvo, nes anksčiau, rusų laikais, kai aš mokinausi buvo privaloma eiti tėvams į susirinkimus, tai mano tėvai iš karto gaudavo atleidimą. „Ai čia kurti tėvai, tai jiems net nėra ko eiti į surinkimus“...Ir net klasės vadovai neateidavo pasakyti, kokia aš ten esu, kaip man sekasi, ta prasme nulis būdavo. Ta prasme, mano tėvai, mano pažymių knygelę pasiimdavo, pasirašydavo, pažiūrėdavo kaip aš mokinuosi ir viskas. Nebuvo jokio bendradarbiavimo ir aš sakau, nu nieko nebuvo.

-Šnekamosios kalbos Jūs mokėtės darželyje ar mokykloje?

-Jo, aš vėlai pradėjau kalbėti, nes tada aišku nebuvo šitų paslaugų, kaip dabar va Lingva buvo, tas poskyris dabar čia atkeltas, kada yra teikiama pagalba girdintiems vaikams gimusiems kurčiųjų šeimose, nes tie vaikai susiduria, irgi, dvikalbiai gaunasi, jie pirmiau pradeda kalbėti gestais, bet tada sustoja žodinė kalba, ir kitą syk vaikus reikia pamokinti jeigu aplinkoje nėra kalbančių, reikia juos mokinti kalbėti. Lygiai taip pat aš asmeniškai pradėjau kalbėti 5-erių metų, nes visi aplinkui galvojo, jog aš esu kurčia, nes tuomet nelabai gal ir tirdavo ir sakau, aš dabar daug kam pasakoju, kaip aš pradėjau kalbėti, nes prisimenu, tai vadinasi aš buvau jau didelė. Ta prasme, tėvai mane nusivedė pas draugus ir liepė išeiti į lauką ir buvo girdinčios mergaitės ir mes ant tos karuselės supomės, supomės ir tos mergaitės mane apšnekinėt pradėjo, o aš juk girdžiu. Jinai tokia, jinai anokia, trampampam, trampampam. Aš tuomet atkirtau, kad ką jūs čia kalbat, aš juk girdžiu! Tos mergaitės pasimetė, paklausė ar tikrai girdžiu. Ir vat, tas lūžis įvyko ir taip aš pradėjau kalbėti, o taip tai gestais kalbėdavau.

-Ar buvo problemų pavyzdžiui einant pas gydytojus?

-Ne. Yra tokia tarptautinė organizacija girdinčių vaikų, kurie yra užaugę, gimę kurčiųjų šeimose. Ir jie ten labai daug rašo, apie problemas ir visa kita. Remiantis tuo aš vėliau pritaikiau sau, kad tas atitinka, kad tėvai labai dažnai išnaudoja girdinčius vaikus, kad jie dirbtų nuosavais vertėjais. Tai mes nuo mažens irgi buvome įdarbintos. Eidavome pas gydytojus su tėvais visas problemas spręsti. Taip, mes buvome vertėjomis. Aišku tuo metu vertėjų bei vertimo centrų nebuvo, kai dabar tėvai gali gauti vertėjus, o tuomet tėvai dirbo kombinate, tai jame viena vertėja ir buvo, tai jeigu tėvai turi kokių problemų tai eina pas tą vertėją, jeigu ne, tai savus vaikus pasiima.

-Jūsų nuomone, su kokiomis pagrindinėmis kliūtimis susiduria kurtieji, kurie ieško darbo mūsų šalyje? Nes darbdaviai manau labai skeptiškai žiūri į kurčiuosius.

- Aš nemanau, kad žiūri. Anksčiau tai aišku buvo kurčiųjų kombinatai, kur daug buvo integruotų, nes mano tėvai vienam kombinatė dirbo ir dauguma ten jų buvo todėl ir vertėjų etatai buvo, o sakykim kaip dabar yra tai vyras mano verslininkas ir aš paklausiau, ar tu imtum tokį žmogų ar ne? Vyras atsakė, kad jam nesvarbu ar tas žmogus kurčias ar nekurčias, svarbu, kad jis gerai atliktų darbą ir kad norėtų dirbti. Dauguma jaunimo dabar ateina ir sako: „Jeigu tu man mokėsi 1000 eurų, tai aš ateisiu pas tave ir dirbsiu“. Tai čia yra bendra problema ir jisai kaip verslininkas ir jo kolega verslininkas sako, kad nesvarbu, svarbu, kad žmogus dirbtų. O dirbančiųjų nėra, ta prasme, kurie norėtų dirbti. Tai tas pats ir va kurtieji, jie ateina ne darbo prašyti, o ateina tartis dėl atlyginimo (juokiasi). Nu bet visi. Vat vyras ir sako, kad susiduria su problema, kad nėra norinčių dirbti, o yra tik norinčių gerai uždirbti. O kaip mūsų šaliai sakykim kurtiesiems sekasi įsidarbinti tai nežinau, nes aš nedirbu su jais, o dirbu tik su mokykliniu amžiumi, tai nežinau tikrai. Bet aš manau, kad jeigu tu esi, va Paulius toks yra, jis baigęs kolegiją, galvoja apie magistrantūrą, tai jis ten auksines rankas turi, tai aš manau, jau jį dabar norėjo mano vyras pasiimti į darbą ir jį įsidarbinti, jisai sako, kad ne nenenene, aš dar noriu baigti magistrantūrą. Bet jį jau per visą Lietuvą trys ar keturi darbdaviai nori pasiimti dirbti. Tai aš manau, kad jeigu tu turi auksines rankas ir esi gabus, tai tave paims bet kas, nepaisant tavo negalios.

-Jūsų nuomone, kodėl mažas procentas abiturientų, turinčių klausos sutrikimus stoja į aukštąsias mokyklas?

-Na net nežinau. Gal kurtieji daugiau stoja į Vilnių, į pedagoginį. Dabar vėl gi yra pas mus iš Vilniaus, nes dauguma mokyklą mūsų baigusiujų pasirenka 11 bei 12 klasę baigti Vilniuje. Ir aš klausiu, kodėl jie važiuoja į Vilniaus tą internatinę mokyklą. Ne į internatinę, o į ugdymo centrą. Tai šitą, ten jiems didesnės perspektyvos, nes dauguma vaikų yra sportininkai, jiems sportas tai krepšinis ir visa kita ir ten jiems bent jau man taip sakė, kad labiau atsiveria sporto galimybės, į komandą papulti kurčiųjų ir visa kita. O kodėl neina studijuoti? O todėl, kad jie bijo žinokit. Gal yra tų spragų, juk ne visi geba mokytis. Kaip čia pasakyt moksliskai, ne visi gali mokytis, nu nesupranta tos lietuvių kalbos sakykim, o tai esmė yra, nesupranta, kas yra lietuviškai parašyta, kalkės tos nesupranta ir viskas.

-O negalėtų tai būti mokytojų spraga, jog nesugebėjo kurčiųjų išmokinti lietuvių kalbos?

- Aš nežinau žinokit. Aš negaliu sakyti, kad mokytojai kalti. Mokytojai pas mus daugmaž kalba gestais, bet tie vaikai patys tingi mokytis. Tikriausiai tai bendra problema, nes dabar visi sulindę į kompiuterius ir telefonus, planšetes ir nemanau, kad čia reikia atskirti tik kurčiuosius. Paimkime, kad ir mokyklą bendrojo lavinimo, joje neskaityt knygų, taip ir pas mus, nes neįdomu. Sakau, pas mus labai matosi jei vaikas skaito, nes jei jis skaito, tai automatiškai klaidų rašybos nedaro. Bet čia gal iš šeimos ateina, gal nebuvo toj ankstyvoj vaikystėj ugdoma ir nebuvo rodomos tos knygos, nemokinama skaityti, galiausiai jeigu tu nemoki skaityti, tai tu gali knygą atsivertęs pasakot, bet vis tiek tu nuo mažens mokini vaiką prie tų knygų, tai gal to nebuvo ir taip ir toliau ta seka tokia ir eina.

- Jūsų nuomone, kurčiųjų bei neprigirdinčiųjų Lietuvoje daugėja ar mažėja?

- Nežinau žinokit. Į mūsų centrą ateina sunkesni vaikai, tai yra su intelekto problemomis. Ir tos problemos sunkėja. Sakykim, kai aš dirbau 6 metus Lingvoj, tai kada ateina kurčias vaikas iš kurčiųjų šeimos ir tada ooo yes galim dirbti, ar ne, tu gali kažkokių geresnių rezultatų pasiekti. O o o dabar ateina vaikai iš girdinčių šeimų dauguma kurčiųjų ir jie papildomai turi ar intelekto problemų ar dar kažko tai, jie sudėtingesni. Tai kai ateina vienas kitas neprigirdintis ir be problemų pašalinių tai tada būna palengvėjimas (juokiasi), nes vis tiek ir suvokimas ir tie dauno sindromai ir autistai šalia to kurtumo, tiesiog sunkesnis tampa darbas su jais.

-Jūsų nuomone, kokios naujos technologijos padeda klausos negalių vaikams lavintis?

- Aš tai esu, žinokit, ta mama, kuri verčia mažuosius vaikus knygas skaityti. Tai aš manau kompiuteriai, telefonai, planšetės tik tai gadina ir bukina. Tarkime, anksčiau buvo telefonas tas sukamas ir visų draugų, šeimos narių telefonų numerius mintinai žinojai, o dabar kiek? Išmokau savo vyro telefoną tik todėl, kad jeigu man atsitiktų nelaimė, tai reikia nors vyro žinoti telefoną, nes nei sesės nei savo sūnaus vyriausio nežinau numerio, niekieno nežinau (juokiasi). Tai tikrai bukina, mus visus bukina, o kurčiuosius vaikus tai labiausiai, aš manau. Nes jiems, nu, jiems yra svarbi vaizdinė priemonė, bet aš nemanau, kad jie išmoksta, nes atsiveria tos galimybės, bet čia yra bendra problema ir

girdintys vaikai žiūri ir tas pačias patyčias internete ir paskui visa tai, ką pamatė bando atkartoti realybėje. Bet čia tokia bendra problema, neišskirčiau šiuo atveju kurčiųjų.

-Minėjote, kad esate ir kurčiųjų šeimos bei sau sakėte, jog niekada nedirbsiu su kurčiaisiais. Tai kokios priežastys lėmė, jog visgi dirbate su kurčiaisiais?

- Ai nežinau žinokit, matyt, kaip sako nespjauk į tą šulinį iš kurio teks gerti (juokiasi), nežinau. Dirbau visai kitą darbą, atėjo tėčio pažįstamas ir pasiūlė ateiti į šią mokyklą dirbti vertėja. Aš tą gestų kalbą mokėjau, tuo metu vertėjų nebuvo ir tikrai kalbindavo visus tuos, kurie yra iš kurčiųjų šeimų. Aš ne nene, ne nene, bet paskui, o gal pabandyti? Ir ir atėjau aš čia, metus pabandžiau, tai tada sakiau, kad vertėja daugiau gyvenime nedirbsiu.

-Kodėl?

- Ne, aš ir dabar tą patį sakau. Vertėja dirbti ne man, nes tai toks automatinis darbas, tu atsistoji nu pavertei pavertei ir atsisėdi. Ir labai sunkus tai darbas, labai sunku versti. Aš maniau, kad aš galiu kažkaip kitaip vaikams padėti, tai aš išėjau į gestų kalbos poskyrį į Lingvą dirbti, tai ten 7 metus atidirbau, paskui dekretas ir paskui čia atėjau ir va taip susidėliojo gyvenimas.

-Jūsų nuomone, ar skiriasi požiūris į gyvenimą kurčiųjų bei girdinčiųjų?

- Na, aš esu pikta ant kurčiųjų, nes jie gauna nemažas pašalpas ir už vaikus gauna ir patys gauna pašalpas ir yra nuo pat mažens buvo sakykim, aš nežinau, dabar vaikam kitaip šneku, kad jūs privalot mum duot nemokamai tą tą tą, nes aš esu toksai. Bet čia yra tas nuo laikų sovietinių, nes mano mama dar tą patį kalba. Sakau, važiuojam į kirpyklą, o mama klausia, o mane nemokamai nukirps? Anksčiau tos privilegijos buvo, jeigu tu esi kažkoks, tai tu gauni nemokamai kažką tai. Dabar to nėra ir aš jai, aišku ji jau yra sena ir labai sunku kažkaip tai teigti, kad ne nene, reikia už viską susimokėti. Ir šiaip, jei pasakai kurtiesiems, jog einam į teatrą, kaina 6 eurai, tai jie atsako, kodėl aš turiu mokėti, man nemokamai turi būti. O dauguma tų vyresniųjų tėvų, nu mano metų tėvų, kurie augina kurčiuosius vaikus, tai jie irgi, kodėl aš turiu mokėti už vaiko ugdymą?...ir panašiai. Jei yra kauniečiai ir jie pas mus mokinasi, tai jie pas mus turi susimokėti už maitinimą ir visa kita ir už tą papildomą ugdymą turi susimokėti. O jeigu jie yra atvažiavę iš rajonų, tai jiems nereikia nieko mokėti, tai vat dauguma tėvų Kauniečių kurčiųjų (pabrėžia) klausia, o kodėl aš turėčiau mokėti už vaikus, kai to tarpu kiti vaikai tie patys, tik atvažiavę iš kitur nemoka? Tai suprantat, aš sakau: kam tu gauni už vaiką pinigus? Nes tu ir gauni už tai, kad tu galėtum už vaiką susimokėti. O aš vaikus auginu ir aš pilną kainą moku ir nesiskundžiu, man valstybė neduoda pinigų. Pamenu, kad anksčiau kurtieji labai pyko, nes jiems pakeitė vairuotojo ženklą. Anksčiau buvo geltonas apskritimas ir trys juodi taškai, o dabar pakeitė į invalido ženklą. Ir kiek aš žinau, nežinau, kaip dabar, bet dauguma jų nenori dėtis to ženklo, nes jie teigia, kad jie nesa invalidai, kurie sėdi ratukuose. Jie to nepripažįsta, nes jie yra sveiki, bet duokit mums pinigų, nes mes esam neįgalūs, mums sunku susirasti darbą, jūs duokit mums pinigų, bet mes ne invalidai (juokiasi).

-Tai vis dėl to, ko trūksta kurtiesiems, jog jie galėtų gyventi pilnavertį gyvenimą Lietuvoje?

- Aš savo nuomonę sakysiu. Reikia atimti iš jų pašalpas. Nu žinokit aš kažkaip tai galvoju, nes tuomet klausimas yra, o už ką jiems duoda pašalpą? Aš visą laiką jiems sakau, kad nu vat jeigu šeimoje gimsta vaikas su cerebriniu paralyžium, tuomet aš suprantu, kad jam reikia padėti, reikia padėti tai šeimai, nes tada reikia pampersų, vaistų, kažko reikia. Dabar gimė kurčias vaikas. Aparatus kas 5 metus valstybė duoda, kompensacinę techniką duoda ir dar duoda pinigų, o pinigai kam? Vaistų juk nereikia. Nors aišku pas mus dirba padėjėjas ir sako, kad labai sunku rasti darbo, bet kad kai pakalbi, tai jei į Maximą eiti dirbti nenori, kažkur tai eiti nenori, nori gero darbo, bet mokytis nenori. Jie dauguma gyvena iš tų pašalpų ir jiems užtenka tų pašalpų ir pasižiūrėkit, aš net sakau, kad jie net važinėja su geresnėmis mašinom, negu, kad aš važinėju. Nes nu paimkim, kad ir dirbančius, jeigu man reikėtų labai darbo, tai aš eičiau ir dirbčiau bet ką, tam, kad tik gaut pinigų. Nes tikrai aš manau, kad ir kurčias būdamas, tu gali nueit ir į tą pačią Maximą, kad ir ta valytoja dirbti, nu tikrai priims ir tikrai nebus ten to skirtumo. Klausia tau juk netrukdo valyti grindų. O jiems, jie juk nėra tokie motyvuoti susirasti darbą, nes jeigu yra šeimoje du vaikai, ar ne tai jie gauna gana nemažus pinigus, patys tėvai gauna pinigus, na ir užtenka. Ir gaunasi užburtas ratas.

-Dabar truputį pakalbėkime apie klasterį. Kaip Jūs manote, ar gali egzistuoti socialinis klasteris?

- O tai jo dabar nėra tipo? Kalbant apie užsienį, tai jūs žinot dėstytoją Bražinską?

-Taip, žinau.

- Tai jis pasakojo vieną tokį pavyzdį, tik nežinau kurioje šalyje, bet užsienyje yra tokios kurčiųjų bendruomenės kaip komunos, kurios viską, toks kaip kaimas, kuris viską turi: ir darbus turi ir gyvenimus ir darželius ir universitetus. Tai kažką galvojo, kad kurtieji labai norėtų, kad visa tai būtų ir Lietuvoje. O kalbant apie bendradarbiavimą, tai vertėjų centras bendradarbiauja, mes bendradarbiaujam, kurčiųjų klubas bendradarbiauja. Surdologijos centras Vilniuje yra, kuris labai rūpinasi kurčiųjų įdarbinimu. Jie vieni pirmųjų buvo, kurie Vilniuje parduotuvėje Rimi įdarbino kurčiuosius. Bet čia jau labai seniai buvo. Ir Vilniuje buvo tas pirmasis startas duotas, tiesiog kurčiasis sėdėdavo kasoje ir būdavo ženkliukas uždėtas, kad aš esu kurčias. Viena mergaitė iš mūsų mokyklos dirbo toje parduotuvėje.

-Jūsų nuomone, kokios įmonės galėtų sudaryti šį klasterį? Ar į jį įeitų mokslo įstaigos, poliklinikos, ligoninės ir panašiai?

-Nu, aišku, kad jeigu būtų ta viena tokia šeimos klinika, kur mieste yra visi kurtieji prisirašę tai vienai šeimos klinikai arba tai vienai gydytojui, tai tada žinoma, jog būtų privalumas, tada ta viena gydytoja mokėtų gestų kalbą, galėtų bendrauti ir vis tiek, kada žmogus ateina ir bendrauja su gydytoju be vertėjo, tai yra daug geriau nei su vertėju, nes kartais būna, kad prie to vertėjo kurčiasis ne viską nori sakyti. Nes pavyzdžiui, mano uošvinė medikė ir žinot, čia dabar vyksta tie visi gestų kalbos mokymai ir visa kita, ir jinai sako: nu jo, buvo vieną syk kursai, nu pasėdėjom, ten kažką mum parodė. Bet ji sako: kam man jų reikia jei aš nei vieno kurčiojo neturiu? Tai iš kitos pusės, tai kam tada daro tuos visuotinius mokymus šitiem policininkam, gaisrininkam, gydytojam, nu sakau, mano uošvinės tokia nuomonė, kad nu neturiu aš jų, bet mum liepė pasėdėti. Tai nežinau ar gali tokie mokymai būti efektyvūs. Tai vat, aš visai neseniai pamačiau, kad kurčiųjų klubas bendradarbiauja su bendruomenės policija, kuri kuruoja Viliampolę ir jie ten dažnai atvažiuoja tai paženklintus mobilius tai dar kažkokias tai prevencijas daryti ir tada visi kurtieji juos pažįsta, bet yra tik grupelė tų policininkų ir iririr kad teiktų jiems pagalbą ar kažką tai aš jo, aš manau, kad to reiktų. Dabar kiek žinau tai jie ir gali paskambinti tuo numeriu 112 ar ne, per išmaniuosius, nors kaip vaikai sako, nu gerai, paskambinsim, o kaip jie supras, ką mes sakom? Tai aš nesu įsigilinsi, kaip visa tai vyksta. Ar ten sėdi vertėjas policijoje? Nu tikrai nesėdi, nebent kažkaip sujungia su vertėjų centru kažkuriuo tai, nes centruose kiek aš mačiau kažkas tai budi, tai nebent jie verčia. Aš tų technologijų nežinau.

- Jūsų nuomone, ar kurtieji norėtų dalyvauti šiame klasteryje? Ar jie patys nori būti dalyviai klasterio?

- Oi, manau, kad čia jų svajonė yra. Gyventi taip, kaip Amerikoje, turėti tokią bendruomenę, kurioje girdintys jų neengtų ir iš jų nesityčiotų, kaip jie kalba, ir visa kita.

-Na, žinau, jog turite daug darbų, greitai pusvalandis praėjo, labai ačiū, kad pasidalinote savo patirtimi. Sėkmės darbuose!

- Ačiū, sėkmės rašant baigiamąjį darbą. Tikiuosi kažkuo padėjau. Iki pasimatymo, Vinga.

-Ačiū ir iki.

Interviu Nr. 4

Interviuojamasis: 26 metų moteris, dirba psichologe Kauno kurčiųjų reabilitacijos centre bei Kauno kurčiųjų bei neprisigirdinčiųjų ugdymo centre.

Interviu laikas: 2016 m. vasario 7 d.

Interviu trukmė: 30 minučių.

-Laba diena, labai esu dėkinga, jog skyrėte man laiko. Esu Vinga Balevičiūtė, mokausi Kauno technologijos universitete, 2-ajame magistrantūros kurse. Studijuojau žinių ir inovacijų vadybą. Mano baigiamojo darbo tema: Lietuvos kurčiųjų bendruomenės integracijos į visuomenę klasterio kūrimas. Taigi, dar kartą ačiū ir galime pradėti. Žinau, jog negražu moters klausti, kiek metų, tačiau privalau paklausti (juokiasi).

- Man yra 26 metai (juokiasi).

-Koks Jūsų socialinis statusas?

- Esu specialistas.

-Gal galiteplačiau papasakokite apie savo pareigas?

-Dirbu psichologe Kauno kurčiųjų reabilitacijos centre, kur dirbu su suaugusiais, daugiausiai vyresnio amžiaus žmonėmis, kartais gyvenimo eigoje apkurtusiais žmonėmis, taip pat šeimomis, konsultuoju individualiai, vedu grupes, edukacinius užsiėmimus vaikams kasmetinių renginių metu, prisidedu prie įvairių projektų, socialinių veiklų, bendradarbiauju su socialiniais darbuotojais (iš mūsų centro ir socialinių paslaugų centro) teikiant pagalbą klausos negalią turintiems žmonėms.Taip pat dirbu Kauno kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų ugdymo centre. Ten dirbu individualiai ir grupėmis su vaikais nuo 2 metų iki 10 klasės, taip pat su tėvais ir pedagogais.

-Kiek laiko dirbate?

- Kauno kurčiųjų reabilitacijos centre dirbu 3 metus, o ugdymo centre jau antri metai.

- Kokios priežastys lėmė pasirinkti darbą su kurčiaisiais?

- Mano atveju, greičiau, darbas pasirinko mane (juokiasi), nes pati pasimokiusi metus gestų kalbos, kitus dvejus neturėjau jokio kontakto su kurčiaisiais, ir tik tada, atsilaisvinus darbo vietai ir ieškant naujo darbuotojo, dirbti buvo pasiūlyta man. Pati tikrai nebūčiau pasisiūliusi, nes maniau, kad gestų kalbos visiškai nebemoku. Tačiau man pasakė, kad jei pagrindus turiu, toliau išmoksiu.

- Kur mokėtės gestų kalbos?

- Vytauto Didžiojo universitete, kaip laisvai pasirenkamą dalyką. Iš pradžių baigiau du lygius (1 metai), po kurio laiko turėjau galimybę sudalyvauti 3-ame (dar 0,5 m.).

- Galatsimenate, kaip jautėtės, kai mokėtės gestų kalbos? Kas Jums patiko? Kas nepatiko?

- Kadangi mokiausi dviem etapais (1 metai ir tik vėliau dar 0,5 metų), nuotaikos skirtingos. Pirmas lygis yra lengvas ir smagus, jį renkasi daug kas, nes studijuojant reikia papildomų kreditų, o čia mokytis įdomu ir nedaug namų darbų man patiko erdvinė, vaizdi kalba, todėl pasirinkau mokytis toliau. 2-as lygis sudėtingesnis, nes jau daugiau savarankiško darbo, namų darbų, reikia ne tik išmokti gestus, bet ir suprasti kito rodomus gestus. Patiko, kad paskaitas veda kurčias dėstytojas kartu su girdinčia, kuri ir vertėjauja. Tai įdomi patirtis, ypač jei vertėjos nebūdavo ir reikėdavo suprasti, ką rodo vien tik gestais. Kartais ir juokingai gaudavosi (juokiasi) patiko, kad dėstytojai daug pasakoja apie kurčiųjų kultūrą, bendravimą, vedė į reabilitacijos centrą, kur mokėmės ir dalyvavom šventėse, atlikom mini praktikas mokykloje. Tikrai nebuvau pirmūnė, daug gestų išmokau neteisingai, netiksliai, nes mokantis grupėje dėstytojas kartais nespėja visų pamatyti ir pataisyti.Kai mokiausi 3-ią lygį, jau buvau dirbanti antrus metus reabilitacijos centre, todėl patirties ir gestų kalbos žinių turėjau žymiai daugiau. Vis dar patiko, kad užduotys, dėstoma medžiaga yra įdomi, nauja, žaisminga. Išmokau naujų gestų, sužinojau, kad mano gestų kalbos gramatika yra netaisyklinga, tačiau, kadangi kalbą jau mokėjau, išmokti teisingą, pavyzdžiui, sakinio struktūrą, buvo labai sunku, galima sakyti nepavyko. Tada pastebėjau, kad dėstytojas rodo, kai kuriuos gestus, kurių kiti kurtieji nevartoja, todėl jų ir nesimokiau, nes nepatiko, kad negaliu pritaikyti jų savo kalboje.

- Kaip jautėtės, kai įsidarbinote tokioje aplinkoje, kurioje daugiausiai bendraujama gestų kalba?

- Iš pradžių buvo labai sunku ir nedrąsu, kolegės erzindavo, kad parodyk bent kelis gestus, kad žinotume, jog tikrai moki. Galima sakyti, kad pradėjau mokytis iš naujo. Be to, ir dalis bendradarbių

yra neprigirdinčios arba kurčios, todėl net tarpusavyje būdavo sunku susikalbėti. Kalbėjau mažai, kad manęs nereiktų versti, ir kad man neatsakytų nesuprantamais gestais. Kurį laiką dirbau su kurčiųjų asmenine asistente, kuri ir vertė ir dirbo iš dalies mano darbą. Vėliau kažkaip persilaužiau ir pradėjau kalbėti gestais pati, kartais pavertėjaudavau, pavyzdžiui, darbuotojoms.

- Prisiminkite, kaip jautėtės, kai pirmą kartą į psichologo konsultaciją atvyko kurčias žmogus. Pasidalinkite savo prisiminimais. Ką jautėte? Galbūt bijojote? Jei taip, kodėl?

- Kai konsultacijoje dalyvavo visiškai kurčias žmogus, buvo labai sunku ir konsultacija baigėsi labai greitai. Konsultacija buvo netikėta, dėl jos iš anksto nebuvo susitarta, todėl negalėjau sužinoti nei jos situacijos, nei poreikių iš anksto. Buvau jau padirbėjusi kurį laiką, maniau, susikalbėsiu ir viskas bus gerai. Tačiau moteriškė buvo emociinga, gestais kalbėjo ypač greitai, aš nieko nesupratau, tačiau neišdrįsau to pasakyti. Kaip ir turėjo būti, ji išsakė, ką norėjo, ir laukė mano atsakymo ir pagalbos. Supratusi, kad nieko protingo atsakyti negaliu, ji apsisuko ir išėjo. Tai buvo didelis stresas man, didelė gėda ir baimė, kad išvis negalėsiu dirbti tokio darbo. Po to karto dar ilgai nenorėjau nieko konsultuoti.

- Kokio amžiaus kurtieji dažniausiai kreipiasi į Jus pagalbos?

- Dažniausiai vyresnio amžiaus, o mokykloje vaikai.

- Dėl kokių pagrindinių problemų kurtieji kreipiasi į Jus?

- Dėl įvairių, bet tokių pačių, kaip ir girdintys. Pagrinde, su senatve susijusi vienišumo tema, kai draugai ir giminės pradeda dažniau mirti nuo senatvės - kurtieji yra gana uždara visuomenė, kur draugais būna visą gyvenimą, todėl netektys ypač sunkiau išgyvenamos. Taip pat dažnėjanti problema - girdinčių vaikų auklėjimas ir bendrai vaikų auklėjimas šeimoje, taisyklių kūrimas, paauglystės išgyvenimas. Kartais pasitaiko konfliktų sprendimo atvejų, socialinių įgūdžių ugdymas.

- Papasakokite, ar kurtieji yra aktyvūs, ar jie nori mokintis? (Pavyzdžiui kompiuterinio raštingumo)

- Bendrai vertinant, taip, jie aktyvūs: siekia gauti naujos informacijos, įgūdžių, gebėjimų, viską išbandyti patys. Informacinės technologijos jiems yra būtinos kaip susisiekimui priemonė, pavyzdžiui, išmanusis telefonas, kuriame galima naudotis vaizdo skambučiais ir internetu, planšetinis ir paprastas kompiuteris, kur yra internetas su įvairiais socialiniais tinklais ir Skype programa ir pan. Kalbant apie kompiuterinio raštingumo mokymąsi - pagal poreikį: jaunimas jau moka puikiai naudotis reikalinga įranga, vyresni žmonės mokosi, jei jiems to reikia ir turi galimybių (pavyzdžiui, išmanusis telefonas arba planšetinis kompiuterinis kurtiesiems yra dalinai kompensuojamas, tačiau dalis vyresnio amžiaus žmonių naudojami įprastais mobiliaisiais, nes išmokti naudotis nauja technika jau per sunku). Galėčiau sakyti, kad aktyvumas ir noras mokytis daugiau priklauso nuo asmenybinių savybių, o ne nuo negalios pobūdžio.

- Ar kurtieji noriai dalyvauja Kauno kurčiųjų reabilitacijos centre vykstančiuose užsiėmimuose ir renginiuose?

- Užsiėmimuose pagrinde dalyvauja pastoviai tie patys žmonės, susiformuoja atskiri būreliai, kuriuos performuoti jau yra sunku. O į renginius susirenka dažnai labai daug žmonių, nes tai vieta, kur jie gali susitikti, pabendrauti ir dar sužinoti šį bei tą naujo, naudingo. Žmonės naudojami ta proga, tikrai, seka skelbimus, praneša naujienas draugams.

- Jūsų nuomone, su kokiomis problemomis susiduria vidutinio amžiaus kurtieji ir neprigirdintys, kurie ieško darbo?

- Pirmiausia, išsilavinimo trūkumas, kuris neleidžia konkuruoti darbo rinkoje. Taip pat, darbo vietos, kuri būtų pritaikyta bei vadovai sutiktų priimti kurčiąjį, paieška. Kai kurie darbdaviai, dėl patirties stokos, bijo įdarbinti žmogų su klausos negalia, nes nežino, kaip su juo bendrauti, kaip jis dirbs ir panašiai. Pasitaiko nesutarimų darbo kolektyve, konfliktinių situacijų su darbdaviu, kur dėl kurtumo žmogus jaučiasi nuvertinamas, išskiriamas iš kitų darbuotojų, sako, kad jį išnaudoja, šaiposi ir panašiai.

- Jūsų nuomone, ką reikia pakeisti, jog kurtieji nejaustų diskriminacijos iš girdinčiųjų?

- Reiktų šviesti visuomenę apie klausos negalią ir gestų kalbą, kaip ir kurčiuosius apie girdinčius ir abi puses mokytį, kaip sutarti ir dirbti kartu. Greičiausiai, čia pasireiškia visuotinė patyčių problema, kai kurtieji diskriminuojami, nes jie negirdi, ką apie juos sakome, ir negali atsakyti taip, kad mes suprastume, todėl tuo naudodamiesi, nerodome pakankamai pagarbos ir supratimo. Taip pat, svarbus kurčiųjų aktyvumas, kovoje dėl lygybės - aukštojo išsilavinimo siekimas, didelis vertėjų skaičius,

aukšta asistuojančių darbuotojų kvalifikacija. Abiem pusėms būtų naudingas televizijos laidų titravimas arba vertimas į gestų kalbą: kurtieji gautų reikiamą informaciją, girdintieji - prisimintų, jog yra klausos negalią turintys žmonės, kurie yra lygiateisiai.

- Galbūt žinote, kokie yra kuriami projektai, seminarai, kursai, padedantys integruoti kurčiuosius į visuomenę? Išsamiau paaiškinkite.

- Mokykloje jie yra mokomi ir ruošiami per socialinių įgūdžių ugdymo užsiėmimus, gyvenimo įgūdžių ugdymo veiklas. Kurtiesiems organizuojama daug sportinių veiklų, nes čia jie gali jaustis visaverčiais dalyviais ir neretai būna ypač stiprūs priešininkai. Reabilitacijos centre nuolat vyksta socialinės reabilitacijos neįgaliųjų bendruomenėje projektas, pagal kurį paslaugas teikia socialiniai darbuotojai, asmeniniai asistentai, meninio užimtumo veiklų vadovai ir kiti darbuotojai. Vykdomos įvairios akcijos ir kursai, kurių metu girdintieji mokomi gestų kalbos. Organizuojamas kurčiųjų dalyvavimas viešuose renginiuose, pavyzdžiui, Kalėdų eglutės įžiebimas ir Vasario 16-osios minėjimas, spektaklis Teatro dienos proga vyksta su vertimu į gestų kalbą, ir kita. Organizuojami susitikimai su įvairių sričių atstovais, kad kurtieji gautų tokią pačią informaciją kaip girdintieji. Nuolat vykdomi įvairūs kiti teminiai projektai, kartais tarptautiniai.

- Kaip Jūs manote, kaip girdintieji gali prisidėti prie kurčiųjų integracijos į visuomenę? Pateikite pavyzdžių.

- Kaip minėjau, svarbu stengtis suprasti kitą visuomenės dalį - kurtieji, kaip mažuma, kurią reikia gerbti tokią, kokia ji yra.

-Kaip Jūs manote, ar skiriasi požiūris į gyvenimą girdinčiųjų ir klausos negalią turinčių žmonių? Pagrįskite atsakymą pavyzdžiais.

-Čia, manau, vėlgi priklauso nuo asmenybės. Kai kuriais atvejais kurtieji, patys linkę situaciją vertinti, kaip labiau nuvertinančią, menkinančią, diskriminuojančią, žmones - kaip apkalbančius, piktus, apgaulinėjančius, naujienas - kaip blogas, žadančias blogus pokyčius. Tačiau lygiai taip pat mąstančių yra ir girdinčių žmonių, kurie yra kažkuo gyvenime nuskriausti. Kadangi kurtieji gauna neįgalumo pašalpas, kai kurie iš jų nemato reikalo dirbti, todėl profesinė sėkmė nėra jų gyvenimo tikslas, kas dažnai būdinga girdintiems žmonėms.

-Kadangi mano baigiamojo darbo tema susijusi su klasterių kūrimu, todėl pakalysiu dar kelis klausimus. Kaip manote, ar gali egzistuoti kurčiųjų integracijos į visuomenę klasteris? Kas susidomėtų? Kam tai būtų paranku? Kodėl?

- Galėtų, ir iš dalies toks jau yra, jei kalbame apie organizacijas, įstaigas ir įmones, kurios yra susijusios su kurčiųjų bendruomene ir prisideda prie jų gerovės. Tokioms institucijoms jungtis tarpusavyje būtų naudinga, nes dėl gana uždaro kurčiųjų bendruomenės rato, bet kokia įstaigos sąsaja su kurčiais skatintų kurčiuosius klientus naudotis jų paslaugomis. Čia lyg remti savus.

- Jūsų nuomone, kokios įmonės turėtų priklausyti kurčiųjų integracijos į visuomenę klasteriui? Kodėl taip manote?

- Pirmiausia, mokyklos ir universitetai, kurie mokytų gestų kalbos girdinčiuosius, mokytų kurčiuosius naudingų visuomenei profesijų. Taip pat įvairios įmonės, kurios nepabijotų ir priimtų kurčiuosius dirbti. Reiktų įstaigų, kurios ruoštų gestų kalbos vertėjus. Svarbu, kaip informacija apie kurčiuosius pateikiama žiniasklaidoje. Čia ypač svarbu lietuviškos televizijos - jei jos prisidėtų, turėtume laidas ir filmus verstus į gestų kalbą arba bent jau titruotus. Būtina prisidėti savivaldybėms, nes tik jos gali užtikrinti tinkamą reikiamų paslaugų ir priemonių finansavimą. Kita aktuali sritis - sveikatos sistema. Į klasterį būtų būtina įtraukti akušerius-ginekologus, šeimos gydytojus ir otorinolaringologus (ausų, nosies, gerklės ligų gydytojus), kurie pirmieji sužino ir pasako tėvams, jog gimė kurčias vaikas bei nukreipia tolimesniu keliu. Labai svarbu, kad tėvai būtų informuoti apie kurčiųjų bendruomenę ir turėtų galimybę susipažinti su gambiais žmonėmis, turinčiais klausos negalią.

- Jūsų nuomone, kokią naudą kurčiųjų bendruomenei teiktų išvardintos klasterio dalyvės: įmonės, beįmokslų organizacijos?

- Skatintų kurčiųjų integraciją, abipusį supratimą ir toleranciją. Svarbu, kad pavieniai žmonės ar atskiros įstaigos, susidūrę su kurčiais ar patyrę kažkokių sunkumų, žinotų kur gali kreiptis - į kurčiųjų reabilitacijos centrą (galbūt į kurčiųjų draugiją) ar gestų kalbos vertėjų centrą, kadangi šiuo

metu dažna problema - girdintiems atrodo, kad „susikalba“, o jei problemos kartojasi, laiko kurčiuosius atsilikusiais.

- Kaip manote, ar kurčiųjų bendruomenės nariai norėtų tapti šio socialinio klasterio dalimi? Kodėl?

- Žinoma, nes tai jiems asmeniškai naudinga. Kurčiųjų yra mažuma, kas reiškia, jog be girdinčios visuomenės atstovų jie negali išsiversti kasdieniauose darbuose. Matydami, kad yra labiau vertinami ir priimami, klausos negalią turintys žmonės daugiau atsivertę, pasitikę savimi, keltę sau ir bendruomenei didesnius tikslus, kas lemtų aukštesnius asmeninius ir visos draugijos pasiekimus.

- Kaip manote, ar sukurtas klasteris panaikintų kurčiųjų socialines problemas (išsilavinimo, užimtumo, gyvenimo kokybės, komunikacijos, informacijos prieinamumo)? Kodėl?

- Manau, tai tikrai jas sumažintų. Ar panaikintų pilnai, pasakyti labai sunku ir galbūt per anksti, nes visada yra kur tobulėti. Šiuo metu aš matau tokias problemas, o jas bent dalinai apsprędus, galbūt pastebėsime, kad reikia visai ko kito, arba kažko galbūt visai nereikia. Didžiulė problema, kad pokyčių reikia visose srityse ir niekas nežino, nuo ko reiktų pradėti, todėl situacija kinta labai lėtai. Visada džiaugiamės, kai institucija pati kreipiasi į mus ir sako: „Turime idėjų, kaip galime prisidėti prie kurčiųjų gerovės, norime pasiūlyti savo paslaugas“, stengiamės visada tuo pasinaudoti (pabrėžia).

- Kaip manote, kokie galėtų būti kurčiųjų integracijos į visuomenę klasterio trūkumai? Pateikite pavyzdžių.

- Sunku sukurti klasterį, kai skirtingos įstaigos turi dirbti išvien, tačiau negauna tiesioginės naudos per trumpą laiką. Kadangi kurčiųjų yra sąlyginai nedaug, įstaigoms ir įmonėms neapsimoka kreipti daug savo laiko, darbo ir finansinių išteklių į juos, pavyzdžiui, filmai nėra titruojami, nes girdintiems trukdo rodomi titrai, jie juos blaško, o kadangi žymiai svarbiau, kad jų televiziją žiūrėtų girdintys (jų daugiau), titrai nėra naudojami. Lygiai tas pats yra su sveikatos sistema: klausos implantai neša didelius finansinius išteklius, todėl jų įsigijimas yra stipriai skatinamas, nekreipiant dėmesio į tolimesnį vaiko ugdymą, vystymąsi ir socialinį gyvenimą, nes priešingai, nei teigia gydytojai, kurčiasis su implantu netampa girdinčiu, tačiau tai galima suvokti tik susidūrus su konkrečiais atvejais. Galėtų paslaugų pritaikymas kurtiesiems būti nuleistas iš viršaus, t.y. valstybės lygmeniu, tačiau taip vėlgi kiltų didžiulis visuomenės nepasitenkinimas, kaip ir kitų mažumų atvejais. O ir patys kurtieji, taip įprato būti atskirti, turėti savo bendruomenę ir uždara pažįstamų ratą, jog staiga pasikeitus visuomenės požiūriui ir gyvenimo situacijai, greičiausiai sunkiai prisitaikytų. Čia reikalingas didelis įdirbis, visapusiška pagalba ir laikas, nes dabartinė situacija susiformavo ne per kelias dienas, tad ir pokyčiai negali įvykti per trumpą laiką.

- Labai ačiū, jog skyrėte bent pusvalandį ir pasidalinote savo nuomone bei patirtimi. Žinau, jog esate labai užsiėmusi, todėl interviu jau baigsiu. Ačiū dar kartą ir sėkmės darbuose.

-Ačiū, Vinga. Na, o Tau sėkmės rašant magistrinį darbą.

- **Ačiū ir iki.**

- Iki.

Interviu Nr. 5

Interviuojamasis: 48 metų Alytaus gestų kalbos padalinio (vertimų centro) direktorė.

Interviu laikas: 2016 m. vasario 11 d.

Interviu trukmė: 1 valanda 42 minutės.

-Papasakokite, kokias pareigas atliekate šioje organizacijoje?

- Pareigos? Esu padalinio vadovė ir padalinio vadovė esu jau nuo 2010 metų liepos 1 dienos. Prieš tai buvau Alytaus gestų kalbos vertėjų centro laikinai einanti direktorės pareigas ir tai užtruko pusantrų metų. Tuo metu įstaiga veikė du metus (juokiasi). Taip kad, to vadovavimo darbo aš turiu kaip ir nemažą bagažą. Iš gilios praeities tai apie įstaigą kalbant, įsikūrusi įstaiga veikė kaip sakiau tik 2 metus, du su puse metų, kadangi vyko apskričių likvidavimai ir steigėjų teisės ir pareigos buvo perduodamos kitiems. Taip pačiai vertėjų centrai buvo perskirstyti. Marijampolė ir Alytus, kaip vertėjų centrai dingę ir jie pasidarė padalinių vadovai. Kadangi jūs galbūt žinot, jog Lietuvoje yra 5 gestų kalbos vertėjų centrai. Taip, jie tarnauja visos Lietuvos kurčiuosius ir neprigirdinčiuosius. Tai yra tikrai didelis ratas klientų mastu imant, kalbant apie visus centrus, nes kurčiųjų yra apie 6 tūkstančiai preliminariai statistikoje ir neprigirdinčiųjų apie 40 tūkstančių Lietuvos mastu, tai čia yra naujausi duomenys, kuriuos ką tik skaičiau kurčiųjų draugijos puslapyje, kur įvyko, sakykim konferencija su Miškiniene ir su Pupoviene. Tai čia buvo naujausias dalykas, kuris įvykęs šią savaitę.

-Kaip Jūs manote, kodėl Lietuvos statistikos departamente nėra duomenų, kiek yra mūsų šalyje kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų?

- Žinokit nežinau. Matot yra toks dalykas, vertėjų centrai nėra įpareigoti ir neturiu tokių teisių, kad jie statistiškai juos visus registruotų, rinktų, skaičiuotų, dėliotų. Tuos darbus dirba kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų organizacijos, draugijos ir visa kita. Tai yra jų duona ir jeigu mes įlendame į tą daržą, mus labai smarkiai... Todėl yra specifikos: yra jų darbas ir mūsų darbas. Ir netgi tam tikri dalykai vat jie truputėlį pyksta sakydami, kad mes paimame jų darbą (pabrėžia) tai, dabar vyksta tikrai didelės diskusijos. Naujas kurčiųjų draugijos prezidentas sakykim yra ir viceprezidentas, kurie bando dabar labai stipriai atskirti vertėjų darbą nuo kurčiųjų draugijos darbo, kadangi vertėjai daro visą darbą ir kurčiųjų draugijos, tik tą daro tyliai visą laiką, nors vertėjas yra vertėjas. Jūs puikiai suprantat, žodis - vertėjas, ką jis reiškia. Tai tiek, kadangi Alytus mes savo teritoriją kaip ir turėjome savo 5 rajonus, taip ir turime.

-Kokie rajonai įeina?

- Tai mūsų miestas, Alytaus rajonas, Druskininkai, Lazdijai ir Varėnos savivaldybės. Teritoriniu mastu nėra mažai. Kurčiųjų skaičiaus jums tikrai nesakysiu, nes jis yra kintantis.

-Šiuo metu kiek kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų šiuose rajonuose yra?

-Yra statistiniai duomenys 2008 metų, 405 žmonės. Kita statistika vesta nebuvo. Tai vat, o kiek sakykim pas mus jau yra apsilankusių ir panašiai tai yra vidinis reikalas. Informacija, kuri yra išplaukianti, tai ji visa yra svetainėje, o tos, kurios nėra, jos tiesiog nėra. Vat, nes pas mus kreipiasi žmonės ir gauna visi tie pagalbą, kurios jiems reikia ir kurie kreipiasi. Nors vėl gi yra akcentuojama, vieni kalba, jog mes turime teikti informaciją tik kurtiesiems, tačiau mūsų klientas yra ne tik kurčiasis, bet ir girdintysis, tik girdinčiųjų mes neįtraukiame į sąrašą, o jis yra irgi mūsų klientas, nes be girdinčiojo negali būti komunikacijos, kada esam vertėjai.

-Galvojant apie mano magistrinio darbo temą, pasidomėjau, su kokiomis pagrindinėmis problemomis susiduria kurčiųjų bendruomenė. Taigi, jos yra: informacijos neprieinamumas, užimtumo stoka, didelė bedarbystė, išsilavinimo stoka. Gal galite kiekvieną problemą pakomentuoti plačiau. Kaip gestų kalbos vertėjų centras prisideda prie šių problemų naikinimo?

-Aš iš karto pereisiu prie informacijos prieinamumo. Vienas iš mūsų uždavinių, mūsų priemonių programos, informacijos prieinamumas, tai kas liečia vertėjų centrus, galiu pasakyti, informacijos prieinamumas tai ir yra – tiesioginis kontaktas su žmogumi, čia ir dabar, vietoje, vertimai telefonu jeigu jūs įsivaizduojate, kaip tai vyksta (juokiasi), vertimai per Skype. Telefonu vertimai yra telefonu, kai žmogus ateina, tu skambini, žmogus yra čia šalia, tu kalbi su klientu telefonu, kaip vertėjas aš turiu omenyje, aš kalbu telefonu, aiškinu vertėjai, tada paprašai kliento, jog palauktų minutę, čia išverti žmogui, tai ką sako ragelis, tada tu vėl tiesiogiai ir va taip vyksta vertimas telefonu. Skaipas yra

skaipas – yra vaizdo skambutis. Kas turi internetą ir išmaniuosius telefonus žinoma. Čia yra didelė problema su išmaniaisiais telefonais sakykim rajonuose. Nes pinigų suma nėra maža, žmonės šitoj vietoj taupo, neturi, pataupo, sakyčiau gal tiksliai pataupo. Jie nusiperka sakykim paprastus, rašo žinutes, vaizdo skambučių tokių kaip ir nebūna. Ir tas bendravimas, net nežinau, reikėtų klausti kurčiųjų draugijos pirmininkės, kaip kurtieji bendrauja, ji turėtų žinoti bei papasakoti daugiau. Nes pas mus kurtieji renkasi tikslingai dėl kažko: reikia ten, reikia ten, reikia to, reikia tą, reikia aną. Vėl gi, eilę metų mes praktikuojame dėl informacijos prieinamumo sakykim tokius dalykus, aš pati kaip ir buvau iniciatorė, kad ir sunkokai, pradžioj vyko, nes kurčiųjų bendruomenės nariai, jie turi savo specifines savybes, jie nelabai nori eiti į bendrus renginius. Taip, jie yra uždari. Tai yra labai savitas dalykas. Tai nėra žmogus, kuris sėdi vežimėlyje, kuris visko nori ir viską gali ir jam labai gerai, jei jis tik turi galimybę išeiti...Šita bendruomenė yra kitokia, jų bendravimas yra truputėlį kitoks, savotiškas ir norint tuos žmones išvesti į viešumą į gatvę, tai nėra taip paprasta. Išvesti į renginius, tai tikrai, patikėkit manim, reikia labai stipriai padirbėti, kad jie išeitų į bendrus renginius Alytuje.

- **Tikriausiai rajonuose daugiau tokių problemų?**

-Suprantat, sakykim, kaip Vilnius, kiek dirba daug metų, pažiūrėkit kiek metų įsikūrę vertėjų centrai. Tai yra daug metų, suprantat, Vilnius, Kaunas...jie vieni iš pirmųjų, kurie turi didelę patirtį, kurie smarkiai dirba kurčiųjų bendruomenės žmonės, reabilitacijos centrai, ugdymo įstaigos, tai suprantat, kada yra grupė vat šitų įstaigų - tai yra darba, tai yra tas kur susidirba vieni per kitus, praeina grandininė reakcija.

- **Tai yra bendradarbiavimas ir tam tikras tinklas.**

-Taip, taip ir yra. O pas mus sakykime, Alytuje, kas yra? Vertėjų centro padalinys, bet mes vis tiek vadiname vertėjų centru (juokiasi), tada yra kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų draugija. Bet ši draugija yra savotiška irgi, kadangi, kaip ir visur šitose, toks truputėlį įstaigose darbas su neįgaliaisiais truputėlį toks yra, kaip ir čia mano žmogus, čia mano žmogus. Suprantat, toks labai pasigrupavimas. Ir vėl gi bendradarbiavimo tarp tų dviejų įstaigų nėra visiškai.

- **Nėra?**

- Nėra. Pas mus buvo susirinkimas, spalio 28 dieną berods, aš buvau sukvietusi ir vieną pirmininkę ir kitą pirmininkę ir jos čia maniau, jog užsisvaidys viskuo...Buvo labai sudėtinga ir mes per tris susirinkimus nepadarėm, neįveikėme Ministerijos duotų užduočių. Buvo ir kurčiųjų prezidentas, nepadarėm, nesugebėjom įveikti jokių, kad eitų į bendradarbiavimą. Jokių nėra kategoriškai. Tiesiog tai yra žmonių asmeniškumai. Labai dideli žmonių asmeniškumai ir principai, ambicijos, daug visko. Ir tikrai sakykim, bandžiau būti ta grandis, kuri bando bent jau renginiuose: ateikit jūs vieni, ateikit jūs kiti...gal aš atsargiai, gal po truputėlį, gal kažkaip...tai yra misija neįmanoma. Kol kas tikrai patikėkit, aš jau kiek metų čia dirbu. Tai yra tikrai labai sunkus dalykas.

- **Kaip tik norėjau klausti ar Alytuje vyksta renginių skirtų kurtiesiems bei neprigirdintiesiems?**

- Čia reikėtų klausti kurčiųjų draugijos pirmininkės, nes jinai į renginius mūsų nekviečia.

- **Jūsų nekviečia į renginius?**

- Ne, mūsų nekviečia į bendrus renginius, o jeigu mes pakviečiam, sakykim į kažkokį renginį, kuris vyksta miesto mastu ir mes inicijuojam vertimą, retas būna atsakymas, kad taip dalyvausim, taip nedalyvausim, taip laišką gavau. Taip, tai yra tokia kasdienybė. Taip mes taip tiesiog gyvenam. Tiesiog mes sakom kam turim kompaktus, prašom, jog vieni per kitus juos perduotų, informaciją pateikiame skelbimų lentoj, jeigu bus verčiamas renginys. Ateina, neateina, kitą kartą matai žmones, kartą minioj tu jų nepamatai, nes didelėj minioj, kada verčiama, tai tiesiog nu tikrai, kada žmogus stovi ant scenos, nu sakykim mero inauguracijos renginys, miesto dainų šventės renginys, kada tu vos suderini vietą, kur tu gali ant scenos atsistoti, kad tu netrukdytum visiems kitiems (pabrėžia).

- **(Juokiasi).**

-Taip pas mus yra nesistebėkit. Žinokit, čia yra labai rimtas reikalas, jeigu pernai metais miesto dienoms versti man reikėjo 4 dienų derinti, kad leistų užlipti ant scenos, tai yra, gal čia dariau klaidą, kad nerašiau raštu, aš tiesiog labiau pratusi, jog tokie dalykai yra telefonu greit suderinami ir tai nėra jokių problemų. Kam ta beletristika, dvi savaitės prieš rašyti raštą: „prašau leisti suteikti galimybę versti šiai bendruomenei lalala“...tiesiog aš to nedariau ir taip, tai nėra paprasta ir aš 16 valandą renginys, 14 valandą vos ne vos prisiskambinau, atsakė man: „nu gerai, stokit, parodysim kur stot“.

Ne, aš sakau, jūs neparodysit, kur stot, mes atsistosime patys, ten, kur mums tinka. Bet mus vis tiek nukišo...tai suprantat, vėl gi, kam vertėjas reikalingas ant scenos tada, jeigu jis yra užkištas už kolonėlių, kas jį matys? Čia yra tokių specifinių dalykų, kurių žmonės paprastai tikriausiai ir nepagalvoja.

- **Tiek daug problemų Alytuje...**

- Čia net gi ne problema (juokiasi). Aš tik šiaip papasakojau padėtį (juokiasi). Na, vėl gi iš informacijos prieinamumo, ko pasiekiau Alytuje, šiais metais tą darysiu su rajonais, nes čia buvo ne per seniausiai, jog savivaldybės svetainėje atsirado labai gaila ne pirmajame puslapyje, bet per nuorodas atsirado paslaugos, kaip jas užsakyti. Tas yra, tą aš įveikiau ir tas yra suderinta. Tai va, tą patį bandysim daryti kartu su rajonais: su Alytaus, Lazdijų, Druskininkų ir Varėnos. Kalbant apie rajonus, kas iš visų maloniausia, tai geriausiai bendradarbiauja Varėna. Varėna labai lanksti iš tikrųjų, labai bet kam jinai, tikrai džiugu dirbti su ta savivaldybe. Ką beapsiūlytum, jie iš tikrųjų labai geranoriškai priima ir tikrai viešina. Tik mes turime problemą, jog mes neturime transporto. Tai suprantat, važiuoti per Seniūnaičius per rajoną autobusais, kadangi dabar tas viešas transportas yra taip „tobulai“ sudėliotas, kad net ir į užsakymus vykti mes žiūrime kitą kartą bei derinam ne taip kad klientas jau prašo, bet klientas pasirinktą laiką, nes nėra tokio autobuso, nėra tiesiog kaip atvykti. Arba 6 valandas iki Varėnos važiuoti su persėdimais man atrodo per Valkininkus kažkur tai...(juokiasi). Taip, autobusų važiuoja mažai į rajonus. Grįžimas taip pat yra sunkus. Turiu omenyje rajono centras, o tie vat mažieji, tai yra visiška problema. Tai vat, tas informacijos prieinamumas gaunamas tuomet, kuomet tu iš esmės negali susisiekti, tu negali tos informacijos nei gauti nei pateikti. Vėl gi, žmogus kai kreipiasi tiesiogiai ar sms'u ar kažkas iš pažįstamų skambina ir užsako paslaugas sakykim, taip, mes stengiamės sudėlioti taip, kad visi užsakymai būtų patenkinami. Tik mes prašom, jog jeigu jiems mūsų nereikia, ar kas pasikeitė, tai būkit geri informuokit. Čia gi normalus dalykas. Tai va, prie informacijos prieinamumo, dar kas. Tai tuos viešus renginius bandom versti tokius, kurie yra Rotušės aikštėje. Bandėm daryti parodų vertimą atidarymo, kada buvo „Mes moterys“ su Beata Tiškevič, mes bandėm tą daryti, aišku iš kurčiųjų draugijos mes negavome jokio atsakymo, nors susirinkimo metu aš buvau truputį kaip ir užsiminus. Apie mane buvo atsiliepta taip: „sugalvojau čia verst kokį, mūsų žmonės neis“, į tai atsakė vienas žmogus už visą bendruomenę. Nemanau, jog tai buvo teisingas atsakymas, kadangi žmonių buvo, jų buvo nedaug, tačiau jų buvo. Yra žmonės, kuriems įdomu buvo, mes pasistengėme ir vedantieji ir organizatoriai, kad jeigu, žmonių buvo tikrai labai daug Kraštotyros muziejuje, tai pasistengėme taip, jog vertėjai iš karto turėjo ir labai gerai sudėliojo Adomaitis visą reikalą, nes mes šiaip dirbome pakankamai gerai. Kur yra vertėjai iš karto susitvarkėme, kad niekas neužstotų vertėjos, kurtiesiems mes tiesiog palikome kėdes, kad jiems nereikėtų stovėti, kad jiems vertėjų neužstotų, buvo paliktas laukas regėjimo. Iš tikrųjų buvo tobulai sudėliotas dalykas. Tobulai. Ir kas nori į tas parodas tikrai ateina. Aišku ne visiems juk gali būti įdomios tos parodos. Tai yra normalu.

- **Žinoma, juk taip kaip ir girdintiesiems.**

-Čia yra normalu, visi, mes, esam žmonės. Vieniem tas patinka, kitiem kitas patinka, bet tiesiog buvo toks atvejis, kad mums neįdomu, nu kaip neįdomu? Ne visiems, mums neįdomu...gal būt tik daliai. Vėl gi, vertimas mišiose, Šventose mišiose. Ar ne, na, mes ypatingai ten darome kada neįgaliųjų diena. Tai vat, tada tikrai yra iškilmingas vertimas, yra ir teatre, čia jau yra senas reikalas, tapęs tradiciniu. Vėl gi sakykim, iš tų pačių organizacijų nėra žmonių. Vienetukai, kuriems net gi ant pirštukų gali suskaičiuoti, kuriems parašai: ateik, bus įdomu, arba ateik, bus tas ir tas. Su jais taip reikia, parašyti, jog ateitų, nes kitą kartą jiems tokio reikia paskatinimo, paraginimo. Ir jie iš tikrųjų būna patenkinti ir jie ten vienu žodžiu ir mišias išbūna tvarkingai, jie pasirūpina kalėdaičiais, tai yra normalus dalykas, nes tai yra prieš Kalėdinis laikas, jie kartu kaip pakylėjimą, išsineša dvasinį kažkokį, matai, jog žmogui gerai (juokiasi) tiesiog matai, kad jis išėjo pakylėtas. Tai tokie dalykai, kitas dalykas yra, kad jie po to vyksta į tuos renginius, kurie irgi yra verčiami. Aišku, kada koncertinė dalis, jiems truputėlį yra liūdniau, jie gali tik stebėti, nes sakykim dainos neverčiamos, eilėraščiai neverčiami, nes tai yra ganėtinai sudėtinga ir to dalyko...arba turime turėti iš anksto scenarijų su visais žodžiais pasiruošti, bet paprastai mes to negauname. Tik šiemet nebuvo daroma, tačiau prieš tai 3 metai iš eilės neįgaliųjų

dienai, gruodžio 4-tai minint, mes dovanodavom susirinkusiems tokį kaip mažą sveikinimą, būdavo daina gestais.

- *Imituojama daina?*

- Taip, tai daina gestais. Ir buvome net gi vienais metais padarę su visiškai kurčia mergaite kartu. Man tas asmeniškai labai patiko, nes reikia į dainą įsijausti, ją išgyventi...Pernai to nenorėjo iš mūsų, tai ir nebuvo imituojamos dainos (juokiasi).

- *Tarptautinės kurčiųjų dienos proga, renginiai vyksta Alytuje?*

-Vilnius, Kaunas visada daro renginius, mes nieko nerengiame, nes esame mažas kolektyvas, dirbančių žmonių yra mažai, mums iš tikrųjų žmonių trūksta, plius buvo toks laikas, kai mes turėjome vertimą mokykloje, tai praktiškai vieno žmogaus aš dienos metu nebeturiu.

-*Įdomu sužinoti, kiek dirba vertėjų šiame padalinyje?*

- Dirba dvi. Vienos laukiam kada grįš iš vaiko priežiūros atostogų. Tai suprantat, jeigu mes dar išvažiuojame į rajoną, tai tiesiog, ką tu su vienu žmogum padarysi išėjęs? Na, nieko nepadarysi.

- *Pastebima dar viena problema, jog trūksta gestų kalbos vertėjų (juokiasi).*

-Na, mes šią problemą žinom labai seniai (juokiasi).

- *Kaip Jūs manote, kodėl gestų kalbos vertėjo specialybę galima įgyti tik Vilniaus kolegijoje?*

-Nežinau, gal todėl kad pirmas dalykas yra labai specifiška. Antras dalykas, jų gal ir gerai, jog ruošia tiek mažai (pauzė). Jūs pažiūrėkit, visi aišku sako, jog trūksta vertėjų, bet dabar vėl toks dalykas, žiūrėkit, kas jiems mokės atlyginimus? Vertėjų centrai turi aiškiai nuleistą kartelę, biudžetus, kieketatų yra ten...ten...ten...ten. Iš kur jų paimti daugiau? Tai vat, šiais metais, anot Miškinienės ir Pupovienės, 7 etatus įdės per Lietuvą (juokiasi). Įsidėmėkit, per Lietuvą...Lietuvos mastu. Tai va, jau yra 7 žmonėmis daugiau. Taip, reabilitacijos centruose, ten gal kažkas turi savo etatus, bet mes tikrai jų neturime. Ir vėl gi, kiek žmonių baigusių nori tą darbą dirbti? Ne visi. Labai daug yra žmonių, kurie... tikrai turėjus nemažai studenčių, pirmakursių, sakykim, atleikia, ir aš iš karto klausiu: tai koks tavo tikslas? Kaip tu matai savo darbą? Ir taip toliau. Ir kai tu pradedi žmogaus klausti tik atėjusio, tu supranti, kad jis ne į tas roges išokęs. Visai ne į tas roges išokęs. Jis tą darbą įsivaizduoja aš nežinau kokį. Pirmas dalykas, jis įsivaizduoja socialinį darbą visiškai. Čia juk ne socialinis darbas, o vertimas. Vertimai vėl gi jie yra kalkė arba yra tikroji kalba, pagal klientą, atsižvelgti labai svarbu. Vėl gi, jeigu yra mišru grupė, mes sakykim, toks kaip Alytus, mes neturime galimybės tikrai versti taip arba taip. Mes verčiame kalkine kalba. Jeigu renginys, kiek vienas vertėjas gali laiko versti, įsivaizduokit. Tai yra ir nuovargis ir įtampa, stresas, viskas. Ir viską reikia suvaldyti, kadangi viską vertėjas valdo, automatiškai reikia pasikeisti, truputėlį duoti smegenims sekundę atsileisti ir vėl stoji į darbą. Jeigu tikrąja gestų kalba versim, tai jos visai turės mažas atkarpėles vertimui, kad spėtų smegenyse perdirbt, smegenyse vėl grįžt atgal, perdirbti, tada vėl grįžt atgal, nes tai yra informacijos sisteminimas, pateikimas staigiai. Aš kiekvieno kurčiojo vis prašau: būkit geri, bent ramiau, lėčiau kalbėkite. O kai atsistoja...Kol tu pavardę išdaktiliuoji, jis jau nuėjo kažin kur...

- *Kalbant apie informacijos prieinamumą, buvo pastebėta, jog kurtieji yra pasipiktinę, jog verčiamos žinios ar kai kurios laidos per televiziją yra kalkine kalba. Pakomentuokite šią mintį.*

-Ne visos laidos ir žinios yra verčiamos kalkine gestų kalba. Jau yra labai daug laidų, kurios yra verčiamos tikrąja gestų kalba. Jeigu jūs mokėtės gestų kalbą, tai jūs atidžiai pažiūrėkite. Keičiasi visa tai labai greitai. Buvo tas kalkinis vertimas iki 2015 metų Gegužės mėnesio, tačiau nuo to laiko viskas pasikeitė. Šiuo metu yra labai daug žmonių, kurie verčia tikrąja gestų kalba: ir Inesa verčia ir ta mergaitė, aš jos nežinau, tokia su kuoduku būna per žinias, tai ta irgi verčia gestų kalba, Arūnas sakykim verčia kalkine kalba, kur yra LRT televizijos viena tokia vyresnio amžiaus moteris, tai ji verčia kalkine kalba, Rimutė versdavo kalkine, dabar jau nebeverčia, o verčia jaunos panelės kažkokios, net nepamenu kokios, nes jas irgi keičia. Žinokit labai pasikeitimų yra. Vasario 8 dieną kaip tik vyko Vilniuje posėdis ir buvo diskutuojama dėl laidų vertimo poreikio. Viskas tikrai juda ir juda į gerą. Matot, tai yra finansinis reikalas. Titravimas irgi yra finansiniai reikalai. Norai gali būti didžiausi, bet jeigu nėra finansų, nėra ir paslaugų. Kiek ilgai važiuosi...tiesiog tai pristabdo. Arba kai buvo Panevėžio televizija su vertimu į gestų kalbą, jie tiesiog pasiima už narį, o idėjų buvo, norų buvo, polėkis buvo, viskas buvo gerai. Tačiau ir pasibaigė...neilgai buvo ir pasibaigė. Ir labai gaila, kai tokie dalykai yra užgesinami. Galbūt, galbūt, aišku keisis, mes tikimės.

- Todėl ir reikia sukurti tokį klasterį, kurio tinkle būtų tokios įmonės, kurios galėtų paremti finansiškai. Pritariate mano minčiai?

- (Juokiasi) manau prisidėti norėtų stiprios įmonės (juokiasi), kurios turi pinigėlius. Manau, jog reikėtų liesti verslą, nors verslas labai sunkiai į tai žiūrės, nes man atrodo tik iš geranoriškų paskatų galima būtų prašyti iš jų tokios kaip paramos, pagalbos ar bendradarbiavimo. Verslas yra verslas, mes suprantam juk žodį verslas (juokiasi).

- Informacijos prieinamumą kaip ir aptarėme, pereikime prie užimtumo.

- Taigi, užimtumas, ar ne, vertėjų centrai nei vienas neturi tų galių, kad jie galėtų organizuoti renginius, kad jie galėtų keliauti į keliones, daryti rankdarbius taip toliau ir panašiai. Tai yra kurčiųjų bendruomenės projektinis darbas (pabrėžia), kurį sėkmingai tą daro, kaip parašė projektą, ką sukūrė, ką sugalvojo ir ką įgyvendino. Čia yra tik noras, jeigu noro nėra, yra kita medalio pusė. Ar jie rašo projektus reabilitacijos, kur išeina, kažką gal kalba ar kažką patvarkė, gal valgyt parnešė, gal vaistukų nupirko, gal tiesiog pasikalbėjo ir išgėrė kavos. Sunku pasakyti, kam ko reikia, nes reikia ir bendravimo. Jeigu žmogus jau negali išeiti iš namų, jis yra senyvo ar stipriai senyvo amžiaus, jis negali atvykti į kurčiųjų bendruomenę pasikalbėti, o jam yra labai svarbu, ypatingai jeigu jis yra vienišas, arba vaikai kažkur gyvena, kad ir ne tam pačiam netolimame užsienyje, sakykim, bet Vilnius, Kaunas...jau jiems yra problema. Supratot? Su kuo jis pasikalbės? Juo labiau gestais? Viskas. Tai vat ir reikalinga kurčiųjų bendruomenė, sakykim, vat tie tam tikri projektai, tam tikra žmonių grupė. Aišku, nenorėčiau, jog būtų piktnaudžiaujama kas vyksta, bet sakykim, taip, to reikia aš sutinku. Bendrauti žmonėms reikia ir ypatingai su tuo vat tuo tokiu...išėjimas yra vat geras dalykas, bet aš manau, kad tokiu momentu į tą patį išėjimą įjungti ir rankdarbius. Tiesiog, ateini, kartu pamezgei, pasišnekėjai, biškėlį pasibendravai, pasimezgei, išgėrei kavos, arbatos, išėjai ir viskas. Tai būtų surišta tas su anuo ir būtų tikrai geras derinys, bet čia yra ne mūsų daržas ir tikrai nenorime lįsti ten, kur mums nereikia, nes mes už kiekvieną dalyką skaudžiai atsimokam. Tiesiog skundai per ministerijas ir tikrai to nenorim. Nenoriu, aš tikrai išgyvenau tokį košmarą nuo rugsėjo mėnesio, kad aš dabar tiesiog daug ką jau darysiu kitaip. Ką aš anksčiau dariau? Aš tiesiog būriau bendruomenę, sakydavau: jūs organizuokitės, jūs vat...toks dalykas ir paleido antį, kad va taip galėtų būti, jūs ten mokykitės, dalykitės, viskas čia kažkaip tai, mes prisijungiam, patalkinsim tyliai, ramiai ir padarė, jog mes esam kalti, todėl daugiau nebenoriu. Daugiau nebenoriu, nes man tai daugiau net nebuvo mokama, tai tiesiog visa tai buvo iš geranoriškų paskatų, o likti kaltai, jog tu nori žmones suburti, patikėkit, nėra maloniausias dalykas. Vat vėlgi aš esu, buvau 4 metus vertėjų centro tarybos narė ir tik pastarąjį pusmetį nuo birželio 22 berods pernai metų, patapau pirmininkės pavaduotoja, kur buvo, sakau, ministerijai siųstas raštas, kad aš esu tokia ir tokia pavaduotoja ir nežinia aš ką veikiu. O ta pavaduotoja nieko neveikia apart tai, kad gali inicijuoti sakykim bendruomenei, kad mes galim tą kurčiųjų bendruomenę už ačiū išvežti, parodyti, ką tik jie nori, gali į Anykščių Lajų taką nuvežti, galim į piramidę nuvežti, galim į vandens parką nuvežti nemokamai. Tiesiog iš tų bendruomenės pinigėlių surinkus žmones ir valio. Bet jeigu žmonėms buvo tai, jog aš ten dirbu ir aš galiu rekomenduoti ir reikėjo skūsti, kad ten aš dirbu, visuomeniniais pagrindais, kur mes važiuojam savaitgaliais sakykim sekmadienį, šeštadienį, kai tikrai man čia nėra darbo diena...Ir rado pretekstą prisikabinti ir apskūsti tikrai be pagrindo, todėl man yra gėda už tuos žmones. Bet vėl gi, negali pykti, žmogaus toks suvokimas.

- Tikrai, kad gaila...

-Labai gaila. O žmonės galėjo labai daug ką pamatyt...Labai daug. Mes važinėjom ir į Pakruojo dvarą į Šiluvos atlaidus, taip pat į Kryžių kalną, į Tytuvėnų vienuolyną, mes ir ėmėm gidą ir iš tikrųjų buvo labai turiningos kelionės. Tikrai labai šaunios. Išvažiuoji anksti ryte, grįžti vėlai vakare. Bendravimas su žmonėm iš tikrųjų naujų pažinčių susiradimas, tarpusavyje jų pačių komunikavimas. Tai yra žinokit tikrai tobuli dalykai. Sakau, mes 4 metus tą dalyką darėm ir aš labai džiaugiuosi tuo, nes labai daug žmonių ir dabar mieste susitinku ir jie pasisveikina ir vardą atsimens ir žiūrėk jau parašė žinutę „kaip sekasi?“, turi kontaktą ir tas yra. Kurtiesiems galėjai tiek daug padėti, bet tiesiog kada jau žinojo, kad aš esu tenais, netgi susirinkimai vykdavo kurčiųjų bendruomenės klubo, buvo klausama ko tu ten sėdi, ką tu ten darai. Ten buvo priešiška nusiteikę žmonės.

- Kaip Jūs manote, kodėl susiklostė tokia neigiama situacija?

-Nežinau, žinokit man čia kaip konkurencija. Aš nesuprantu kodėl. Gal todėl, jog žmonės labiau...čia vėl gi, kaip vaikų darželis žinokit, kur mielesnė auklėtoja, šiltesnė, prie jos labiau glaudžiasi. Taip ir suaugusių visuomenėj lygiai tas pats yra. Jeigu žmogus šiltas, prie jo prieina. Ir tas, kuris yra nešiltas, bijo to, kuris yra šiltas, nes tai yra konkurencija. Šiltas ir šaltas, jie gi netraukia vienas kito (juokiasi). Tai yra paprastas dalykas, tačiau juk negali būti visi žmonės šilti arba šalti (juokiasi).

- Ir negali visi žmonės sutarti...

- Negali. Tiesiog darbe aš manau negali būti jokių šiltas ar šaltas, turi būti bendradarbiavimas. Man patinka, man nepatinka, negali būti. Tiesiog taip, man gražu ar negražu, bet patinka, nepatinka negali būt. Turi būti bendradarbiavimas, nes tai yra darbas. Ambicijos turi likti šalia. Ir gink Dieve viso to negali matyti klientas. O klientai mato...Ir tai yra labai gėda, bet ką padarysi. Gal išaugsim iš to, o gal ir ne. Tai va, iš to užimtumo, pavyzdžiui vat būna žmonės sakykim sako, jog norim susirinkti, išgerti pas tave kavos, norim ten sakykim kažką tai. Tuomet gerai, vienam parašai, kitam parašai, jog tą ir tą dieną, ten ir ten renkamės gerti arbatos. Tai labai dažnai sutapdavo, jog per trijų karalių dieną, tai vat, sakykim, jiems labai tas patikdavo ir tiesiog ateidavo. Vėl gi labai įdomių dalykų, gaudavai sms'ų: ar bus tas žmogus? Ar tu jį kvietei? Ir aš tiesiog nekviesdavau, nes aš žinau, jog jeigu tas žmogus ateis, tiesiog visi šie žmonės, kurie nori susirinkti esant tam žmogui jie neateis. Ir aš tiesiog tam žmogui nutylėdavau ir nepranešdavau. Labai gaila, kad taip yra, bet taip jau yra. Man tas nepatinka labai. Bet gal kokios nuoskaudos yra likusios, nes jie yra iš seniai pažįstami, aš gi čia išokusi į visą šį katilą (juokiasi). O jie kurčiųjų bendruomenėj gyvena seniai, vieni kitus žino. Vat kažkaip įdomiai ten viskas vyksta.

- Tikriausiai kurtieji ir neprisigirdintieji yra vidutinio amžiaus visi?

- Įvairiai. Žinokit labai įvairiai, net tikrai negalėčiau išskirti. Labai negalėčiau, nes tas jaunimas dabar pargrįžta į čia dalis, tiek sakykim turime ir 13-mečių klientų. Ką jis ne klientai? Klientas, jam reikia paslaugos ir viskas. Tai va, jeigu žmogui reikia.

-Labai įdomu, kur dingęs kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų bendruomenės jaunimas Alytuje? Nes sutikti gatvėj žmones, kurie bendrauja gestais iki šios dienos man neteko...

-Žinokit šiaip tai netgi iš tiesų (pauzė) dalis yra kurie slepia tai. Jie netgi sakykim vat yra buvę taip kad man pačiai yra buvę, kai aš pradėjau dirbt vertėjų centre, kai aš dirbau vertėja pradžioj ir kurčiųjų draugijos pirmininkė man buvo pasakiusi, mes nuėjome į kažkokią parduotuvę, aš jai kaip ir paslaugą turėjau teikti vertimo. Aš jai pradėjau versti, sakyti ir po to aš taip į mane žiūri pardavėjos ir aš sakau: žmogus negirdi, paaiškinau tiesiog, jog aš esu vertėja, o ji po to ėmė atsisuko ir pasakė: nereikia čia nieko sakyti, kad aš negirdžiu... tuomet pagalvojau, ką aš čia darau atsiprašant...Kažkaip negerai pasijutau. Ir visa tai iš kurčio žmogaus girdėti tai man taip kažkaip...Jie gal ir slepia, dauguma juk sako, jog jie yra sveiki. Tuomet sakau, kodėl imate pinigų iš valstybės? Kodėl? Taip, aš sutinku, jūs esate sveiki, tačiau neimkite pinigėlių iš Valstybės. O kad negalia yra, ji yra ir pripažinkim tokią, kokia ji yra. Neduok Dieve tos negalios, reikia niekam nelinkėti. Bet nereikia to neigti. Tiesiog nereikia. Nu, taip atsitiko, žmogus taip yra. Ir yra kaip yra. Tai gal apie užimtumą tiek, ar dar kažką tai?

- Dar norėčiau sužinoti, ar daug yra įsidarbinusių kurčiųjų ar neprisigirdinčiųjų Alytuje? Ir jeigu taip, tuomet kokiose įmonėse daugiau dirba klausos sutrikimus turintys žmonės?

-Tokios statistikos aš neturiu ir nerenku ir šiuo klausimu dirba pagal projektą kurčiųjų bendruomenė. Taip, čia jų yra viena iš konsultavimo ir informavimo sričių. Jie ten ir projektus rašo. Ten yra jų duona, todėl nenoriu jos atimti (juokiasi).

- Kaip Jūs manote, kurtiesiems lengva gyventi mūsų šalyje?

-Šiaip tai nesakyčiau, jog jie gerai gyvena. Žinokit iš tikrųjų jiems ne taip lengvai integruotis. Aišku kaip buvo žiūrima anksčiau ir dabar tai šiuo metu tikrai yra žiūrima draugiškiau ir darniau ir tolerantiškiau, bet suprantat, vis tiek yra ta spraga – kalbos barjeras. Tai vis tiek, ne kiekviename darbe vėl gi gali tą žmogų priimti. Kitą kartą vat koks ekstra atvejis, vertėjos tuo metu nebebus...Kaip pasakyti kokia nors labai svarbi užduotis?

-Gal parašyti raštu?

-Žinokit su tuo rašymu...Skaitėt jūs kada kurčio žinutes?

- Taip.

-Ir kaip? Patiko?

- Na, gramatika skiriasi...reikia įsigilinti, ką žmogus nori pasakyti.

-Tai jau čia gramatika tai kaip gramatika. Tačiau galūnių nėra, visur yra bendratys, tai yra vienas dalykas. Eiti, važiuoti, stotis, griūti...Ne vienerius metus dirbu, ir kokių tik žinučių esu gavusi. Ir taip skaitai ir kitaip skaitai ir nesupranti, ko nori ir ko dabar jam reikia. Vat, kaip dabar įskaityti. 10 kartų skaitau, kad suvokčiau, ko iš tikrųjų reikia, nes neįmanoma suprasti. Ar reikia ten ir ten atvykti, nes reikia to ir to, ar yra šitas ir šitas ir reikia va ten ir va ten. Niekaip nesuprasi. Jiems labai sunku išmokti lietuvių kalbą. Jie gali lengvai išmokti anglų, rusų, tačiau ne lietuvių. Iš tikrųjų lietuvių kalbos gramatika yra labai sunki. Visa kalba yra tikrai labai sunki ir jiems tikrai yra sunku, plus jiems labai trūksta pačių žodžių, lietuvių kalbos žodžių. Suprantat, pats žodynas jis nėra skurdus, negali sakyti kažkoks tai, bet ribotesnis. Jis nu toks, bandoma iš to viso vis tiek lipti nu tą visą plėsti. Tikrai gestus kuria, ten viskas yra gerai, nes plečiasi. Bet suprantat, tai yra tikrai labai sunkus dalykas. Vat kada yra mokyklose vertimai (pauzė) yra žodžiai, kurių jie nesuvokia. Pavyzdžiui: rąstas ir rastas, medis rąstas ir rastas daiktas. Vat jiems yra vienodai. Būdas ir būda, jiems taip pat yra vienas ir toks pat žodis. O kaip pamokų metu gali gestų kalbos vertėjas išaiškinti versdamas pamoką dar kas yra tas žodis? Ką jįsai reiškia? Tai aš manau turėtų būti ir tėvų ir pačių kurčiųjų darbas dirbti su knyga. Vat imti knygą ir skaityti. Turiu pavyzdį: garbaus amžiaus moteris, visiškai kurčia. Labai gražiai kalba, labai gerai rašo ir nuostabiai dėlioja mintis popieriuje. Bet ji ir sakė, jog jos mama buvo lietuvių kalbos mokytoja. Nuo 5 klasės ši garbaus amžiaus moteris būdama 5-oje klasėje jina pati taisė mamos parsineštus vaikų darbus. Patikėkit, raštas kaip dailiraštis surašytas, surimuota, sudėliota ir nepasakyti, jog kurčias žmogus rašo. Tvarkingai, gražiai, mintys sklandžios. Ir ako kas padėjo? O gi mama, nes sako, man davė dirbti ir man patiko, tuomet supratau, kas tai yra vat per tą skaitymą ji tiek išplėtė savo akiratį bei žodyną, kad jai neprituks jokio gesto. Jina žino vieną žodį pavėrs kitu ir jina greitai prasuko ir viskas jai tvarkoj.

- Bet tokių žmonių yra vienetai...

-Labai mažai. Mūsų jaunimas šiuo metu yra linkęs tik į kompiuterį ir į kompiuterinius žaidimus. Knygų skaitymas yra paliktas nuošalyje. Labai retas, kuris skaito, o čia yra pagrindas, pats žodynas ir viskas plečiasi iš kart po knygos. Tai iš to užimtumo yra tiek, o kiek yra įmanoma, kiek sužinom tai inicijuojam vertimus. Tada pranešu kurčiųjų draugijai sakykim. Anksčiau nerašydavau draugijai, kol buvo tokie eksperimentiniai sakykim, pradžiai: atvyks-neatvyks, bus – nebus, nes kitą kartą ateini, pasižiūri, tiesiog prameti salę, žmonių jeigu mažai, pradėjom nuo mažų renginių, nes kaip ir apsišaukti nesinori (juokiasi). Vis tiek vat po truputėlį bandėm tuos ir kažkaip matai, jeigu nėra, tai nėra. Pabūni renginyje ir išėini. Jeigu vienas ar du žmonės, tai irgi yra gerai. Jei maža grupė tuomet net ant scenos nelipi ir niekam netrukda. Tiesiog esi šalia tų žmonių ir viskas yra gerai. Yra iš tikrųjų taip, mes vertėm „Altorių Šešėly“ spektaklį. Čia buvo žiauriai sunku. Aš pati pasiėmiau žmogų versti visą spektaklį, nes sakiau ir stogas nuvažiuos to žodžio prasme. Alytaus buvo statymas. Teatro Alytaus. Gerai, kad tas žmogus, aišku jis iš lūpų skaito kažkiek, bet kai yra tamsu jis negali skaityt, tiesiog seks jis, nes salėje yra prietema, tai mes tiesiog sėdėjom šalia ir buvo toks vertimas jis į mane, aš į jį ir va taip va vienas į kitą. Iš viso buvo trys žmonės, mes jiems ir vertėme. Aš taip pat verčiau šį spektaklį, tikrai buvo sunku ir tikrai ne viską išverčiau (juokiasi), tai yra normalu. Susikalbėti aš galiu, bet kai yra spektaklis jau nėra taip paprasta iš tikrųjų, jau reikia įdėti darbo ir pastangų. Bet buvo toks dalykas. Mūsų merginos yra vertusios pavyzdžiui santuokos ceremonijas. Juokiamės, kad ištaria taip, bet dar ir dabar neištekėjus (juokiasi). Buvo tokių momentų gražių. Nu tiesiog įvairių yra tų dalykų, nėra kad vien tik buitiniai vertimai. Labai šaunu, kada tas vyksta, tuomet ir nuotaika atsiranda visai kita ir tiesiog jauti pakylėjimą ir gerą jausmą.

- Ačiū už išsamų užimtumo apibūdinimą, pereikime prie išsilavinimo.

-Apie išsilavinimą pirmas dalykas tai yra, kiek nori patys kurtieji ir neprigirdintieji, kiek jiems to reikia. Tiek, kiek yra pas mus besikreipiančių žmonių pradėkim nuo mokyklos, profesinio rengimo mokyklos centras ką mes turime Alytuje ir kolegija. Tai kolegijoje mes tik nuo rugsėjo turėjomenorinčią studijuoti mergaitėklentę sakykim, kuriai buvo reikalingas vertimas. Kadangi turime tik dvi vertėjas (pauzė) tikrai buvo sunku. Vertėjai versti 3 valandas be perstojo, palaukia ten 10 minučių ir vėl 3 valandas, tikrai buvo didelis šokas. Juo labiau, kad mes turim, nes kolegija: nuo 9 valandų ryto iki 7 valandų vakaro, tai mes dirbdavom ne iki 17 valandos, tačiau iki 19 valandos, tai

įsivaizduokit visą dieną išversti vertėjai...Kita vertėja mokykloje. Tai jos taip darydavo, kada būdavo pertrauka 10 minučių, tai jos bėgdavo. Išsina viena iš mokyklos ir bėga į kolegiją, kita iš kolegijos bėga į mokyklą. Jos per tą laiką apsikeičia, aš net nekalbu, jog jos valgyti neturi kada, nes jos lekia tam kad spėtų klientui suteikti paslaugą. Pavalgo pertraukos metu kokią bandelę, spurgą ir viskas. Taip, mes turėjome visą košmarišką mėnesį. Tai čia yra tik du klientai, o kiti? Bet taip ir stumdėm, ką galima toliau, ką galima kitą dieną. Kur ten kažką skambinti ar kažkas tokio suderinti, sutarti, dariau aš tiesiog vietoj čia, kiek yra įmanoma. O vat tie visokie išvažiuojamieji, išėjimai su klientu, tai derinom laikus, tai kokią pamoką nuimdavom, tai paskaitą. Tai žinokit, jau tai yra ne darbas, o lėkimas, bėgimas. Tai yra jau visiškas smegenų išplovimas. Bijau, jog jos kaip šešėliai liks, nes krūvis tai žiaurus iš tikrųjų buvo. Nemoku net pasakyti, koks tai krūvis. Tai vat, kiek Alytuje buvo poreikis per negaliu, bet buvo viskas padaryta. Visi buvo patenkinti. Dabar laukiam pavasario sesijos. Ir vėl maratonas, nes ji įstojus dar tik pirmus metus, o studijos bus iššęstinės, todėl laukia dar tikrai ne vieneri metai. Tai va toks yra dalykas dėl išsilavinimo. O tai, kad juos skatinti, raginti ar panašiai, tai aišku, kai bendrauji pasikalbi, kurie ten ko nori, bet tokio, kad pavyzdžiui inicijuoti, eik tu būtinai mokytis ir panašiai tikrai nėra, nes neturime mes tokios teisės. Žmogus yra suaugęs jei jau kalbam apie tuos vyresnius, jie jau patys nusprendžia, ko jiems reikia. Tai tiesiog jei pasako, jog gal norėčiau, tuomet iš karto atsakai, jog tu vertėjai juk gausi jeigu tu tik nori.

- *(Pauzė).*

- Dėl tų mokslų, žodžiu, tai mes paraginam, sakykim jeigu būna parašyta, jog norėčiau studijuoti profesinio rengimo centre, ar bus vertėja? Taip, vertėja bus, suderinsim, sudėliosim, žodžiu. Tie vertimai yra įvairūs, ir su psichologais bendravimas tiesiog ir teismai taip gimsta visa praktika darbinė. Tai tiek, tai išsilavinimas. Kas dar? Dėl įstaigų ar ne?

-*Na, dar galėtumėte papasakoti apie kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų gyvenimo kokybę mūsų šalyje. Kas pasikeitė per 20 metų, kai buvo paskelbta gestų kalba oficialia?*

-Jiems, kaip, tuo momentu, tikriausiai visi tą dalyką sakė ir jūs žinot, kad anais laikais, kaip jūs sakot sovietiniais laikais (juokiasi) buvo draudžiama kalbėti gestų kalba, buvo ir per rankas daužoma liniuote ir visaip, kad taip nebūtų. Tai nėra gerai, bet, aišku turi savo kalbą ir tai yra sveikintina, kad pagaliau buvo pripažinta ir iš tikrųjų labai vat, gal žiūrėjot tą filmuką apie gestų kalbą?

- *Taip, mačiau.*

-Žiūrėjot ar ne, tai iš tikrųjų aš žaviuosi tais žmonėmis, kur po to buvo kalbama: „gal čia blogai, reikėjo taip“, ir vėl negerai...Jie čia paskubėjo neištyrę, neišanalizavę, taip Mantrimas kalba. Aš manau, jog kurtieji turi džiaugtis, nes gal iki šiol dar būtų jų kalba nepripažinta. Čia tikrai, kaip yra sakoma, rankas, kojas reikia bučiuoti už tai, kad sugebėjo tuo laiku, prieš tiek metų patvirtinti gimtąją kalbą. Tai čia tik sveikintina. Aš manau tik taip. Gerai, pripažino, o dabar jau tiria, va dabar jau dirba. Va dabar jau dirba, o pripažinti tai ne taip greitai ir pavykstama ir ne taip greitai pasiekia tuos tokius dalykus, kad žinokit, man tai vat, iš mano suvokimo lygio, tai aš džiaugiuosi už tai, jog buvo pripažinta. Ir po jau jie tiria, analizuoja, daro, tobulina. Visada gerai tobulinti, daryti, kai jau yra patvirtinta, o kai dar nežinai, patvirtins, nepatvirtins, rezultatas gali būti nežinai koks. Pažiūrėkit, kas daros 112 pagalbos telefonui...kokios investicijos, kiek dirbta, kiek rinkom duomenų, kiek rašėm pasižadėjimų, konfidencialumą ir visa kita ir galiausiai nieko nebeliko. O tiesiog, kažkas viską ištrynė ir dingio, tiesiog dingio. Ir vėl, siųskit man informaciją, atnaujinkit, darykit...Palaukit, tai jeigu informaciją aš jau nusiunčiau, pagal visus aprašus aš ją turiu sunaikinti, aš ją sunaikinau, tai kaip aš ją vėl surinksiu? (Pauzė) Tai nėra taip paprasta. Vat, tai jeigu ten kažkas neatsakingai pažiūrėjo į tą dalyką dirbdamas ir netvarkingai sudėliojo, tai čia jau yra ne mūsų iš tikrųjų problema. (Pauzė) O vat, dėl kartos. Patys jie sakydavo, kad ta karta tai vyresnioji karta, stipriai vyresnioji karta per tą draudimą rodyti gestais, jie išmoko kalbėti. Jie per negaliu išlaužė kalbą. Sakykim, gal jis negirdi, ką jam sako, ane kurčias, bet jis tam kitam gali pasakyti: „aš negirdžiu“. Tas supras, kad aš negirdžiu, paaiškins kažką vėl ir iš to jau gali atsirasti jau menkiausia komunikacija. Bendras kažkoks trumpas, trumpais paprastai žodžiais paaiškinamas dalykas ką galima susivokti, ar ne. Tai čia aš išvelgiu tokį, vis tiek, kad jie gali pasakyti. (Pauzė). Tai vat, iš tokios pozicijos, aišku anksčiau aš manau, kad jie kada buvo draudžiama kalbėti, jie gal buvo draugiškesni. Aš kaip matau iš to tokio viso buvimo, sakykim, kada pabendrauji su žmonėm, taip tai aš manau, jog jie buvo draugiškesni. Kažkaip. Vėl gi kita medalio

pusė, kaip jie sako (pauzė)...turiu pavyzdį: perku kolonėles, muzikos kolonėles...jisai kurčias visiškai žmogus, bet jisai jaučia vibraciją...ir mes jam sakėm, jog nuimtų dažnius, nes kaimynai skūsis (juokiasi).

- ***Na taip, nes kurčias garsiai klauso, jog išgirstų vibraciją (juokiasi).***

-Taip, jis pats juk negirdi. Suprantat (juokiasi). Arba atsineša kurčiasis telefoną...ir sako man: „va, žiūrėk, ką esu parsisiuntęs“, ir žodžiu tie visi vaizdai yra su garsu...ir pas mus darbe tik įjungia ir visi tik ai, uoj, oi...Žodžiu, bet vat gražios moterys, vat žodžiu (juokiasi). Ir tuos dalykus vat sakykim, jis mėgsta pasižiūrėti gal kur autobuse važiuodamas ar panašiai. Ir suprantat (juokiasi)...

- ***(Juokiasi).***

-Ir suprantat, garsas yra, bet jis jo juk negirdi. Tai mes pamokėm, kad reikia bent garsą išjungti. (juokiasi). Vat yra tokių linksmų dalykų iš tikrųjų. Smagių, gyvenimiškų (juokiasi). Taip, jis žmogus, bet ji negirdi ir viskas, o kitiems, koks jų reikalas (juokiasi).

-***Pasakojot apie vyresnę ir labai vyresnę kartą, o ką galėtumėte papasakoti apie kurčiųjų bendruomenės jaunimą?***

- Jaunimas daugiau va dabar tas kuris, kuris...vėl gi, žinot puikiai, kad Vilniaus ir Kauno skiriasi, ir kaip sako visi jeigu į reabilitacijos centrą sakykim į ugdymo centrą kažkurią išvažiuoti, tai automatiškai yra kalba: „Aš nenoriu į ten ar nenoriu į ten, nes yra taip arba yra taip“, arba noriu ten ir noriu ten, tai va tokie visokie. Sakykim, Kaunas kalba daugiau lūpom ir gestus tik prideda, Vilnius – kalba rankos ir mimikos, ten jau balso negirdėsi. Pavyzdžiui pas mus reikia balso. Pas mus reikia, ta prasme balso tai artikuliacija, visas lūpom dėjimas. Vilniuje pabandytum taip kalbėti, sakytų: „Tu čia ką? Koks čia tavo lygis?“. Taip, taip jie pripratę ir tai yra specifiniai dalykai, bet tai yra normalu.

- ***(Pauzė).***

- Mes vat, net nežinau prie ko čia pripliusuoti, bet kai buvo kalbų savaitė, rudenį viena iš mokyklėlių pradinukų kreipėsi tiesiog į mus ir sugalvojo projektuką supažindinti vaikus girdinčiuosius su gestų kalba. Tiesiog paklausė, kokia mūsų nuomonė. Aišku, aš turėjau paderinti, bet mes suderinom ir nuvykom. Tai vat, pirmokėlių nebuvo, nes sakė labai pasiutusi klasė, to žodžio prasme, sakė nesusitvarko mokytojos, tai sakom, suvesti ten 4 klases tai jau jie ten turbūt ir stogais išlips. Tai be pirmokėlių ir mes žodžiu antros, trečios klasės, prasivedėm per du užimtumus, per dvi pamokas. Skirtumas tas, kad vat vyresniukai patiko labiau. Mažiukai daugiau kartojo, daugiau triukšmavo ir viskas buvo žaidimų forma. Pas vyresnius jau atsirado klausimų: „O kaip jie pamokas daro? O kaip jie šita, o iš kur jie šita, o tai šitas kaip?“ ir pas juos labai daug ir labai daug tokių tikrai įdomių ir gražių klausimų sulaukėm. Labai iš tikrųjų džiaugiuosi, nes ir pradėjom nuo to, jog paklausėm, kokias kalbas žinot. Mes bandėm apie šeimą, metų laikus minimaliai ir kaip pasisveikinti susitikus gatvėje klausos negalią turintį žmogų. Kaip prie jo prieiti, kaip pasakyti labas, kaip gyveni, kiek tau metų ir žodžiu, kur tu gyveni. Va tokius mažiukus sakinukus mes pabandėm visi, tai iš tikrųjų jiems labai patiko. Parodyti gestų, tai nebuvo mūsų tikslas. Mes norėjome supažindinti, nes parodyti, tai čia žodžiu, klausė – atsakė. Pasakėme svetaines, kur galima pažiūrėti gestų, kas kaip yra rodoma. Juk vis tiek visi sėdi prie interneto, tai gali jį naudoti tikslingai (juokiasi). Tai nežinau iš tikrųjų, kiek tie mokinukai žiūrėjo, kiek ne, bet manau bent daliai buvo tikrai įdomu.

-***Alytuje yra darželių skirtų kurtiesiems ir neprigirdintiesiems vaikams?***

-Alytuje yra, jis yra integruotas. Ir va ten aš, kaip čia pasakyti...turiu savo nuomonę tuo klausimu. Sakyčiau ginčijama, diskutuotina nuomonė, nes tame darželyje dirbanti logopedė, labai rimta specialistė, labai tikrai tvirtas žmogus, bet jisai ignoroja gestus, jisai laužia kalbą. Ji dirba tam, kad išlaužti kalbą. Taip, tai yra gerai, bet ne visi gali išlaužti, ne visi tą turi. Ir sakykim, aš nesutinku su ta nuomone, kad reikia priversti visus kalbėti. Tikrai nesutinku su ta nuomone, nes aš manau, kad tai yra truputėlį pažeidžiamas žmogaus, to kurčio žmogaus „vidinis aš“, nes žmogus turi savo kalbą, kodėl jis turi verstis per negaliu, laužti tą laužymą kalbos? Vėl gi, aš paklausiau, kiek Jūs mokate gestų kalbos? Man atsakė, kad: „Ai tai labas, žodžiu viso, mano vardas“. Sakau, o toliau? O man atsakė: „O ne Jūsų reikalas“. Sakau, palaukit, gerai, tai kiek laiko būna pas Jus tas žmogus tam daržely? – Nu tai tiek ir tiek, pabūna, o tada ir tada mes jį išvežam...Sakau, tada pasakykit, o kaip jam tada bendraut? Jis yra išvežamas, jaunas, mažas, atžala kažkokia ar ne, nutrenkiama į svetimą terpę, nemoka kalbėti, nemoka gestų...Kokia žmogaus psichologinė būseną? Jis juk gali depresija susirgti iškart. Aš tuo klausimu labai

esu nesutarianti su jais, su jų nuomone, kad tik laužti kalbą ir gestų jiems nereikia. Aš jiems sakau ne, jiems gestų reikia. Vėl gi sako, dar tokį dalyką pastebėjau neseniai, kalbant su vienos klientės tėveliais buvo pasakyta: „mus atskiria kaip implantuotus ir mes čia su kurčiųjų bendruomene neturime nieko bendra. Mes implantuoti, reiškia mes viskas, esame girdinčiųjų bendruomenėje“. Bet jie juk irgi negirdi, ir ką daryt? Reiškia vat, išskirsto. Negerai (pabrėžia), todėl kad ne visiems tiems implantuotiems pasiseka ir gali kalbėti. Tačiau tie tėveliai yra pasimetę ir jie nežino ką daryti, nes juos iš karto nurašo, jog jie yra implantuoti ir jų bendruomenėj neturėtų būti. Ir čia pati kurčiųjų bendruomenė atskiria. Tai yra tikrai labai negerai.

- Papasakokite, su kokiomis organizacijomis bendradarbiauja ši organizacija?

-Yra daug bendradarbiavimo sutarčių su įvairiom įstaigom.

- Pavyzdžiui?

- Pavyzdžiui? Net gi buvo toks vienas iš įdomesnių, tai čia gal prieš metus mes turėjom iš Lazdijų rajono Rudaminos atvažiavo žmonės, tai yra per daug pasakyta informacijos bet yra bet (juokiasi). Jie kūrė filmuką apie audimo stakles. Žodžiu, jie atvažiavo, mes peržiūrėjom tą filmuką ir vertėm. Tai žinoma užtruko. Ir jie po to montavo, bet mes to filmuko negavom, nežinau, žadėjo atsiųsti, bet taip ir negavom tos juostos. Jie žadėjo perduoti per bibliotekas tą filmą su gestų kalba. Čia buco toks primityvus, paprastas, nes aš kaip sakau, jog reikia viską suderinti, sudėlioti, o tiesiog čia žiūrėjom ir po to buvo tas toks truputėlį sistemintas bei trumpintas ir aš neatsimenu, bet jie lyg darė ne sinchroninį vertimą viso filmo, o tiesiog, jeigu kas audžiasi, tai ir rodė, jog audžiasi, jeigu kas pasakoja, tai kamputyje ir jau tada tas vertimas vyko. Bet sakau, produkto pačio aš nebemačiau. Bet čia atvažiavo su kamerom ir vertė iš tikrųjų. Na o šiaip bendradarbiaujam su gydymo įstaigom, su įvairiom VŠĮ, dar neseniai pasirašėm sutartį su Druskininkų reabilitacijos centru, pavadinimo nepamenu. Bet čia ne pirmas reikalas su Druskininkais, anksčiau buvo pasirašyta sutartis su reabilitacijos centru „Saulutė“. Taip pat su savivaldybe pasirašėm bendradarbiavimą.

- Taip pat minėjote, jo teko dalyvauti mokyklos projektelyje, tokiu būdu taip pat užmezgėte tam tikrą tinklą, tiesa?

- Taip, supažindinimas toks yra, bet tai nėra tas toks bendras, kad būtų kažkas. Čia tokia kaip įžanga. Aš tą matau kaip įžangą. Nes jau 5 metai, pažiūrėkite, dabar tą darys kurčiųjų bendruomenė plačiai kalba, kad vertėjų asociacijos prezidentė bei pati Pupovienė bei Miškinienė kalba apie tai pranešime, kad važiuos per savivaldybes, kad bendradarbiaus ir ves susitikimus su socialiniais darbuotojais, padėjėjais ir taip toliau ir panašiai, ir žodžiu, kaip jiems bendrauti ir panašiai. Mes tokį dalyką jau padarėme 2010 metais. Savivaldybėse mes jau padarėme (juokiasi), tik mes nesiafišavom taip garsiai, kad mes sukviestėm ir policiją ir gydymo įstaigas ir irir...

- O kodėl Jūs taip tyliai dirbate?(juokiasi)

-Suprantat, tai yra mano darbas ir nereikia čia jo taip išpompastinti ir padaryti kažkokį farsą. Spaudoje buvo išplatinta, kad bus toks susitikimas. Laikraščiuose, leidiniuose praėjo tas skelbimas. Tuo pasirūpino savivaldybės, kuriose mes buvome. Tose įstaigose, kuriose vyko susirinkimai, skelbimai tikrai buvo. Bendruomenei buvo išplatinta per socialinės paramos centrus buvo pranešta viskas, tai tik tai vat Lazdijuose kažkaip tai, kad socialinės paramos vedėja neatvyko. Labai gaila, gal kompetencija jai neleido ir autoritetas, vis tiek mero žmona eis susitikti su kažkokiu vertėjų centru (juokiasi). Bet žodžiu tokie susitikimai pas mus vyksta, mes juos darom.

-(Pauzė).

-Kalbant apie tinklus, yra tokių dalykų, kaip ir gydytojai. Ko aš truputėlį supykstu. Natūraliai, žmogiškai supykstu, kai jie pasako, kad: „Ai tai mes susikalbam“. Kaip sakau? O paskui žiūrėk žmogus sako, jog tas žmogus mirė. Sakau: tai kaip šitoks sveikas žmogus, prieš mėnesį rašiausi, viskas gerai sms'ais, viskas tvarkoj, o mirė? Kalbam su artimaisiais, pasirodo, plaučių uždegimas...tiesiog nesusikalbėjo. Tiesiog mano, kad supranta, bet nesuprato. Ir vat turim praktikoj daug žmonių, kurie anksčiau eidavo vieni, bet tiesiog aš juos pradėjau spaust, tikrai pradėjau spaust. Sakiau neik gi tu vienas, nu ko tau vienam ten eiti? – Tai aš suprantu. Gerai sakau, bet ar tau negeriau kai su vertėju, juk tau nieks nekainuoja, juk tau bus aiškiau. Tuomet manęs paklauso. Ir labai blogai sakykim, yra atvejų kada nulekia vieni, pabūna, paskui supranta, jog jam reikia vertėjos. Vat čia ir dabar, greitai, gauni

07:50, kad 09:00 man reikia vertėjos. Pasižiūri nu, padėlioji, prastumdai, nuleki ir tuomet iš karto velnių, kad blogai, turėjai pasakyti iš vakaro. Būna tokių problemų ir dažnai.

- **Ši organizacija bendradarbiauja su įmonėmis, kuri kuria produktus ar paslaugas?**

-Kokias turite omenyje įmones?

-**Na, kadangi kurtiesiems labai reikia naujų technologijų, tai gal su telefonais prekiaujančiomis įmonėmis bendradarbiaujate?**

-Suprantat, vat su šitom įmonėmis, tai ne. Tokių, kad mes eitume, inicijuotume, darytume kažką, tai mes nedarom, kadangi pirma – pinigai, antra – jie nei vienas, nu daugumoj, nu dažniausiai, nu įprastai (juokiasi) neturi plano, jie perkasi korteles ir jiems nesvarbu ar tai „Bitė“ ar „Omnitel“ ar „Teledu“. Jiems sakykim reikalinga įsigyti telefoną ir jie bando, kad jie būtų kompensuojami. Jie nori tuo pasinaudoti, bet neaišku ar jiems tuos pinigus gražina ar negražina, nes būna tam tikrų niuansų ir tokių sudėtingų, nes reikės plaukti metus laiko, kad po to gražintų pinigėlius. Taip yra, tokia praktika. Jeigu žmogus pats ateina ir sakykim nori telefono, tuomet taip, jis yra lydimas, yra verčiama yra aiškinama ir yra kalbama. Nesakyčiau, kad tai yra retas dalykas. Tikrai ne. Kam reikia sakykim atsinaujinti arba vat kažką nori įsigyti, tai jie tikrai praeina kelis kartus per tas įstaigas per tuos tokius biudžetus, bet čia vėl gi ne kiekvienas gali įsigyti tą išmanų brangesnį telefoną, nes vėl gi yra pinigėliai, nors papratai jie kai užsimena apie savo finansus, tai mes sakom, o Dieve, kad mums bent pusę (juokiasi).

- **O pavyzdžiui perkant kompiuterį, kurtiesiems taip pat yra kompensuojama ar ne?**

-Ne, nekompensuojama. Bet teko irgi dalyvauti tokiuose pirkimuose. Tai nėra dažnas reikalas, bet yra.

- **Įdomu būtų sužinoti ar kurčiųjų namai yra jiems pritaikyti kokia nors įranga ar ne?**

-Jie patys tą dalyką inicijuojasi. Jiems yra tie skambučiai šviesos. Mirksi tiesiog šviesa, kai jiems skambina į duris. Yra žadintuvai, kurie žybsi, mirksi ir visa kita. Yra ten priemonių visokių žinokit. Bet su kompensacine technika, tai vėl gi, kada žmogus gauna iš gydytojo ten tą raštą, kad gauti tą ir tą, nes skirsto taigi jie, ta prasme skiria, rekomenduoja medikai.

-**Įsivaizduojant, jog jau egzistuoja šis klasteris, jog kurtieji pilnavertiškai gyvena Lietuvoje, jie turi darbus, gali studijuoti, turi pakankamai vertėjų ir panašiai. Kaip Jūs manote, visos problemos, kurias aptarėme šio interviu metu, ar jų neliktų?**

-Pavyzdžiui kalbos problema liktų. Liktų. Suprantat, tam tikrų geresnių gyvenimo sąlygų sukūrimas, pritaikymas dalį apšlifuočių, daliai paaštrintų situacijas, nes visą laiką kai tu turi labai gerai, atsiranda labai blogai (juokiasi). Atsirastų: jeigu čia yra taip, tai kodėl negali būti taip ir panašiai. Tai yra normalu, jog visada mes norėsime kažko daugiau ir geriau. Žmogiška tai yra, tai yra noras kažką kažko, tokio.

-**Jūsų nuomone, toks klasteris galėtų egzistuoti?**

-Gali. Kodėl gi ne? Čia tik reikia geranoriškumo. Manau, kad tik tiek reikia, nes aišku pinigai – pinigais, visur remiasi, bet jeigu atsiranda bent 10 procentų kiekvieno žmogaus žmogiškojo faktoriaus, o nebūtų vat kažkaip, tai žinokit tikrai galima daug ką padaryti. Aš remiuosi ta bendruomenine veikla 4 metų praktika. Mes dirbome visuomeniniais pagrindais, 12 žmonių komandoj. Susirinkimai vykdavo po darbo valandų. Visi skelbimai, reklama, informacija...viskas buvo daroma. Ir tai buvo neatlygintina. Ir kas svarbiausia, nebuvo nei jokių pykčių, nei jokių ambicijų, nei jokių principų. Ir suburdavom mieste, sakykim, nepažįstamus žmones į tikrai gražius renginius. Tai, kai tu gauni, sakykim arba ir veltui sceną jaunimo parke pasistatyti, kuri ten kainuoja 4000 nuoma, ir tiesiog tu surenki tuos kolektyvus, kurie koncertuoja irgi veltui, nes paskatint tuo, kad vis tiek ten sakydavo: „tai kur aš buvau toks truputėlį kirvukas, tai jie sakydavo „tą ir tą garsų, vat ten“. Sakydavau, ne nenenene, jokių garsių, garsų vieną. O dabar imama tuos visus nuo mažiukų, kurie tik pradėjo groti, tik pradėjo kažką daryti, duokim jiems „užsidegti“. Tegul suklysta, nu tegul susimaišo tas vaikas, Dieve mano. Argi čia pasaulio pabaiga? Jis pradeda. Nepradės, taigi nieko ir nebus. Ir iš tikrųjų mes daug gražiai visko daug pasiekėme. Man tik labai gaila vieno renginio, kuris galėjo būti labai gražus miesto renginys, tačiau jis mirė, tai „Auksinis dainavos ir panemunės ruduo“. Čia buvo mano kūdikis iš tikrųjų. Ir man labai gaila (juokiasi), nes tai vis tiek buvo ir su žaidimais ir su atrakcionais ir su rankdarbiais pardavinėjimo ir su koncertais ir su pasišokimais ir arbata ir tiesiog vat iš to buvo tikrai labai gražus renginys. Šiškauską turėjome svečiuose dainuojantį sakykim. Ir žmonių tikrai buvo daug, nors lietus ir lijo, bet nieks nesitraukė, visi šoko, ir buvo viskas labai liuks. Vienais metais buvo Spalio 5, kitais metais rugsėjo

kažkelintą. Tai va, su tokiais tikrai mažais pinigais, buvo galima tokių renginių padaryti ir miesto mastu. Tai vat, kurčiuosius tokie renginiai suburia. Tai labai gražus dalykas, bet čia jau reikia noro.

- Jūsų nuomone, galima gauti finansavimą, norint steigti tokį klasterį? Ir iš kur galima gauti finansavimą?

-Manau, kad galima. Per asociacijas, per jų steigimą. Tikrai galima. Ir per sadmą, tai yra socialinės apsaugos ir darbo ministeriją.

- Kaip Jūs manote, kokie galėtų būti trūkumai šio klasterio?

-Klasterio?

- **Taip.**

-(Pauzė).

- Trūkumai...na, jeigu mes siekiame bendradarbiavimo...čia labai reikalingas kad neatsirastų interesųkonfliktas, nes jeigu atsirastų tame visame interesų konfliktas, tada jau tinklas ar klasteris nefunkcionuos taip kaip reikia. Va čia jau bus trikdys. Turi būti darna. Aš taip suprantu. Čia turi būti tik darna, o ne interesas, kad sakykim, aš va tokių biškį iš oro padarysiu, bet sakykim kaip yra tos vietos, kur įdarbina žmogų sakykim ten privalumas, kad neįgalus, nes darbdaviui bus mažiau mokesčių r ne ir dar iš darbo biržos ypatingai valio. Va čia jau būtų priešas, nes aš manau, kad čia turėtų būti kažkaip tas viskas, juk galima padaryti tas lengvatas ar kažką, bet kad neatsirastų paskui tas interesas, kad imti tikrai iš tenais, nes bus man nauda, man nuims ten tuos mokesčius ar kažkaip aš bent jau taip įsivaizduoju. Aš nežinau, nesusidūrus esu su tais klasteriais ir niekada apie juos net nepagalvoju (juokiasi). Na tai nėra mano arkliukas, tai nėra mano duona ir mano darbas sakykim, bet minusą čia aš iš karto matau. Čia turėtų būti kažkas tokio, kur visuomeninės organizacijos, savivaldybės organizacijos, verslo dalis. Čia kažkas turėtų būti, jog „UAB‘ai“ į tai pažvelgtų geranoriškai bei iš žmogiškosios pusės. VŠĮ ir nepelno siekianti organizacija, jinai gal turi kažkaip užsiimti tuo, kad žmones, šiuo atveju kurčiųjų bei neprigirdinčiųjų bendruomenę jungti į grandį. Pavyzdžiui, aš turiu šį žmogų, duodam per šį verslą ar ne, kažkaip. Paslaugų sektorius, imam, taigi sakykim, skalbyklose ar ne, virtuvėse, nu idealiausiai gali dirbti šie žmonės. Aišku, jiems žinokite, jog yra nekompetencija dirbti tokius darbus. Ne visi jie nori tokių darbų. Taigi nori jie visko...tai čia reikia atsižvelgti ir į tai. Reikia siekti, tačiau ne visi to nori. Jau tie iš tikrųjų, kurie siekia tai ir pasiekia. Jie turi tikslą, yra motyvuoti. Bet imant bendrą, vidutinę klasę kaip aš sakau, tai vat, siuvyklose žmonės gali dirbti, ypatingai ten, kur yra triukšmas, tai šitie žmonės tą visą terpę taip idealiai gali užpildyti, vėl gi, žemės ūkio darbuose. Tikrai yra kur dirbti. Vat kino teatras, jie juk gali bilietuoti, žmones įleidinėti. Tiesiog tų dalykų tikrai gali, ir yra ką sujungti į tas grandis. Sakau, čia reikia labai didelio užsidegimo ir noro. Aišku, pradžioj reikia pinigų tam, jeigu kuriant klasterį, vis tiek bus skambučių administravimas, visa ta dokumentacija, viskas atitinkamai ir kainuoja.

-Gerai, tikrai labai Jums Ačiū, nesitikėjau, jog interviu tiek laiku truks (juokiasi), labai daug vertingos informacijos pasidalinote, dar kartą Ačiū.

-Prašau (juokiasi).Tikiuosi, Jums buvo tikrai naudinga. Jeigu kas bus neaišku, kokios mintys ir panašiai, tuomet skambinkit, tarsimės, susitiksime ir pasiaiškinsime.

- Puiku. Sėkmės Jums darbe ir galbūt iki pasimatymo (juokiasi).

- Iki (juokiasi).

Interviu Nr. 6

Interviuojamasis: Neprigirdintis 25 metų vyras, buvęs studentas, dirbantis su kurčiųjų bei neprigirdinčiųjų jaunimu.

Interviu laikas: 2016 m. vasario 13 d.

Interviu trukmė: Siųsti klausimai elektroniniu paštu.

- Koks Jūsų amžius?

- Man 25 metai.

- Jūsų įgimtas ar įgytas klausos sutrikimas?

- Į šį klausimą sunku atsakyti tiksliai, nes 1990 metais nebuvo šiuolaikinių klausos nustatymo priemonių ir tvarkos. Gali būti, kad mano klausos sutrikimas – tiek įgytas, tiek įgimtas. Bet didesnė tikimybė – įgytas.

- Jeigu įgytas klausos sutrikimas, tuomet, kaip manote, kokios priežastys lėmė Jūsų susilpnėjusią klausą?

- Stipriam klausos pablogėjimui turėjo vaikystėje susirgus plaučių uždegimu ir medikams suleidus stiprią antibiotikų dozę, kuri pakenkė klausai. Kiek rodo patirtis bendraujant su žmonėmis, to metu laikotarpiu daugeliui žmonių taip atsitiko, kad tam tikros antibiotikų dozės nuo tam tikrų ligų, pakenkė klausai.

- Žinau, jog esate ne per seniausiai pabaigęs magistrantūrą, todėl papasakokite, kokią specialybę baigėte bakalaure ir magistrantūroje?

- Įgijau socialinio darbo bakalauro ir magistro laipsnius.

- Kodėl rinkotės studijuoti Vytauto Didžiojo universitetą?

- Galima sakyti, kad tai buvo mano vaikystės svajonė. Važiudamas pro Vytauto Didžiojo Universiteto pagrindinį pastatą ant kurio kabėjo didžiulis universiteto herbas svajojau, kad studijuosiu būtent šiame universitete. Mokykliniame amžiuje nemažai domėjausi universitetų filosofija ir VDU patiko savo laisve, sudaryta aplinka pačiam priimti sprendimus ir tobulėti, rinktis dalykus, dėliotis tvarkaraštį, aplinka, požiūriu į studentus ir kitais dalykais.

- Prisiminkite, kaip jautėtės, kai sužinojote, jog įstojote į universitetą. Ar jautėte baimę? Pasidalinkite savo prisiminimais.

- Tai buvo gana seniai, beveik prieš šešis metus. Sunku būtų atgaminti tikruosius jausmus. Pirmiausiai, kiek pamenu be galo apsidžiaugiau, kad patekau būtent į šį universitetą. Tada šia žinia dalinausi su visais aplinkiniais: artimaisiais ir draugais. Man tai svarbus gyvenimo įvykis. Ar jaučiau baimę? Nežinau. Manau, kad tai buvo daugiau nerimo jausmas, kaip seksis, ar viskas pavyks. Manau, kad su tuo susiduria tiek kurtieji, tiek girdintieji studentai. Esame tokie patys žmonės. Nors žinoma klausos sutrikimas taip pat įtakoja didesnę nerimą keliant klausimą, ar bus pritaikyta mokymosi aplinka, koks bus dėstytojų požiūris ir veiksmai.

- Su kokiomis problemomis susidūrėte studijų metu?

- Neretai teko susidurti su mokymosi ar universiteto aplinkos nepritaikymo apraiškomis klausos negalią turinčių studentų atžvilgiu. Pavyzdžiui, klausymosi užduotimis per anglų kalbos paskaitas, filmų ar kitos vaizdinės medžiagos peržiūrą kitose paskaitose, kai nebuvo lietuviškų titrų, kelių dėstytojų požiūriu ir gebėjimu atsižvelgti į mano poreikius.

- Ar teko naudotis vertėjo paslaugomis studijų metu?

Taip, teko naudotis lietuvių gestų kalbos vertimo paslaugomis.

- Kas Jums labiausiai patiko bei nepatiko studijų metu?

- Labiausiai man patiko mano specialybės dalykai, dėstytojai, paskaitos. Per tuos šešis metus labai pasikeičiau, patobulėjau, įgijau žinių ir patirties, pasitikėjimo savimi, nes teko daug analizuoti ir dirbti su savimi.

- Kiek studentų turinčių klausos sutrikimus baigė studijas kartu su Jumis?

- Savo grupėje, aš buvau vienintelis turintis klausos negalią. Žinau, kad tuo metu, kai studijavau kitose specialybose buvo dar keletas klausos negalią turinčių studentų, du iš jų nepabaigė studijų.

- Jūsų nuomone, kodėl tik nedaugelis klausos negalią turinčių jaunų žmonių stoja į aukštąsias mokyklas?

- Lyginant situaciją su ankstesniais laikais, tai šiuo metu kaip tik atvirkščiai, vis daugiau klausos negalią turinčių studentų bendrame skaičiuje studijuoja aukštosiose mokyklose. Žinoma, lyginant su kitomis negaliomis, tai pats mažiausias skaičius, nes tokį tyrimą buvo atlikęs valstybinis studijų fondas ir juos pristatė vienoje konferencijoje. Manau, kad dėl kalbos ir informacijos prieinamumo barjero, istorinių veiksnių ir požiūrio į klausos negalią turinčius žmones tuose istorijos laikotarpiuose.

- Ar jautėte įtampą paskaitų metu?

- Jaučiau tik tada kai tai būdavo atsiskaitymas, pristatymas, kaip ir dauguma studentų. Dažniau jausdavau įtampą, kai reikėdavo prisistatyti dėstytojui ar studentams apie save, pasakyti apie savo klausos negalią ir būtinus veiksmus abipusei komunikacijai, nes nežinojau, kaip sureaguos ir priims. Bet tai buvo tik pradžioje studijų. Paskui su tuo išmokau puikiai susitvarkyti savo specialybinių dalykų dėstytojų dėka.

- Ar jautėte, jog Jus dėstytojais išskiria iš kitų? Jei taip, kaip Jūs manot, ar girdintieji studentai Jums nepavydėjo?

- Šito neįjaučiau niekada, net jei pradžioje bandydavau tarsi nuvertinti ar pagailėti pats savęs, tai dėstytojais priešingai akcentuodavo, kad esu toks kaip kiti, lygus su visais tik reikia pritaikyti tam tikrus aplinkos aspektus. Bet visa kita turėjau daryti kaip ir kiti studentai. Aišku, mano gestų kalbos mokėjimas daugeliui dėstytojų darydavo teigiamą nuostabą, bet ir patys studentai labai domėjosi. Manau, kad buvau išskirtas ne dėl savo klausos sutrikimo, o dėl savo gebėjimų, išsakomų minčių bei įdėto darbo.

- Jūsų nuomone, ar yra pritaikytos universitete, kuriame mokėtės, auditorijos, klausos sutrikimus turintiems studentams?

- Klausos negalią turintiems studentams turėtų būti iš universiteto pusės užsakomos lietuvių gestų kalbos vertimo paslaugos. Tačiau šių dienų situacija kitokia, nes patys studentai turime tuo pasirūpinti, tačiau dauguma iš mūsų moka mokėstį už studijas, todėl manau, kad tuo turėtų pasirūpinti universitetas. Dėl klausymosi, filmo ir vaizdinės medžiagos peržiūrėjimo taip pat reikia pokyčių.

- Ar girdintieji studentai noriai bendrauja su klausos sutrikimais turinčiais studentais? Papasakokite savo patirtį.

- Priešingai nei mokykloje, nes mokiausi bendrojo lavinimo mokykloje, studentai buvo tolerantiški, noriai bendraudavo ir jokių problemų komunikacijos atžvilgiu neiškilo.

- Kaip Jūs manote, ar dėstytojais turėtų mokėti gestų kalbą? Kodėl?

- Aš manau, kad kuo daugiau visuomenės narių mokės lietuvių gestų kalbą tuo bus geriau visiems, nes tai kelias į abipusę komunikaciją. Juk Lietuvoje turime dvi kalbas – lietuvių ir lietuvių gestų kalbą, todėl turėtume mokytis abiejų kalbų. Kalbų mokėjimas dar nei vienam nepakenkė.

- Papasakokite, kokią veiklą šiuo metu atliekate?

- Manau, kad šis klausimas identifikuos mane kaip tyrimo dalyvį ir nebus išlaikytas anonimiškumas.

- Galbūt žinote, kiek Lietuvoje yra klausos negalią turinčių žmonių?

- Viešai prieinamais duomenimis Lietuvoje šiuo metu apie 6 tūkst. kurčiųjų ir 40 tūkst. mažesnę ar didesnę klausos sutrikimą turinčių asmenų. Tačiau tikslios statistikos Lietuvoje nėra.

- Jūsų nuomone, kurčiųjų bei neprigirdinčiųjų Lietuvoje daugėja ar mažėja?

- Mano nuomone, kad daugėja tik neturime statistikos, nes daugelis informacijos dėl konfidencialumo ir privatumo principų nėra prieinama.

- Jau 20 metų, kai Lietuvių gestų kalba yra patvirtinta oficialiai kurčiųjų kalba. Jūsų nuomone, kas pasikeitė per visus šiuos metus kurčiųjų gyvenime?

- Lietuvių gestų kalba patvirtinta 1995 m. gegužės 4 dieną ir 2015 metais šventėme lietuvių gestų kalbos 20 – metį. Nors pačiai gestų kalbai pasaulyje ir lietuvių gestų kalbai tikrai žymiai daugiau metų. Visose epochose buvo klausos negalią turinčių žmonių. Manau, kad per šiuos metus pasikeitė visuomenės požiūris į klausos negalią turinčius žmones, gestų kalbą, pati bendruomenė tapo atviresnė, vis daugėja informacijos prieinamumo, tobulėjame ir pasiekiamo vis daugiau pokyčių.

- Jūsų nuomone, ko kurtiesiems trūksta, norint gyventi pilnavertį gyvenimą Lietuvoje?

- Informacijos prieinamumo, kurčio žmogaus teisių užtikrinimo, socialinių ir lietuvių gestų kalbos vertimo paslaugų prieinamumo užtikrinimo, kuo daugiau žmonių mokančių lietuvių gestų kalbą ar jos pagrindus.

- Galbūt žinote, kiek procentų kurčiųjų turi darbą?

- Ne, tokių duomenų neturiu.

- Manau, jog tiek girdintys, tiek klausos sutrikimus turintis jaunimas, norėdamas geresnio gyvenimo, deja, bet emigruoja į kitas šalis. Jūsų nuomone, kas turi pasikeisti, jog jaunuoliai turintys klausos negalią, pasirinktų gyvenimą Lietuvoje, o ne užsienyje?

- Manau, kad turi pasikeisti gyvenimo sąlygos Lietuvoje, žinoma, turi keistis pragyvenimo lygis, nes kaip ir girdintys taip ir kurtieji emigruoja būtent dėl tokių pačių priežasčių, nors papildomos būtent susijusios su papildomais trūkumais Lietuvoje.

- Galbūt prisidedate prie projektų, seminarų ar kursų, kurie padeda integruoti kurčiuosius į visuomenę? Išsamiau paaiškinkite.

- Taip, prisidedu. Jų tikrai daug ir galima apie juos rasti internetinėje erdvėje. Pavyzdžiui, LR himno vertimas į lietuvių gestų kalbą, nes šio projekto dėka kurtieji „išgirdo“ himną, jis vis labiau viešinamas oficialių renginių metu, per rungtynes Žalgirio arenoje. Organizuoju įvairius mokymus ir kursus jauniems žmonėms motyvacijos, komandinio darbo, savęs pažinimo ir kitomis temomis. Čia reiktų tikrai daug rašyti ir surinkti visą informaciją, nes nežinau, kad konkrečiai tave domina.

- Papasakokite, kokie yra nuveikti konkretūs darbai bei pasiekti rezultatai, siekiant integruoti kurčiuosius į visuomenę. Pateikite pavyzdžių.

- Čia vėl gi labai daug rašyti, geriau jei klausimas būtų tikslesnis. Reiktų pasidomėti tau internete ir tai kas sudomins klausti, nes labai platus klausimas.

Interviu Nr. 7

Interviuojamasis: 43 metų moteris, dirba psichologe, Kauno kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centre.

Interviu laikas: 2016 m. vasario 20 d.

Interviu trukmė: 1 valanda.

- Laba diena, labai esu dėkinga, jog skyrėte man laiko. Kaip minėjau elektroniniame laiške, esu Vinga Balevičiūtė, mokausi Kauno technologijos universitete, 2-ajame magistrantūros kurse. Studijuoju žinių ir inovacijų vadybą. Šiuo metu rašau baigiamąjį darbą, kurio tema: Lietuvos kurčiųjų bendruomenės integracijos į visuomenę klasterio kūrimas. Taigi, dar kartą ačiū ir galime pradėti?

- Taip, galime (juokiasi).

- Papasakokite, su kokiomis įmonėmis ar organizacijomis šis ugdymo centras bendradarbiauja?

- Ai, tai man tikrai apie ugdymo centrą kalbėti?

- Na dar galite papasakoti, kokios Jūsų pareigos, kiek laiko dirbate? (Juokiasi)

- Esu psichologė ir dirbu čia jau 17 metų. Išskyrus trys metai. Buvo nėštumas ir vaikų auginimo atostogos, tai čia visai neseniai buvo, nes dabar pirmi metai po pertraukos sugrįžau. Na, kaip ir viską pasakiau (juokiasi). Apie institucijos tą bendradarbiavimą, tai jeigu kalbėti apie šios mokyklos bendradarbiavimą, tai tiek manau, jog svarbus yra kad visos ugdymo įstaigos bendradarbiautų, kurios būtų ne to paties lygmens, ta prasme, kad jeigu kalbėt apie pagrindines mokyklas, ane, tai, kurios deja, išskyrus vilnių, tai kitos yra lyg bendradarbiaujančios. Vilnius, net nežinau, gal jie kažko daugiau turi, ar kažkaip net nežinau, kodėl taip. Žinau, jog net surdopedagogų, nevyriausybinė organizacija surdopedagogų draugija, kuri būna į renginius, kad iš kitų mokyklų atvažiuoja, tai iš Klaipėdos, Panevėžio taip pat iš Šiaulių, o Vilniečiai, tai taip sudėtingiau. Tai tikrai nedrįstu sakyti priešasčių (juokiasi), bet tarkim, kad tas bendradarbiavimas, tai tikrai yra reikalingas, nes visi dirba su tais pačiais vaikais ir visi sutelkę jėgas galėtų tą kokybę gerinti, taikant įvairias priemones, o ne kad kiekvienas savo ruožtu dirbtų atskirai, ar ne. Jeigu daugiau ugdymo sistemos lygmeny, kad tas pats vaikas eina per kokią, tai tada bendradarbiavimas yra svarbus nuo ankstyvosios reabilitacijos tarnybų, nuo tarkim PBT dabar tą funkciją vertina, kad ten vertina dabar tuos vaikus, bet daugiau tą vertinimą atlieka ne per pagalbą, o daugiau orientuoja į diagnostiką. Tarkim, tėvam reikia psichologinės pagalbos, tai kitur Lietuvos miestuose nežinau ar tie specialistai nu tėvam tai suteikia

- (Pauzė).

- Toliau jeigu kalbant apie darželius, tai jeigu yra vaikai integruoti į bendro tipo darželius irgi tas bendradarbiavimas yra svarbus. Gerai, kai Kaune yra vat šitos mokyklos rėmuose yra tas poskyris vadinamas, kuris čia atsirado reorganizuojant ir apjungus tokį Kauno kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų vaikų reabilitacijos ir ugdymo centro „Limo“, kuris nuo pat nulio, tik sužinojus tėvam apie vaiko klausos sutrikimą ir tol, kol jis jaunuolis patampa jeigu yra bendro tipo. Ta prasme, jeigu nespecializuota įstaiga ir negauna kitos surdopedagoginės pagalbos, tai ten gali eiti ir gauti papildomą pagalbą. Tai tarkim, tie vaikai, kurie iki mokyklinio amžiaus...ir vaikai ir tėvai vat gauna tą pagalbą, pedagoginę bei specialistų, nes ir psichologas ten ta prasme, nu yra ir buvo ir gestų kalbos mokytojos būdavo anksčiau. Tai ir paskui, jeigu tie vaikai renkasi kitas alternatyvas ir baigia va šitą mokyklą tai tarkim renkasi profesinę mokyklą integruotu būdu, nes yra trys galimi tokie kaip pasirinkimai, kad vieni renkasi bendro tipo aukštesnę mokyklą, profesinę mokyklą ir bet ten nueina daugiau grupelėm tai to bendradarbiavimo su taikomąja daile su Karaliaus Mindaugo ta vadinamą verslo darbuotojai, ta prasme su ta mokykla, kuri yra Karaliaus Mindaugo gatvėje. Bet ten yra tas bendradarbiavimas toks, jog mokyklai yra svarbūs mokiniai, kiek jų ateina ir panašiai. Kaip su jais dirbti? Buvo iš vienos mano pažįstamos pasirodo, kad anksčiau vat ji sužinojo, jog aš čia dirbu, o ji dabar dirba vienoj iš profesinių mokyklų ir ji man skambina ir sako: „Vat buvo praeitais metais pas juos vat baigė tokie ir tokie vaikai ir nežinom ką daryt, nes pas mus labai daug sunkumų buvo, ir ką daryti, gal jūs kaip nors ten sprendėt, gal galėtumėte ateiti ir kažką jiems labiau paaiškinti ir panašiai?“- bet taip tokio ar formalizuoto ar net neformalaus, nes va ką aš pasakiau kažkokias rekomendacijas ar dalykus, kas mums pasisekė su tais, konkrečiais mokiniais, bet tuo ir baigėsi. Bet irgi tai kažkokio tinklo neformalaus, nes tas tinklas per

draugystės ryšį (juokiasi), ta prasme, nes žinojo, jog aš čia dirbu, nes kažkada seniau vienoj stovykloj dirbom kartu ir jinai dėl to skambino man. Jeigu manęs nepažinotų, šiaip skambinti į mokyklą manau tikrai neišdrįstų. Tada tas tinklas reiškia nelabai ir veiktų. Tai vat, viena tokia galimybė. Kita, tai jeigu tie vaikai išeina į Vilnių ir renkasi gimnaziją kartu su kitais, nes ta prasme, Vilniaus Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centras turi ta prasme turi 12 klasių galimybę, tai tenais tie vaikai nueina ir nueina ir ta prasme, mes nelabai bendradarbiaujam (juokiasi). Ir kita, kur labai reti atveji, jeigu renkasi vakarinėj mokykloj pabaigti...nu vidurinę pabaigti ir vėliau kažkur dar eiti, tai kaip ir su tom įstaigom nelabai ryšio palaikom. Tai čia ugdymo sistema. Jeigu paimti va tol, kol vaikai būna mokykloje, tai manau, kad tas bendradarbiavimas...tarkim, aš dabar nežinau, bet nebūtinai pagal svarbą, tai vat tarkim nevyriausybinių organizacijų. Ir tai būtų tėvų organizacijos. Tėvų organizacija yra tai per ką gali kiti tėvai kituose miestuose, čia gerai, kai Kaune yra poskyris ir ta „Lingva“ būdavo. Ir visa Lietuva sakydavo, kaip mes pavydim Kaunui (juokiasi). Vilnius ten buvo surdopedagogų etatų įsisteigęs prie kurčiųjų draugijos ten tėvų, prie „Pagavos“, konkrečiai tos tėvų organizacijos, bet tai buvo, ta prasme, išgalės kitos, negu lyginant čia kai buvo tikrų specialistų ir pedagogų komanda. Tai, bet jeigu to nėra, tai yra ir Lietuvoje įvairios, tarkim, Lietuvos ta tėvų bendrija – „Pagava“, Kauno – „Suvoka“, Panevėžyje – „Adapta“ ir panašiai. Yra tikrai daug padalinių. Ir dar viena, kochlearinių implantų asociacija. Tie tėvai buriasi, kurių vaikai kochlearinių implantų naudotojai. Tai iš ties va tokia nu, bent anksčiau kaip būdavo tai buvo didelė tokia vat galia, nes tėvai burdavosi ir tikrai dalinosi patirtimi ir išgyvenimais, o dabar ta tokia karta, jauni suaugusieji, jaunuoliai, kur tikrai yra perėję tą tokią labai aktyvią ta tokią buvimą nevyriausybinių organizacijoj ir gauti naudą iš to, bet dabar sako, kad ir projektus ten bando rašyti ir dar likti vat iš užsivedimo, bet kai reikia sukviesti ir dalyvauti tai tas yra sunku. Sunkumas tikrai yra ir neaišku kame, ta prasme, kad tas mažas aktyvumas ir tų pačių tėvelių. Bet tai yra tas potencialas, ta galimybė, kad tiek ten pavyzdžiui ir stovyklas kasmetines bent anksčiau žinau, jog organizuodavo Palangoj ir ta prasme prie jūros, kur iš visų suvažiuoja visi tėveliai su šeimom. Ten vyksta kažkoks renginys. Taip pat kažkokios konferencijos ir panašiai. Tai vėl gi tokia grandis yra svarbi. Tai bendradarbiavimas su tėvų organizacijomis jeigu iš mokyklos pusės, nu vat irgi buvo iš „Suvokos“, iš Kauno tėvų organizacijos atėję ir jie buvo kažkokį tai projektą laimėję, kad kompensacinė, nu ta prasme, kad kažkokiai tai technikai pavyzdžiui klausos aparatams, nemokamai buvo galimybė gauti už ką turėdavo anksčiau žmonės susimokėti. Tai mūsų ugdymo centras labai džiaugėsi, nes juk mūsų vaikai yra kaip ir mūsų klientai, o jie gavo iš to naudą. Kalbant apie bendradarbiavimą, tai va labiausiai su „Lingva“, nes dažnai tie tėvai ir buvo aktyvūs, kurie rinkosi integruoto ugdymo formą. Ir tie tėvai ten buvo gana, sakau, dabar kurtieji jauni, suaugę, ten rinkdavosi ir gal ir dabar renkasi, ta prasme, kad įvairiom projektukam, įvairiom veiklom integracijai į visuomenę tikrai padeda. Tarkim, vienas iš atvejų, man sunku patikėti, ta prasme, aš perfrazuoju, aš tikrai nepažįstu to žmogaus, to vaiko, bet kuris buvo integruotas ir tiktai pirmajame susitikime, būdamas paauglys ar paauglė, nežinau, bet toj grupelėj kiti vaikai buvo neprigirdintys ir kurtieji ir lankantys bendrojo tipo įstaigas, jisai tik tuomet suprato, kad jis ne vienas yra iš viso. Man atrodo, kad tai yra toks utopiškas variantas, bet tai pasakojo man realią istoriją, aš pati prie jos neprisiliečiau, bet esmė, kad net tokia organizacija ir per tai jis pakviestas iš bendrojo ugdymo įstaigos buvo ir per tą jis susivokė, reabilitavosi, kad jis čia ne vienas kažkoks toksai pasaulyje yra, o yra ir daugiau bendraamžių (juokiasi).

- Keista, jog taip dar šiuo metu atsitinka. Tikrai keista.

- Keista, šiais laikais man yra neįtikėtina, kad taip yra. Bet sakau, tą pavyzdį sakydavo, truputį anksčiau ganėtinai.

- Su kokiomis kitomis organizacijomis yra labai svarbu bendradarbiauti šiam ugdymo centrui?

- Su medikais yra labai svarbu. Jeigu tarkim su Klinikom, čia Kaune, buvo surdopedagogas vienas, kuris vaikų, ta prasme, jeigu reikia diagramas padaryti, tai jis yra toks kaip ir tarpininkas, kad nereikėtų tėvam, bet jeigu ar paskaitėles paskaityti ar dar kažką, tai mokykloje, dabar galvoju, negaliu pasakyti, kada paskutinį kartą jie čia buvo (juokiasi) paskaitėlių čia skaityti ar tėvam ar „Lingvui“ pamenu, kad buvo atvažiavę ir pasakoja medikė kažkuri ten iš jų. Tai irgi yra labai svarbu. Klausos technikos visos ten tos organizacijos taip pat yra svarbios. Ir tas bendradarbiavimas, anksčiau žinau, kad ir FM sistema buvo aprūpinta, ir jiems naudinga, atvažiuoja, jie gali ten kažkokią paskaitėlę pareklamuoti ir vis tiek

tos naujovės ir panašiai. Jiems tikrai yra reikalinga ir mokyklos pagalba, nes ypač kurčiųjų šeimose ir tikrai vaikui, kur didžiulė nauda iš klausos aparatų, nes jis pats yra neprisigirdintis tai tėvai iš to požiūrio, kad: „Ai čia“...ir dar yra tokių mitų, kad klausos aparatai kenkia, ne tai, kad jie padeda ar kažkas tai. Net ir tu, kur ligonių kasos kompensuoja klausos aparatėlius, nu neišperka ir paskui ten dirbant mūsų surdopedagogams, tarkim ir klasės vadovam ir socialiniam pedagogui, kalbant ir su tėvais, bandoma motyvuoti ir kad tikrai tie vaikai įsigytų ir nešiotų tuos klausos aparatėlius. Tai, kartais ir su pagalba ten užregistruojant ir einant į tas gydymo įstaigas. Jeigu yra kažkokių tai kitų problemų, trukdančių, aš kaip psichologas, iš emocinės pusės, tarkim būna emocinių sunkumų, tarkim depresijos atvejai ar kažkas tai, ar elgesio sutrikimo atvejai, kur reikalingos tarkim psichiatro konsultacijos, tai tikrai irgi, mokyklos tais specialistais jokių bendradarbiavimo ten sutarčių, nieko nepasirašę, bet yra tokiam asmeniniam lygmeny, kad žinai, kad kreipiesi, kad paskambini ten, ar klausai, ar priimtumėt, ar galima registruotis ir panašiai.

- *Tikriausiai, tokiu atveju ir gestų kalbos vertėjų reikėtų, norint vesti vaiką pas psichiatrą?*

- Dabar kaip tik ir pradėjau kalbėti (juokiasi). Tai visose, tose grandyse gestų kalbos vertėjų centrai yra labai reikalingi. Ta prasme, jų integracija į darbo rinką, į visuomenę ir panašiai, tarkim tikrai reikia ir čia nežinau, žinau, jog yra kažkoks ir darbas rašytas ir diskutuota, kad kiek tie vertėjai patampa kartais ir socialiniais darbuotojais, nes iš vertėjų norima to paties, kaip ir iš socialinių darbuotojų, ten daugiau suteikti ne tiek tos kalbinės pagalbos, bet kiek realiai, tos socialinės pagalbos, nes jie toje aplinkoje būna. Tai manau tai integracijai į visuomenę jeigu, nu tarkim mes, mokyklos riboje, jeigu tėvai ten kurtieji, renginys ar kažkas tai, kai prireikia gestų kalbos vertėjų pagalbos, bet jeigu eiti kažkur tai į išorę, tai net ir ta prasme net ir mokyklinio amžiaus mokiniams, kad tikrai eina į edukacines programas, būdavo, kad kartais eina ir mokytojas verčia. Aš pati tarkim ten vat nėra, o reikia kažkam paverst, ar socialinė, kad gali paversti, bet iš esmės, tai gestų kalbos vertėjas, bet kartais tikrai buvom. Ar jeigu pas juos renginys arba jų užimtumas, nu gal mūsų mokykla turi tokį etatą gestų kalbos vertėjo, ar ne, tai turim vieną moterį, bet tarkim bendrai, tai manau, kad kurtieji tikrai susiduria su ta problema, kad kartais reikia paslaugos ir jeigu netikėtai jos prireikia, tuomet yra sunkumų. Ir naujovės, kad ta prasme, tam tinkle galėtų būti pasinaudota technologijom naujosiom, kai tarkim vat, tikriausiai žinote ir girdėjote, jog Kalniečių poliklinikoje yra sudarytos sąlygos tiems, kurie yra kurtieji ar neprisigirdintieji. Jeigu esi kurčiasis, tai paimk planšetę ir per ją bus paversta. Tai ta prasme, atvykimas, nuvykimas ir daug vertėjų...viešuoju transportu dar jeigu važiuoti, tai tikrai susidaro vieno kliento aptarnavimo sąnaudos. Va, tuomet technologijos gali ateiti į pagalbą.

- *Aš manau, jog galėtų į šį tinklą prisijungti kolegijos bei universitetai, kur būtų galimybė įgyti gestų kalbos vertėjo specialybę. Šiuo metu šią specialybę galima įgyti tik Vilniaus kolegijoje. Įdomu, kodėl kitose kolegijose bei universitetuose nėra tokios specialybės?*

- Aš nežinau to rinkos tyrimo, ar dabar pabaigę vertėjos jos visos turi bei jas visas priima į darbą, nes ar savivaldybė, kiek ten tų etatų finansuoja ir ar kurčiųjų draugija ar yra poreikis ir tiesiog ar tie etatai neužimami, nes nėra profesionalių pabaigusių ten tų vertėjų, nes tikrai ta prasme, buvo pradėtas profesionalus vat kolegijos lygmens programos bent jau gestų kalbos vertėjų rinkimas, tai didžiulis šuolis iš tikrųjų, nes tikrai profesionaliai paruošti ir aš atsimenu 2005 metais, kai buvau Olandijoje ir tokiam pasauliniam, tarptautiniame kurčiųjų ugdymo kongrese ir aš ten pirmą sykį pamačiau gestų kalbos vertėją, verčiantį tikrąją gestų kalbą su visa mimika ir ta prasme, kaip dabar mes matome tą gestų kalbos verčiančius vertėjus. O pas mus vat būdavo tie, tokie stikliniu veidu ir verčiama kalkine gestų kalba ir net būdavo nuostaba, o paskui net ir ne nuostaba, kad vertėjai ta kalba, o paskui grupelės kurčiųjų per konferenciją, kurie turi savo vertėją, kuris ar neprisigirdintis ar labiau raštingesnis, verčia tiem į tikrąją gestų kalbą (juokiasi). Tai tikrai tas toksai, universitetai tame lygmenyje yra tikrai labai turi svarbų vaidmenį. Apie gestų kalbos vertėjų rengimą, nežinau to poreikio, čia reikėtų žinoti, kiek ta prasme, poreikio iš bendruomenės, manau, kad yra, bet galimybė yra pagal valstybės skiriamas lėšas. Kad kiti visi universitetai, irgi labai yra svarbus tas bendradarbiavimas, nes tame moksliniame lygmenyje galima analizuoti problemas, tiek ieškoti tų sprendimų, tiek įvairias specialybes universiteto vat, kad kurtieji baigė ir patampa vat, aukštąjį išsilavinimą gavę ir ta prasme, kad tikrai tokie, kurie turi tuos gebėjimus gali integruotis į darbo rinką, tiek mokykloje dirbant, yra didžiulis poreikis mokytojų, auklėtojų, pedagogų, kurie būtų su klausos sutrikimais, nes nemoka mokytojai gestų kalbos (juokiasi).

Nes ta prasme, būna tikrai tų atvejų, kai kad mažiukų tų vaikų dar vienas mokytojas moka parodyti gestais, bet jeigu vaikas atsako gestais, tuomet ne viską supranta, ko pasekoje nukenčia komunikacija ir mokytoja su vaiku tiesiog nesusikalba bei vaikas nustoja pamokų metu diskutuoti, nes jis žino, jog tiesiog jo nesupranta. Ir aš pati, jeigu kalba du kurtieji, ar būna klientas kalba, tuomet reikia labai susikaupti, kad suprastum, nes aš tos kalbos ta tikrai pradėjau metai prieš mokytis, tai ganėtinai nedaug. Tai nėra mano gimtoji kalba ir aš jos tikrai labai gerai nemoku. Tai tarkim kurčiųjų, suaugusių atėjimas į mokyklą yra labai svarbus. Va tas lygių galimybių užtikrinimas tikrai svarbus. Ir tikrai toj sistemoj, kad nebūtų kurtiesiems tos socialinės negalios, kad visa sistema taip dirba, kad jie ir įpranta, kad aš čia tikrai kaip lėlė perduosiu iš vienos įstaigos į kitą kažkur man čia padės, ar aš mokinuosi, ar man čia reikia darbą rasti, tuomet aš nubėgu į kurčiųjų organizaciją, pasakau, ko reikia ir tarpininkė sulaksto, suieško man darbdavį, tuomet aš įsidarbinu, bet ai, man nepatinka, ai man ten kažką kitą suras. Ta prasme, tokių praktikų irgi yra. Ir kaip padaryt, kad jie neatkišę rankos išlaikytinių neturėtų, tai vat, universitetam turbūt toje terpėje socialiniam ar panašiai, tai ta prasme, kad kur ta linkme galvoti ir tų tokių iniciatyvų: verslumo ugdymo, nuo pradžių, pavyzdžiui nuo atsakomybės ugdymo, nuo kažko tai iki to, kad net ir patys kurtieji yra kas susikūrę verslą ir patys dirba, bet tie patys iš savęs to turbūt, tai irgi turėtų būti sistema. Kažkas turėtų būti iš universiteto ar kažko, kad organizacija...kurčiųjų organizacija va tarkim, dar ko nepaminėjau. Ši organizacija yra viena iš bazinių tų dalykų, ar ne. Tai tas kurčiųjų draugija Lietuvos ir visi kiti padaliniai, reabilitacijos centrai, kur tikrai yra kaip ir branduoliai kiekvieno miesto, kur galima socialines paslaugas gauti, tiek kultūrine prasme pasirinkimas yra, taip pat užimtumas. Tie, kurie pačią kurčiųjų kultūrą propaguoja, užimtumą ir tą bendravimo galimybę, net nežinau ar teikia socialines paslaugas, ten jeigu senyvo amžiaus kurtieji ir įvairiai. Ta prasme, su lankymu namuose ir panašiai, tai yra ir įdarbinimo konsultantai ir panašiai ir galimybė psichologinei pagalbai gauti, tarkim ten jeigu yra poreikis konsultacijai: šeimos ar suaugusiųjų ar vaikų. Taip pat ir socialiniai darbuotojai, jeigu ten kažkokių tai sprendimų ir tarkim net mokyklos bendradarbiavimo kontekste, yra ir mūsų, buvę atvejų, kai yra didelė šeimos problema su alkoholizmu susijusi su vaikų truputį nepriežiūra, tėvai yra kurtieji ir bendradarbiaujant su reabilitacijos centro socialiniu darbuotoju, dirbančiu su ta šeima ar turinčiu dirbti, ta prasme, bet jeigu jie nesikreipia ir jie nesileidžia tai viena. Tai net ir tokio tinklo, kad tas socialinis darbuotojas ir aš ir socialinė pedagogė susitikę buvom ir kalbam, kaip tai šeimai padėti. Tada įtraukiant vaikų teisių specialistę, kuri ten kuruoja tą regioną tarkim. Ir per tokį tinklą, buvo realiai toks atvejis, ar ne, nežinau, kiek mes čia laiko turim (juokiasi).

- Turim, pasakokite (juokiasi).

- Esmė tokia, jog buvo iš tos va šeimos, dabar galvoju, kad mergaitė neatvyko į mokyklą ir mes sakom, jog mes tų tėvų neprisikviečiam, bet mokykla duoda transportą ir mes važiuojam į namus. Ir mes nuvažiavę į namus radome ne tik tą savo mokinę, bet taip pat radom ir iš Vilniaus mokyklos mokines kelias, kurios jau ten 5-tą dieną pasilikę ir ten švenčia ir panašiai. Ta prasme, buvo ir alkoholio vartojama, viena nepilnametė, kita jau pilnametė...Mes kitą dieną, socialinė paskambino į Vilniaus socialinį ir paaiškėjo, kad jie jau yra sunerimę, nes tikrai nėra žinių ir jau tėvai sunerimę ir jau nori kreiptis į policiją, nes nežino, kur jos yra. Tai dabar buvo vėl skambutis, kad sako, vėl jų nėra, gal galit ten kažkaip sužinoti per tą vaikų teisių darbuotoją ar per mūsų mokyklos mokinę sužinoti ar ne pas juos vėl, nes 5-ias dienas jų vėl nebuvo. Ir tada vat matai, tą tokį realų bei apčiuopiamą tinklą. Socialinė nuėjo, jų nebuvo, bet vėliau iš tos mokinės paaiškėjo, kad jos vis dėl to buvo (juokiasi). Tai vėl gi, realiai, socialinės žinutės užteko tai mokinei, ir tie vaikai išsipakavo po autobusus, ir jie visi išsivažinėjo. Tai vėl gi, matome, kad ta sistema veikia. Tai vėl gi, tokia kaip ir prevencija kartu. Apie tą šeimą kalbant ir tikrai labai realų žingsnį, kad va jeigu mes neturime to priėjimo prie tos šeimos, prie tėčio pavyzdžiui, tai ten su tuo tėčiu pakalba, paskui ten būna tas socialinis darbuotojas tos įstaigos, ar ne, vat jeigu čia mokykloje, mes su vaikais, informacija su konfidencialumo ribose, mes, ta prasme, ta pagalba efektyviai yra teikiama ir ta integracija gerėja.

- Tikrai labai geras pavyzdys, jog tinklas gali veikti. Kokia dar organizacija yra svarbi kurčiųjų bei neprigirdinčiųjų bendruomenei?

- Kas dar? Policijos nepaminėjau dar, nes šią savaitę aš sužinojau, kad pasirodo Kaune yra policininkė atsakinga už kurčiųjų bendruomenę. Bandžiau pagoglinti, bet nemetė (juokiasi), nes pačiai asmeniškai

yra tikrai įdomu, nes Mykolo Romerio Viešojo saugumo fakultete turiu ten vieną tokią paskaitą psichologijos, laikinai pakolkas, bet visai užsikabinus ant to, kad apie gestų kalbą, vat tiem, būsimiems pareigūnam policijos pasakoju ir tas susidomėjimas tikrai yra. Ir tarkim iš užsienio filmukų yra trumpų, kur rodoma, kaip kurtiesiems elgtis įvairiose situacijose, kai yra smurtas namuose, ar juos tiesiog kelių policija sustabdo. Toks mokomasis filmukas, kaip policija turi suprasti kurčiuosius, kad ten nebūtų tokių nesusipratimų, tokių kaip pavyzdžiui, policininkas gali nesuprasti, jog prie vairo sėdi kurčias žmogus, tai jis gali interpretuoti, jog jis yra neblaivus ir panašiai. Tai, kad tokių nesusišnekėjimų nebūtų, reikalingas švietimas. Taip pat reikalingas gestų kalbos mokymas, visa tai turėtų inicijuoti arba Lietuvos kurčiųjų draugijos arba gestotyros centras. Reikia tokio bendradarbiavimo, tokio tinklo, kad susišnekėtų abi pusės ir būtų darna bei ramybė. Smagu, kad pačių kurčiųjų iniciatyva, atsiranda ir gestų kalbos televizija. Manau, kad tą jų kultūrą yra kuriantis ir keliantis dalykas. Taip pat prisidėjo prie integracijos tos naujos technologijos: planšetės, išmanieji telefonai, tas pats facebookas bei skype programa. Kurtieji bei neprisigirdintys gali bendrauti per vaizdo skambučius. Manau, jiems tikrai labai padėjo integruotis į visuomenę bei bent šiek tiek prisidėjo prie pilnavertiško gyvenimo mūsų visuomenėje.

- ***Labai puikiai Jums pavyksta kurti kurčiųjų bendruomenės tinklą (juokiasi), kokios dar organizacijos galėtų įeiti į šį tinklą ar klasterį?***

- Dabar galvoju...net nežinau, gal medicinos, farmacinės įmonės.

- ***O iš verslo įmonių, kaip manote, ar kas susidomėtų?***

- Iš verslo įmonių? Aš manau, kad ta prasme, keliais tokiais momentais: vienas, kad kurčiųjų va toks švietimas, ar ne, tas profesinis informavimas, orientavimas. Tada vat, kaip sakau, kad įvairių tų galimybių, vieni gal verslūs iš savęs, tai tikrai tas organizavimas, kad mokymai jų, kaip jie ten galėtų savo verslą kurti, nes tam tikrai galimybės yra. Tik gal to švietimo mažai, ar tokio kokio projekto reikėtų. Iš kitos pusės, tarkim, kaip darbdaviam, tai nežinau ar lietuviškai, bet Amerikoje, tai bent vadinasi, kad „*disability awareness*“, ta prasme, kad kažkokie tai užsiėmimai su darbdaviais, kuriose pasakojama apie, nu, kad jie labiau suprastų apie negalias, įvairias negalias ir ten ir su intelekto sutrikimais ir su klausos, regos ir panašiai. Na ir kad tas darbdavys klausydamasis, jis tikrai gali pagalvoti: „Hm, gal visai man čia nieko tokį darbuotoją man įsidarbinti“. Na, toks gal daugiu stereotipus laužantis ar kažką. Tai va, toks, kaip ir reklaminis, nes iš ties, daugelis galvoja, kad tokie asmenys iš viso nieko negali, o realiai jie gali būti kaip ir panaudojami. Tai manau, kad iš tos pusės, tai tikrai, kad verslas gali būti, kaip galimybė darbo vietų kūrimui ir atradimui, taip pat įdarbinimui. Jie irgi bendradarbiauja ten su kokiais nu, tam tinkle su kokiais įdarbinimo konsultantais, gestų kalbos vertėjų centru. Aš nežinau, gal per apmokymą ar per kažkur ten gali prireikt, nors dažniau taip būna, kad patys kurtieji yra tie, kurie pasirūpina. Nors gal būna atvejų, kur tau gerai žinoti, nes pat kurčiasis pats tavęs nepasikviečia. Sako, ai nereikia man tų vertėjų, gal aš pats kažkaip tai...įvairiai, nors kartais būna ir darbdavių, vat iš asmeninės patirties ane, kad net kai aš buvau keletą kartų, kad būtų lengviau susikalbėti, tai darbdavys sako, jog tas kurčiasis turi pats bandyti kalbėti be vertėjų, nes paskui taigi vertėjo nebus, o man reikės parodyti, išaiškinti, ką čia kur ir kaip padaryti ir tarkim, gal būt to įgalinimo momentas yra ir kaip sakau, darbdavių ta pozicija, kalbant apie įvairius darbdavius. Buvę tokių atvejų, kad kurčias žmogus ieškojo darbo, jis buvo teistas, o darbdavys sakė, jog koks man skirtumas? Jeigu jis dirba, tai man visai nesvarbu ar jis teistumą turėjęs ar neturėjęs. Bet čia gal daugiau asmenybės savybės yra. Gal apie tai irgi nelabai apšviesi, gal apie teistumą *awareness* galima padaryti, ar ne (juokiasi), bet per tą integraciją galimybių yra.

- ***(Pauzė).***

- Kokių dar mes dalykų nepamiršom? (juokiasi)

- ***Dar galėtų įeiti į tinklą spauda, žiniasklaida, gestų kalbos televizija. Kaip manote?***

- Aha. Subtitrai va filmų atsirado. Tokius dalykus manau irgi kurčiųjų bendruomenė pramušė, ar ne, kur būdavo ne penktadienio, šeštadienio, bet tie, kur reitingai didesni, ten geresnių filmų...Nes aš pamenu, kai pradžioje būdavo tiktai va rusų kriminaliniai ten per Baltijos televiziją ar per kažkur kitur, kur atsirado tie pirmieji lietuviški subtitrai. Ir iš kurčiųjų būdavo, sakydavo, kad žiūrime va tuos filmus, o taip tai esu kažkada seniai buvus kurčiųjų reabilitacijos centre, kur rodė serialą, ten iš tų muilo operų, tai vertėjas stovi ir verčia tam, kad suprastų, jeigu kažkas žiūri tą serialą (juokiasi). Tai tarkim to

vertėjo tose laidose, kurios pagal reitingus yra atsiradimas to televizijos vertėjo ar subtitrų atsiradimas, tai laikraštis, jis gal lengviau visiems prieinamas ir kurčiųjų bendruomenė vis dar leidžia laikraštį, pavadinimu „Akiratis“. Tai mėnlaikraštis manau, jis yra skirtas kurtiesiems, ar ne. Taip pat yra internetinės svetainės, net ir tame facebook turi daug kas grupes, net ir mūsų mokykla turi puslapį. Ir ta informacija per tą ateina, per internetą daugelis sužino įvairiausių dalykus, kuriais gali kiekviena pasinaudoti asmeniškai. Dar ko nepaminėjau, sportas kurčiųjų yra labai stiprus. Tiek tie jungtiniai, tiek jeigu kalbėti apie grynai kurčiųjų sporto federaciją ir jų laimėjimus. Nes jūs tikriausiai žinote, jog yra ir olimpinės, parolimpinės ir kurčiųjų olimpinės. Krepšininkai kurtieji yra čempionai, o krepšininkės bronzininkės ir man atrodo rutulio stūmikė buvo auksą paėmusi. Net kurčiųjų ir bendrai dalyvavimas bendrojoje žiniasklaidoje, jeigu dabar sporto žiniasklaida, ar ne, bet vat tokių dalykų paviešinimas, nes nu nelabai ten žino, ar kas žino? Gal žiniose ir sušmėžuoja, kad buvo kurtieji sportininkai pasveikinti. Nes aš sakau, net ir tiem būsimiems policininkam, ar kažkam jei užsimini, kad va, kurtieji turi kurčiųjų olimpiadą ir kad ten irgi čempionai esam, dar kad su sportu jie tikrai daug keliauja ir daug pamato pasaulio.

- *(Pauzė).*

- Kalbant apie tinklų galimybes, apie jo finansavimą, tai irgi čia per įvairius projektus, pavyzdžiui, apie įdarbinimą, tiksliai nežinau, bet manau Vilniaus, kad buvo nufilmuota interviu ir tuomet darbdaviai turėjo galimybę rinktis sau darbuotoją. Tai tokia, kaip iš marketingo pusės, jei kalbant apie reklamavimą. Tai turbūt gana svarbu. O taip tai vat, ten kažkokios kitos europinės organizacijos, tai daugiau, kaip galimybę išplaukti į pasaulio erdvę ir pažiūrėti kas ten vyksta, pasipasakoti, kas pas mus vyksta, bet tokio apčiuopiamo, idėjų lygmenyje, parsivežimui nėra, nes tas kurčiųjų judėjimas iš Amerikos atėjo ir Lietuvoje dabar toks kaip ant bangos, kad tik gestų kalba, nors aš diskutuočiau ir nesutikčiau (juokiasi). Tas teigimas, kad kodėl mes turim mokytis tos žodinės kalbos, kodėl vat kiti turėtų mokytis gestų kalbos...Ir nors girdinčiųjų vadinimas kolaborantais tai truputį perlenkia lazda, vietoj to, kad bendradarbiautų ir kartais net ir būna, kad kiti neprigirdintys tarp kurčiųjų jaučiasi prastai. Nebūtinai neprigirdėjimas yra bet, kurie yra geriau kalbantys ir raštingesni ir žodine kalba bendraujantys, kartais gali būti padiskriminuojami būtent iš tų pačių kurčiųjų. Vien tik todėl, kad neprigirdintys nenaudoja gestų kalbos pirmoje vietoje. Aš manau, kad būkim visi vieningi ir bendradarbiaukim, juk Lietuvoje yra ne tik kurčiųjų mažuma, bet tarkim yra mažuma balatarusų, rusų, lenkų ir panašiai. Tai ką, mums visiems tas kalbas mokytis? Ne, ne apie tai. Taip, ta prasme, turi būti inkluzija, turi būti aplinkos pritaikymas, bet nereikia perlenkti ir tos lazdos.

- *Gal kurčiųjų kultūra skiriasi nuo mūsų – girdinčiųjų...*

- Kovo 16 dieną, mūsų mokyklos iniciatyva, organizuosim diskusiją su Lietuvos kurčiųjų prezidentu ir kurčiųjų bendruomenės atstovais, nes kartais dangstosi ta kultūra. Ta prasme, sako, kurčiųjų kultūra. Dėl to aš nežinau, savo nuomonę tokią turiu gana apie tai. Aš suprantu tam tikrus ypatumus, kas yra kurčiųjų kultūroj, kas būdinga, bet tarkim, dar keletą tokių pavyzdžių, vat buvo vienas renginys, ar ne, mokykloje gal mis rinkimai, ar kas, mokinių organizuotas. Ir tarpuose mokiniai parengė tokius mini vaidinimukus ir tie vaidinimukai buvo tokios visiškos patyčios. Juokingos, tokios ta prasme, pakiša koją ten kokiai močiutei, ji griūna ten ir visi juokiasi. Mokinių reakcija buvo: „Va, žiūrėkit, visi kurtieji juokiasi, jūs tai nesijuokiate. Va čia yra kurčiųjų kultūra ir jūs to nesuprantat“. Ir kitur užsienio projekto susitikime būnant, tas irgi toks saviveiklinis spektaklis buvo su tokia peržengta riba, kur jau yra patyčių riba ir iš to juokiamasi. Tai tarkim vienas pavyzdys. Kitas, kad pavyzdžiui sako, kad irgi vat, vaikai, mokiniai apkalba mokytojus, kaip jie yra apsirengę. Ir kurčiasis tada sako, jog tai yra kurčiųjų kultūra, nes mes kalbamės apie tai. Ir visa tai yra po kultūros skraiste. Ir tada atrodo, mano pagrindinis argumentas, kad kas yra ta kultūra? Jeigu kultūra yra tai, kas bendrąja prasme yra vadinama kultūros kanalas, ar ne, tai ten ir sudėta, ne masės kultūra, o kažkokio tai elito, kur tu truputį turi aukštesnę kartelę, kuri kaip siekiamybė yra diktuojama visiems. Bet jeigu mes imame tą masių kultūrą ir sakome, kad visi taip elgiasi ir tai yra kultūra, o mūsų bendruomenei taip įprasta, tai tada būtų kultūros kanalas ir kokia tv3 pagalba (juokiasi).

- *(Juokiasi).*

- Nes sakau ir bus diskusija apie tai, nes realiai tam tikri kiti dalykai, ir jeigu net apkalbant kito žmogaus aprangą, ir jam ateinant, ar mes galime pasakyti, kad mes dabar kalbėjome apie tai, kaip tu

apsirengęs? Tai vat, tai jeigu aš kalbu ir sakiau, kad visai įdomi tavo sagė ir panašiai, tai viskas ta prasme čia okey, nes šiuo atveju kultūra ir girdinčiųjų ir kurčiųjų vienoda. Be jeigu sakai, kad žiūrėk, ten be ryšio kažkas yra ir ar tu pasakyti į akis tam žmogui? Ta prasme, pasakymas ir įžaidimas, ar tai yra kultūrai būdinga? Gal tai, nu, jeigu tai žaidžia kitą, tuomet ir kurtiesiems, ar jie nori tokios kultūros. Ta linkme, tokios diskusijos labai norisi, nes kartais čia ir vaikai, juk tai kurčiųjų kultūra, jūs, girdintys mūsų nesuprantat. Pastebima, kad yra kur tobulėti. Bet čia jau nuo tinklo truputį į šalį nuėjome (juokiasi).

- Jeigu funkcionuotų šis tinklas su visomis institucijomis, organizacijomis, kurias išvardinote ar visos kurčiųjų bendruomenės problemos, tokios, kaip: užimtumo, išsilavinimo, komunikacijos, informacijos prieinamumo, jos išnyktų ar ne?

- Jos sumažėtų. Ar jos išnyks? Tai vis tiek bus tokių, kas į sistemą nepapuola, nes sistema nesuveikia kitais atvejais, nes pasakysiu pavyzdį, pas mus mokykloje, mes kaip specialistai būdavo, ar ne, dirbam ten vienas su vaiku, kitas su vaiku, auklėtojos savo auklėjamą darbą, o šiais metais pradėjome pagalbos tokias kaip ir grupes. Dabar buvo tėveliai, dėl kurių jūs ilgai laukėte (juokiasi), tai buvo vienas iš pavyzdžių. Bet kai susirenka specialistai su tėveliais, išklauso jų problemas ir kai jie gali sakyti, kad va, braukiu brūkšnį ir galiu drąsiai sakyti, kad šis mėnesis skiriasi nuo praėjusiojo mėnesio ir viso gyvenimo prieš tai, tai yra labai puiku, jog tokios pagalbos grupės pasiteisino. Tai buvo vienas pavyzdys, kitas, esmė, kad tiek socialinis pedagogas, klasės vadovas kaip auklėtojas ir po pamokinės auklėtojas, visi – tėveliai ir vaikai susirenka bei kalba, ieško sprendimo būdų, ką padaryti, kad pasirašo sutartį, ką galime vieni kitiems įsipareigoti, prižadėti ir susitinkam po kelių savaičių ir panašiai. Ir tam tinkle visai pasitarnauja pirmą sykį mokyklos istorijoje, praėjusią savaitę buvo toks antras susitikimas, kai tėvai nuotoliniu būdu, per skype jungėsi, o pas mane kabinete sėdėjo komanda su vaiku. Džiaugiamės tada ir sakom, va čia vat gerai, ta vieta yra gerai ir panašiai. Rezultatai yra akivaizdūs. Jeigu yra toks atvejis, jog reikia drausti vaiką, tuomet yra susitarta su tėvais, kad pavyzdžiui, bus atimtas kompiuteris. Buvo tokių atvejų, kad ir atėmėm kompiuterį (juokiasi). Ir ta prasme, ir vaikas grįš namo, nes jis žino, žino, kad apie tai, ką blogo padariau sužinos tėvai. Taigi, toks tinklas, kurį sudaro tėvai bei mūsų mokyklos specialistai, tikrai puikiai veikia. Ir toks tinklas galėtų būti platesnis, visuomenės mastu. Kad jeigu įvyko tas ir tas, tai mes perduodam informaciją tai ir tai įmonei ar organizacijai, kuri yra atsakinga už tą veiklą ar nusižengimą.

- Su kokiomis dar organizacijomis bendradarbiauja ugdymo centras? Gal dar ko nepaminėjote?

- Yra su bendrojo lavinimo mokyklomis. Dabar mūsų mokykla bendradarbiauja ir yra irgi viena iš integracijų, nes tas pabuvimas tarp girdinčiųjų yra labai svarbus, nes šioje mokykloje kurtieji bendrauja tik su kurčiaisiais.

- Girdintiems turėtų būti įdomi gestų kalba...

- Taip, tikrai įdomu ir pamatymas tas, kad kurtieji nėra protiškai atsilikę ir panašiai. Taip pat ne tik gestų kalba, bet ir kultūros pamatymas irgi įdomu girdintiesiems.

- Tarp įsivaizduojamų tinklų, ar galėtumėte išvelgti iššūkių bei problemų? Jei taip, tuomet kokių?

- Ką žinau (pauzė). Jeigu jau jie susikurtų...nu visą laiką atsiranda stabdžių, kurie sako, kad tai nesąmonė (juokiasi) ir kad tai neišeis ir ta konkurencija ir kažkoks noras parodyti savo pranašumą, o ne bendradarbiavimo norą. Net nežinau, tų kliūčių bei trūkumų visada gali atsirasti, bet jeigu yra toje sistemoje, kaip ir bet kokioje komandoje, kad kažkas, kaip jūs, dabar gali analizę atlikti, tai čia gali būti mokslo institucijos, kurios atliktų ir sakytų, jog va, čia silpna grandis ir va tokia yra problema ir susirenkam visi ir kartu išsprendžiam, kaip ją panaikinti. Tada ir atsiranda sprendimai. Aš įsivaizduoju, kad tokį pokytį, galima padaryti tik per susitartus sprendimus. Tinkle taip pat yra labai svarbu įstatymų leidyba. Svarbus bendradarbiavimas ir tam vertikaliam ir visuomenės ir tų masių judinimas, kad jie ten politikos kūrime dalyvautų ir įtakotų tam tikrus sprendimus apie įvairius ten tuos įstatymus apie finansų skyrimus ir panašiai ir kartais tai turi įtaką. Tinkluose dar gali būti sunkumas, net ir mūsų toje komandoje buvo sakoma iš kitų mokyklų: tai, kiek čia laiko, su vienu su kitu su trečiu, tai kada man dirbti? Aš sakau, jog tos problemos, kurios yra labai didelės ir dėl jų mes nejudame į priekį, tai geriau dabar investuoti į laiką, paskui ten galima ir kas mėnesį ir į mėnesį kelis kartus susitikti. Bet kompleksiskai paėmus, mes ir išsprendžiam tas problemas, kai visi susitinkame ir išsiaiškiname. Be visada atsiras tokių neigėjų, kurie sakys, jog ne, tai nesuveiks.

- Todėl norint kurti tinklą, reikalinga gera komanda.

- Taip, reikia komandos geros ir sistemos funkcijų, kaip ir bet kokioje komandoje pasiskirstymas yra. Ir nežinau, kas čia turėtų būti lyderis to tinklo. Ar iš kiekvienos organizacijos ar iš vienos, branduolinės organizacijos. Bet formaliai, tai tikrai nenumesi iš viršaus ir nesakysi, kad dabar turi susikurti toks tinklas. Reikia kažkokio pagrindo, ypač per praktiką: šviesti įvairias institucijas bei jose esančius atstovus ir taip jom parodant, kad ir tai policininkei, apie kurią tik šią savaitę sužinojau, bet gal ji mus jau iš seniau žinojo, bet taip ir nepagalvojo, jog mes ir ji mums gali būti naudinga. Juk svarbiausia žinoti, kad mes kartu galime padaryti tikrai daug, *team building*, ar taip (juokiasi).

- Labai ačiū už išsamų interviu, už išsakytas mintis. Labai padėjote bei tikrai prisidėjote prie mano baigiamojo darbo tyrimo.

- Prašau, tikrai buvo malonu su Jumis susipažinti. Patiko man Jūsų mintis, tikiuosi tęssite šį darbą ir parašiusi magistrinį darbą. Pagalvokite, apie projektus, jie gali padėti bei prisidėti, kuriant tinklą.

- Labai ačiū už pasiūlymus. Tikriausiai dar pasimatysime, todėl sakau iki ir gero savaitgalio (juokiasi).

- Iki, Vinga. Sėkmės.

Interviu Nr. 8

Interviuojamasis: Kurčia 49 metų moteris, dirbanti mokytoja Kauno kurčiųjų bei neprisigirdinčiųjų ugdymo centre.

Interviu laikas: 2016 m. vasario 24 d.

Interviu trukmė: Siųsti klausimai elektroniniu paštu.

- Koks Jūsų amžius?

- Man yra 49 metai.

- Koks Jūsų socialinis statusas?

- Esu mokytoja.

- Jūs esate kurčia ar neprisigirdinti?

- Kurčia.

- Jūsų klausos sutrikimas įgytas ar įgimtas? Kaip manote kodėl taip įvyko (gal esate iš kurčiųjų ar neprisigirdinčiųjų šeimos ir panašiai).

- Klausos sutrikimas yra įgytas. Iš girdinčiųjų šeimos ankstyvoje vaikystėje iki pusantrų metų dėl dažnai persirgtos ligos (pasikartojančio plaučių uždegimo) nuo stipraus antibiotiko streptomicino netekau klausos.

- Žinau, jog esate baigusi aukštąją mokyklą, todėl papasakokite, kokį universitetą baigėte ir kokią specialybę?

- Dukart baigiau Šiaulių universitetą ir įsigijau socialinės pedagogikos ir psichologijos bei surdopedagogikos specialybes.

- Kodėl rinkotės šį universitetą?

- Tuomet Šiaulių universitete buvo specializuotos įvairios specialiosios pedagogikos studijos. Kai norėjau pasirinkti surdopedagogikos specialybę, tačiau ten nepriėmė, nes tada neturėjau bakalauro diplomo, todėl teko pasirinkti kitą socialinės pedagogikos ir psichologijos specialybę tik baigus vidurinį išsilavinimą. Po 8 metų pertraukos persikvalifikavau į surdopedagogikos specialybę ŠU.

- Prisiminkite, kaip jautėtės, kai sužinojote, jog įstojote į universitetą. Ar jautėte baimę? Pasidalinkite savo prisiminimais.

- Kai sužinojau, jog įstojau į universitetą 1998 m., buvau labai laiminga, nes sovietų laikais studentams su klausos negalia buvo sunku ar neįmanoma prasimušti sieną link aukštojo mokslo. Prieš tai kai baigiau tuometinį Stepo Žuko taikomosios dailės technikumą 1989 m., tada viena dėstytoja, pastebėjusi mano gabumus, drąsino mane ir tėvus nebijoti, kad aš įstočiau į Talino dailės akademiją, tačiau tais laikais buvo prasidėję neramumai link Lietuvos nepriklausomybės iš Sovietų gniaužtų, todėl dėl šių priežasčių mano tėvai nenorėjo išleisti manęs į Estiją siekti aukštojo mokslo. Šiaulių universitete nebuvo baimės, nes tada kai kurie dėstytojai buvo surdopedagogikos specialybės, todėl jie mokėjo bendrauti su sutrikusios klausos studentais. ŠU yra man antroji integracija po St. Žuko taikomosios dailės technikumą.

- Su kokiomis problemomis susidūrėte studijų metu?

- Tuomet iki 2001 m. nebuvo steigiamo vertėjų centro, teko vienu metu nusirašinėti nuo konspektų šalia sėdėjusios studentės, jei nespėdavau per paskaitas nusirašinėti, tai namie iki vėlyvos nakties reikėjo užbaigti nusirašinėti konspektus.

- Ar reikėjo pasinaudoti gestų kalbos vertėjų paslaugomis paskaitų metu? Kada? Pateikite pavyzdžių.

- Dėl aukščiau minėtų priežasčių tada nebuvo galimybių pasinaudoti vertėjų paslaugomis. Reikėjo vertėjo paslaugų, tada kai dėstytojai pasakojo pavyzdžius plačiai nuo sausos teorijos, demonstruojamos skaidruolėse.

- Ar jautėte įtampą paskaitų metu?

- Buvo įtampų, nes kai ko nesuprasdavau.

- Ar jautėte patyčias studijų metu?

- Ne. Nes pasikeitė visuomenės požiūris į studentus su klausos negalia.

- Kiek studentų turinčių klausos sutrikimus baigė studijas kartu su Jumis?

- Keturiese su studentėmis, turinčiomis klausos sutrikimus.

-Jūsų nuomone, kodėl tik nedaugelis klausos negalių turinčių jaunų žmonių stoja į aukštąsias mokyklas?

- Mano nuomone, jie nori išbandyti save, pasitikrinti savo galimybes, antra, yra sąlygų užsakyti gestų kalbos vertėjo paslaugas gestų kalbos vertėjų centruose, kurie yra penkiuose Lietuvos miestuose.

- Ar girdintieji studentai noriai bendrauja su klausos sutrikimais turinčiais studentais? Papasakokite savo patirtį.

- Ne visi, tik pavieniai, kurie turi kantrybę ar moka išklaudyti, ką sako kurtieji neaiškia kalba, antra, kantrybę susirašinėti su jais.

- Kaip Jūs manote, ar dėstytojai turėtų mokėti gestų kalbą? Kodėl?

- Tai neįmanoma esant didelei auditorijai girdinčiųjų studentų, tai trukdytų jiems. Bet jei būtų atskira grupelė sutrikusios klausos studentų, būtų idealu, jei dėstytojai mokėtų šiek tiek gestų kalbos pagrindų vedant paskaitas, tai žymiai palengvintų studijas. Čia tik svajonė.

- Galbūt žinote, kiek Lietuvoje yra klausos negalių turinčių žmonių?

- Apie 40 tūkstančių.

-Jūsų nuomone, kodėl negalima rasti Lietuvos statistikos departamente, kiek yra kurčiųjų mūsų šalyje? Kodėl yra nevedama statistika?

- Galbūt dėl to, kad Lietuvos statistikos departamentas nebendradarbiauja su Lietuvos kurčiųjų draugija, kuri informuotų apie šalyje esančių sutrikusios klausos asmenų skaičius. Šios institucijos tarpusavyje turėtų bendradarbiauti.

-Jau 20 metų, kai Lietuvių gestų kalba yra patvirtinta oficialia kurčiųjų kalba. Jūsų nuomone, kas per 20 metų pasikeitė kurčiųjų gyvenime?

- Kurčiųjų mokyklose pravedamos lietuvių gestų kalbos pamokos, kurių tada anksčiau buvo draudžiama vartoti gestų kalbą ir nebuvo mokoma gestų kalbos. Įsteigti penki gestų kalbos vertėjų centrai didžiausiuose Lietuvos miestuose, dėl to padaugėjo gestų kalbos vertėjų, kurie baigė Vilniaus kolegiją įsigijus gestų kalbos vertėjo specialybę. Todėl studentai turi galimybę užsakyti vertėjus versti jiems paskaitų metu. Kurtieji gali užsakyti vertėjus seminarui, konferencijai, teismui, policijai, pas gydytojus. Televizijoje atsiranda gestų kalbos vertimo paslaugų laidų.

- Ko kurtiesiems trūksta, norint gyventi pilnavertį gyvenimą Lietuvoje?

- Būtų idealu, jei visuomenė mokėtų šiek tiek gestų kalbos pagrindų visur- parduotuvėse, kavinėse, gydymo įstaigose, mokymo institucijose, policijoje ir kitur, tai sumažintų kurčiųjų stresą ir įtampą arba nesuspimą. Taip pat bendrojo lavinimo mokyklose būtų įvedamas pasirenkamas dalykas gestų kalbos tam, kad žinotų kaip bendrauti su kurčiaisiais.

- Jūsų nuomone, su kokiomis problemomis susiduria kurtieji žmonės tiek buityje, tiek visuomenėje?

- Nesusikalbėjimas dėl gestų kalbos nemokėjimo ar nenoro susirašinėti, arba kai gestų kalbos vertėjai užimti ir negali vertėjauti išimties atveju.

- Kaip Jūs manote, kokios pagrindinės problemos vyrauja šeimose, kuriose yra kurčias ar neprigirdintis asmuo? (Turima omenyje socialinės, kultūros, buities problemos)

- Girdinčiųjų šeimose nežino kaip elgtis su kurčiuoju, gestų kalbos nemokėjimas arba nepripažinimas.

- Kaip Jūs manote, ar skiriasi požiūris į gyvenimą kurčiųjų ir girdinčiųjų?

- Nėra skirtumo, tik negali girdėti. Juk tiek kurtieji, tiek girdintieji yra žmonės.

- Kadangi mano magistrinio darbo tema yra Lietuvos kurčiųjų bendruomenės integracijos į visuomenę klasterio kūrimas, tuomet atsakykite į keletą klausimų. Kaip manote, ar gali egzistuoti kurčiųjų integracijos į visuomenę socialinis klasteris?

- Taip, manau gali egzistuoti toks klasteris.

- Ar verslininkai susidomėtų?

- Priklauso nuo žmogaus, kuris nebijo priimti kurčiųjų, požiūrio į juos.

- Kokias paslaugas teikiančių įmonių vadovams tai būtų paranku?

- Galėtų dirbti teksto maketuotoju, ar prekių suvedimas į duomenų bazę per kompiuterį ir panašiai.

-Kodėl taip manote?

- Nes nereikalauja žodinio bendravimo, tik vykdyti jų nurodymus.

- Jūsų nuomone, kokios įmonės turėtų priklausyti kurčiųjų integracijos į visuomenę klasteriui? Kodėl taip manote? (Mastykite plačiai: nuo žiniasklaidos, universitetų, kolegijų, mokyklų iki

policijos, ligoninių, poliklinikos taip pat nepamirškite įvairių įmonių, kurios kuria produktus bei teikia paslaugas).

- Pirmiausia mokyklos, kolegijos, universitetai, žiniasklaida, nes žino visapusišką informaciją, kurią teikia visuomenei.

- Kaip manote, ar kurčiųjų bendruomenės nariai norėtų tapti šio socialinio klasterio dalimi?

- Taip.

- Kodėl?

- Nes nori būti lygiateisiais.

- Kaip manote, ar sukurtas klasteris panaikintų kurčiųjų socialines problemas (išsilavinimo, užimtumo, gyvenimo kokybės, komunikacijos, informacijos prieinamumo)?

- Taip.

- Kodėl?

- Tai jaustųsi pilnateisiai ir pilnavertiškumas.

Interviu Nr. 9

Interviuojamasis: Neprigirdintis 46 metų vyras, dirbantis mokytoju Kauno kurčiųjų bei neprigirdinčiųjų ugdymo centre bei gestų kalbos vertėju Gestų kalbos vertimų centre.

Interviu laikas: 2016 m. vasario 28 d.

Interviu trukmė: Siųsti klausimai elektroniniu paštu.

- Koks Jūsų amžius?

- Man yra 46 metai.

- Koks Jūsų socialinis statusas?

- Esu Valstybės tarnautojas.

- Kiek metų dirbate Kauno kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centre bei Kauno gestų kalbos vertimo centre?

- KKNUC dirbu 22 metus, Gestų k vertėjų centre maždaug 9 metus.

- Kokios priežastys lėmė pasirinkti darbą su kurčiaisiais?

- Labiausiai lėmė mano negalia, nes tokioje aplinkoje geriau jaučiuosi...

- Kokio amžiaus vaikus mokote? Kokį modulį mokote?

- Šiuo metu mokau 12-17 metų amžiaus vaikus. Mokau gestų kalbos.

- Su kokiomis problemomis susiduriate aiškinant modulio pamokų metu?

- Didžiausia problema, kad vaikai turi papildomas negalias ir silpna mokymosi motyvacija, taip pat apsunkina mokymą, kad klasėje yra labai skirtingų gebėjimų mokiniai. Tokiu atveju reiktų dirbti individualizuotai, tačiau mokytojui tai yra sunku...

- Jūs esate kurčias ar neprigirdintis?

- Esu neprigirdintis.

- Jūsų klausos sutrikimas įgytas ar įgimtas? Kaip manote kodėl taip įvyko (gal esate iš kurčiųjų ar neprigirdinčiųjų šeimos ir panašiai).

- Įgytas, ligos pasekmė...

- Galbūt žinote, kiek Lietuvoje yra klausos negalių turinčių žmonių?

- Remiantis kurčiųjų narių skaičiumi, klausos negalia narių šiuo metu yra apie 6000. Tačiau tikrų statistinių duomenų nėra. Kiek žinau, pagal pasaulinę statistiką tai turėtų būti maždaug nuo 1 iki 2 procentų gyventojų skaičiaus...

- Žinau, jog Jūs dirbate Kauno gestų kalbos vertimo centre. Gal galite papasakoti, su kokiomis problemomis susiduria gestų kalbos vertėjai?

- Problemų yra daug ir įvairių. Kultūriniai skirtumai, supratimas (gestų kalba pradėta mokyti tik nuo 1997 metų, todėl dauguma vyresnių žmonių nepilnai supranta), regioniniai gestų kalbos skirtumai...

- Kaip manote, kodėl gestų kalbos specialybę galima įgyti tik Vilniaus kolegijoje?

- Todėl, kad tokia šiandieninė situacija, tokia realybė. Vilniaus kolegija pirmoji pasinaudojo šia niša...

- Jūsų nuomone, su kokiomis pagrindinėmis problemomis susiduria kurčiasis tiek namuose (buityje), tiek visuomenėje?

- Problemos, kuriomis susiduria kurtieji susiję su klausa. Visuomenėje komunikavimas vyksta garsiniu, žodiniu būdu. Televizija, radijas, kinas, teatras...- negirdi. Komunikacija bet kurioje vietoje, sferoje- apsunkinta...tai lemia ir asmenybės formavimąsi...

- Kaip Jūs manote, kokios pagrindinės problemos vyrauja šeimose, kuriose yra kurčias ar neprigirdintis asmuo?

- Apsunkintas bendravimas, netikslus informacijos supratimas to pasėkoje yra terpė kompleksui, nepasitikėjimui, pykčiui, konfliktinėm situacijom, pilnavertiškumui...

- Kaip Jūs manote, su kokiomis problemomis susiduria klausos negalių turintys asmenys, kurie ieško darbo?

- Darbdaviai dažniausiai tokių asmenų nepageidauja, nors dirbti tokį darbą kurtysis galėtų be problemų. Priežastis: baimė, kad nesusikalbės, nesupras vienas kito, sunku bus paaiškinti, galbūt kai kurių darbdavių net neigiamas požiūris į šiuos asmenis...

- Jūsų nuomone, kodėl tik nedaugelis klausos negalią turinčių jaunų žmonių stoja į aukštąsias mokyklas?

- Baimė, kad bus sunku mokytis, žinojimas, kad nėra pritaikytos mokymosi sąlygos, taip pat lietuvių kalbos spragos (nes kiekvieną dieną tos kalbos negirdi ir galbūt rečiau vartojamus žodžius pamiršti...), kompleksas tarp girdinčių studentų...

- Jau 20 metų, kai Lietuvių gestų kalba yra patvirtinta oficialia kurčiųjų kalba. Jūsų nuomone, kas per 20 metų pasikeitė kurčiųjų gyvenime?

- Visų pirma įvykis tai, kad gestų kalba pripažinta jų gimtąją kalba ir pagrindine komunikavimo priemone. Pradėta tyrinėti gestų kalba, mokykloje jos mokoma vaikus, gestų kalbos mokomi mokytojai, dirbantis su tokiais vaikais, socialiniai darbuotojai ir kiti suinteresuoti asmenys, ruošiami gestų kalbos vertėjai, įsteigti gestų kalbos vertėjų centrai, Lietuvos televizijoje kai kurios laidos verčiamos į gestų kalbą ir titruojamos, šviečiama visuomenė kurčiųjų gyvenimo klausimais...tai faktoriai kurie gerina kurčiųjų gyvenimo aplinką...

- Ko kurtiesiems trūksta, norint gyventi pilnavertį gyvenimą Lietuvoje?

- Tinkamų politinių sprendimų, visuomenės požiūrio, gestų kalbos vertėjų, TV laidų vertimo ir titravimo, mokslo prieinamumo, kurčiųjų organizacijų tinkamo finansavimo...

- Kaip Jūs manote, kaip girdintieji gali prisidėti prie kurčiųjų integracijos į visuomenę? Pateikite pavyzdžių.

- Manau prisidėtų gestų kalbos minimalus pagrindų žinojimas, susipažinimas su kurčiųjų kultūra, žinojimas kokiais būdais dar galima bendrauti su tokiais asmenimis, nebijojimas komunikuoti, pagalba, padaršinimas, pagalba tam tikrų politinių klausimų priėmimu...

- Jūsų nuomone, girdinčiųjų ir kurčiųjų požiūris į gyvenimą skiriasi ar ne? Kodėl?

- Drįsčiau teigti, kad požiūris į gyvenimą nesiskiria. Skiriasi požiūris į galimybę dalyvauti visuomenės gyvenime, politiniame gyvenime...

- Galbūt prisidedate prie projektų, seminarų ar kursų, kurie padeda integruoti klausos negalią turinčius žmones į visuomenę? Išsamiau paaiškinkite.

- Kadangi dirbu su vaikais, tai dažnai juos motyvuuju gyvenime siekti, mokytis, domėtis, nebijoti girdinčių asmenų. Dirbu projekte „Spreadthesign“, vedu gestų kalbos kursus mokytojams, konsultuoju. Praeitais metais pristačiau pranešimą „Kurtieji Europoje“ Kaune miesto savivaldybėje, Kauno rajono savivaldybėje, Kauno kurčiųjų reabilitacijos centre. Šių metų kovo mėnesį planuojama kartu su Lietuvos kurčiųjų draugija panašų pranešimą pristatyti Kėdainių ir Utenos savivaldybėje. Esu Kauno kurčiųjų ir Lietuvos kurčiųjų draugijos valdybos narys.

- Kaip manote, ar gali egzistuoti kurčiųjų integracijos į visuomenę socialinis klasteris? Ar verslininkai susidomėtų? Jei taip, tuomet kokias paslaugas teikiančių įmonių vadovams tai būtų paranku? Kodėl taip manote?

- Kurčiųjų integracijos į visuomenę socialinis klasteris manau galėtų egzistuoti. Verslininkai susidomėtų, nes kiek žinau yra kuriamos socialinės įmonės. Įmonės vadovams padėtų kurčiųjų draugija reklamuotis ir pritrauktų darbuotojus.

- Jūsų nuomone, kokios įmonės turėtų priklausyti kurčiųjų integracijos į visuomenę klasteriui? Kodėl taip manote? (Mastykite plačiai: nuo žiniasklaidos, universitetų, kolegijų, mokyklų iki policijos, ligoninių, poliklinikos taip pat nepamirškite įvairių įmonių, kurios kuria produktus bei teikia paslaugas).

- Kokios įmonės tai sunku būtų man įvardyti. Manyčiau susijusios su švietimu, informavimo priemonėmis, paslaugų teikimo institucijomis, techninės pagalbos centrais, įdarbinimo agentūros, medicininės paslaugas teikiančios įstaigos...

- Jūsų nuomone, kokią naudą kurčiųjų bendruomenei teiktų išvardintos klasterio dalyvės: įmonės bei mokslo organizacijos?

- Nauda manau būtų, nes vien jau dalyvavimas sako, kad bus sukurtos, pritaikytos sąlygos. Dalyviai vienaip ar kitaip privestinau susipažins su kurtumo specifika, kurčiųjų sunkumais ir poreikiais, gilinsis į sprendimų paiešką. Ir čia bus sklandi grandinė, kuri viena kitai padės, papildys.

- Kaip manote, ar kurčiųjų bendruomenės nariai norėtų tapti šio socialinio klasterio dalimi? Kodėl?

- Manau, kad norėtų, nes rezultatas būtų klausos negalios asmenų integracija.

- Kaip manote, ar sukurtas klasteris panaikintų kurčiųjų socialines problemas (išsilavinimo, užimtumo, gyvenimo kokybės, komunikacijos, informacijos prieinamumo)? Kodėl?

- Manau, kad panaikintų socialines problemas arba bent jas sumažintų. Todėl, kad bus apjungtos visos veiklos sritys, dauguma žinos kaip ir ką daryti, bus bendri susitarimai...

- Kaip manote, kokie galėtų būti kurčiųjų integracijos į visuomenę klasterio trūkumai? Pateikite pavyzdžių.

- Trūkumus sunku būtų įvardinti kol šis modelis neišbandytas. Tačiau tam tikrus pavojus galima nujausti. Tai sunki pradžia, kas už tai bus atsakingas, laikas, nes reikės tam tikro pasiruošimo(kurčiųjų kultūros ypatumai, gestų kalbos žinios).

- Kaip manote, ar yra galimybė gauti finansavimą, norint oficialiai įsteigti šį socialinį klasterį?

- Gauti finansavimą šiam modeliui yra galima. Manau tai galėtų būti nauja iniciatyva ir tikiu, kad galėtų finansuoti tiek ES tiek nacionalinis biudžetas...

Interviu Nr. 10

Interviuojamasis: Neprigirdintis 23 metų vyras, turi savo verslą bei dirba Lietuvos kurčiųjų jaunimo organizacijoje.

Interviu laikas: 2016 m. vasario 29 d.

Interviu trukmė: 40 minučių.

-Laba diena, labai esu dėkinga, jog skyrėte man laiko. Esu Vinga Balevičiūtė, mokausi Kauno technologijos universitete, 2-ajame magistrantūros kurse. Studijuoju žinių ir inovacijų vadybą. Mano baigiamojo darbo tema: Lietuvos kurčiųjų bendruomenės integracijos į visuomenę klasterio kūrimas. Taigi, dar kartą ačiū ir galime pradėti.

- Taip.

- *Kiek Jums metų?*

- Man yra 23 metai.

- *Jūs esate neprigirdintis, taip?*

- Taip, turiu kalbos dalinę negalią.

- *Klausos sutrikimas yra įgytas ar įgimtas?*

- Neprigirdžiu nuo gimimo. Nu tėvų daugiau paveldėjimas sakykim.

- *Ką šiuo metu veikiate? Dirbate, mokotės?*

- Aaaa...šiuo metu aš dirbu dvejose vietose. Tai pirma vieta yra Kauno kurčiųjų jaunimo organizacija, kurioje už pusę etato dirbu. Kitur aš dirbu...turiu savo įmonę tiesiog, užsiimame dovanų prekyba.

- *Jūs esate baigęs aukštąjį mokslą?*

- Aš baigiau verslo vadybą Kauno kolegijoje.

- *Ir su kokiomis problemomis susidūrėte studijų metu?*

- Studijų metu? Aaaa, sakyčiau (pauzė), ta prasme, dėstytojai, tas pasakojimas ir tas raiškumas...Aš pavyzdžiui kartais išgirstu, kartais neišgirstu ir panašiai. Jeigu tarkim negauni pirmosios vietos ten eilė priekį ir tenka sėdėti per vidurį, tai dažniausiai aš neišgirstu. O šiaip dar yra kitas dalykas, kad yra bendros diskusijos, tarkim jei iš dėstytojo gerai girdi, bet tarkim gale kalba, pasisako, aš jų niekada negirdžiu, nes aš, ta prasme turiu matyti žmogų tiesiai. Aš tuomet suprantu, ką jis sako, nes dažniausiai iš lūpų pasižiūriu ką jis sako ir šiaip kai ateina garsas tiesiai aš geriau girdžiu ir kai ateina garsas iš galo tai aš neišgirstu niekada. Tai va, jeigu kas nors iš galo pasisako ir paklausiau, niekada neišgirstu. Tuomet turiu priėti arčiau arba pasakyti, kad dar kartą man pasakytų. Tai va, tokia problema viena yra, daugiau tai gal tas bendravimas su kursiokais, ta prasme kai kurie aiškiau kalba, kai kurie šneka savaip, labai tyliai ir panašiai, tai kartais juos išgirsti, kartais neišgirsti. Dažniausiai neišgirsti tos svarbios informacijos, kurią galėtum panaudoti vėliau ar kažką tai tokio. Visko pasitaiko.

- *Nebuvo kolegijoje patyčių?*

- Patyčių nebuvo, patyčios buvo daugiau mokykloje. Jo, mokykloje, ten daugiau matėsi, aš nežinau ar čia, matot, neužaugę tie vaikai ir tas bendras suvokimas, supratimas apie tas negalias ir panašiai tai šiaip jo. Kad ir savoj klasej nemažai patyriau, neskaitant ir iš kitų klasių, bet šiaip nežinau, buvau prie to pripratęs. Po to jau nuo 9 ar 10 klasės tas labai ženkliai sumažėjo, lyginant, kas buvo pradinėse klasėse ir truputį aukštesnėse.

- *Jūs esate iš kurčiųjų šeimos?*

- Taip, iš kurčiųjų šeimos. Matot, kaip laikytumėm kurčiuosius, mano tėtis pavyzdžiui šneka labai panašiai kaip aš, tik biškį prasčiau girdi. Mama visai nekalba ir visai negirdi, o brolis negirdi ir nekalba, tai net nežinau, ar laikyti kurčiųjų šeima, ar neprigirdinčiųjų, nes vienas keli kaip ir kalba, o kiti nekalba, tai nežinau.

- *O pavyzdžiui pažįstami, Jūs daugiau turite kurčiųjų ar girdinčiųjų?*

- Didesnis mano ratas yra kurčiųjų, nežinau, bijau suskaičiuoti, bet kokie 50 - 60 ar 70 narių, kuriuos pažįstu ta prasme asmeniškai, tai iš jų apie 70 procentų iš kurčiųjų rato. Turiu tik vieną, kitą labai gerą girdintį draugą, ta prasme iš studijų laikų iš vakarėlių iš tų balių ir panašiai. O visi kiti iš kurčiųjų rato. Kai kurie mano giminaičiai irgi negirdi ir irgi klausos negalią turi, tai vat.

- *Iš Jūsų kurčiųjų bei neprigirdinčiųjų pažįstamų rato daugiau yra tų, kurie stoja į aukštąsias mokyklas, ar ne?*

- Iš mano pažįstamų, būtent su klausos negalia yra, kurie įstoja į universitetus, kai kurie ir magistrantūrą yra baigę. Kaip sakant, kas nori, tas ir pasiekia savo. Šiaip aš nemanau, kad yra labai didelių kliūčių tą padaryti ir tiesiog, aišku, suteikia vertėjus ten į paskaitas ir panašiai. Aišku, būna, nebūna neišgirsti ir tada jie labiau savarankiškai mokosi ir tas jiems padeda, o dėstytojai patys supranta, kad jie negali ten pasisakyti, tai daugiau skiria individualių užduočių. Ir taip jie gali pabaigti aukštąjį mokslą, lygiavertiškai, kaip ir kiti žmonės.

- *Su kokiomis problemomis susiduria jaunimas, kuris turi klausos negalią?*

-Jeigu laikytumėm jaunimą tą grupę, nu aišku 18 metų tai didžiausia problema būna dėl darbopaieškos, darbo suradimo. Ir mano broliui buvo sunku, mano giminaičiams, tiems, kurie negirdi. Ir jiems dažniausiai padėdavau aš. Važiuoti, vertėjauti darbovietėse ir kitus reikalus, pas gydytojus ir visa kita, tai nežinau, jaučiama tokia diskriminacija, ta prasme kurčiųjų atžvilgiu. Tiesiog pamato, jog tu negirdi ir viskas, sako, nepriimam, netinka mums. Nors šiaip yra tikrai nemažai gerų pavyzdžių, kaip tokie žmonės, kaip iš staliaus srities, iš automobilių srities remonto, apdailos darbų ir panašiai, kurie ta prasme ten yra pasiekę savo darbe ir darbdaviai juos laba gerbia ir saugo ir panašiai, tai o kiti, kurie su kurčiaisiais ir neprigirdinčiaisiais nesusidūrė, tai jie tuo atžvilgiu turi savo nuomonę išankstinę. O tie, kurie turėjo kažkokių pažįstamų su klausos negalia ar kokią kitą negalią, tai jie yra labiau linkę priimti tokius žmones. Ta prasme, jie neatsižvelgia, kad jie turi kažkokią negalią, bet vertina, kaip lygų darbuotoją. O tie, kurie su tuo yra nesusidūrę, tai jie nevertina kurčiojo, kaip lygaus darbuotojo ir būna tokia diskriminacija. O šiaip tai sakau, didžiausia problema yra darbo paieškos. Taip pat yra dar ir kitų dalykų, tokių, kaip pavyzdžiui, dėl buto nuomos paieškos. Aš susidūriau paskutiniaisiais mėnesiais, kai paskambini žmogui ir pasakai, kad ten yra klausos negalią turinti šeima ir panašiai, tai man sako: „Tai, kaip čia mes susišnekėsime, kaip sąskaitas apmokėsime?“, ir panašiai...ir tuomet sako, jog ne, man netinka. Tai aš nenoriu tokio mentaliteto iš rusų laikų ta prasme ar kažko tai tokio, kurie pagyvenę, ar ne nenori tų pokyčių, pripratę prie to pačio ir viskas. Jie net negirdėję apie kurčiuosius, ta prasme, ką jie gali ir panašiai, tai būna toks dažnai išankstinis nusistatymas.

- *Tai vis dar jaučiate diskriminaciją iš girdinčiųjų?*

- Jo didžiulė. Būtent tų, kurie su tuo nėra susidūrę. Bet tie, kurie yra susidūrę, jie tikrai turi ten tų pavyzdžių, tai jie ten dirba kuo puikiau. Tarkim yra Lietuvoje labai garsus dizaineris, kuris siuva rūbus iš lino medžiagų, tai jis Lietuvoje yra labai pripažįstamas ir turi savo vardą ir panašiai, tai sakau tokių pavyzdžių yra tikrai gerų. Aišku, būna ir iš tų pačių kurčiųjų, toks nusistatymas, kad tarkim, ne aš neisiu, nes žinau, kad manęs nepriims vis tiek. Jie nepabando, nesiekia savo užsibrėžto tikslo. Ta va, taip ir būna, kad vieni nenori priimti, o kiti nenori siekti. Tai po to taip ir nesusikerta niekas.

- *Kaip Jūs manote, su kokiomis problemomis gali susidurti kurtieji bei neprigirdintys darbo vietoje?*

- Va, šitas tai geras klausimas. Pats neesu susidūręs. Na, aišku, kai pats asmeniškai dirbau keliose įmonėse, tai irgi dažna yra tai, kad ten pavyzdžiui darbuotojai kažką šneka, draugiškai bendrauja ir panašiai, o tu negirdi, negali būti lygiavertiškas. Kai ir mano brolis ir kiti pažįstami dirbo vienam ir kitam darbe, kur ta prasme, nėra kitų kurčiųjų, tarkim jie tik vieni tai labai būna sunku bendrauti, kažkokiom naujienom pasidalinti. Bet kiek esu girdėjęs, tai tą žmogų, tiesiog priima į komandą ir būna tai, kad kažką nori pasakyti ir tada arba parašo ant lapo arba telefonu parašo. Kai kurie stengiasi išmolti porą gestų, bent kažką tai pasakyti: kaip sekasi, labas ir panašiai. Labai priklauso nuo kolektyvo. Yra geras kolektyvas ir yra blogas kolektyvas, tai čia irgi nuo to labai viskas priklauso.

- *Jūsų nuomone, ką reikia pakeisti, jog klausos negalią turintys žmonės gyventų pilnavertį gyvenimą Lietuvoje?*

-Gal labiau (pauzė), neįsivaizduoju. Aš manau, kad tiesiog reikėtų, kad ta prasme visi žinotų apie tai. Kad jie irgi gali dirbti, kad jie turi tik tokią negalią. Aš manau tiesiog reikėtų labiau informuoti visuomenę, skleisti kažkokią tai žinią apie geruosius pavyzdžius ir panašiai. Kad nebūtų tokia didelė diskriminacija vienu ir kitu atžvilgiu.

- *Jūsų nuomone, kaip girdintieji gali prisidėti prie klausos negalią turinčių žmonių integracijos į visuomenę?*

- Gal tiesiog, kad jie būtų labiau atviri pokyčiams. Ir kaip sakoma turi žmogus savo gyvenimą, turi rutiną ir nieko nekeičia, tuomet sunkiausia dirbti su tokiais žmonėmis, nes jie nieko nemato tik save ir tokių žmonių nepriima į savo ratą ir būna su tokiais sunkiausia, tiek mokykloje tiek ir darbe, tiek ir

paprastame gyvenime. Net nežinau, nuvažiuoti nusipirkti mašiną ar kokių nors dalių, būtinas yra vertėjas. O kai kuriais atvejais galėtų būti, kad tiesiog to vertėjo ir galėtų nebūti. Pavyzdys būtų toks: žmogus negali paskambinti, ar ne, o tarkim mašiną parduoda ar ten detales ar baldus ir būna tokių prieraišų, kad sms neskaitau. Tai kaip tokiam žmogui vat susisiekti su juo ir paskambinti? Būna, kad vieni ten iš įkyrumo rašo, sumažinkit ten tą kainą ir visa kita, pardavėjams tai atsibosta ir tiesiog jie priima tik skambučius. Galėtų nebūti tokios diskriminacijos. Manau, jog girdintieji, šiuo atveju tarkim mašinų pardavėjai, net nepagalvoja, kad iš tokio rato žmonių gali jiems parašyti. Dažnai ateina pas mane tie kurtieji ir sako, kad va, rašiau aš tam žmogui, bet jis man neatrašė, tai gal galėtum jam paskambinti? Tokių atvejų būna tikrai nemažai. Per metus gal buvo šimtas atvejų ir dar virš.

-Jūs gal dalyvaujate tarptautiniuose jaunimo projektuose? Nes žinau, jog tikrai tokių projektų yra ir kurtieji iš Lietuvos mėgsta dalyvauti.

- Ne, nedalyvauju. Ai buvau viename, atsiprašau. Buvo atvažiavę iš Ukrainos ir Slovėnijos. Kaip mes juos vadinam...tiesiog pas mus yra kultūrinė programa ir mes dainuojam bei šokam gestų kalba. Vis tą pramoginę dalį suteikiame, tai atvažiavo būtent iš tos šalies, tai vieni buvo ukrainiečiai, jie yra profesionalūs artistai, profesionalūs cirko darbuotojai, dainininkai ir panašiai, kurie už tai gauna algas, mes pavyzdžiui už tai nieko negauname, tai kaip jie pavyzdžiui parodė savo programą, tai tikrai ten buvo kažkas tai wouw. Tai labai įdomi patirtis buvo. Kadangi Ukraina yra arčiau rusų, o rusų gestų kalba labai panaši į lietuvių, tai tikrai nebuvo komunikacijos barjero. Puikiai susikalbėjau su visais, iš viso pirmą kartą bendravau su užsieniečiais. Su Slovėnais buvo truputį sunkiau, bet yra irgi bendros frazės, kurias galima suprasti. Visą savaitę praleidom viešbutį ir buvo labai įdomu. Gestų kalba nėra labai skirtinga nuo kitų, bet ji vis tiek kažkuo skiriasi. Vis tiek, kaip ir kitos kalbos, jos skiriasi.

-Papasakokite, kaip jaunimas su klausos negalia linksminasi, nes mums, girdintiesiems yra labai įdomu?

- Šiaip realiai labai panašiai, kaip ir paprastas jaunimas. Kai kurie eina į naktinius klubus ir panašiai. Aišku jie negirdi tarkim dainos žodžių, bet jie jaučia kūno vibraciją. O šiaip tai dar pas mus būna kurčiųjų klube, kas trečią, kas ketvirtą savaitgalį renginiai, šventės, kažkam tai paminėti. Tarkim kurčiųjų diena, Užgavėnės, Velykos, Kalėdos, Valentinas ir panašiai. Tai būna paprasta programa, kai dainininkai padainuoja gestų kalba ir panašiai, o po to jau likusi vakarinė dalis, tai būna diskoteka ir panašiai. Tai va, tokioje aplinkoje kurtieji su savo šeimos nariais bei draugais gali leisti laiką. Kurtieji taip pat eina į kavines (juokiasi), prieš mėnesį buvo spektaklis pritaikytas kurtiesiems bei kitiems neįgaliesiems, tai labai patiko. Labai džiugu, jog yra tokių iniciatyvų, kurių dėka, kurtieji gali pamatyti verčiamus į gestų kalbą spektaklius. Jaučiasi lygiavertiškumas. O akliesiems, toks kaip ir pavyzdys yra tai, kad aklieji prieš spektaklį turi susipažinti su kiekvienu aktoriumi, nes jiems svarbiausias balsas, tai pažinties metu įsimena kiekvieno balsą, ir spektaklio metu jie atpažįsta tuos žmones, kas ką šneka, kas ką sako. Aklieji salėje „žiūrėdami“ spektaklį užsideda ausines, į vieną ausį sako, ką jie kalba, o į kitą ausį, kokius veiksmus atlieka aktoriai. Tai jie taip susidaro bendrą vaizdą. Labai įdomus tas pritaikymas ir ta patirtis, kad tikrai galima viską pritaikyti, tereikia turėti tiesiog noro ir kantrybės.

- O ką kurtieji galvoja apie girdinčiuosius?

- Įvairiai. Vėl gi priklauso ką tas žmogus padarė ir ko nepadarė. Tarkim, jeigu jisai ten labai draugiškai bendravo, matosi, kad tikrai stengiasi, aiškiau šneka. Būna, kad pavyzdžiui mano brolis, jis kartais supranta iš lūpų. Tai pavyzdžiui jis stengiasi kalbėti, kad žmogus iš lūpų jį suprastų, tai tokius žmones jie labai gerbia ir panašiai. Būna tokių, kurie visiškai nerodo iniciatyvos, nori pasakyti, bet žino, kad negali pasakyti ir tada sako: ai, tiek to. Tai va tokius žmones nelabai vertina. Kurtieji tuomet galvoja, kad jis jam neįdomus ir aš jam neįdomus. Gal jaučiamas dar ir kaip toks pavydas, nes jie gali girdėti, o jie negali. Manau, kad tai yra natūralu. Kai tu turi negalią ir nori jos neturėti, bet negali, tau yra duota ir panašiai.

- Bet kurtieji juk saveš nevadina neįgaliaisiais...

- Ne, priklauso nuo žmonių, kai kurie save labai nuvertina. Aš savo negalios net nenuvertinu, o kaip tik laikau privalumu, nes man mokėti kalbėti ir mokėti gestų kalbą bei bendrauti tarp skirtingų sričių žmonių, tai yra labai įdomi patirtis. Tai juk protas lavinasi. Kai kalbu, tuomet iš karto mąstau, kaip gestų kalba viską parodyčiau. Ir tu vis gali mąstyti, mano atžvilgiu, tai yra privalumas, o ne trūkumas. Kiti laiko kaip minusą, bet jie tiesiog su tuo susitaiko ir gyvena taip kaip gyvena.

-Prieš pradedant interviu Jums minėjau, jog mano baigiamojo darbo tema yra Lietuvos kurčiųjų bendruomenės integracijos į visuomenę klasterio kūrimas. Tai kaip manote, ar toks klasteris gali egzistuoti Lietuvoje?

-Jo, aš manau, kad gali, net gi aš iš dalies kaip ir esu pats verslininkas, tai aš turiu tokią idėją, kad kurti kurčiųjų darbo, įmonių klasterį. Čia labai tokia didelė idėja ir nežinau gal pavyks ją įgyvendinti, nepavyks, bet aš manau, kad su laiku ir šiaip yra labai daug iš kurčiųjų iniciatyvos, kad jie norėtų jungtis į kažkokią tai įmones, kurioje dirbti kurtieji ir panašiai, nes pas mus yra daug talentingų žmonių, kurie moka ir viena ir kita. Tai iš idėjos būtų galima juos visus suburti ir atsiradus ten kokioms problemoms ten vienam, kitiems padėti tiek konsultaciniais klausimais, tiek teisiniais, finansiniais. Tai sakau, mano idėja būtų tokia. Arba toks klasteris arba organizacijų klasterį galima tikrai kurti. Aš norėčiau tokio labiau iš verslo pusės, kad žmonėms suteikti darbo vietas. Pavyzdžiui, šis visas darbas priklauso Lietuvos kurčiųjų draugijai. Čia yra „Antropa“, kurioje dirba nemažai siuvėjų neįgaliųjų ir panašiai, bet ta pati įmonė pati jau beveik nesugeba savęs išsilaikyti. Tiesiog nežinau, arba viskas yra labai apleista, reikėtų kažkokių naujovių ir panašiai. Reikia naujų, jaunų vadovų, kurie būtų šiuolaikiški, o ne dar iš rusų laikų likę ir po to čia taip gaunasi.

- Kaip manote ar verslininkai susidomėtų šiuo klasteriu?

-Kaip yra, labiau verslininkai susidomi socialinio verslo idėja. Tarkime, kai jie žino iš ko perka...tarkime mes būtume socialinė įmonė, mes siūtume drabužius arba kėdes ir panašiai ir būtų kažkoks tai pavadinimas, ar ne, mūsų, tai verslininkai, tie kurie tikrai nori investuoti ir nori būti socialiai atsakingi ir panašiai, jie nori savo partneriam parodyti ir tuomet jie tikrai pirs iš tokių socialinių įmonių tas produkcijas. Jie žino, kad pinigai nukeliaus mūsų bendruomenei, mūsų problemų sprendimui, ten įgyvendinimui, nes vis tiek kai būna įmonė viešoji įstaiga arba organizacija, tai ji yra ne pelno siekianti. Niekas tų pinigų nepasiima, o jie lieka pačioj organizacijoje ir tada galime mes tiesiog kurti arba naujas darbo vietas arba spręsti tas problemas. O problemos ir yra ten tarkim darbo vietų trūkumas, mažas žinomumas apie mus, kaip kurčiuosius. Tai vat, vienas ir kitas atvejis padėtų, norint kurti darbo vietas, apie mus daugiau žinotų verslininkai. Gal jie suprastų, kad kurtieji gali taip ir taip daryti, o ne tik tai taip. Gal tuomet padidėtų darbo užimtumo procentas iš mūsų neįgaliųjų pusės.

- Gal dar galėtų prisidėti televizija, norint skleisti žinių apie kurčiuosius?

- Sakau, viskas įmanoma, kaip pavyzdžiui, anksčiau labai kovojome su Lietuvos radijo televizija, kad duotų gestų kalbos vertėjo vietą, kad išverstų tas visas programas ir panašiai. Taip pat yra komercinės televizijos, tai TV3, LNK...prašom paprasčiau, kad būtų subtitrai. Bet jie aišku motyvuoja tuo, kad nemažai kainuoja jiems patiems ir jie aišku nelabai nori prisidėti ir taip gaunasi kartais išverčia, kartais neišverčia ir panašiai. Šiuo atžvilgiu mes labai atsiliecame nuo kitų Europos Sąjungos šalių. Amerikoje tikrai labai daug yra kanalų, bet televizoriuose yra speciali funkcija, kai gali paspaudinėti, kad tau programiškai rodytų subtitrus, o pas mus to nėra. Yra Europos Konvencijos kažkuris straipsnis, bijau sumeluoti, kad turi būti vienodas informacijos prieinamumas visiems žmonėms, tai vat šiuo įstatymu Lietuvoje arba negali arba tiesiog nesilaiko. Ir tokiu būdu yra jaučiama diskriminacija apie kurią kalbėjau anksčiau.

- Gal Jūs žinote, kur galima gauti finansavimą tokiam klasteriui?

-Finansavimą jeigu būtų noro ir galimybių, tai daugiausiai finansuoja Europos Sąjunga. Ir Lietuva stodama į Europos Sąjungą pasirašė sutartį, kad laikysis tos ir tos konvencijos ir ta pati Lietuva turi gauti finansavimą šitiems dalykams. Jeigu būtų noro kažkam tai kovoti tiek teisiškai, tiek finansiškai, tai visais atvejais laimėtumėm, bet yra vis tiek klausimas, ar tai įgyvendintų, ar tiesiog numotų ranka ir nežinau, aš tai neįsivaizduoju, bet dauguma nenori imtis tokiais dalykais.

-Jūsų nuomone, ar sukurtas klasteris padėtų panaikinti kurčiųjų bendruomenės problemas, tokias, kaip užimtumo, išsilavinimo, komunikacijos, informacijos prieinamumo ir panašiai?

- Klasteris galėtų padėti sumažinti. Aš nesakau, kad jis visiškai panaikins, bet jisai dalinai ir ženkliai galėtų sumažinti tas problemas jeigu tikrai būtų ties tuo dirbama, komunikuojama ir panašiai, tai vienu ir kitu atžvilgiu atneštų tam tikrų rezultatų.

- Jūsų nuomone, kokios konkrečios įmonės galėtų būti klasterio dalyvėmis?

-(Pauzė), net neįsivaizduoju. (Pauzė). Na, tarkim pavyzdį galiu pasakyti: keli automobilių servais, ar ne, vieni ten tvarko variklius, kiti važiuokles, tretį elektroniką, ar ne. Ir ten tarkim, atvažiuoja žmogus

su viena problema, jei nori išspręsti kitas problemas, tai būtų galima siųsti į tas kitas įmones, ta prasme, į tas socialines, kuriose mūsų kurtieji dirba ir jie išspręstų tas problemas, o ne tarkim kiti. Ir va taip bendradarbiautų, dalintųsi tiesiog informacija, turimomis žiniomis, patirtimi, įgūdžiais, ištekliais.

- Minėjote, jog galvojate apie klasterio kūrimą, kuriame kurtieji turėtų galimybę įsidarbinti ir panašiai, prieš kiek laiko gimė Jums ši mintis?

-Matot, čia yra labiau bendravimas su kurčiaisiais, kurie nori kurti savo įmones. Yra 5 ar 6 žmonės, kurie norėtų kurti savo įmones ar verslus. Jie dirba tam tikrus darbus, bet jie nori tą patį ką dirba, dirbti patiems sau ir tai va, mes tiesiog išsišnekėjom, kad galėtume kurti kažką bendrai. Gerai, tarkim serviso klasteris, ar ne, vienas didelis angaras, jį išsinuomojam ir padalinam į kelias dalis ir visi mokame bendrai nuomą, tai vieni užsiimtų automobilių dažymu, kiti ten remontu, treči važiuokle. Prasadėjo vat, nuo tokios būtent idėjos. Aš pats pagalvojau, jog būtų galima išvystyti į daugiau. Bet sakau, būna idėjos, kai kurioms lemta išsipildyti, kai kurioms ne, bet šiaip stengsimės dirbti su tuo ir ieškome dabar galimybių, kaip išlaikyti mūsų organizaciją. Ta prasme, ne iš savivaldybės biudžeto pinigų, tai viena iš idėjų yra įkurti kavinę, kurioje dirbtų vien tikrai kurtieji. Dabar vat vyksta seminarai yra „Socialinio verslo akceleratorius“, būtent su socialiniais verslais kurie dirba. Nemokami mokymai, nemokami lektoriai, kurie atvažiuoja iš užsienio šalių. Ir čia viskas yra pagal „Erasmus“ programą, tai vat tai šiais metais bus nemažai mokymų, seminarų, pasiruošimo. Bus matyt ar šiais metais įkursime ją ar kitais metais. Ir tiesiog, kai su mumis kalbėjo, ten sakė: nu žinot, kavinė atrodo tikrai daug kainuoja, bet jums ji tikrai daug nekainuos, nes jeigu net pasistengtumėte, tai įmonės duotų medžiagų remontui, nemokamai duotų, ten ar patys „SENUKAI“ ar kitos įmonės, po to turime tokių žmonių, kurie apdailos ten tarkim specialistai ir kaip ir savanoriai galėtų mums padėti. Tiesiog mums taip ir sakė, kad jeigu pasistengtume, viską gautume ir viskas įkūrimas kavinės daug nekainuotų. Savivaldybė gal duotų patalpas ten tarkim su simboline kaina už vieną ar pora eurų už mėnesį ir panašiai. Tiesiog, mums sakė, kad reikia eiti tiesiai pas Kauno merą, Matijošaitį ir su juo kalbėti. Mes kalbėjome su kitais savivaldybės darbuotojais, su Kauno mero pavaduotojais ir panašiai, bet jie mum nedaug ką galėjo pažadėti, sakė eiti tiesiai pas Matijošaitį. Tiesiog per minutę išdėstyti savo idėją, apie kavinę, kurioje dirbtų vien tik kurtieji ir Kaunas būtų pats pirmasis iš visų Baltijos šalių, nes dar nėra tokios kavinės Baltijos šalyse. yra tik tai Olandijoje, Turkijoje, Čekijoje. Amerikoje tai tikrai ten viskas yra. Nedaug šalių, tai jeigu ir Lietuva, tuomet būtų viena iš Baltijos šalių, kurie būtų įkūrę tokią vat kavinę. Kodėl turėtų nesusidomėti Matijošaitis, kuris yra irgi verslininkas ir kuris žino, kad tai būtų kaip Kauno inovatyvaus miesto įvaizdis ir panašiai.

-Na, tikrai nuostabi idėja, pati studijų metu taip pat galvojau apie kurčiųjų kavinę, bet Jūs pirmesni, paėmėte mano idėją (juokiasi).

- (Juokiasi). Tai žiūrėsime, reikia labai daug dirbti su tuo ir žiūrėsime, kokie bus rezultatai. Tikėkimės, jog bus viskas gerai. Mes tuo pačiu norime panaikinti darbo užimtumo problemas čia vienu aspektu ir antru aspektu, tai kad parodyti toms įmonėms, kad kurtieji gali dirbti ir barmeno darbą, padavėjo, virėjo. Jie juk yra tie patys žmonės, tik turi tokią sakykim mažytę negalią. Nes yra pavyzdys, kai mes praėjusią vasarą buvome susitikę su latviais, tai kas mane nustebino, tai, kad jų užimtumo įvairovė darbo atžvilgiu yra labai plati. Pas mus yra populiari staliai, statybininkai, fabriko darbuotojai, ar ne, tokie labai paprasti. O Latvijoje vienas kurčiasis su kuriuo bendravau dirba amortizatorių gamykloj, antras dirba oro filtrų gamykloj ir automobilių ir motociklų įmonėje, kurie visame pasaulyje yra gerai žinomi, kaip motociklų oro filtrų gamintojai. Jie dabar pradėjo dirbti ir prie mašinų. O trečias dirba virtuvės šefu, pas mus Lietuvoje tokių specialistų su klausos negalia tikrai nėra. Pas mus labai siauras ratas darbo pasirinkimo. Turėtume išplatinti kuo daugiau, kad žmonės jaustųsi, jog gali visavertiškai gyventi ir dirbti tai, ką jie tikrai nori, o ne tą, ką jie dažniausiai būna priversti dirbti.

- Manau ir girdintiesiems būtų įdomu ateiti į tokią kavinę.

- Taip, taip, taip. Mes galvojame padaryti tokias kaip užimtumo pamokėles tiems tėvams, kurie tarkime, turi neįgalius vaikus, kurčiuosius. Ir tie patys nemoka gestų kalbos ir tokių pažįstu ne vieną ir ne 10 ir iš Utenos pačios ir kiek aš asmeniškai su tuo buvau susidūręs, tai kad tėvai tiesiog kalba iš lūpų ir iš lūpų vaikai supranta. Bet suprantat, kai tas žmogus yra visoje giminaičių šeimoje negirdintis, ten pavyzdžiui, giminaičių balius, reikia nuvažiuoti ir panašiai ir nėra su kuo bendrauti, tiesiog jaučiama tokia diskriminacija. Tėvai neišmoksta gestų kalbos arba atvirkščiai, vaikai girdi, tėvai

negirdi ir vaikai nesistengia išmokti arba neturėjo galimybių, tiesiog, nežinau. Kavinėje būtų galima rengti ir gimtadienius ne tik vaikų, bet ir suaugusių. Taip pat galima būtų rengti pamokas, kaip ir minėjau, jog tie, kurie nori, turėtų galimybę mokintis gestų kalbos. Yra gerosios praktikos pavyzdys, Čekijoje, būtent kurčiųjų kavinėje yra gaminami tik tortai bei pyragėliai, jie pavaišina kava, arbata, ir yra atskira patalpa, kurioje mokomi tėvai, kurtieji, neprigirdintys ir visi kiti, kurie nori išmokti gestų kalbą.

- ***Labai ačiū, jog skyrėte laiko, pasidalinote savo patirtimi, bei verslo idėjomis.***

- Ačiū, kad pakankinot (juokiasi).

- ***(Juokiasi). Sėkmės įgyvendinant verslo idėjas ir iki.***

- Ačiū ir iki.

Interviu Nr. 11

Interviuojamasis: Nepriгідintis 31 metų vyras, Kauno kurčiųjų jaunimo organizacijos vadovas.

Interviu laikas: 2016 m. vasario 29 d.

Interviu trukmė: 25 minutės.

-Laba diena, ačiū, jog skyrėte šiek tiek laiko. Ar gerai mane girdėsit?

- Gerai.

-Tai galime pradėti. Papasakokite apie šią kurčiųjų jaunimo draugiją. Ką ši organizacija veikia, kada įsikūrė?

- Kauno kurčiųjų jaunimo organizacija įsikūrė 2006 metais. O pirmas atidarymas įvyko 2007 metais. Mūsų jaunimo organizacijos tikslas – padėti klausos negalia žmonėms, kurie turi tą problemą bei įvairias problemas spręsti. Tai ir netik spręsti įvairias problemas, bet ir daryti mokymus, seminarus, praktinius užsiėmimus ir panašiai. Šią organizaciją įkūriau todėl, kad būdamas jaunas, baigęs mokyklą buvau išvažiuavęs į Angliją ir Anglijoje pamačiau daug negirdinčiųjų jaunimo organizacijų. Ir man toptelėjo mintis, kodėl gi nekurti Lietuvoje? Nes Lietuvoje tokių jaunimo organizacijų nebuvo. Tai buvo Kauno teritorinė valdyba, kurčiųjų draugija, reabilitacijos centrai. Tai va, galvojome, kad jų darbo našumas yra per didelis, norint visiems padėti: tiek pagyvenusiems, tiek jaunimui, tiek vaikams. Tai va, pradėjome kurti tą organizaciją ir pradėjome matyti, kokios yra giliausios problemos. Tai va, kitais metais, kaip tik švėsimė 10-metį.

- Kokios yra tos giliausios problemos kurčiųjų jaunimo tarpe?

- Problemos yra, kaip sakyti, mes žmonės esame vienodi, bet yra informacijos neprieinamumas, todėl, kad jie negirdi. Problema gali būti tame, kad gal jaunimas bijo įsilieti į visuomenę, taip pat labai sunku bendrauti kurtiesiems su girdinčiais, kurie nemoka gestų kalbos. Taip pat yra labai daug renginių, nepritaikytas organizavimas kurtiesiems bei nepriгідintiems žmonėms. Sakykim šventės miesto, įdarbinimo problema, informacijos teikimas, palydėjimas į įvairias įstaigas ir panašiai.

- Jūs esate nepriгідintis?

- Taip.

- Jūsų klausos sutrikimas įgimtas ar įgytas?

- Gimiau toks.

-Jūs esate iš kurčiųjų šeimos?

- Taip.

-Aišku. O pavyzdžiui mokykloje nebuvo patyčių todėl, jog Jūsų tėvai kurti ir todėl, jog Jūs nepriгідite?

- Na šiaip aš nuo pirmos iki trečios klasės mokiausi vidutinėje mokykloje bendrojo lavinimo, šiaip tėvai labai norėjo, kad aš mokinčiausi nepriгідinčiųjų mokykloje, bet daktarai sakė, kad galima eiti man ir į girdinčiųjų mokyklą, todėl ten ir ėjau. Patyčių mokykloje gal jausdavau labai mažai, nes praktiškai buvau vienas. Tai va, daugiausiai dėmesio skyrė pedagogai man, bet sakau, su draugais nebuvo toks labai didelis bendravimo ryšys. Tai taip buvo iki trečios klasės, o vėliau mano mama negalėjo daugiau žiūrėti į mane, kai aš vis būdavau vienas ir liūdnas...ir tuomet nusprendė mane perkelti į nepriгідinčiųjų mokyklą. Tą mokyklą baigiau ir tuomet mano gyvenimas pasikeitė, jis tapo spalvingesnis.

-Susiradot draugų?

- Taip.

-Žinau, jog Jūs studijavote Kauno kolegijoje. Jau baigėte ją ar vis dar mokotės?

-Šiomet baigsiu Kauno kolegiją.

-Kodėl rinkotės Kauno kolegiją?

- Įstojau į Kauno kolegiją, nes joje buvo mokslai pigesni, nes stojau į Valstybės nefinansuojamą vietą. Ir dar Kauno kolegijoje yra daugiau praktikos. Man praktika labiau patinka, negu teorija.

-Su kokiomis problemomis susidūrėte studijų metu?

- Studijų metu problemų gal ir nėra labai daug. Džiaugiuosi, jog yra gestų kalbos vertėjai, kurie verčia man visas paskaitas. Problema gal tokia, jog trūksta man konspektuotojo, nes tikrai nespėju nusirašyti ir matyti, nes mes matome tik akimis.

- Kokią specialybę įgysite Kauno kolegijoje?

- Socialinio darbuotojo.

- Jūsų nuomone, su kokiomis problemomis susiduria kurčias vaikas, kuris turi tėvus girdinčiuosius?

-Hm...aš į šitą klausimą gal ir negalėčiau atsakyti, nes neesu tas vaikas, o gali atsakyti tik tas vaikas, kuris auga toje šeimoje (juokiasi). Bet kiek girdėjau, kiek bendrauju su tais žmonėmis, kurie auga girdinčiųjų šeimoje, tai yra labai sunku, nes vaikas auga tyloje. Tai dažniausiai tėvai visą laiką nori, kad vaikas kalbėtų, bendrautų. Tiesiog žiūrima kaip geriau būtų, bet niekada tėvai nesistengia patys pasikeisti. Tėvam visada gerai, bet tik ne vaikui. Yra pavyzdys geras, yra pasakojimas toks, kad yra mergaitė kurčia, jinai augo girdinčiųjų šeimoje, tai vaikas visada stengėsi kalbėti. Jinai augo ir kalbėjo, bet jinai susirado draugą, kuris yra visiškai kurčias ir jis augo kurčiųjų šeimoje. Tai kaip įsiliejo į šią šeimą, tai kilo tokių problemų, nes tas vaikinys nelabai mokėjo kalbėti ir dažniausiai jis kalba gestų kalba, savąja, gimtąja gestų kalba. Tai taip atsirado kalbos barjeras, buvo labai sunku, nes tas vaikinys visada norėjo bendrauti su mama gestų kalba. Tai vat, toks ėjo kaip ir kivirčas, ir ta dukra pasakė: mama, aš dėl tavęs stengiausi kalbėti, bet tu dėl manęs galėjai išmokti gestų kalbą. Ir nuo tos dienos, jos mama ėjo mokintis gestų kalbos.

- Su kokiomis problemomis susiduria girdintis vaikas, kuris turi kurčiuosius tėvus?

-Pavyzdžiui, kaip ir mano brolis yra girdintis ir mano tėvai yra kurti. Tai dažniausiai tėvai nepagalvoja ir prašo vaiko pagalbos. Dažniausiai taip būna, kad tai tu man išversk, palydėk ir panašiai. Tai labai kankina ir kamuoja iš tikrųjų tą vaiką, nes vaikas neša visą tą naštą. Tėvai nelabai įpratę gauti paslaugą kitų, o pamato, kad šalia yra vaikas. Pavyzdžiui, situacija buvo tokia, kad ir Amerikoje. Amerikoje yra taip, kad šeima yra kurti, o vaikai girdintys. Tai nuėjo jie į kavinę, užsisakė valgyt, atėjo barmenas ir pradėjo klausinėt, aišku jie negirdėjo, pradėjo rodyti pirštais menu knygelėj, o tie vaikai buvo du ir jie kalbėjo tarpusavyje, tai tas barmenas paklausė: vaike, ar galėsi padėti tą ir tą...tuomet tėtis labai supyko ir padavė tą barmeną į teismą už pagarbos ir orumo nesilaikymą. Kaip sakoma vaikas yra ne vertėjas, jis gyvena savo vaikystės laiką, tai jeigu norėjai paklausti, galėjai man parašyti kažką ir panašiai. Tai va, yra toks pavyzdys, bet aišku, vaikai turi padėti tėvam, bet tam yra ribos. Būna dažniausiai, kad tėvai nežino kažko ar neišgirdo ten kažko, nu ir tada vaikai pradeda aiškinti. Būna taip, kad vaikai pradeda nervuotis, kad tėvai nesupranta, kad nežino to ir to. Visko būna ir tai yra normalu.

- Jūsų nuomone, ką reikia pakeisti, kad kurtieji galėtų gyventi pilnavertį gyvenimą mūsų šalyje?

- (Pauzė). Nu, čia klausimas yra sudėtingas iš tikrųjų. Kiekvienas žmogus priklauso nuo savęs, kaip tu parodysi save visuomenei, kaip tu integruosiesi. Ar tu pasakysi, jog aš galiu, aš tą pasieksiu, aš to noriu tai yra labai svarbu. Ir labai svarbi kita pusės dalis, kaip juos priims, kaip supras, kaip padės arba sakykim ar suteiks jiems galimybę, vat tas yra labai svarbu. O jeigu jie riboja, tai ir mes ribojam (juokiasi).

- Jūsų nuomone, kaip girdintieji gali prisidėti prie kurčiųjų integracijos į visuomenę?

-Mokyti gestų kalbos. Dabar yra toks įstatymas, kuris teigia, jog jeigu priimi į darbą neįgaliuosius, tuomet sumoki mokesčių mažiau. Tai vat, kaip ir tas pats. Dirbau daug metų parduotuvėje „Rimi“, ir pastebėjau tokį dalyką, kad mes bendraudami kartais tarpusavyje ir su kurčiaisiais, vadovai labai pykdavo. Kodėl jūs bendraujat? Nėra laiko, reikia dirbti, taip sakydavo. Bet kartais vadovai pamiršta, kad ir girdintieji tarpusavyje darbo metu kalbasi...tai va, kartais jie nesupranta, ką mes kalbame, galvoja, jog mes plepam, o mes aptardavom ir patį darbą...Yra tokių niuansų, bet sakau, svarbu supratingumas vienos ir kitos pusės.

- Jūsų nuomone, girdinčiųjų ir kurčiųjų požiūris į gyvenimą skiriasi ar ne?

-Nu kaip, požiūris negaliu sakyti, kad labai skirtingai. Mes mokam mylėti, mokam verkti, liūdėti, džiaugtis. Mes irgi tokie patys, kaip ir girdintys žmonės tik skiriasi mūsų kultūra. Aišku kalba, mūsų bendravimas, mes esam mažuma. Bendraujam, tai mes matom akimis, nes mums labai svarbus vizualinis vaizdas.

-Praėjo 20 metų, kai gestų kalba buvo paskelbta oficialia. Kas pasikeitė per tuos 20 metų?

-Nu, negaliu sakyti, kad visai nepasikeitė, bet tikrai yra pažanga, jau atsirado ir gestų kalbos vertimo centrai, atsirado mokymai kurčiųjų mokyklose, gestų kalbos mokymai. Dabar kaip ir VDU yra pasirenkamas dalykas, Marijampolės kolegijoje jau yra pasirenkamas dalykas, Lietuvos sveikatos mokslų universitete taip pat jau yra pasirenkamas gestų kalbos dalykas. Jau plečiasi ta gestų kalba. Jau

ir televizijoje kai kur yra titruojama, aišku labai mažai, bet džiaugiamės šiais dienais. Miesto renginiuose jau yra verčiama gestų kalba. Vat kaip pavyzdys yra, neseniai buvo nacionalinis dramos teatras irgi buvo verčiama gestų kalba to spektaklio „Aušros pažadas“. Yra pokyčių, einame į priekį.

-Papasakokite apie projektus, žinau, jog esate labai aktyvus žmogus ir tikrai daug kur dalyvaujate, tai papasakokite apie tuos projektus, kurie prisideda prie kurčiųjų integracijos į visuomenę?

- Projektų tai tikrai ieškom, rašom į visokius fondus, į vyriausybes į savivaldybes. Mes ieškome tokių projektų, kurie tiesiog palengvintų kurčiųjų gyvenimą ir ieškome, kaip spręsti tas problemas. Projektas tai kai yra tikslas ir kažkokia tai problema.

-Na tai pavyzdžiui, koks buvo artimiausias projektas?

- Nu, artimiausios sąskaitos, kaip mes projektus rašydavom, tai būdavo labai mažas finansavimas iš tikrųjų. Tai 2013 metais mes gavome pirmąjį finansavimą iš miesto savivaldybės per neįgaliųjų reikalų departamentą. Tai galėjome steigti etatus. Ten būtent tokio asmeninio asistento, informacinių būrelių vadovų, dailiųjų amatų būrelio vadovų, socialinių, savarankiškų įgūdžių palaikymas, tie etatai taip ir atsirado. Džiaugiamės, kad kiekvienais metais finansavimas vis didėja. Na, o mūsų 2015 metų projektas, savivaldybė miesto gavom jaunimo tai buvo: „Kaunas kalba gestų kalba“. Projekto tikslas buvo informacinio pobūdžio. Išversti į gestų kalbą 10 vietovių, kurios yra išmaniųjų telefonų aplikacijoje. Tai jau išversta 10 vietovių ir planuojama šiemet vėl tokį projektą rašyti ir stengsimės daugiau vietovių išversti į gestų kalbą bei į tarptautinę gestų kalbą. Skaudu yra tai, kad rašo projektus ir kitos organizacijos, tačiau jie tik tais projektais pasinaudoja, o naudos kurtieji nejaučia. Bet yra kaip yra. Na dar buvo projektas, pavadinimu: „Karaokė rankose“. Tai buvo vertimas, imituojamos dainos į lietuvių gestų kalbą. Tai buvo išversta ir įrašyta į kompaktus, 10 kompaktų jau yra. Tikslas šio projekto yra tas, kad šeimos turinčios neprigirdinčius ar kurčius narius ir šiaip visi kiti, norintys pamatyti imituojamas dainas, galėtų pamatyti ne vieną, o visas 10 dainų. Tai puiki galimybė ne tik žiūrėti, bet kartu ir mokintis gestus.

-O kur galima bus pamatyti tuos kompaktus?

- Šiuo metu turime visus kompaktus ir dar yra tik įrašoma. Bus galima nusipirkti.

-Internete nebus?

- Kol kas dar neskleidžiame internete, bet gal po metų ar po dviejų metų galėsite išvysti šiame diske esančių dainų vertimą į lietuvių gestų kalbą tiesiog tas dainas imituojant.

-Papasakokite, su kokiomis įmonėmis bei organizacijomis bendradarbiauja kurčiųjų jaunimo organizacija?

- Daugiausiai bendradarbiaujame su Kauno kurčiųjų reabilitacijos centru, su Lietuvos kurčiųjų jaunimo asociacija, su kitomis jaunimo organizacijomis, su Kauno apskritu stalu, su Lietuvos kurčiųjų draugija, su kurčiųjų bei neprigirdinčiųjų mokyklom. Labai daug yra organizacijų tikrai. Bendradarbiaujam ir su Vilniaus ir su Klaipėdos kurčiųjų jaunimo organizacijom.

- O iš užsienio nėra kokių nors įmonių?

-Su Latvija, su Estija labai glaudžiai bendradarbiaujame. Daugiau buvo iš Olandijos, Turkijos bendrauta per projektus. Taip pat mes bendradarbiaujame su Europos kurčiųjų jaunimo sąjunga.

-Jūsų nuomone, iš Baltijos šalių, tai yra iš Lietuvos, Latvijos bei Estijos, kurioje šalyje geriausiai gyvena kurtieji?

- Žiūrint piniginiu atžvilgiu tai galiu sakyti, jog Lietuvoje, nes pašalpos pas mus, Lietuvoje yra didžiausios. O sąlygos gyvenimo, informacijos prieinamumas, yra ir plusų ir minusų kiekvienoje šalyje, bet pavyzdžiui Estija yra labai geras pavyzdys Baltijos šalim, kad kiekvieną dieną po maždaug 10 minučių yra rodoma laida gestų kalba per televiziją. Bet gestų kalbos vertėjų paslaugų yra labai mažas žmonių skaičius. Ta prasme, mažai darbų, kuriuose dirba vertėjai. Lietuvoje truputį daugiau, bet Estijoje paslaugos yra mokamos, o pas mus nemokamos. Latvijoje yra gerai išdirbta socialinė sistema, būtent padėti klausos negalią turintiems žmonėms. Ten iš tikrųjų labai gera komanda dirba, socialiniai darbuotojai, psichologai ir kiti specialistai, kurie būtent tiems, kuriems reikia suteikia pagalbą.

-Kaip Jūs manote, Lietuvoje trūksta gestų kalbos vertėjų?

- Nu gestų kalbos vertėjų visada trūksta. Lyginat skaičių, tai yra labai mažas vertėjų skaičius ir dar labai trūksta socialinių darbuotojų. Pavyzdžiui, Kaune gyvena apie 900 klausos negalią turinčių

žmonių, o socialinių darbuotojų yra tik keturi. Ir tie 4 socialiniai darbuotojai turi aptarnauti tuos visus 900 žmonių. Aišku nepilnas skaičius, bet...

-Jūsų nuomone, kodėl galima įgyti gestų kalbos specialybę tik Vilniaus kolegijoje?

- Net nežinau, tik nuo 2001 metų vyko pasikeitimai, reorganizavimas, tiesiog kad vertėjai būtų tik vertėjai, o ne socialiniai darbuotojai. Tai visai neseniai prasidėjo viskas, gal jau 15 metų. O apie studijas tikrai atsakyti negaliu. Gal tik Vilniaus kolegija sutiko apsiimti tą modulį, tą specialybę. Gal buvo ieškota tų universitetų, bet pasiėmė kolegiją. Bet ateityje yra planuojama padaryti VDU gestų kalbos bakalaurą, bet tai yra kol kas tik svajonė iš tikrųjų.

- Žinau, jog esate labai užsiėmęs, todėl daugiau netrukdyčiau, ačiū už tiek, kiek pasakėte.

-Nėra už ką.

-Ačiū ir sėkmės darbe.

- Jums taip pat. Iki pasimatymo.

- Iki.

Interviu Nr. 12

Interviuojamasis: Neprigirdinti 31 metų moteris, yra iš kurčiųjų šeimos, dirba Kauno kurčiųjų jaunimo organizacijoje.

Interviu laikas: 2016 m. vasario 29 d.

Interviu trukmė: 50 minučių.

- Laba diena, ačiū, jog skyrėte man laiko. Kaip ir minėjau, esu Vinga Balevičiūtė. Esu antrojo kurso magistrantė, šiuo metu rašau magistro darbą, pavadinimu: Lietuvos kurčiųjų bendruomenės integracijos į visuomenę klasterio kūrimas. Galima pradėti? Gerai girdite mane?

- Gerai girdžiu, nes aiškiai tariate žodžius. Galime pradėti.

-Prieš pradėdant interviu minėjote, jog esate baigusi aukštąjį mokslą. Papasakokite, kokią aukštąją mokyklą bei kokią specialybę baigėte?

- Baigiau Vytauto Didžiojo universitetą, verslo administravimo programą ir tai jau buco prieš 5-erius metus. Nu jau senokai, senokai. Verslo administravimą baigiau, tikėjaisi, žinoma, dirbti toje srityje, bet kol kas dar neteko, dirbau kitokius darbus.

- Jūs esate neprigirdinti?

- Taip, neprigirdinti.

- Klausos sutrikimas įgytas ar įgimtas?

- Jau nuo gimimo. Mano tėvai kurti. Taip, tėvai yra kurti, todėl tai yra paveldėjimas. Žinoma, paveldėjau ne visišką kurtumą, bet neprigirdėjimą paveldėjau.

- Bet Jūs kalbate labai gerai, tikrai nepasakyčiau, jog esate neprigirdinti.

- Normalioje mokykloje mokiausi. Girdinčiųjų mokykloje.

- Papasakokite, su kokiomis problemomis susidūrėte studijų metu?

- Studijų metu nebuvo problemų. Ne, buvo paprasčiau, nes kalbėjaisi su visais dėstytojais apie tai. Sakiau, kad neprigirdžiu, kad man būtų lengviau jei man medžiagą pateiktų, tai net būdavo taip, kad man prieš paskaitas ar po paskaitų visą medžiagą duodavo iš kurios skaitydavo ar pasakodavo ir aš vis tiek būdavau paskaitose, vis tiek klausydavau, bet man nereikėdavo konspektų darytis, nes nuleidžiu galvą ir nu nieko nebesuprantu, nesusigaudau.

- Jums buvo lengva mokintis universitete? Nes pati esu baigusį šį universitetą ir žinau, jog tikrai nėra lengva, norint turėti puikų balą.

-Pirmi metai gal ir ne tokie paprasti buvo, nes ten tiek bendrų dalykų buvo. Vėliau buvo labai smagu, nes man patinka matematika, ekonomika. Bet darbo nesusirandu, nes labai daug reikia bendrauti šitos srities specialistams. Jo, reikia daug bendrauti, o man tai kelia problemų, nes ne su visais galiu bendrauti, ta prasme, vienodai. Sakykim, jūs labai aiškiai su manimi bendraujate, man paprasta. Kitas tyliau šneka, kitas greičiau šneka...Labai būna sudėtinga, kai per dieną turi pereiti per kelis žmones, nes tiesiog pavargsti, turi įsitempęs klausytis, nu nelengva tikrai.

- Papasakokite, kokias pareigas atliekate bei kiek metų dirbate šioje organizacijoje?

-Aš tik dabar pradėjau dirbti nuo Vasario 1 dienos, tai pirmą kartą šioje organizacijoje. Bet prieš tai aš buvau ir esu KKJO tarybos narė jau labai senai. Jau man atrodo net antrą kadenciją, greičiausiai taip. O oficialiai dirbti tik dabar vat pradėjau. O ką dirbu, tai asmenine asistente įdarbinimui. Padedu kurtiesiems surasti darbus. Ne tai, kad surasti, bet padedu jiems kreiptis ten, kur jie nori. Tiesiog padedu susikalbėti ir panašiai. Kol kas dar nekeliavome į jokių pokalbį, bet skambinti teko. Va, matėte, pas mane buvo du jaunuoliai atėję. Jie atsikraustė į Kauną ir ieškosi šiuo metu darbo. Tai prašėsi pagalbos. Tai va, pasakė ko nori, aptarėm ir toliau bandysim bendrauti ir bendradarbiauti. Pasistengiu jiems darbą rasti.

-Pas Jus daugiau ateina jaunimas ar ir vidutinio amžiaus kurtieji bei neprigirdintieji?

- Na, čia projektas jaunimo, bet galim mes padėti ir vyresniems, bet jų procentas turi būti mažesnis, visas bendras procentas turi būti mažesnis.

-O kur vidutinio amžiaus žmonės, turintys klausos sutrikimus eina, kurie nori ieškotis darbo?

-Yra kurčiųjų organizacija. Mūsų yra jaunimo kurčiųjų, o yra kurčiųjų reabilitacijos centras. Ten ir bet kokio amžiaus gali kreiptis. Tik jaunimui smagiau pas mumis eiti, bet jie ten irgi gali kreiptis. O visi kiti vyresni, tai ten eina. Taip, tenais yra.

-Gal Jūs žinote, kiek procentų klausos sutrikimus turinčių žmonių neturi darbo? Kiek mūsų šalyje yra bedarbių?

- Ne, nežinau.

-Bet tikriausiai yra daug bedarbių...

- Aš tikiu, jog daug. Nu gal tik to noro nėra labai daug iš pačių kurčiųjų. Gal ne taip smagiai nuskambės, bet jie naudojami ta privilegija, kad gauna neįgalumo pašalpą. Tas jiems padeda išsilaikyti. Jie sako: „Nors tiek gerai“. Nu va taip ir pragyvena, o šiaip jeigu tektų sakykim savo namus įsigyti, patiems šeimą išlaikyti, nu, manau, kad va tokie ir ieško darbo. O šiaip labai daug kas naudojami ir tiesiog sėdi valstybei ant sprando.

- Jūs turite savo kabinetą?

- Dirbu kartu su Mykolu. Mūsų darbo grafikai yra taip suskirstyti, kad mes vienas kitam netrukdomė.

-Ir kaip atrodo Jūsų darbas eilinę, paprastą dieną? Sakykime, ateina kurčiasis ar neprigirdintis ir sako, kad noriu ieškotis darbo, ir kas tada vyksta?

-Va, kaip dabar, kalbėkime apie šiandienos atvejį. Man jie jau rašė seniai į facebook, asmeninę žinutę, nes aš buvau pasiskelbusi visiems, jog dirbu čia ir kad gali kreiptis ne tik dėl įdarbinimo, pas mane gali kreiptis ir kai yra problemų pačiame darbe. Sakykim, nesusikalbėjimas viršininkų, įstatymų nežinojimas netgi ir diskriminacija ir panašiai. Pas mane gali kreiptis, papasakoti situaciją ir aš tada galiu patarti, ką toliau daryti, ar pažeidė kokias teises ar nepažeidė. Nu, kad kurčiasis drąsiau jaustųsi savo darbovietėje. Nu, buvo, buvo tokių žmonių, kurie skambino, klausė ir aš jiems paaiškinau, ką jiems reikėtų daryti. O šie jaunuoliai, kurie šiandien buvo, tai jie sako: „Va, atsikraustėm į Kauną, tai norėtumėm susirasti darbus. Internetė matėme, kad tu gali padėti mum“. Aš taip ir pasakiau, kad darbo jums nerasiu, nes nebus taip, kad jūs sugalvojote, aš sėdžiu dieną, naktį ir ieškau darbų. Tiesiog pasakojau jiems, kad jie patys turi žinoti, ko jie nori, nes jie pasakė, kad mums tiks bet kas, svarbu, kad tik pinigūs uždirbti. Tuomet sakiau, gerai panele, yra darbas prie lyginimo. Tuomet ji atsakė, jog oi ne, man karštis nepatinka. Na va ir išsirutuliojo ta kalba, kad aš sakiau, jog jie susirastų skelbimus, kurie patinka jiems, susiraskit vietas, kuriose norit būti ir tuomet man atsiųskite visas šitas nuorodas ir tada aš pabandyčiau prisiskambinti. Skambinsiu, klausiu, domėsiuos ir toliau taip draugausim. Tai va taip pasišnekėjom, tai va tas vaikinukas irgi papasakojo, kur dirbo, kas jam patiko, kad nepatiko ir pagal tai, aš jam padėjau tuos pačius kriterijus vėl sudėlioti, pagal kuriuos jis galėtų ieškotis darbo. Tai pasikalbėjom, jie sakė, kad dabar grįš namo ir pradės ieškoti, kur jie nori dirbti ir man atsiųs kontaktus. Sakiau gerai, nes tikrai ne aš turėčiau ieškotis jiems darbo, o tik jie patys. Šiuo būdu savarankiškumą jų ugdu, kad patys už save, nes taip ir būna, kad kurtiesiems reikia, jog viskas būtų ant lėkštutės padėta, nes taip paprasčiau ir lengviau. Ir kitose situacijose patys nesusitvarko. Visada reikia pagalbos.

-Kokiose įmonėse dirba žmonės su klausos sutrikimais?

- Yra įmonių ir ne viena. Aš dabar kadangi nesusisiekiau su nei viena dar įmone, o tik su viena bendravau, skalbykla tenais yra. Bet kiek žinau, tai tikrai yra ne viena įmonė, kuriose dirba beveik visi kurtieji. Ten socialios įmonės. Kaip tik tos įmonės orientuojasi į žmogaus negalią. Yra yra tokių.

-Su kokiomis problemomis susiduria kurtieji bei neprigirdintieji darbo vietoje?

- Dabar nelabai galiu pasakyti, nes neseniai tik darbą pradėjau. Bet pati kaip gyvendama, augdama tarp kurčiųjų, mano pastebėjimai (pauzė). Aš sakyčiau, jie patys save dažniausiai nuvertina, sakydami „Uoj, aš negaliu, man neišeis, man nepavyks“, vietoj to, kad imtų ir bandytų ir darytų. Ir dažniausiai būna, kad atsisako naujų operacijų darbo, kas nepatinka meistrams, nes jie...darbdaviai nori, kad jų darbuotojas tiesiog galėtų dirbti visur, o taip gaunasi, kad ten nedirbsiu ar nedarysiu, nes man nepavyks, man neišeis ir aš negaliu. Po to, komunikacijos problemos. Pati pagrindinė problema, sakyčiau yra komunikacija. Labai geri pavyzdžiai yra užsieniuose. Sakykim, Švedijoje, tai tenai net gi šefai mokosi švedų gestų kalbos, jeigu žmogų įdarbina su klausos negalia. Vadovai patys kreipiasi į institucijas, kad būtų kokie nors kursai. Pas mus, Lietuvoje tai dar toli gražu iki to. Bet aš manau įmanoma, viskas įmanoma, nes kursai yra rengiami tik reikia domėtis.

-Manau patys darbdaviai yra tikrai užsiėmę žmonės, ir jie patys nemanau ar labai norėtų mokintis gestų kalbos, pavyzdžiui po darbo...Žinoma, viskas priklauso nuo žmogaus.

-Va būtent, kam man dar mokintis, taip...Yra viena situacija tokia, jog viena kurčiasis įsidarbino į servisą, jį priėmė todėl kad savininkas yra labai geros širdies žmogus ir jisai tiesiog pasaulyje nori gerą

padaryti ir jisai priimdamas jį ir galvojo, kad va padarysiu gerą dalyką, priimant kurčiąjį galėsiu mokintis gestų kalbą, gal net ateityje galėsiu gestų kalbą panaudoti, kai kalbėsiu su klientais. Bet visa tai nepatiko meistrui, nepatiko darbuotojams kitiems, nes gerai, tu priėmei kurčią žmogų ir dabar mes, visi esam priversti mokintis gestų kalbą, kad galėtume su tuo žmogumi susikalbėti. Tai čia irgi problema – požiūris. Požiūris į kurčią žmogų. Sakykim, aš atėjau čia dirbti, sakykim, meistrui ir aš dar turiu gestus mokintis, dėl to, kad savininkas sugalvojo, dėl to, kad tik vieną žmogų priėmė. Čia požiūris yra. Juk vieniems yra „faina“ ta gestų kalba, o kiti, kurie nebuvo su kurčiaisiais susidūrę tai jie galvoja, o kam man to reikia?, juk aš galiu eiti dirbti ten, kur nėra tokių dalykų.

-Jūsų nuomone, kas turi pasikeisti, kad darbdaviai į kurčiuosius bei neprigirdinčiuosius žiūrėtų taip, kaip į girdinčiuosius?

- Geras klausimas (juokiasi). Kas turėtų pasikeisti, ane? (Pauzė). Aš iš viso manau, kad nereikia į kurčią žmogų žiūrėti, kaip į žmogų su negalia. Tai galima būtų žiūrėti, kaip į žmogų su trūkumu. Sakykim, aš nelabai gerai matau, todėl aš nešioju akinius. Tai, tas žmogus nelabai gerai girdi, tai arba jis nešioja aparatą, arba apskritai jis nelabai gerai girdi, ir viskas. Jo, reikėtų to pačio požiūrio kitokio. Ir ką konkrečiai daryti, kad pasikeistų, čia labai daug laiko turėtų prabėgti, kad tiesiog, aš net neįsivaizduoju. Bijo kurčiųjų sakyčiau. Bijo dėl tos pačios nežinios: kaip su juo bendrauti, kaip su juo elgtis ir panašiai.

-Jūsų nuomone, klausos negalią turinčių žmonių yra daugiau dirbančių ar bedarbių?

- (Pauzė). Dabar tuo pasakysiu (pauzė). Aš daug pažįstu dirbančiųjų., daug žinokit. Pažįstu ir nedirbančių, bet būtų vienas kitas, o šiaip daug dirbančiųjų pažįstu. Manau, kad didesnė dalis bus dirbančiųjų.

-Jūs minėjote, jog dauguma klausos negalią turinčių žmonių tiesiog gyvena iš pašalpų. Kaip Jūs manote, kokios priežastys lemia tokį pasirinkimą?

- Būtų tik nuomonė (pauzė). Kalbant apie vyresnę kartą, jo, aš kalbėsiu apie vyresnę kartą, nes jaunimas dabar yra aktyvesnis, nes bendravau ir su tėvais ir su seneliais, kurie yra kurtieji. Iš tų kalbų, ką galiu sakyti, jie yra daug kartų susidūrę su problemomis, kad va ateina kurčiasis dėl darbo, jiems yra pasakoma: „ Kas tu, kurčias, grįžk atgal“. Tipo ne, tokiam vietas nėra. Ir kai žmogus susiduria su tokia situacija vieną kartą, kitą kartą, trečią kartą, tiesiog praeina noras ieškoti darbo. Praeina noras ieškoti darbo, ir jų ta kalba eina vienas kitam ir per vieną, kitą ir jie papasakoja, kad aš buvau ten ir ten ir nieks neėmė manęs, nenorėjo net kalbėtis ir panašiai. Ir dingsta noras jiems patiems dirbti, vien dėl to, sudėtinga buvo gal kažkada, gal dabar jau nėra taip sudėtinga, gal dar būtų visai kitaip, bet dėl tos pradžios, jie tiesiog taip elgiasi ir jie neina. Aš taip manau. Susidūrę vieną kitą kartą su sunkumais jie tiesiog nuleidžia rankas ir nebekovoja.

- Kaip Jūs manote, kurtieji bei neprigirdintieji Lietuvoje gyvena pilnavertį gyvenimą ar ne?

- Kaip pažiūrėsi, nes vieniems atrodo viskas yra labai gerai. Pavyzdžiui man, mano vyrui...mano vyras yra kurčias. Man ir mano vyrui, mums yra labai gerai. Mano pirmasis sūnus yra girdintis, o dukra, jinai yra beveik kurčia, ne visai kurčia, bet beveik kurčia. Ji turės nešioti stiprius klausos aparatėlius, kad gerai girdėtų. Tai mum yra viskas gerai. O yra tokių, kurie skundžiasi. Tiesiog negaliu atsakyti už visus.

- Jūsų girdintysis sūnus moka gestų kalbą?

- Laisvai. O kaip jis su tėčiu susišnekės (juokiasi)? Taip, laisvai, jisai su tėčiu gestais, su manim gestais. Mes namuose tik gestais bendraujame, vien tik todėl, kad atsisukus tėčiui į mūsų pokalbį su sūnumi, nekiltų klausimų, apie ką mes šnekame. Kai tėčio nebūna namuose, tuomet mes imame ir pradedame šnekėtis, nes gestais, nu, mano berniukas, jam greit 7 metais bus ir gestais jis dar nevisiškai moka viską pasakyti, tai jam labiau sekasi žodžiai. Gestais paprastesnius pokalbius galima išsakyti. Pas mus yra universali šeima: kurčiasis, neprigirdintis, girdintis ir beveik kurčias žmogutis, viskas yra vienoje šeimoje (juokiasi).

-Kaip Jūs manote, Jūsų sūnus neįaučia įtampos vien tik todėl, kad jo tėveliai turi klausos sutrikimus?

- Aš labai norėjau, jog neįauštų ir manau, jog jis neįaučia. Man taip atrodo, nes į darželį nuvedu ir aš ir vyras ir nebūna taip, kad jis ateina į darželį ir nebekalba gestais vien dėl to, kad kiti nematytu. Ne, jis

kaip tik gestais šneka. Nematau, gal mokykloje bus sudėtingiau, nežinau, ateis rugsėjis ir tada matysime.

-Jūs pati kadangi minėjote, jog esate iš kurčiųjų šeimos, tuomet įdomu sužinoti, ar vaikystėje teko patirti patyčias iš kitų vaikų ar mokykloje, ar ne?

-Aš pati jaučiau mokykloje. Tikrai labai dėl to kentėjau. Ne dėl pačio bendravimo su manimi, nes man bendrauti su visais sekėsi gerai, labiau dėl to, kad mano tėvai yra kurti. Taip, vaikai tai žinojo ir jie specialiai, kaip pasakyt, erzino, kenkė, skriaudė, kad aš tikrai skųsčiausi tėvams. Kad ateitų, va, kaip jie sakydavo: „Ateis nebyliai ir mojuos rankomis“, nu va šitaip, tiesiog: „Ką jie darys, kaip jie šūkaus, kaip jie bars mus?“, nu va tokie žiaurūs vaikai buvo. Labai žiaurūs buvo mokykloje, dėl to ir sakau, kad man universitete labai gerai buvo, gal todėl, kad amžius jau ne be tas, visi vyresni, rimtesni. Buvo daug paprasčiau. Ir visai normaliai reagavo, buvo dar grupė, su kuria visada namų darbus ruošdavom bendrai, tai tik jie žinojo, kad aš neprigirdžiu, o visi kiti tai net nežinojo, kad turiu klausos sutrikimą. Buvo tikrai didelė grupė, virš šimto, tai jie visi ir negalėjo to žinoti (juokiasi). O šiaip tai kentėjau tai tik mokykloje sakyčiau, nes gyvenau name, aplink namų nebuvo daug, nu kaip pasakyt, namas po namo, kaimynai visi žinojo, kad va, šitam name kurtieji gyvena ir jie visi mandagūs bei malonūs buvo. Jų vaikai su mumis bendraudavo, problemų tikrai dėl to nebuvo. Tai pagrindinė problema buvo mokykla ir sakykim viešose vietose būna ten pradeda šaipytis, gestikuliuoti. Būna, bet čia kalbame apie vaikus arba apie paauglius. Būna, vakare su šeima išeiname per Laisvės Alėją pasivaikščioti, gestais bendraujam ir paaugliai žinoma išgėrę ar apsvaigę nuo kažko, pamatę, pradeda šaipytis, parodijuoti. Tuomet stovi, žiūri ir galvoji, kaip dėsiu aš jam (juokiasi). Nu žinok labai dažnai su tuo susiduriam. Tiesiog mes jau nebekreipiam į tai dėmesio. Būna tokių nenormalių, tikrai būna.

-Manasmeniškai labai įdomu žiūrėti bei stebėti, kaip Jūs bendraujate. Visus gestus, mimikas labai įdomu pastebėti.

- Taip, būna visokių žvilgsnių. Būna ir įdomių žvilgsnių, kurie žiūri, stebi. Bet dauguma tokių, kurie šaiposi. Sakau, čia pagrinde vaikai bei paaugliai, kuriems tikrai dar yra „ne viskas namie“.

-Jūsų nuomone, kaip girdintieji gali padėti integruoti kurčiuosius į visuomenę?

-(Pauzė) girdintiesiems nereikėtų bijoti kurčiųjų. Tiesiog reikėtų nebijoti (juokiasi), kad gestus jie mokėtų, tai čia būtų net per didelis tas reikalavimas, nes mūsų, kurčiųjų procentas yra labai mažas, palyginus su girdinčiaisiais. Tiesiog tegul nenustemba, būna, kad parodai, kad aš negirdžiu ir girdintysis pasimeta. Tuomet klausia ar rašyti galiu (juokiasi). Atsakau, kad galiu (juokiasi). Tai pasimetęs ieško ant ko rašyti ir tušinuko (juokiasi), vat taip ir būna ir galvoji, ko tas žmogus taip pasimetė. O užsieniuose, atrodo nebuvo ten jokių nei kursų ar kažkokių tai papildomų pamokų, bet užsienyje į visa tai yra natūraliai žiūrima. Jei parodau, kad negirdžiu, tuomet jokių problemų, žinutėmis susirašom. Net nereaguoja. Ir vėl gi tas požiūris, nereikia į mus žiūrėti, kaip į kažką tai tokio, kaip pasakyt, nežemiško (juokiasi). Ta negalia mūsų gal ir yra tokia išskirtinė, kad bendrauti reikia kitaip, nes kitos negalios yra fizinės ir visa kita. Su žmogum bendrauji kaip ir visada, tik jis yra šiek tiek kitoks, o kai negalia yra, tu privalai kažkaip kitaip bendrauti ir gal tai ir sutrikdo žmones.

-Minėjau interviu pradžioje, jog mano baigiamojo darbo tema: Lietuvos kurčiųjų bendruomenės integracijos į visuomenę klasterio kūrimas. Jūsų nuomone, kokios įmonės galėtų dalyvauti šiame klasteryje? Kitaip sakant, kokios įmonės dalyvės sudarytų šį klasterį?

- Ta prasme, kažkokios konkrečios įmonės turėtų būti?

- Taip iš verslo pusės pažiūrėkime.

-Hm, dabar galvoju, tos įmonės turėtų būti daugiau gamybinės. Turėtų būti įmonės, kuriose viskas yra gaminama, ne tos, teikiamos paslaugos va žmogui, kur būtų galima teikti, ten jau nebepavyktų. O ten, kur galima gaminti daiktą, ten medžiagą, nu ir panašiai, manau visose įmonėse. Dabar galvoju, trūkumas yra tas, kad pas daugelį kurčiųjų yra nurodyta ko jie negali dirbti. Ir yra nurodyta, kad negalima dirbti triukšmingoje vietoje, negalima dirbti su elektros įtaisais. Paimti drėlę ir negalėti prisukti varžto, tai čia yra pati didžiausia nesąmonė, mano nuomone. Ir čia yra juokinga, nes vadinasi, tu gali tik atsuktuvu naudotis. Gaudami neįgalumą, kurtieji kartu ir gauna išvadas apie darbo pobūdį. Ten būna nurodyta, kad jie negali dirbti aukštyje. Iš tikrųjų, galiu su tuo sutikti, nes būna sienas kai tvarko, restauruoja namus, tai tada vis tiek kai jie vaikšto, tai jei kokia nelaimė ar kas, tai kaip tu jam pašauksi, kad tu neik, nejudėk ir panašiai. Čia yra problema, kurtiesiems neleidžiama dirbti aukštyje,

po to, yra daug, negalima dirbti vibracijos keliamose vietose. Ne dabar galvoju kodėl, kas čia yra tokio, nes sakykim spaustuvėj, va teko dirbti spaustuvėj, ten juk garsas dundundun, kai vis spausdina, eina eina visi tie aparatai, kodėl kurtieji negali dirbti tokiose vietose. Va šitie apribojimai manau ir įmonėm daro įtakos, kodėl jie nenori priimti tokio žmogaus, nes jie pažeistų įstatymą priimdami tokį žmogų. Kurtieji taip pat negali dirbti viršvalandžių, nebent tie viršvalandžiai nebūtų oficialiai rodomi, nes oficialiai viršvalandžių kurtieji dirbti negali. Čia irgi yra išvada apie darbo pobūdį. Atrodo patys sau, patys sau kliūtį darom, nes nežinau. Pavyzdžiui, aš pati kaip neprigirdinti, pas mane yra neįgalumo grupės procentai darbingumo, tai pas mane yra 50 procentų ir išvada apie darbo pobūdį, jog galima dirbti įgūdžių ribose, tai reiškia, kiek tu moki, kiek tu gali, tiek tu ir gali dirbti. Bet vat tiems, kuriems didesnis procentas nedarbingumo, tai jiems įsidarbinti dar yra sunkiau.

-Mano nuomone, pagrindinės kurčiųjų problemos yra užimtumo, išsilavinimo stoka, komunikacijos barjerai, informacijos neprieinamumas...

- Išsilavinimo stoka. Teisingai, net pamiršau apie tai paminėti. Dauguma net neina mokintis dėl šito dalyko, nes yra vertėjų trūkumas, informacijos prieinamumas prastas. Ir tai yra viena iš priežasčių, kodėl jaunimas sunkiai randa darbą, net apie tai nepagalvojau.

-Kaip Jūs manote, kodėl galima įgyti gestų kalbos vertėjo specialybę tik Vilniaus kolegijoje?

- O kas dėl to turėtų būti atsakingi? Aš dabar galvoju, kaip iš viso atsirado tokia specialybė toje kolegijoje. kažkas turėjo tą programą sukurti, nes iš tikrųjų toks dalykas kiekviename universitete yra pravartu, nes kiekvienas savo srities specialistas mokėtų nors elementarių gestų, kuriuos galėtų panaudoti sutikęs kurčią žmogų savo darbo vietoje. Iš tikrųjų net nežinau, Bražinsko man atrodo buvo iniciatyva įkurti gestų kalbos pamokas VDU, nes anksčiau to tikrai nebuvo šiame universitete. Tiesiog mes einame mažais žingsneliais link to, kad būtų geriau.

-Ką Jūs galite pasakyti apie informacijos prieinamumą? Tikriausiai norėtumėte, jog būtų visos televizijos laidos bei filmai su titrais?

-Na pavyzdžiui Švedijoje. Aš dažnai kalbu apie Švediją, nes ten mano tėvai jau 10 metų gyvena. Toje šalyje yra tokia programa, kad paspaudi mygtuką ir kiekviename kanale yra titrai, kiekviename kanale. Nebenori, trukdo, maišo, paspaudi ir tų titrų nebėra. O pas mus lietuviškų programų LNK, TV3, Baltija, taigi tiek nemažai, o kiek pas mus kurčiųjų...Kurčiųjų Lietuvoje 6 ar 7 tūkstančiai visiškai kurčių, neprigirdinčių apie 40 tūkstančių. Tai yra nemažai sakyčiau. Gal ir ne vienas procentas visų lietuvių. Tai ar dėl to turėtų, nu nežinau, blogai iš tikrųjų, nes kurtieji gali tik pasiskaitinėti, o įsivaizduojate, kai jūsų bendravimas yra nuolatinis akimis, rankomis, tu nori tą patį gauti ir iš aplinkos, tu nori informaciją pamatyti, o ne skaityti. Ir labai pastebėjau, kad kurtieji labai nenori skaityti. Pastebėjau šį dalyką, jie nenori skaityti, todėl dažniausiai tik pereina per straipsnių pavadinimus ir sako, kad ten tas nutiko, ten kitas nutiko (juokiasi) ir net daugiau jie nesigilina. Todėl sakau, kad galėtų būti tokia įdiegta televizoriuose programa, jog tu galėtum įsijungti bei išjungti titrus, būtų tikrai labai gerai. Švedijoje tikrai nėra daug tų kurčiųjų, bet ten toks dalykas jau yra. Vis dėl to, tai naudinga ir užsieniečiam, kurie, sakykim tarmė ar pačios kalbos nemoka, skaityti moka, bet susikalbėti nemoka, kai rašosi vienaip, o tariasi kitaip, tai jie tiesiog skaito, pramoksta žodžius, galūnes, rašyba visa aiškesnė darosi. Švedijoje pastebėjau, kad ir girdintieji skaito. Būna taip, skaito.

- Na, kaip ir viską aptarėme, nebent dar norite kažką pasisakyti, ko dar nepasakėte (juokiasi).

-Gimiau kurčiųjų pasaulyje galima sakyti, mano tėvai kurtieji, draugai, giminės.

- Tai koks tas kurčiųjų pasaulis?

- Mažas (juokiasi).

-Gestų kalbos dėstytojas sakė, jog kurtieji mąsto ne žodžiais, o vaizdiniais. Ir man tai buvo wouw, nesuvokiama.

- Taip, vaizdiniais. Žinok atrodo nerealu, pati net kartais save pagaunu save mąstant vaizdiniais. Aš nežinau, kaip visiškai kurtieji mąsto, nes aš galiu kalbėti ir aš dažniausiai žodžiais permąstau, kodėl taip atsitiko, kodėl tas, o kodėl anas. O tie vaizdiniai, tai ne, pas mane būna jie rečiau, o kad nuolat tai ne. aš savo vyro klausiau, kaip jis mąsto, tai sakė, jo vaizdais (juokiasi). Pagalvoju, kad aš nueinu ten, kad man reikia padaryti tą ir tą. Tu tiesiog nesikalbi su savimi ar tau pavyks ar ne, tiesiog vaizdiniais įsivaizduoji ar pavyks ar ne. Įdomu (juokiasi).

- Tikrai įdomu. Tai tas pasaulis kurčiųjų yra mažas?

- Mažas, nes mes vieni kitus pažįstame. Kai būna mieste einam ir žiūrim, o kurčiasis su kažkuo bendrauja ir šnekasi, tai pamojuojam, labas, tikriausiai tavęs nepažįstu, tas žmogus pasako, kad aš irgi tavęs nepažįstu, tai va taip ir susipažįstam (juokiasi). Nu va taip. O jeigu visi visi būtų kurtieji, visi visi gestais bendrautų, aš neįsivaizduoju, eini ir supranti, ką visi šneka (juokiasi), čia iš vis, tikriausiai vieni su kitais nebendrautume (juokiasi).

- Pasaulis tuo ir įdomus, jog visokių žmonių yra.

- Taip, tikrai yra įdomus pasaulis ir daug įdomių žmonių yra.

-Kokie prietaisai ar technika padeda kurčiajam namuose, buityje. Žinau, jog yra skambutis, kuris mirkčioja, kai į duris skambina.

-Labai yra telefonai, nes gali vaizdo kamera bendrauti. Aš su vyru taip šnekuosi. Žinutėm kartais susirašom, o kartais va taip per kamerą, pakalusia vyras ką daryt, ką daryt, ką daryt (juokiasi), paaiškinu ir taip va pasikalbam (juokiasi). Kas dar galėtų būti pritaikyta, teisingai, yra pritaikyti skambučiai, šiuo metu net yra visokių spalvų miksėjimai, sakykim, nelaimė kokia, ar greitoji ir tas kaukimas yra yra ženklai, kurie parodo ar tai skambutis į duris ar tai skambutis į telefoną, ar tai kažkoks nelaimės signalas. Bet tai yra daugiau užsienyje tokie pasirinkimai. Lietuvoje irgi galima, bet reikia įsigyti internetu, internetinėse parduotuvėse.

-Tai ką dar galite papasakoti (juokiasi)?

- Apie kurčiųjų bendruomenę (juokiasi)?

-Na, pavyzdžiui, kaip kurtieji linksmiasi?

- Taip pat, kaip ir visi girdintieji, tik gal mažiau kas eina į naktinius klubus ir panašiai. Ne, daugiau tai vienas pas kitą namuose švenčia. Visk mes darome tą patį, kaip ir jūs (juokiasi). Tik mūsų tarpusavio bendravimas kitoksai. Mes ir pykstamės turbūt akivaizdžiai, gestais odom plačiai ir panašiai (juokiasi). Nes kai emocijos visos plūsta, tuomet nežinau, kokį teatrą mes parodome (juokiasi), tikriausiai iš šono mes atrodome nesveikai (juokiasi). Kurčiojo įpykusio nepastebėti tikrai neįmanoma (juokiasi). Daugelis dar nesupranta, kodėl kurtieji mimiką rodo. Na, tai yra normalu, nes jeigu tu klausai ar tikrai tu nori, tai ir rodai veido mimiką, jeigu nori pasakyti, kad tau skauda, tai ir veidas tą parodo, net gesto nereikia rodyti. Iš tikrųjų kurčiųjų rankos yra miklesnės, nes teko matyti, kai tam tikrus žaidimus įveikia girdintieji ir kurtieji, tai kurtiesiems žymiai lengviau sekėsi viską įvykdyti ir žinoma greičiau.

-Tikrai labai ačiū už sugaištą laiką, jeigu prisiminsite, ko dar nepaminėjote, tuomet galite man parašyti asmeninę žinutę į Facebook. Buvo tikrai labai įdomu išgirsti ne tik kurčiųjų problemas, bet ir susipažinti su kurčiųjų gyvenimu, labai ačiū, kad pasidalinote savo patirtimi.

- Prašau. Aš galėčiau kalbėti ir kalbėti (juokiasi). Sėkmės rašant magistro darbą, jeigu bus kokių neaiškumų, rašykite, kai turėsiu laiko, atrašysiu.

-Gerai, ačiū ir sėkmės darbe.

Ačiū, Jums taip pat sėkmės.